

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ,
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЛІКВІДАЦІЇ
НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

30 РОКІВ ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЯ: УРОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали
парламентських слухань
у Верховній Раді України
16 березня 2016 року*

Київ
Парламентське видавництво
2016

УДК 621.311.25:621.039.584](477.41-21Чорнобиль АЕС)(082)
ББК 31.47-5-08н(4Укр-2Чорнобиль АЕС)я43
Т67

Серія «Парламентські слухання»

Заснована в 2015 році

Редакційна колегія

- Борисюк М. М.**, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (голова);
- Халімон Г. В.**, заступник завідувача секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (заступник голови);
- Омельянець С. М.**, головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;
- Гуцало І. В.**, старший консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;
- Маркус Ж. М.**, заступник завідувача відділу Редакційного управління Головного управління документального забезпечення Апарату Верховної Ради України.

Т67 **30** років після Чорнобіля: уроки та перспективи : матер. парлам. слухань у Верховній Раді України 16 берез. 2016 р. / Верховна Рада України, Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. — К. : Парлам. вид-во, 2016. — 399 с.

ISBN 978-966-922-054-7

Видання містить офіційні документи, стенограму доповідей та виступів, тексти невіголошених виступів учасників парламентських слухань, інформаційно-аналітичні матеріали, а також нормативно-правові акти із зазначеного питання.

Для законодавців, політиків, працівників органів державного управління, науковців і освітян, представників інтелектуальних кіл громадянського суспільства.

УДК 621.311.25:621.039.584](477.41-21Чорнобиль АЕС)(082)

ББК 31.47-5-08н(4Укр-2Чорнобиль АЕС)я43

**ПОСТАНОВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**ПРО ПРОВЕДЕННЯ
ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ НА ТЕМУ:
«30 РОКІВ ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЯ:
УРОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

№ 852–VIII від 8 грудня 2015 року

(Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 1, ст. 13)

Верховна Рада України постановляє:

1. Провести 16 березня 2016 року о 15 годині в залі пленарних засідань Верховної Ради України парламентські слухання на тему: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи».

2. Кабінету Міністрів України до 1 березня 2016 року підготувати і подати до Верховної Ради України інформаційно-аналітичні матеріали з питання парламентських слухань, тиражовані для народних депутатів України, та відповідні пропозиції до рекомендацій парламентських слухань, визначити доповідача із зазначеного питання.

3. Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи внести пропозиції щодо рекомендацій парламентських слухань, здійснити необхідні заходи з організації та методичного забезпечення слухань.

4. Запросити для участі в парламентських слуханнях представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, профільних міжнародних організацій, спеціалістів наукових установ.

5. Національній телекомпанії України та Національній радіокомпанії України за участю Апарату Верховної Ради України забезпечити в установленому порядку пряму трансляцію парламентських слухань на Першому загальнонаціональному каналі Національної телекомпанії України та Першому загальнонаціональному каналі Національної радіокомпанії України.

6. Управлінню справами Апарату Верховної Ради України здійснити матеріально-технічне забезпечення проведення парламентських слухань та фінансування видання матеріалів парламентських слухань Видавництвом Верховної Ради України.

7. Ця Постанова набирає чинності з моменту її прийняття.

Голова Верховної Ради України

В. ГРОЙСМАН

ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ

СТЕНОГРАМА

*Сесійний зал Верховної Ради України
16 березня 2016 року, 15 година*

*Веде засідання
заступник Голови Верховної Ради України
О. І. СИРОЇД*

ГОЛОВУЮЧА. Доброго дня, шановні колеги! Я прошу займати місця в залі.

Шановні учасники парламентських слухань, я вас дуже прошу займати місця, оскільки бачу, що нас є дуже багато сьогодні, і я бачу, що є багато тих, які хочуть взяти участь в обговоренні. А це означає, що у нас буде досить жорсткий регламент роботи. Рідко таке буває в парламентській залі, що бракує місць, сьогодні такий унікальний день. Прошу вас вимкнути звук на мобільних телефонах. Думаю, що ми можемо розпочинати нашу роботу.

Ще раз вітаю вас, шановні учасники парламентських слухань! Сьогодні відповідно до рішення Верховної Ради України ми проводимо парламентські слухання на тему: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи».

Думаю, що серед вас є ті, хто пам'ятає парламентські слухання минулого року. Зі свого боку мушу зізнатися, що тоді, минулого року, це були перші парламентські слухання, які я проводила у статусі заступника Голови Верховної Ради. І я вважаю досі, що це було, напевно, одне з кращих обговорень.

І коли прийшла інформація про проведення парламентських слухань до 30-х роковин трагедії на Чорнобильській атомній електростанції, я вирішила поцікавитися, що ж було зроблено відтоді, як ми мали парламентські слухання минулого року. І якщо чесно, це жах, це сором, тому що за рік фактично жодного рішення не прийнято. У парламенті жодного рішення не прийнято і, як мені відомо, жодного рішення не прийнято ніде, навіть не ініційовано. Тобто в принципі жодний пласт із тих проблем, які є, не зачеплено.

Минулого року, я пам'ятаю, ми обговорювали багато важливих питань — інфраструктурні проблеми, проблеми об'єкта «Укриття» і його фінансування, ефективного управління коштами. І немає пропозицій стосовно цього. Так само обговорювалася проблема зберігання і переробки відходів. І також немає рішень. Багато говорилося про зону відчуження, про те, що потрібно приймати рішення і змінювати статус частини цієї зони, можливо, знаходити механізми регулювання, мудрого управління землями зони відчуження. І знову-таки, жодного рішення. І нарешті, все те, що стосується долі людей, яких зачепила Чорнобильська трагедія, — їхнього статусу, набуття цього статусу, адресності допомоги, медичного забезпечення, а тепер ще й оподаткування пенсій чорнобильців.

Я майже переконана, що ці проблеми так само звучатимуть і сьогодні. Думаю, що, може, ми повинні подумати про способи розв'язання проблем, не лише про проблеми, тому що про проблеми ми говорили і минулого року. Але способів, інструментів, на жаль, не було напрацьовано. Це я звертаюся передовсім до представників органів влади, які сьогодні виступатимуть. Я дуже просила б представників передовсім виконавчої влади, які брали на себе зобов'язання відповідно до результатів парламентських слухань минулого року ініціювати цілу низку рішень, зокрема й парламентських, щоб ви прозвітували людям сьогодні про те, які рішення прийняті чи не прийняті, і чому.

Якщо немає заперечень, я пропоную такий режим нашої роботи. Ми будемо мати доповідь заступника міністра екології та природних ресурсів (на жаль, ми не маємо міністра), а також співдоповіді заступника міністра соціальної політики, заступника міністра охорони здоров'я, голови Державної інспекції ядерного регулювання, голови Державного агентства з управління зоною відчуження. Головна доповідь — 10 хвилин, співдоповіді — по 7 хвилин. Далі ми будемо мати співдоповідь голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (до 15 хвилин). І далі — виступи в обговоренні з регламентом до 3 хвилин.

Я мушу вас одразу попередити, щоб ми всі дотримувалися регламенту, оскільки я вимушена буду завершити роботу парламентських слухань рівно о 18 годині у зв'язку із своїм графіком, оскільки в мене заплановані інші зустрічі. І тому я закликаю всіх

учасників парламентських слухань бути відповідальними і дотримувалися регламенту.

Для тих, хто виступатиме вперше з цієї трибуни. За 30 секунд до завершення вашого часу ви почуєте сигнал, це означає, що ви маєте 30 секунд для того, щоб висловити основну думку, яку ви хотіли розкрити у своєму виступі.

Якщо немає заперечень, переходимо до роботи. Запрошую до доповіді за дорученням Кабінету Міністрів панну Ганну Вронську, заступника міністра екології та природних ресурсів.

ВРОНСЬКА Г. О., заступник міністра екології та природних ресурсів України з питань європейської інтеграції

Шановна пані головуєча! Шановні учасники парламентських слухань! Шановні народні депутати, які сьогодні присутні в цьому залі! Серед усіх трагедій, які пережило людство, Чорнобильська катастрофа не має аналогів за масштабами рукотворного забруднення екологічної сфери, негативного впливу на здоров'я, психіку і соціальний стан людей, економічні та побутові умови життя.

Ліквідація наслідків катастрофи змусила державні органи залучити значні зусилля та кошти для їх подолання. Україна змушена витратити наразі колосальний матеріальний та фінансовий ресурс для захисту постраждалого населення, ліквідації наслідків аварії у зоні відчуження та реабілітацію навколишнього природного середовища.

Парламентські слухання з цієї проблематики напередодні відзначення роковин Чорнобильської катастрофи перетворилися на усталену традицію та інструмент коригування державної політики щодо підвищення ефективності виконання заходів з мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Цей рік Президент України Петро Олексійович Порошенко проголосив Роком вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи. Урядом затверджено організаційний комітет з підготовки та проведення заходів до 30-х роковин Чорнобильської катастрофи, який наразі очолює віце-прем'єр-міністр України — міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Зубко Геннадій Григорович. Затверджено детальний план заходів, організовано його виконання. Триває також виконання доручень Президента України та Кабінету Міністрів,

пов'язаних із відзначенням 30-х роковин Чорнобильської катастрофи.

Враховуючи те, що з питань соціального захисту населення виступатиме заступник міністра соціальної політики, у своєму виступі я хочу зосередитися на головних питаннях, якими сьогодні опікується саме Міністерство екології та природних ресурсів і Державне агентство України з управління зоною відчуження, а саме забезпечення бар'єрної функції та безпечного стану зони відчуження і Чорнобильської АЕС, поводження з радіоактивними відходами, радіологічний захист населення та реабілітація радіоактивно забруднених територій.

До першочергових завдань у сфері подолання наслідків Чорнобильської катастрофи віднесено виконання заходів, передбачених низкою законів України, а саме: «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки», «Про Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами», «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему».

Протирадіаційний захист населення, яке проживає на радіоактивно забруднених територіях, включає комплекс заходів, спрямованих на зниження доз опромінення населення і створення безпечних умов його проживання. У 2015 році на виконання цих заходів із бюджету було виділено 2 мільйони 14 тисяч гривень. Враховуючи обмеженість коштів, для виконання завдань пріоритетним напрямом міністерства було визначено радіаційний контроль продуктів харчування, сільськогосподарської та лісової продукції в найбільш забруднених районах цієї території.

Для недопущення повторного локального радіоактивного забруднення території зони безумовного (обов'язкового) відселення у Народицькому районі Житомирської області внаслідок лісових пожеж, що сталися влітку, проводилися заходи щодо оновлення мінералізованих смуг навколо залишених населених пунктів, підкошування трав на площі більш як 22 гектари.

Для кваліфікованого виконання завдань з радіологічного захисту населення, яке постраждало внаслідок Чорнобильської катастрофи, діє система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів з питань радіаційної безпеки. За 2015 рік

в Українському радіологічному учбовому центрі підвищили кваліфікацію 74 фахівці, які працюють у сфері радіаційного контролю.

Хочу нагадати, що зона відчуження та зона безумовного (обов'язкового) відселення — це територія високої техногенної небезпеки площею близько 2,5 тисячі квадратних кілометрів, найбільш забруднена радіонуклідами внаслідок Чорнобильської катастрофи. Землі зони відчуження віднесені до категорії радіаційно небезпечних. Через 30 років після Чорнобильської катастрофи зона відчуження залишається відкритим площинним джерелом радіоактивності із власною структурою розподілу, присутністю різних форм депонованих радіоактивних елементів.

Радіаційна небезпека зони відчуження для прилеглих територій визначається, в першу чергу, міграційними процесами, що включають винесення радіонуклідів водним, повітряним та техногенним шляхами. Внаслідок цього радіаційний фактор продовжує залишатися основним у визначенні потенційної небезпеки для населення, що проживає на прилеглих до зони відчуження територіях, і населення України загалом.

На території зони відчуження розташовані радіаційно небезпечні об'єкти, а саме: державне спеціалізоване підприємство «Чорнобильська атомна електростанція» у стадії виведення з експлуатації, об'єкт «Укриття», три сховища радіоактивних відходів та близько тисячі тимчасових, необладнаних захоронень радіоактивних відходів. Крім того, є гідротехнічна споруда — водойма-охолоджувач площею понад 22 квадратні кілометри, яка за вмістом радіонуклідів у воді, донних відкладеннях та біологічних об'єктах, по суті, є пунктом тимчасової локалізації радіоактивних відходів. На території зони відчуження локалізовано величезні запаси радіонуклідів. Загальні обсяги радіоактивних відходів оцінюють у 2,8 мільйона кубічних метрів.

З метою об'єктивної оцінки небезпеки на території зони відчуження здійснюється постійний радіаційно-екологічний моніторинг навколишнього середовища. Достовірність результатів моніторингу забезпечується виконанням річного обсягу в кількості близько 4,5 тисячі проб і проведення близько 10 тисяч досліджень на вміст радіонуклідів у них. Мережа моніторингу налічує 146 пунктів спостереження, 138 свердловин та 7 населених пунктів.

За допомогою автоматизованої системи контролю радіаційного стану в безперервному режимі проводиться контроль потужності

еквівалентної дози гамма-випромінювання на 39 пунктах спостереження, розташованих на території зони відчуження, у тому числі на промисловому майданчику Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС» у місті Славутичі. Результати радіологічного моніторингу дають змогу оцінювати радіаційний стан у зоні відчуження та вживати відповідних заходів. Перелік таких заходів публікується в Бюлетені екологічного стану зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, що видається двічі на рік.

Для виконання робіт з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи в зоні відчуження функціонує спеціалізований багатогалузевий виробничо-господарський комплекс, підприємства якого фінансуються з державного бюджету. Проблемним є питання щодо належного фінансування робіт, яке характеризується невідповідністю розрахункових обсягів у бюджетних запитах обсягам, затвердженим у державному бюджеті. Така система фінансування дуже ускладнює виконання обов'язкових заходів, передбачених загальнодержавними програмами.

З метою подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС з 1986 року виконано значні обсяги робіт, спрямовані на поліпшення радіаційного стану зони відчуження, що склався після аварії. Так, проведено дезактивацію території площею понад 3 тисячі гектарів, зібрано та захоронено на пунктах захоронення радіоактивних відходів «Підлісний», «Третя черга ЧАЕС», «Буряківка» та «Вектор» понад 720 тисяч кубометрів радіоактивних відходів, дезактивовано понад 12 тисяч тонн матеріалів та обладнання. Лише за 2015 рік проведено переробку та передано на захоронення низько- та середньоактивних радіоактивних відходів, у тому числі безпосередньо з Чорнобильської АЕС, загальною кількістю 9868 кубічних метрів.

Загалом, реалізація державної політики у сфері поводження з небезпечними радіоактивними відходами забезпечуються в рамках виконання завдань та заходів, затверджених Законом України «Про Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами», розроблену на період до 2017 року. Виконання заходів програми забезпечить досягнення високого рівня ядерної та радіаційної безпеки, створення необхідних елементів інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами.

Одним із ключових завдань зазначеної програми є подальший розвиток виробничого комплексу «Вектор», будівництво його першої та другої черг, що передбачає не тільки захоронення, а й переробку радіоактивних відходів. Також будуть створені технологічні потужності для переробки радіоактивних відходів з метою зменшення їхнього обсягу, що дасть можливість приймати на захоронення значно більшу кількість і номенклатуру відходів та підвищити ефективність їх використання.

Завершуючи доповідь, я хочу підкреслити, що, аналізуючи і критично оцінюючи нашу діяльність, і в уряді, і в міністерстві є розуміння того, що не все вдається вирішити так, як заплановано. Разом з тим ми з вами повинні розуміти головне: зусиллями колективів, що працюють на території зони відчуження, підтримується і буде в подальшому забезпечуватися...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 20 секунд, завершуйте, будь ласка.

ВРОНСЬКА Г. О. ...і в подальшому буде забезпечена стабільна радіологічна ситуація, ядерна і радіаційна безпека Чорнобильської АЕС.

Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — це не тимчасова, а розрахована на тривалий час цілеспрямована діяльність держави, яка буде здійснюватися протягом історично тривалого періоду (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до співдоповіді за дорученням Кабінету Міністрів пана Віктора Іванкевича, заступника міністра соціальної політики.

ІВАНКЕВИЧ В. В., заступник міністра соціальної політики України – керівник апарату

Шановна Оксано Іванівно! Шановні учасники парламентських слухань! Чорнобильська катастрофа стосується долі мільйонів людей. Внаслідок цієї жажливої аварії постраждало близько 5 мільйонів громадян, радіоактивно забрудненими стали майже 5 тисяч населених пунктів, у тому числі більше 2 мільйонів 200 тисяч осіб та більше 2 тисяч населених пунктів в Україні.

Практично відразу після аварії на Чорнобильській атомній електростанції на загальнодержавному рівні були вжиті

широкомасштабні заходи для забезпечення ліквідації її наслідків. З наслідками Чорнобильської катастрофи доводиться жити вже три десятиліття. Соціальний захист постраждалого населення здійснюється за трьома основними напрямками — соціальним, медичним і протирадіаційним.

Сьогодні в Україні досить непроста економічна ситуація, і головне завдання Мінсоцполітики у цих обставинах — забезпечувати ефективний захист найуразливіших категорій громадян, які потребують допомоги найбільше. Всебічної уваги і захисту держави потребують на сьогодні 1,9 мільйона осіб, які віднесені до постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, серед них понад 108 тисяч інвалідів та понад 418 тисяч потерпілих дітей.

Станом на початок року, в органах соціального захисту населення перебувають на обліку понад 210 тисяч учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, тобто 11 % загальної чисельності потерпілих, і понад 1 мільйон 751 тисяча осіб, віднесених до постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. На жаль, багато з цих людей відійшли у кращий світ.

За останні три роки чисельність постраждалих громадян скоротилася на 170 353 особи, з них ліквідаторів — на 33 209 осіб. Загальна чисельність постраждалих громадян у 2016 році порівняно з минулим роком зменшилася більш як на 63 тисячі осіб. Отже, ми сьогодні говоримо про проблему, яка стосується 1 мільйона 900 тисяч постраждалих громадян, а це 4,4 % населення України, це майже населення таких країн, як Латвія чи Словенія.

Сьогодні у цій сфері досить багато гострих питань, які накопичувалися роками. Для того щоб домогтися прогресу в їх вирішенні, необхідно максимально реалістично дивитися на ситуацію. Так, на реалізацію в повному обсязі положень Закону «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» потрібно понад 80 мільярдів гривень, що дорівнює 17,1 % доходів зведеного бюджету за минулий рік. Однак і по інших соціальних програмах теж необхідно збільшувати видатки, адже там є свої проблеми.

У 2015 році загальний обсяг витрат на сплату «чорнобильських» пенсій з Пенсійного фонду для отримувачів різних категорій склав 6 мільярдів 895 мільйонів гривень. У 2016 році загальний обсяг цих витрат планується в сумі 7 мільярдів 276 мільйонів, що на 5,2 % більше, ніж минулого року. Але ми відчуваємо, що

цього замало. Тому з ініціативи громадських організацій чорнобильців нами підготовлено та внесено на розгляд уряду законопроект щодо збільшення мінімальних пенсійних виплат за категоріями постраждалих. І тут я хотів би подякувати групі Ковальчука, вашого побратима, який, на жаль, сьогодні не присутній у цьому залі, перебуває у лікарні.

У порядку здійснення державного нагляду врегульовано питання призначення пенсій вдовам у зв'язку з втратою годувальника. Призначення таких пенсій тепер здійснюється за матеріалами пенсійної справи померлого інваліда-ліквідатора, на підставі яких йому проводилися пенсійні виплати, без надання вдовами додаткових довідок.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» Мінсоцполітики було передбачено видатки на соціальний захист постраждалих громадян у загальному обсязі 2,1 мільярда гривень, у бюджеті 2016 року — 1,9 мільярда гривень. З 1 серпня минулого року розміри грошової компенсації вартості продуктів харчування для постраждалих громадян, віднесених до категорій I і II, підвищено в середньому на 25 %. Слід зазначити, що розміри цієї виплати не переглядалися з 2010 року.

Минулого року функції із забезпечення безоплатним харчуванням дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, передано від Мінсоцполітики до обласних структурних підрозділів з питань соціального захисту. У цьому році з метою реалізації завдань, передбачених реформою місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, цю функцію передано на місцевий рівень.

З метою децентралізації та зважаючи на численні звернення обласних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, закупівля послуг санаторно-курортного лікування у 2015 році здійснювалася місцевими органами. У свою чергу Мінсоцполітики довело обсяг асигнувань для кожного регіону, що дозволив охопити оздоровленням 100 % постраждалих осіб по всій Україні, які перебували на відповідному обліку. Обласними державними адміністраціями закуплено 22 556 путівок, або 90 % потреби, для постраждалих громадян на суму понад 92,7 мільйона гривень, у тому числі 93 % потреби для дітей, яким встановлено інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою. Загалом було оздоровлено 20 187 осіб.

Запроваджені зміни щодо закупівлі послуг санаторно-курортного лікування на місцевому рівні дали змогу забезпечити зазначену категорію громадян путівками до обраного ними санаторно-курортного закладу шляхом укладання договорів із цими закладами. У результаті ефективність використання коштів підвищилася на 13 %.

Пріоритети, над якими працює сьогодні міністерство:

- збільшення видатків на пенсійне забезпечення інвалідів з числа учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС;
- відновлення фінансування бюджетної програми «Забезпечення житлом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;
- підвищення розмірів грошової компенсації вартості продуктів харчування та щорічної допомоги на оздоровлення, розроблення нового порядку видачі...

ГОЛОВУЮЧА. Пане Вікторе, 30 секунд, будь ласка, завершуйте.

ІВАНКЕВИЧ В. В. Я хочу привернути увагу, що новий порядок видачі посвідчень має передбачати чітке визначення, до якої категорії постраждалих відноситься особа.

Шановні учасники парламентських слухань, для Міністерства соціальної політики України забезпечення соціального захисту чорнобильців та соціальної справедливості у цьому питанні є основним пріоритетом.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте.

ІВАНКЕВИЧ В. В. Не даватиму обіцянок, які неможливо виконати, але міністерство намагатиметься бути надійним партнером для тих, хто насправді хоче посилити соціальний захист чорнобильців. Ми будемо спільно шукати можливості зробити те, що зараз у наших силах. Напередодні 30-х роковин Чорнобильської трагедії хочу щиросердно подякувати героям Чорнобиля, які цінною власного життя та здоров'я захистили нашу державу від атомної загрози. Всім присутнім бажаю здоров'я, благополуччя та успіхів. Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова пана Віктора Шафранського, заступника міністра охорони здоров'я України. Підготуватися пану Сергію Божку.

ШАФРАНСЬКИЙ В. В., заступник міністра охорони здоров'я України

Вельмишановна пані головуєча! Вельмишановні народні депутати! Шановні учасники парламентських слухань! Від наслідків Чорнобильської катастрофи постраждало близько 3 мільйонів наших громадян, у тому числі близько 1 мільйона дітей. Було евакуйовано та відселено більше 150 тисяч осіб. На жаль, радіоактивно забрудненою виявилось близько 5 % території нашої країни. Ці цифри свідчать про надзвичайно великі соціальні, економічні та медичні наслідки Чорнобильської катастрофи.

У своїй інформації я хочу зосередитися на медичних наслідках аварії на Чорнобильській АЕС та доповісти про роботу Міністерства охорони здоров'я та наших структурних підрозділів в областях щодо аналізу та прогнозу зміни стану здоров'я усіх контингентів населення, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, спостереження за станом здоров'я дітей та надання медичної допомоги цій категорії громадян.

Хочу зауважити, що за 30 років, які минають з моменту аварії, чітко визначилися основні групи населення, що потребують пріоритетної державної та особливої медичної уваги. Це передовсім особи, які були дітьми та підлітками на момент аварії та отримали опромінення щитоподібної залози, ліквідатори, які працювали на промисловому майданчику Чорнобильської атомної електростанції у 1986–1988 роках, та населення, яке проживає на радіоактивно забруднених територіях.

Слід зазначити, що показники захворюваності дорослого постраждалого населення протягом останніх років, на жаль, збільшуються. Минулого року, зокрема, спостерігалось підвищення загальної захворюваності та захворюваності за деякими класами хвороб, зокрема хвороби крові, хвороби органів дихання, хвороби шкіри, підшкірної клітковини, кістково-м'язової системи. З року в рік, на жаль, залишаються високими показники захворюваності за класом «травми та отруєння».

Великої уваги потребує проблема поширеності раку щитоподібної залози. Накопичений досвід свідчить про те, що за весь час

після аварії негативний вплив реалізувався передовсім у значному зростанні показників захворюваності на рак щитоподібної залози в осіб, які на момент аварії мали вік від народження до 18 років.

На жаль, існує негативна динаміка захворюваності, якою я хочу з вами поділитися. Для прикладу, у 1986–1990 роках серед зазначеної категорії населення України щороку реєструвалося в середньому 12 випадків захворювання на рак щитоподібної залози. Починаючи з 1990 року, ми відзначали значне підвищення кількості захворювань (у 1990 році — 62). На жаль, протягом наступних років відзначалося прогресивне збільшення кількості захворювань. Шановні колеги, я назву цю невтішну цифру: щороку реєструється більше 400 випадків захворювань на рак щитоподібної залози. Хочу зауважити, що, згідно з реєстром Інституту ендокринології та обміну речовин імені В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України, за цей період прооперовано більше 10 тисяч осіб із цим жахливим діагнозом.

На жаль, останніми роками спостерігається поступове зростання показника захворюваності потерпілого дитячого населення. На зростання цього показника впливає передовсім підвищення рівня захворюваності хворобами органів дихання, які завжди посідали перше місце у структурі дитячої захворюваності, значне зростання вроджених вад розвитку, травм та отруєнь.

Хочу зауважити, що на сьогодні в Україні створена та функціонує система медичного догляду за постраждалими, що включає щорічну диспансеризацію, амбулаторне, стаціонарне лікування та реабілітаційні заходи в санаторно-курортних закладах та реабілітаційних центрах.

Слід наголосити, що для забезпечення надання належної медичної допомоги постраждалим сьогодні задіяна велика мережа закладів охорони здоров'я, що включає цілу низку закладів від первинного рівня до науково-дослідних інститутів. Загалом це 300 закладів з ліжковою потужністю понад 3 тисячі ліжок.

До переліку спеціалізованих медичних закладів, що забезпечують лікування осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, включено 37 установ. Зокрема, Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук, майже всі обласні клінічні лікарні, Український спеціалізований диспансер радіаційного захисту населення Міністерства охорони здоров'я України, а також обласні спеціалізовані диспансери

радіаційного захисту в Харкові, Рівному, Сумах, Чернігові та Київський міський центр радіаційного захисту населення м. Києва від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Повнота охоплення профілактичними оглядами потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи є статистично високою: 97,9 % охоплених дорослих та близько 100 % дітей. Однак, користуючись нагодою, я хочу просити шановну спільноту інформувати Міністерство охорони здоров'я про якість цієї диспансеризації. Сьогодні, готуючись до виступу перед вами, я мав розмову із своїми рідними та близькими, які проживають у зоні радіоактивного забруднення. Інколи така диспансеризація проводиться на неналежному рівні. Тому, ще раз повторю, користуючись нагодою, буду просити вас про надання інформації.

Завершуючи свою доповідь, я хотів би, шановні колеги, підкреслити: Міністерство охорони здоров'я, незважаючи на всі негаразди та існуючі проблеми, налаштоване на спільне вирішення проблемних питань разом з обласними державними адміністраціями, керівниками органів місцевого самоврядування, представниками громадських організацій. Ми впевнені в тому, що спільно зможемо покращити якість проведення диспансеризації...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, завершуйте, будь ласка.

ШАФРАНСЬКИЙ В. В. ...кошти цільової державної програми, продовжити довгостроковий скринінг постраждалих осіб та підвищити якість і повноту надання медичної допомоги постраждалому населенню. Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам (*Шум у залі*).

Прошу дати відповідь. Але у нас не передбачені відповіді на запитання. Це означає, що хтось із вас не зможе виступити.

ШАФРАНСЬКИЙ В. В. Я до ваших послуг, я отам сиджу, підійдіть до мене, я дам відповіді на ваші запитання. Дякую.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Запрошую до співповіді пана Сергія Божка, голову Державної інспекції ядерного регулювання. Підготуватися Віталію Петруку.

БОЖКО С. Г., голова Державної інспекції ядерного регулювання України

Дякую дуже, Оксано Іванівно. Шановні учасники парламентських слухань! Я хотів присвятити свій виступ питанням безпеки, а саме реалізації проектів у Чорнобильській зоні. І ось я дивлюся на свій виступ: знову фінансування. Знаєте, безпека і фінансування, як не крути.

Почну з негативу, мабуть. Рік тому, в березні 2015 року, відбулися парламентські слухання на тему: «Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт «Укриття» та перспективи розвитку зони відчуження». Нині наближаються 30-ті роковини аварії на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС. Що маємо?

Щодо ситуації з фінансуванням Україною робіт на чорнобильському майданчику. Жодних зрушень у частині реалізації проектів щодо сховища осклованих високоактивних радіоактивних відходів, що повертатимуться з Російської Федерації після переробки відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР-440. Жодних кроків у частині добудови сховища для захоронення РАВ, вже більше 20 років ведеться будівництво.

Більш того, мала місце незадовільна ситуація на Чорнобильській АЕС, коли станом на 30 грудня минулого року в приміщенні цього підприємства не було включено опалення. Ну, всі знають про цю ситуацію. На жаль, це стосується ставлення держави Україна до атомно-промислового комплексу. Не розпочато будівництво централізованого сховища для відпрацьованого ядерного палива. Зараз знову йде хвиля, як було у 2009, 2012 роках, знову починається.

Залишається незадовільною ситуація з функціонуванням Державного фонду поводження з радіоактивними відходами, який формується за рахунок сплати екологічного податку виробниками радіоактивних відходів та призначений для фінансування Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами. Внесено ряд змін до законодавства, у тому числі до Закону України «Про поводження з радіоактивними відходами», змінено напрями використання коштів цього фонду. У результаті фонд втратив накопичувальний характер, а його ресурси використовуються на інші цілі. Через це відбувається системне недофінансування запланованих заходів з розвитку системи поводження з радіоактивними відходами в Україні.

Тепер про позитив. Можемо констатувати очевидний прогрес у реалізації деяких міжнародних проєктів. Наприклад, будівництво сховища відпрацьованого ядерного палива № 2, заводів з переробки твердих та рідких радіоактивних відходів, централізованого сховища для зберігання відпрацьованих джерел іонізуючого випромінювання на комплексі «Вектор», нового безпечного конфайнмента, які фінансуються з міжнародних джерел.

Разом з тим вважаю за необхідне порушити очевидні питання, які вже зараз потребують першочергової уваги. Спорудження арки не вирішує проблеми зруйнованого четвертого енергоблока Чорнобильської АЕС і відходів, що містяться в ньому. Арка — це перший пусковий комплекс у рамках проєкту нового безпечного конфайнмента. Має бути ще другий пусковий комплекс, а саме об'єкти інфраструктури для виконання подальшого демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта «Укриття». Питання щодо фінансування реалізації другого пускового комплексу досі не вирішено. Також постійно відкладаються, в основному через відсутність фінансування, розроблення та реалізація заходів щодо поводження з паливомісткими матеріалами.

Таким чином, без ефективного та дієвого механізму забезпечення фінансової підтримки робіт ми не створимо цілісної системи поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом в Україні, навіть за наявності окремих проєктів міжнародної технічної допомоги у цій сфері, що негативно позначиться на розвитку національного ядерного енергетичного сектору загалом. Ми не реалізуємо Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему в частині поводження з радіоактивними відходами. Ми будемо вимушені продемонструвати міжнародній спільноті свою неспроможність виконувати міжнародні зобов'язання в рамках Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами, що є іміджевою втратою. Тому підкреслюю: першочергової уваги потребує вирішення питання щодо механізму забезпечення сталого фінансування у сфері поводження з радіоактивними відходами.

На завершення хочу підкреслити і важливість актуалізації визначення статусу території зони відчуження з точки зору захисту

персоналу і населення, ґрунтуючись на сучасних міжнародних базових стандартах безпеки.

Через майже 30 років, що минули після Чорнобильської катастрофи, можна констатувати, що заходи, пов'язані з ліквідацією аварії, завершені, залишилася радіоактивно забруднена територія зони відчуження. Частина цієї території, орієнтовно 10-кілометрова зона, задіяна під комплекс радіаційно небезпечних ядерних об'єктів. Ця територія має бути визначена як така, що призначена виключно для розвитку системи поводження з відпрацьованим ядерним паливом, радіоактивними відходами, зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції, та розвиватися відповідно до Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні та загальнодержавних програм. Решта території потребує системного підходу щодо пошуку виправданих та оптимізованих шляхів розвитку і реабілітації з метою подальшого використання її ресурсів, повного чи часткового повернення у господарське використання з дотримання вимог радіаційної безпеки. Тут необхідно (це державне завдання) визначити компетентний орган, який буде опікуватися цими територіями. Шановні колеги, дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Запрошую до співдоповіді пана Віталія Петрука, голову Державного агентства з управління зоною відчуження.

А перед тим передам побажання учасників парламентських слухань, які все-таки очікують від представників виконавчої влади не звіту, не лекцій, а пропозиції рішень, як виконавча влада бачить подальший розвиток політики стосовно чорнобильців. І це те, що виконавча влада мала би тут представляти. Я думаю, що присутні тут чорнобильці дуже добре обізнані з проблематикою і можуть нам прочитати лекції не гірше, аніж ми їм. Тому я прошу все-таки, оскільки ви доповідаєте останнім, можливо, ви виправите помилки ваших колег і зможете все-таки запропонувати рішення для чорнобильців. Дякую.

ПЕТРУК В. В., голова Державного агентства України з управління зоною відчуження

Шановна Оксано Іванівно! Шановні учасники парламентських слухань! Я, дійсно, у своїй доповіді говоритиму не про минуле,

а, скоріше, про сучасне і про майбутнє. Про те, що робимо, і те, що будемо робити. Але я говоритиму про свою сферу відповідальності.

Природа зони відчуження відроджується, незважаючи на те, що існує радіаційний фактор. Обмеження в'їзду та перебування привело до збільшення біорізноманіття. Однак частина зони, забруднена радіонуклідами плутонію, ніколи не буде придатною для проживання населення, оскільки очищення цієї території неможливе з економічної точки зору. Ця територія становить третину зони відчуження.

Змінити минуле ми не можемо, але ми можемо вплинути на майбутнє і використати цю територію з максимальним ефектом, створивши спеціальну зону промислового використання. На цій території вже тепер розміщені Чорнобильська АЕС, три пункти захоронення радіоактивних відходів, дев'ять пунктів тимчасової локалізації радіоактивних відходів. Саме тут зберігаються майже всі радіоактивні відходи, що виникли внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, будуються сховища для радіоактивних відходів та відпрацьованого ядерного палива. Межі зони спеціального промислового використання, як і сама зона, мають бути визначені законодавчо. На цій території повинні проводитися обов'язкові роботи щодо завершення зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, запобігання винесенню радіонуклідів за її межі та інша діяльність, яка даватиме користь державі.

Решта зони відчуження, дві третини, у майбутньому може бути доступною для проживання населення. Проте постає запитання: чи економічно доцільно заселяти територію, що зазнала радіоактивного забруднення, де майже повністю відсутня інфраструктура для нормального проживання людей? З урахуванням того, що густина населення у відносно чистих північних районах України в 6 разів менша, ніж на іншій території, економічної доцільності заселення наразі немає. Однак, звісно, вирішальне слово в цьому процесі мають сказати науковці на основі обґрунтованих та об'єктивних досліджень.

За останні десять років згорнуто всі державні наукові програми в зоні відчуження. І доводиться констатувати, що сьогодні держава не координує та не фінансує наукові дослідження тут. Наукову роботу проводять окремі інститути за кошти Національної академії наук України та ентузіасти за грантові кошти.

За результатами обговорення цієї теми на «круглому столі» із залученням широкого кола вчених ми дійшли до висновку: зона відчуження може і повинна стати майданчиком для вітчизняних та іноземних науковців. Державне агентство з управління зоною відчуження бере на себе обов'язок створити комфортні умови для проведення наукових досліджень і проживання науковців.

Державне спеціалізоване підприємство «Екоцентр», що входить до сфери управління Державного агентства з управління зоною відчуження, має людські та матеріальні ресурси для проведення досліджень і спостережень за станом довкілля у зоні відчуження. За технічної допомоги Європейського Союзу на підприємстві вдалося створити сучасну лабораторію, оснастити її надточним та надчутливим обладнанням. Можна зі сміливістю сказати, що не всі розвинені європейські країни на сьогодні мають аналогічні лабораторії. Велика подяка Європейському Союзові за допомогу. Наше завдання — використати цю можливість з максимальною ефективністю.

Також за сприяння ЄС проведено велику роботу з перегляду підходів до класифікації радіоактивних відходів, які існують в Україні. Провідні європейські експерти разом з українськими дійшли одностайної думки, що національне законодавство у цій сфері потребує змін. Такі зміни здешевлять процес поводження з радіоактивними відходами, не порушуючи при цьому принципи радіаційного захисту людини і навколишнього природного середовища. Відповідний документ уже розроблено, він розглядається у міністерствах та відомствах.

На майданчику ЧАЕС тривають масштабні роботи з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему відповідно до урядової стратегії.

Перший етап стратегії — стабілізація — вже завершено.

Другий етап — будівництво нового безпечного конфайнмента — реалізується за планом і є впевненість у тому, що ми його завершимо вчасно. Ці два етапи були проведені за фінансової підтримки країн — донорів Чорнобильського фонду «Укриття».

Третій етап — демонтаж нестабільних конструкцій та вилучення паливовмісних мас — Україні доведеться здійснювати самотужки. Для цього, щоб забезпечити нерозривність та плавність процесів при переході до третього етапу, вже сьогодні необхідно створити надійний механізм фінансування робіт та об'єднати

інтелектуальні зусилля з іншими країнами, що мають схожі проблеми. Наприклад, залучити фахівців із Японії, яка постраждала від аварії на АЕС «Фукусіма-1». Ми плануємо об'єднати науково-технічний потенціал і ресурси та створити в зоні відчуження спільну лабораторію, де й японські фахівці могли б проводити дослідження та набувати досвіду поводження з паливовмісними матеріалами з об'єкта «Укриття». Це дозволить у подальшому впровадити цей досвід на АЕС «Фукусіма-Даїчі».

Бюджет України продовжує нести тягар Чорнобильської трагедії і сьогодні, адже продовжуються роботи з виведення з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та вилучення з них відпрацьованого ядерного палива. Цього року все ядерне паливо буде вилучено з енергоблоків та розміщено у сховищі. Це означає, що замість трьох ядерних установок (перший, другий і третій енергоблоки ЧАЕС) ми матимемо одну ядерну установку – сховище ядерного палива. Оскільки вартість обслуговування та кількість персоналу зменшиться, зменшаться і витрати бюджету.

Звичайно, нам не все вдалося зробити так, як планувалося. Неодоліки в роботі лісового господарства в попередні періоди призвели до того, що в зоні відчуження минулого року сталося кілька великих пожеж. І хоча пожежі не призвели до великого викиду радіонуклідів в атмосферу, однак завдали значних матеріальних збитків. Перед державним агентством стоїть завдання організації великих за обсягом робіт з відновлення лісових насаджень, адже ліс у зоні відчуження відіграє важливу захисну функцію. Нам необхідно посилити контроль за загоряннями та максимально швидко реагувати на їх виникнення.

Плануємо максимально використати землю і для потреб альтернативної енергетики. Заміна традиційних джерел енергії на альтернативні джерела тепла дозволить зменшити або й зовсім відмовитися від споживання газу для виробничих потреб у зоні відчуження і на Чорнобильській АЕС. Уряд поставив завдання використання потенціалу незавантажених високовольтних мереж, і ми відповідні заходи здійснюємо.

Підсумовуючи, можна визначити такі завдання, які дадуть змогу Державному агентству з управління зоною відчуження в короткостроковій перспективі реформувати діяльність у зоні відчуження. Ефективність діяльності на території зони необхідно підвищувати, бюджет не може нести таке навантаження. Зокрема,

завдання зниження споживання газу на опалення будівель цілком реально виконати за рахунок альтернативних джерел енергії. Необхідно більш ефективно використовувати наявну інфраструктуру в зоні відчуження, існуючі будівлі і споруди...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 30 секунд, завершуйте.

ПЕТРУК В. В. Необхідно передати на аутсорсинг деякі види діяльності та надати персоналу, що працює в зоні відчуження, можливість вибору послуг, обов'язковість забезпечення яких покладена на Державне агентство з управління зоною відчуження. Ми будемо більш широко впроваджувати в роботу державного агентства та підпорядкованих йому державних підприємств новітні технології з електронного управління процесами прийняття рішень з метою автоматизації та уніфікації процесів управління. Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до співдоповіді голову Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи пана Миколу Томенка (*Оплески*).

ТОМЕНКО М. В., голова Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»)

Шановні колеги! Коли рік тому ми збиралися в цій залі, я був набагато оптимістичніше налаштований, оскільки був переконаний, що мені вдасться переконати і Президента, і уряд, що цей рік, рік 30-х роковин Чорнобильської катастрофи, мусить бути роком пошанування кожного чорнобильця, кожної людини, яка захистила світ і Україну. Даремно я сподівався.

Ми з Комітетом п'ять разів були у Чорнобилі і переконали Верховну Раду затвердити фантастично великою кількістю голосів Рекомендації наших парламентських слухань. Як ми проаналізували в Комітеті 30 пунктів, які ми доручили зробити уряду і місцевим владам, за рік виконано аж чотири. Внесено зміни до Податкового кодексу, якими ми звільнили від оподаткування

міжнародну допомогу. Хоча уряд, який запровадив цей податок, не має до цього жодного відношення, ми самі його скасували, бо розуміли, що взагалі допомоги не отримаємо. Створено міжвідомчу комісію, підготовлено план заходів і 2016 рік оголошено Роком вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи. Решта (26 позицій), як ви розумієте, не виконано.

Найсумніше в цій історії те, що нам вдалося переконати Адміністрацію Президента і Президента напередодні прийняття бюджету ухвалити указ. Указ «Про заходи у зв'язку з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи», яким 2016 рік оголошено Роком вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи, видано Президентом 14 грудня, а вже в кінці грудня у Державному бюджеті України на 2016 рік уряд фактично оголосив цей рік роком приниження і знуцання над учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС — тими людьми, які захистили Україну (*Оплески*).

Ми всіляко намагалися переконати уряд у тому, що не можна дозволяти собі не виконувати рішення Верховної Ради і укази Президента. Я вже не кажу про базові речі: у статті 1 Конституції, яку ніхто не скасовував, визначено, що Україна — соціальна держава. Це означає, що уряд чи парламент своїми рішеннями не можуть зменшувати рівень соціального захисту людей у тій чи іншій сфері.

Ми пішли іншим шляхом: почали правити бюджет і намагатися хоч якісь сегменти повернути на цей рік. З горем пополам повернули, як ви знаєте, доплати тим, хто працює в зоні відчуження, це близько 4 тисяч людей. Хоча, як ви розумієте (тут всі свої), уряд підготував вето на цей закон. Нам треба було підключити неймовірні зусилля, щоб переконати Президента, аби він підписав цей закон, і закон підписаний.

Натомість ми розуміли, що захисту потребують не 4 тисячі людей, а ціла армія, я скажу, національна гвардія чорнобильців. І тому ми створили робочу групу і спільно працювали над законопроектом № 2093, який ви знаєте. Ми ухвалили його в першому читанні і переконали сесійну залу проголосувати за скорочену процедуру підготовки до другого читання. Все, що залежало від нашого Комітету, ми зробили. І тут мої колеги Ярослав Москаленко, народні

депутати Арешонков, Королевська і багато інших із різних фракцій пішли на компроміс, і цей законопроект під нашим тиском був поставлений у порядок денний вчорашнього засідання.

Вчора (скажу, може, непопулярну річ) для мене абсолютно несподівано з'ясувалося, що десь під Межигір'ям зариті мільярди Януковича. Три роки ми не знали про ці мільярди, зариті в Межигір'ї, а вчора уряд дізнався, і урядова фракція заблокувала Верховну Раду, коли треба було наш чорнобильський закон розглядати, коли треба було інші законопроекти розглядати на захист людей. Прокуратура не знала, СБУ не знало, уряд не знав про ці мільярди Януковича, а на третій рік дізналися, коли треба було уряд звільнити (*Оплески*).

Тому, я думаю, що наше завдання, в тому числі, — сказати, що якщо вчора це не вдалося зробити, завтра, в четвер... Бо далі ж, ви знаєте, депутати не дуже напружуються, ситуація погана і здоров'я погане, через тиждень все одно тиждень не працюватимуть, а там уже скоро квітень... Тому будемо вимагати, я думаю, що це має бути позиція наших парламентських слухань, щоб завтра парламент розглянув законопроект № 2093 у другому читанні.

У законопроекті, я чесно вам скажу, не враховано все, що ми хотіли врахувати. Оскільки ми розуміємо, що як тільки запустимо той механізм соціального захисту, який ми хотіли б, — закон однозначно буде заветований, тут і в школу не ходити. Ми вирішили діяти поетапно. І перша позиція, яка закладена, — це ліквідатори, це вдови, це все, що пов'язано з поверненням гарантій медичного обслуговування, і виплата повних пенсій, з яких беруться ці відсотки. Це перший транш, який ми запланували вже в цьому році. Всі решта — складніші позиції. І тут треба чесно сказати: вони складніші і фінансово. Значить, ми запланували, щоб з 1 січня 2017 року були відновлені чотири чи п'ять соціальних програм, щоб вони були закладені в бюджеті 2017 року. Подивимося, як завтра ситуація буде розгортатися. Я ще раз кажу, що ми будемо наполягати на тому, щоб даний законопроект розглядався.

Ще одна неприємна історія... Чому я так, з меншим оптимізмом, кажу? Неприємна історія полягає в тому, що немає з ким працювати в уряді — ні в прямому, ні в переносному значенні. Тому що немає ні віце-прем'єр-міністра, який займався б цим питанням, ні міністра. Я не критикую тут присутніх, але вважаю ганьбою для українського уряду, що в 30-ті роковини Чорнобиля

немає жодного віце-прем'єр-міністра і міністра на парламентських слуханнях (*Оплески*), вони в такий спосіб висловили своє ставлення до людей, які сьогодні терплять і розуміють, що ситуація непроста. Але цьому терпінню, як ви розумієте, завжди настає кінець, бо в ситуації, яка склалася в країні, ми маємо розуміти, що є категорії, які ми мусимо захищати. І прикриватися війною, Януковичем, який закопав гроші, чи ще чимось уже третій рік, ну, як казала моя мама, «якось невдобно». Треба вже щось сказати людям, що ви на третій рік зробили для того, щоб... Ви ж всі обіцяли захистити і чорнобильців, і афганців, і учасників АТО, і всі ті категорії, які ми називаємо найбільш соціально незахищеними.

Може, це політичне питання, але я абсолютно переконаний, що нам треба мати міністра, який би розумів, що таке Чорнобиль і не ховався... (*Оплески*). Не ховався, а їздив у Чорнобиль. Бо я попереднього міністра витяг туди один раз, сказавши, що Президент буде. Він злякався, що Президент буде, приїхав. Заблудився, правда, бо жодного разу не був, і пізніше Президента приїхав.

Хотілося б такого міністра, який розуміє чорнобильські проблеми. Хотілося б отримати віце-прем'єра, який вів би ці питання (*Оплески*), оскільки нам надзвичайно складно. Ви ж розумієте, я не критикую зараз виконувачів обов'язків. Виконувач обов'язків міністра не має права голосу, не має права, умовно кажучи, стукнути кулаком по столу під час засідання уряду і звернутися до інших міністрів. Тобто у нас парадоксально: найважливіше міністерство у 2016 році не має очільника, який мав би авторитет. Не просто очільника, бо за якоюсь партійною квотою нам можуть його дати, а фахівця, який матиме авторитет серед тих людей, яких він захищає.

Тому ще одна вимога наших парламентських слухань, на мою думку, принципова і важлива: Бог з ним, хай розбираються з прем'єрами і всіма іншими, повинен бути міністр і віце-прем'єр-міністр, які займатимуться цими питаннями.

Відповідна кадрова політика повинна бути і на місцевому, обласному рівні, ми повинні знати і ви повинні знати, що приходите до людини, яка захищає вас, а не шукає, як знайти якийсь папірець. Бо я приймаю людей, яким кажуть: тут знайшли якусь довідку, за якою ви вже не інвалід чи не ліквідатор. Складається враження, що чиновникам, які мусять нас захищати, поставлено якийсь план: скоротити кількість тих, кого вони захищають. Тобто

очевидно, що ми мусимо мати вертикаль тих, хто захищає, а не тих, хто бореться з чорнобильцями.

Тепер стосовно моментів стратегічного характеру. Тут я підтримую голову Державного агентства з управління зоною відчуження. Слава Богу, що хоч тут у нас керівник з'явився, бо були виконавчі обов'язків, тимчасові люди і ще якісь. Так само ми повинні розуміти, що життя в Чорнобилі не завершується з будівництвом «Укриття». Є люди, які працюють, які мають унікальний досвід, які випереджають сьогодні за розумінням проблеми японських фахівців. І ми маємо не просто казати: «Дайте нам грошей», — ми повинні використовувати потенціал цих людей. І вже не лякати Чорнобилем, а відкрити Чорнобиль і показати, що ми зробили, що нам треба зробити і як ми далі будемо рухатися.

Я абсолютно переконаний, що теперішня управлінська модель застаріла і потребує радикальної зміни. Все, що пов'язано з економікою та інноваціями, — це має бути агентство чи концерн, де люди, які розуміються на цій тематиці, будуть думати, як залучити альтернативну енергетику, як залучити міжнародних фахівців, як залучити експертів, щоб ми не просили в уряді чи ще в когось: «Дайте нам грошей». Тому що ви ж розумієте, ми арку «Укриття» зробили, але ж звідти потім треба все витягти, і це достатньо довготривалий період. Тобто робота, навпаки, стає складнішою і потребує коштів. Згідно з нашою угодою з ЄБРР він закінчує фінансувати у 2016 році. Постають запитання: як ми будемо працювати, хто буде фінансувати, хто це буде робити?

Тому я переконаний, що ми повинні визначити, що це новий етап нашої роботи. Ми повинні зберегти кожного з тих людей, які мають фантастичний професійний рівень, ці люди повинні працювати, і виконувати подальші завдання. І ми повинні залучати всі міжнародні проекти і навчати тих, які, не дай Боже, потраплять у таку ситуацію, як у Японії.

Що стосується частини території, про яку багато говорять, і є критики нашої позиції. Друзі, наш підхід щодо заповідника такий. Ну, я коли приїжджаю, і ця проволока, ці пропуски, і так далі — складається враження, особливо в іноземців, що у нас нічого не змінилося, і там нічого неможливо... Але ж рибаки і браконьєри елітні проходять туди за гроші? Проходять. То чому простий чоловік чи іноземець туди не може пройти, подивитися, що там відбулося? Треба дати можливість Національному університету

біоресурсів і природокористування чи іншому університету проводити там дослідження, вивчати, що відбувається з територією через 30 років, а потім залучати західні університети, показувати, що ми змінюємо.

Звісна річ, ми не пустимо їх на ту вузьку територію, де десятиріччями будуть забруднення і проблеми. Але там, де ситуація покращилася, ми мусимо це зробити. І показати, що це вже не загроза світові, а навпаки, що ми засвоїли урок і мусимо зробити все, щоб іншим допомогти не допустити такої загрози. Тобто це для нас уже гордість, що ми, втративши, на жаль, таку кількість людей, не просто врятували ситуацію, а можемо перейти на новий якісний рівень.

Така сама історія з вузькою територією. Я розумію, що це дебатуються і критикується, але якщо на цій території в 10 кілометрів ніхто ніколи не буде жити, то давайте ми подумаємо і перенесемо туди всі підприємства, які є в Києві, у Дніпропетровську, які можуть, не дай Боже рвонуть в якийсь момент, які займаються шкідливими відходами. Все-таки на тій території, де ніхто ніколи не буде жити, можна найновіші методики розробити і не ризикувати в обласних центрах, де є об'єкти добудовані, недобудовані чи такі, що не використовуються.

Це, може, не дуже приємна річ, але ми мусимо сказати, що у нас є такі відходи, ми на п'ятому місці за такими відходами. Після Чорнобиля нам треба зрозумілий механізм мати, як це робити. Не гратися, що ми в Росію відвозимо, платимо їм гроші, а назад вони майже те саме нам повертають, щоб ми закопували. Невже ми у XXI столітті неспроможні зробити зрозумілий механізм роботи з відходами? Це, до речі, загальна проблема, не лише чорнобильська.

Я зараз їжджу по всій Україні. Ну, фахівці кажуть: якщо майже 33 тисячі незаконних сміттєзвалищ рівно розстелити по території України, близько 5 % території буде під сміттям. Тобто ми повинні розуміти, що не лише радіоактивні, не лише найшкідливіші відходи, а взагалі відходи, сміття — це проблема України. І держава повинна розуміти, що не можна, прикриваючись війною чи іншими проблемами, не вирішувати це питання.

Тому, я думаю, що саме стратегія нового дихання для зони відчуження... Може, в перспективі не буде управління взагалі, буде ця частина дослідницька, екологічна у вигляді заповідника та

інноваційно-промисловий концерн. Може, ми ще скоротимо людей, не треба, щоб хтось ними керував, — це життя покаже. Але загалом, ще раз кажу, ми зобов'язані сьогодні захистити тих людей, які там працюють, дати можливість їм працювати. І, звісна річ, захистити тих людей, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Ще одна невелика проблема (мушу озвучити, колеги попросили сказати) — створення повноцінного Державного музею-архіву народної культури українського Полісся. Дуже багато фахівців, дослідників намагаються зберегти те, чим жив Чорнобиль. І, думаю, ми також маємо це підтримати.

І насамкінець. Для того, щоб реалізувати ці ідеї, звичайно, друзі, нам потрібен, ще раз кажу, наш справжній уряд. Калуський уряд нам не подобається, але чиказький не набагато кращий за калуський. Давайте створимо український уряд, який матиме дітей, які навчаються в Україні...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 30 секунд, завершуйте.

ТОМЕНКО М. В. ...самі навчатимуться і лікуватимуться в Україні, не боятимуться в Чорнобиль їздити... І тоді цей український патріотичний уряд почне думати не про кредити МВФ, а про чорнобильців і громадян України. Слава чорнобильцям! Ганьба владі! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Переходимо до обговорення. Запрошую до виступу пана Миколу Тронька, віце-президента Національної академії медичних наук України, директора Державної установи «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України». Підготуватися Станіславу Ніколаєнку.

ТРОНЬКО М. Д., директор Інституту ендокринології та обміну речовин імені В. П. Комісаренка НАМН України

Шановна Оксано Іванівно! Шановні чорнобильці! Шановні колеги! Я під впливом емоційного виступу пана Томенка. Він, дійсно, порушив багато питань, які ми з вами повинні обговорити. Розпочну з найбільш актуальної медичної проблеми, сьогодні про неї вже йшлося, — проблеми патології щитовидної залози. Це єдина науково

обґрунтована проблема, визнана медичною спільнотою світу як така, що пов'язана з наслідками аварії на Чорнобильській АЕС.

Мабуть, багато з вас пам'ятають 1986 рік, а я дуже добре пам'ятаю, які надзвичайно гострі дискусії були щодо впливу радіації, наслідків Чорнобильської катастрофи. Наш колектив Інституту ендокринології та обміну речовин протягом багатьох років веде спостереження, і ці 30-річні спостереження дали результати, які стали підґрунтям основного висновку наукового комітету Організації Об'єднаних Націй, що збільшення захворюваності на рак щитовидної залози — це наслідок Чорнобильської аварії.

Ви знаєте, тут говорили про досвід наших фахівців, і мені дуже приємно сказати, що досвідом, який має Інститут ендокринології та обміну речовин Національної академії медичних наук України щодо названої патології, користуються і наші японські колеги.

Беручи до уваги обмаль часу, я хотів би зупинитися на тих загальних питаннях, які ми повинні вирішити в найближчий час, на які треба спрямувати зусилля науковців, лікарів, представників органів влади. Я повністю поділяю точку зору, що в нашій державі немає з ким говорити про Чорнобиль, нібито у нас його й не було (*Оплески*). Я цю тезу підтримую. Що нам треба реально і конкретно зробити?

Перше — продовжити обстеження людей, які мешкають на радіаційно забруднених територіях, це ті, хто на час аварії були дітьми і підлітками.

Друге — удосконалити систему диспансеризації дітей та особливо жінок, які були прооперовані від цієї серйозної недуги і народили дітей. Вони мають бути на постійному моніторингу.

І третє. Оксано Іванівно, я, може, й не хотів би говорити, але без вирішення цього питання, якщо ми фінансово не забезпечимо діагностично-лікувальний процес...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, завершуйте, 30 секунд.

ТРОНЬКО М. Д. ...для лікування раку щитовидної залози потрібен радіоактивний йод. На превеликий жаль, з великими труднощами доводиться вирішувати це питання.

І мені здається, що формат парламентських слухань треба змінити. Ми повинні говорити не про те, що ми зробили, а про те, що не зробили, про механізми, як це зробити (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Станіслава Ніколаєнка, ректора Національного університету біоресурсів і природокористування України. Підготуватися Володимирі Войтову.

НИКОЛАЄНКО С. М., ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України

Шановні колеги! Шановна Оксано Іванівно! Наш університет біоресурсів і природокористування постійно здійснює моніторинг ситуації в Чорнобильській зоні, оскільки в нашому складі є Український науково-дослідний інститут сільськогосподарської радіології на чолі з професором Кашпаровим, і ми там дуже багато робимо цікавої роботи, корисної суспільству. Свідченням цього є те, що навіть уряд Японії минулого року виділив більше 4,5 мільйона доларів США для України, половина з цих коштів — на обладнання для нашого університету. Але мушу сказати, що досі ми того обладнання не отримали, бо Міністерству економічного розвитку і торгівлі ніколи займатися цими проблемами.

Я підтримую пропозицію голови Державного агентства з управління зоною відчуження Петрука про те, що в зоні потрібно створити національний дослідницький центр. Це буде унікальний міжнародний полігон, де ми зможемо дуже багато корисного зробити для наших людей. Кілька конкретних пропозицій, оскільки регламент скоротили до 3 хвилин.

Один приклад. На сьогодні у 841 населеному пункті Житомирської області 30 % населення — це діти, які щоденно п'ють молоко. Наші дослідження показують, що радіоактивне зараження радіонуклідами стронцію відбувається не так від того, що заражена територія, а переважно за рахунок споживання м'яса, молока. У 30 селах ми маємо у 5 разів перевищення норми, близько 870 беккерелів на 1 літр молока. Це в 50 разів більше, ніж на території Японії, яка після аварії на «Фукусімі» постраждала.

Що потрібно робити? Давно є рішення: фероцин — це сорбент, якого потрібно 3 грами на корову, 300 гривень на рік — і нормальне молоко для дітей. У бюджеті передбачити 10 мільйонів гривень і вирішити цю проблему.

Далі. Ми разом із нашими колегами з міністерств і відомств досліджували найбільш забруднені території і хочемо сказати, що настав час вже переглянути зони, оскільки є території, які просто

з інших причин включені і виведені з сільськогосподарського обігу. За нашими оцінками, до 180 тисяч гектарів земель можна повертати для обробітки. Це дуже гарна допомога була б Україні, якби люди могли обробляти цю землю, вирощувати продукцію, отримувати кошти.

І я хотів би, шановні колеги, сказати, що наш університет підготував цілу низку змін до законодавства, ми подали наші пропозиції, для того щоб підтримати всі моменти, пов'язані з науковими дослідженнями, підготовкою кадрів і подоланням всіх наслідків Чорнобильської катастрофи. Генеральна Асамблея ООН сказала, що до 2016 року ми повинні були повністю подолати всі наслідки. На жаль, ми їх не подолали. Чому? Через свою неорганізованість, через те, що не слухаємо один одного. Наш університет вніс низку пропозицій... (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Володимира Войтова, президента Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України». Підготуватися Миколі Чечоткіну.

ВОЙТОВ В. В., президент Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України»

Всім доброго дня! Шановна Оксано Іванівно! Шановні учасники парламентських слухань! Шановні побратими-ліквідатори! Як кажуть, серце кров'ю обливається, коли сьогодні, в такий день, коли ми зібралися послухати про наші проблеми, у мене особисто складається відчуття, зважаючи на виступи попередніх промовців, окрім Томенка Миколи Володимировича, що у нас все добре і проблем немає. Але щодня наші люди йдуть із життя, тому що немає ліків, немає медичної допомоги, не працюють програми, які мають працювати без перерви.

І сьогодні ми навіть не вшанували хвилиною мовчання наших дорогих побратимів, які віддали найдорожче — свої життя. Тому прохання вшанувати хвилиною мовчання тих людей, які зробили все можливе для України і світу.

(Хвилина мовчання).

Прошу сідати.

Верховною Радою України прийняті прекрасні закони, підписані Президентом, але відбувається свідоме бойкотування урядом їх виконання. А за цим стоять життя, люди відходять, залишають нас, і ми нічого не можемо зробити. Тобто ми сьогодні повинні з вами привернути увагу. Я підтримую попереднього промовця, що формат парламентських слухань має бути інший, бо нам є про що говорити, люди повинні знати, що буде завтра із соціальним захистом, як їм виживати з такими тарифами на комунальні послуги, з тим, що пільги не діють, що немає належного медичного забезпечення.

Сьогодні громадськість уже нарешті об'єдналася. Ви знаєте, підписана угода про співпрацю громадських організацій із Всеукраїнською громадською організацією інвалідів «Союз Чорнобиль України». Зважаючи на бездіяльність органів влади, громадські чорнобильські організації об'єдналися для того, щоб привернути увагу влади до виконання конституційних обов'язків щодо захисту постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Закликаємо всіх чорнобильців, представників влади, небайдужих громадян України 23 березня 2016 року взяти активну участь у всеукраїнській акції солідарності чорнобильців за свої соціальні права. Збір учасників акції з 10-ї до 11-ї години на бульварі Тараса Шевченка (місто Київ), станція метро «Університет».

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 30 секунд.

ВОЙТОВ В. В. Шановні побратими! Я бажаю вам здоров'я, злагоди, порозуміння і об'єднання. Тільки в об'єднанні — наше майбутнє. І дякую представникам міжнародних інституцій, які готові тісно співпрацювати, знаючи нашу біду. Дякую всім, низький вам уклін! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Миколу Чечоткіна, голову Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Підготуватися Олегу Недаві.

ЧЕЧОТКІН М. О., голова Державної служби України з надзвичайних ситуацій

Шановна Оксано Іванівно! Шановні учасники парламентських слухань, народні депутати, чорнобильці! Я, можливо, зараз не

торкнуся проблем, які вас найбільше цікавлять, але розповім про заходи, яких вживає наша служба, у тому числі в зоні відчуження.

Проаналізувавши 30-річну історію Державної служби України з надзвичайних ситуацій після Чорнобильської катастрофи, засвоєно найважливіший урок, що визначає перспективу і ключове завдання – перетворення території зони відчуження або її частини, що становить потенційну загрозу найбільш густонаселеному регіону України, на екологічно безпечну територію. Це завдання ускладнено високою пожежною і техногенною небезпекою об'єктів, що функціонують у зоні відчуження, та значною площею лісових масивів (близько 150 тисяч гектарів) і торфовищ (близько 7 тисяч гектарів).

Незважаючи на те, що Державне агентство України з управління зоною відчуження повністю несе відповідальність за протипожежні заходи на території зони, за захист розташованих там об'єктів і територій, Державна служба України з надзвичайних ситуацій змушена утримувати на території зони відчуження пожежно-рятувальний загін штатною чисельністю 337 осіб та 67 одиниць техніки.

Найбільш критичним за 30 років був 2015 рік, коли кількість лісових пожеж збільшилася вдвічі, а площа пожеж – у 32 рази. Хочу звернути вашу увагу на особливість пожеж, що виникали 2015 року: збільшилася не тільки кількість пожеж, змінилися складові та причини їх виникнення. Якщо в попередні роки основною причиною було необережне поводження з вогнем, а в окремих випадках, переважно на торфовищах, пожежі є природним явищем, то у 2015 році в багатьох випадках пожежі були зумовлені людським фактором, або можна говорити про навмисний підпал. Тільки у квітні – травні, коли природний фактор ще не є основною причиною виникнення пожеж, у зоні відчуження сталося чотири масштабні лісові пожежі на площі 500 гектарів.

Лише завдяки мобілізації всіх наявних ресурсів, значної кількості наземних сил з Київської області, з інших регіонів України, їх комплексному застосуванню і роботі в цілодобовому режимі вдалося в найкоротші терміни погасити всі пожежі і не допустити їх поширення на значно більші радіоактивно забруднені території. На гасіння цих пожеж службою витрачено понад 4 мільйони гривень та близько 200 тонн пального.

Якщо говорити про нові виклики та уроки в галузі пожежної безпеки, то 2015 рік характеризувався тим, що не тільки в зоні відчуження, а загалом у державі мала місце надзвичайно складна ситуація з пожежами в екосистемах. За такої ситуації кардинально поліпшити пожежну безпеку не тільки в зоні відчуження, а й загалом в Україні можливо лише шляхом підвищення відповідальності власників територій, об'єктів і земельних ділянок, аж до позбавлення права власності. Наша служба подала законодавчі пропозиції для вирішення цього питання.

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 30 секунд, завершуйте.

ЧЕЧОТКІН М. О. Тому закликаю народних депутатів невідкладно винести відповідні законопроекти на розгляд і підтримати їх. Службою ініційовано розгляд цих питань Державною комісією з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Я ще раз вдячний вам за ту роботу. Я дуже добре розумію всі ваші питання і проблеми... (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Олега Недаву, народного депутата України, фракція партії «Блок Петра Порошенка». Підготуватися Анатолію Колядіну.

НЕДАВА О. А., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (одномандатний виборчий округ № 53, Донецька область, самовисуванець)

Шановний народе України! Шановна Оксано Іванівно! Шановні учасники парламентських слухань! Коли вся країна здригнулася від страшної звістки про вибух на Чорнобильській АЕС, я тільки-но закінчив школу. Тисячі героїв віддали своє життя за наше здоров'я, за наше життя, за нашу країну, за збереження довкілля. Низький уклін і велика шана людям, які загинули, і тим, хто живий, і тим, які зараз страждають через хвороби, а також тим, які ціною свого життя боронять Україну сьогодні.

Фракція БПП акцентує увагу на двох принципах — це принцип відповідальності і принцип запобігання. Насамперед ми повинні усвідомлювати, що кожен кіловат атомної електроенергії — це

відкладення витрат на майбутнє, це величезний ризик життю людей та довкіллю. Близько 60 % собівартості атомної електроенергії – імпортна складова: ми дістаємо уран, відправляємо його в Росію на збагачення, потім забираємо і тут його утилізуємо. І за це платимо великі кошти Росії.

На перший погляд, атомна енергія здається дешевою, але це не зовсім так. Якщо порахувати рекультивуацію забруднених земель, належні заходи з безпеки атомних станцій, утримання станцій та утримання сховищ відпрацьованого ядерного палива і, не дай Боже, ліквідацію ймовірних аварій (те, про що ми знаємо і що бачимо), то це виливається в неймовірні витрати на виробництво 1 кіловата енергії. Тому ми кажемо, що перспективною для України є стратегія поступового переходу в комунальному та приватному секторах на альтернативні та відновлювані джерела електроенергії та істотне збільшення частки такої електроенергії в енергетичному балансі України.

Також звертаю вашу увагу на необхідність збереження потенціалу теплових генерацій з їх обов'язковою модернізацією та зменшенням навантаження на довкілля. Бо це мільйони робочих місць, це відновлення машинобудування в Україні, це відновлення видобутку вугілля. А головне – це собівартість теплової енергії, в якій немає імпортної складової.

Чорнобильська катастрофа довела, що ігнорування питань екологічної і техногенної безпеки призводить не тільки до аварій, а й до масштабних витрат на ліквідацію їх наслідків. В Україні є багато інших екологічних проблем техногенного та природного характеру: Домбровський кар'єр в Івано-Франківській області, гудрони на Грибовицькому сміттєзвалищі у Львівській області, завод «Радикал» у Києві, виснаження Сіверського Дінця в Донецькій області...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 30 секунд.

НЕДАВА О. А. І ми кажемо, що єдине джерело фінансування програм із запобігання цим техногенним катастрофам – зарахування екологічного податку до спеціального екологічного фонду, що не було зроблено урядом у 2015 році.

Отже, з огляду на вищезазначене, вважаємо першочерговими заходами:

- розроблення Національного плану запобігання надзвичайним ситуаціям техногенного та природного характеру;
- розроблення і запровадження загальної та регіональної автоматизованої системи оповіщення населення про виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Створення такої системи необхідне і з огляду на воєнні та терористичні загрози.

Щодо зони відчуження. Перед прийняттям рішення...

ГОЛОВУЮЧА. Я вас дуже прошу, це несправедливо стосовно учасників слухань, пане депутате, 10 секунд.

НЕДАВА О. А. Я вибачаюся, шановні.

Для збереження природних комплексів, що утворилися в зоні відчуження, необхідно завершити процес надання цій території статусу природного біосферного радіаційно-екологічного заповідника, який повинен мати зонування, на території якого має бути заборонена будь-яка діяльність, окрім визначеної... (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Запрошую до слова Анатолія Колядіна, голову Всеукраїнської спілки ліквідаторів-інвалідів «Чорнобиль-86». Підготуватися Олегу Березюку.

КОЛЯДІН А. Ф., голова Всеукраїнської спілки ліквідаторів-інвалідів «Чорнобиль-86»

Шановні народні депутати, головуюча, гості, побратими-чорнобильці! Коротко скажу про проблеми чорнобильців. Найголовніших дві — як вижити і як лікуватися, — і вони пов'язані фінансово.

Нагадаю, що згідно зі статтею 16 Конституції України захист громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, є обов'язком держави. А захворювання чорнобильців-інвалідів офіційно пов'язані з роботами на ліквідації аварії (для ліквідаторів) або з наслідками аварії (для потерпілих). І в кожного є документ, експертний висновок. Невже незрозуміло, що відповідальність держави у цьому питанні полягає в тому, щоб лікування таких хворих було безплатним?

Яке вирішення питання? Державний медичний страховий поліс з грошима на персональній страховій картці. Він забезпечить

лікування лікарськими засобами і оперативне лікування, а також профілактичну діагностику і санаторно-курортне лікування. Цей механізм відпрацьований у регресників.

Стаття 54 Закону «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» передбачає компенсацію втраченої заробітної плати. Юридично правильною була редакція закону 1993 року: сім, п'ять, три мінімальні заробітні плати для ліквідаторів. Для інших інвалідів: чотири, три, дві мінімальні заробітні плати. Це регресна формула, саме тому назва статті 54 починається словами «Державна пенсія». Але є ліквідатори й інших категорій. І можна твердо сказати, що здорових серед них немає. Може, настав час всім ліквідаторам аварії 1986 року автоматично надати III групу інвалідності?

В усьому світі шанують героїв-чорнобильців, пам'ятаючи жертовний колективний подвиг ліквідаторів 1986 року, але в Україні у ставленні до ліквідаторів усе навпаки. За останні роки чорнобильці провели багато акцій протесту, велися перемовини, створювалися робочі групи, напрацьовувалися пропозиції, але все розбивалося об залізобетонну байдужість виконавчої влади.

На правовий нігілізм та зневагу до Конституції України хворий не тільки Кабінет Міністрів України, цими хворобами заражений і парламент. Наприклад, коли депутати 28 грудня 2014 року приймають ганебний закон № 76–VIII, опівночі, з жахливим порушенням Регламенту, більше того, Конституції, не бачивши в очі документа. І чого нам після цього чекати від парламенту?

Уже минуло 30 років після страшної ядерної катастрофи. Це було так давно, що вже й не віриться, що це було з нами. Але це було, і ми там були, на тій війні з «мирним» атомом. І вже через півроку наші побратими, кому пощастило, ставили свої автографи на стінах саркофагу. Це сталося 30 листопада 1986 року. А вже 14 грудня був прийнятий...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, завершуйте.

КОЛЯДІН А. Ф. І саме 14 грудня визначено нашим днем перемоги — Днем вшанування ліквідаторів. Слава Україні! Героям-чорнобильцям слава! Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Олега Березюка, народного депутата України, фракція політичної партії «Об'єднання «Самопоміч». Підготуватися Юрію Недашковському.

БЕРЕЗЮК О. Р., член Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»)

Вельмишановні пані і панове, доброго дня! Визнання неспроможності — це половина дороги до спроможності. І держава, за великим рахунком, як і будь-яка інституція, має два святі безумовні обов'язки, все решта — похідні з різними моментами. Перший обов'язок — дбати про тих, хто постраждав або воював на війні за неї (бо більше нікому, це некомерційна діяльність). І другий — дбати про тих, хто постраждав або захищав людей від техногенних катастроф, які сталися з вини держави. Це два святі обов'язки. У решті випадків (на підприємствах, деінде) можна шукати страхові поліси. Тут страхового полісу немає. Тому люди, які постраждали внаслідок цієї катастрофи, — ті, які рятували людей, захищаючи від ще більшої катастрофи, і ті, які невинно постраждали, оскільки там жили, — отримали цю катастрофу у спадок від попередньої держави. Але це не має ніякого значення.

І сьогодні я хочу сказати вам як представник державної влади (за великим рахунком, як особистість я не маю до цього відношення), що ми сьогодні мусимо попросити вибачення, бо держава не впоралася із своїм безумовним обов'язком (*Оплески*). Нема чого аплодувати, бо це, насправді, проблема, коли не впоралися з обов'язком. І те, що сьогодні в залі немає міністрів, — це знак. Знак того, що влада і не збирається визнавати цю ситуацію, бо вона дуже складна.

Тільки тому, що у нас не було інституційної держави, є випадки, коли страждають справжні ліквідатори і справжні постраждалі, а одержують бенефіти ті, які там ніколи не були (*Оплески*). І міністр фінансів каже: «Є маса людей, які там не були, але отримують за те бенефіти». Я відповів: «То кому ж ви це кажете? Для цього є Міністерство соціальної політики, яке за стільки років мало дослідити це».

Як це можна вирішити? Я сьогодні тішуся, що почув тут, що нічого сподіватися тільки на державу. Громадськість, ви всі один

одного знаєте — хто постраждав, а хто не постраждав. Ви маєте створити, на превеликий жаль, додаткові організації для того, щоб змусити уряд визначити тих, хто насправді постраждав, і надати їм допомогу. Це наша спільна справа і спільний обов'язок. Інакше ми не виконаємо свого обов'язку. Більше того, це буде непоганий приклад для майбутніх поколінь.

Чорнобиль... Можна пафосно говорити про Чорнобиль, але це техногенна катастрофа, зумовлена недбалістю влади. І якщо влада заплатить за це дорогою ціною обов'язку і грошей, вона, можливо, дбатиме профілактично і на інших підприємствах, яких дуже багато в Україні, дуже багато.

ГОЛОВУЮЧА. Завершуйте, 30 секунд.

БЕРЕЗЮК О. Р. ...Працюючи заступником Львівського міського голови, я, чесно кажучи, кожного дня сивів. Бо я бачив підприємства, які в жахливому стані працюють, техніки безпеки там немає ніякої. Малий Чорнобиль може статися в кожному місті.

Тому дякуємо вам. І я обіцяю, що ми у Верховній Раді будемо працювати над тими законопроектами, які заслуговують на вашу увагу і підтримку (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Запрошую до слова Юрія Недашковського, президента Державного підприємства Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом». Підготуватися Георгію Лисиченку.

НЕДАШКОВСЬКИЙ Ю. О., президент Державного підприємства Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом»

Шановна голово! Шановні учасники парламентських слухань! Я окреслю питання безпеки і співробітництва. Після Чорнобильської аварії для нас, як і для всієї світової спільноти, стала очевидною необхідність масштабного міжнародного співробітництва в галузі ядерної безпеки. У 1989 році була створена Всесвітня асоціація операторів атомних електростанцій, членом якої є НАЕК «Енергоатом». Відтоді на всіх українських АЕС регулярно проводяться міжнародні партнерські перевірки, місії технічної підтримки і обмін досвідом, завдяки чому невпинно впроваджуються найсучасніші світові практики забезпечення надійності та безпеки

експлуатації ядерних реакторів. У нашій державі вперше у світі в рамках спільного проекту України, Європейської Комісії та МАГАТЕ було проведено унікальну за масштабами комплексну оцінку безпеки української ядерної енергетики, за результатами якої встановлена відповідність всіх діючих енергоблоків українських АЕС вимогам МАГАТЕ.

Сьогодні питання безпеки мають найвищий пріоритет. Наш принциповий підхід, наша філософія полягає в необхідності постійного підвищення рівня безпеки в міру того, як з'являються нові знання, новітні технології та найкращий досвід експлуатації.

Кілька прикладів. У період з 2002 до 2010 року було завершено реалізацію трьох державних програм, що дало можливість відповідно до рекомендацій МАГАТЕ повністю усунути дефіцити безпеки, притаманні реакторам радянського дизайну. А з 2011 року розпочато виконання нової, схваленої міжнародними експертами та затвердженої урядом України, Комплексної (зведеної) програми підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій. Ця програма включає і додаткові заходи, з урахуванням уроків аварії на АЕС «Фукусіма-Даїчі». Співфінансування здійснюється Європейським банком реконструкції та розвитку і Євроатомом шляхом надання кредитних коштів на загальну суму 600 мільйонів євро. Цей кредит є найбільшим в енергетичному секторі України, що засвідчує актуальність та обґрунтованість заходів програми, а також довіру з боку міжнародних фінансових організацій.

За останні роки на українських АЕС не було жодних порушень, які за міжнародною шкалою *INES* були б кваліфіковані як такі, що мають вплив на безпеку. А впровадженими на наших АЕС найсучаснішими системами контролю стану навколишнього природного середовища не зафіксовано жодного випадку перевищення контрольного рівня викидів та скидів радіоактивних речовин у довкілля. Їх значення протягом останніх років у середньому не перевищило навіть на 1 % допустимі показники.

За нинішніх умов реальних загроз диверсійних чи терористичних актів на всіх атомних електростанціях значно посилено фізичний захист, охорону та оборону, введено посилений режим. Ситуація на АЕС та в містах-супутниках є стабільною і контрольованою. Нині атомна енергетика стала островом найбільшої енергетичної стабільності в Україні і, враховуючи її домінуючу частку у виробництві, вагомим стримуючим фактором зростання

ціни на електричну енергію. Все це дає нам підстави впевнено дивитися в майбутнє і планувати подальшу... (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Георгія Лисиченка, директора Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України». Підготуватися Наталії Королевській.

ЛИСИЧЕНКО Г. В., директор Інституту геохімії навколишнього середовища НАН України

Шановні чорнобильці! Шановні народні депутати! Шановні члени уряду! Я всіх вітаю з тим, що чорнобильці, які брали участь у ліквідації наслідків аварії, дожили до цього дня, до 30-х роковин. Хочу сказати про науку в зоні, яка була і яка зараз є. У зв'язку з цим я дуже вдячний пану Томенку і пану Петруку, голові Державного агентства з управління зоною відчуження, які у своїх виступах загострили і розкрили ці питання. Тому я на тих питаннях не зупинятимуся.

Хочу сказати, що до аварії на Чорнобильській АЕС у нас не було фахівців, підготовлених для розв'язання таких проблем, які створила Чорнобильська катастрофа. Не було фахівців з радіобіології, сільськогосподарської радіології, радіаційної медицини, реакторних проблем атомних станцій, не було спеціалістів, які могли б ліквідувати ядерні аварії і боротися з радіаційним впливом.

Мені довелося з перших днів брати участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Борис Євгенович Патон створив штаб при Академії наук УРСР, який спільно з Академією наук СРСР (а фахівці були переважно російські) координував роботу і давав рекомендації уряду України, що треба робити. У той час я очолював штаб Академії наук у чорнобильській зоні. Із багатьох моїх побратимів, з якими я працював, фактично, вже нікого немає. Але я хочу сказати, що наука в зоні розвивалася і дала українські наукові школи з усіх проблем, які я назвав. І ми більш-менш нормально розвивалися і працювали в зоні до 2005–2008 років. Після цього все згорнуто, всі полігони, всі наукові школи ліквідовані.

У зв'язку з цим я хочу сказати, що держава, яка не підтримує науку, деградує. Вона не матиме ні економічного, ні соціального розвитку. Це коротка ремарка, але за цим стоїть дуже багато

питань. Наприклад, ті проблеми, які окреслив новий голова Державного агентства з управління зоною відчуження, без науки практично неможливо вирішувати. А до нас не приїдуть більше...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 30 секунд, завершуйте.

ЛИСИЧЕНКО Г. В. Остання ремарка. Наука, яка тримається на тендерних процедурах і не має послідовного, грядями, накопичення знань фактично приречена на ніщо. А нам зараз закидають, що ми кожен проект... Я три рази починав моніторити зони, тому що тендер закінчився, інші виграють. І де ці знання?.. Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Наталію Королевську, народного депутата України, фракція політичної партії «Опозиційний блок». Підготуватися Ігорю Грамоткіну.

КОРОЛЕВСЬКА Н. Ю., член Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»)

Добрый день всем! Я хочу сказать большое спасибо тем, кто нашел в себе силы, желание и возможность присутствовать сегодня здесь, на парламентских слушаниях. Я хочу напомнить тему сегодняшних слушаний: «30 лет после Чернобыля: уроки и перспективы». Мы с вами почти каждый год встречаемся в этом зале накануне годовщины аварии, но, как видим, к сожалению, за все эти годы уроки никто так и не выучил, а перспективы с каждым годом становятся все туманнее и туманнее.

Многие мои коллеги, наверное, забыли, как еще несколько лет назад чернобыльцы вместе с афганцами штурмовали здание парламента, чтобы напомнить депутатам о том, что они есть, что они живы и заслуживают внимания.

Мы с вами прекрасно знаем, что происходит сегодня в социальной сфере, и прекрасно понимаем, какая сложная сегодня в целом и экономическая, и социальная ситуация в стране. Но, как говорится, не хочется, чтобы людей принуждали напоминать о себе исключительно социальными протестами. Хочется, чтобы

в конструктивном диалоге было найдено взаимопонимание, чтобы были исправлены ошибки, допущенные за последние два года и за предыдущие 30 лет.

Мне хочется пожелать вам силы духа, веры. Вы — сильные и мужественные люди, ставшие на защиту своей страны и всего мира, которые не побоялись, не сбежали, не спрятались, а пошли по зову Родины и выполнили свой долг. И сегодня, я думаю, мы с вами не должны дискутировать о том, нужна ли медаль к 30-летию. Как часто сегодня мы слышим такую дискуссию в провластных кабинетах: давать или не давать, хватит времени или не хватит? Я считаю, что этот вопрос вообще не подлежит обсуждению. Мы должны сегодня вынести уроки и сделать выводы, что вопрос не в медалях, а в уважении чести и достоинства людей, ставших на защиту нашей Родины.

Вы знаете, я получаю тысячи обращений, что у людей сегодня нет возможности лечиться, что в госпиталях нет лекарств, огромные проблемы с питанием и все держится на мужестве самих врачей и пациентов, которые хоть как-то себя поддерживают. Мы слышали с вами, как за чернобыльские деньги построили дома в Яготине и теперь их отдают сирийским беженцам. Мы также понимаем проблему, что сегодня взимают налог на пенсию с чернобыльцев, есть масса вопросов (*Шум у залі*).

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 30 секунд.

КОРОЛЕВСЬКА Н. Ю. Я благодарна председателю Комитета Николаю Томенко за то, что совместными усилиями мы смогли принять в первом чтении законопроект. Я благодарна коллегам и общественным организациям, вместе с которыми мы подготовили совместный план действий по 12 законопроектам. Но я абсолютно уверена, что время говорить прошло, и сегодня нам надо быть настойчивыми, не молчать, а действовать. Если надо... (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Запрошую до слова Ігоря Грамоткіна, генерального директора ДСП «Чорнобильська АЕС». Підготуватися Сергію Сидоренку.

ГРАМОТКИН І. І., генеральний директор Державного спеціалізованого підприємства «Чернобыльська АЕС»

Уважаемые народные депутаты! Уважаемые участники парламентских слушаний! Действительно, в 2016 году фактически все проекты, площадки Чернобыльской АЭС выходят на финишную прямую.

Мы заканчиваем работы, связанные с освобождением блоков от ядерного топлива, и блоки переходят в совершенно иной статус — в статус объектов обращения с радиоактивными отходами. Мы заканчиваем основные международные проекты в рамках международной технической помощи — строительство сухого хранилища отработанного ядерного топлива и сооружение нового защитного сооружения над четвертым энергоблоком. В этом году, мы уверены, мы надвинем на четвертый энергоблок новое защитное сооружение и начнем вводить его в эксплуатацию в следующем году. Но это только огромное начало перед огромной, важной и тяжелой работой, которая ложится на наши плечи.

В 2017 году международная техническая помощь будет завершена. Наши уважаемые доноры — страны «Большой семерки» уйдут с нашей площадки. Украина взяла на себя обязательство выполнения демонтажа нестабильных конструкций и извлечения топливосодержащих масс из объекта «Укрытие».

Коллектив Чернобыльской АЭС уже начал работать над этой задачей совместно с основными четырьмя проектными институтами, которые исторически работали на нашей площадке. Мы уже приступили к предпроектным исследованиям, начали работать над этой проблемой. На этапе ввода в эксплуатацию нового безопасного конфайнмента в следующем году будет демонтирована первая нестабильная конструкция на объекте «Укрытие». Но этого крайне мало. Такая огромная и тяжелая задача не может быть решена силами одного коллектива Чернобыльской АЭС.

Сегодня, через 15 лет после остановки последнего действующего энергоблока Чернобыльской АЭС, становится ясно, что, когда останавливали станцию в 2000 году, Украина не была готова к этому ни организационно, ни технически, ни финансово. Когда мы стоим на пороге такой тяжелой задачи, как работа внутри объекта «Укрытие», мы не вправе повторить ошибку 2000 года. Не может коллектив на своих плечах вынести такую сверхзадачу.

Поэтому когда Николай Владимирович говорит, что из 30 решений парламента 26 не выполнено, я считаю, что с такой работой мы никогда ничего не сделаем. Необходима мобилизация всей страны на выполнение этой сверхтяжелой задачи. А коллектив Чернобыльской АЭС к этой задаче готов. Спасибо (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Сергія Сидоренка, проректора Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Підготуватися Володимирі Яценку.

СИДОРЕНКО С. І., проректор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Шановне зібрання! Одним із уроків Чорнобиля є те, що Україна створила власну освітню платформу з безпеки експлуатації атомних електростанцій. Але внаслідок анексії Криму ми втратили контроль над Севастопольським національним університетом ядерної енергії та промисловості, тож на часі — формування сучасної освітньої платформи в галузі фізичної ядерної безпеки.

Усі країни приділяють цьому велику увагу, але для України це просто критично, бо зросли загрози заподіяння шкоди ядерній енергетиці. Ці загрози мають комплексний характер, бо, крім терористичної, присутні й інші, вони стосуються одночасно кількох ядерних об'єктів, вони можуть реалізовуватися як кібернетичні атаки. Водночас фахівці цього профілю необхідні підприємствам атомної енергетики, центральним органам виконавчої влади, правоохоронним органам та органам спеціального призначення, загалом їх у країні не менше 18.

Україна має всі можливості для створення системи підготовки кадрів у цій галузі. Фахівці Центру вивчення нерозповсюдження імені Джеймса Мартіна Монтерейського інституту міжнародних досліджень за ініціативи та за підтримки Департаменту енергетики США провели критеріальне оцінювання спроможності університетів України створити національну систему підготовки фахівців з ядерної безпеки. Київський політехнічний інститут визнано таким, що найбільше підходить для цього. І ще низка університетів України — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна, Одеський національний політехнічний університет — теж мають такий досвід.

Є інфраструктурні та методичні фрагменти системи практичної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів з фізичної ядерної безпеки: Навчальний центр з фізичного захисту, обліку та контролю ядерного матеріалу імені Джорджа Кузмича Інституту ядерних досліджень НАН України, тренажерні комплекси в Запоріжжі та Славутичі, Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», лабораторії київського Науково-виробничого підприємства «Меридіан».

Однак є й низка проблем. У нашому законодавстві не унормовано декілька принципових положень щодо фізичної ядерної безпеки, відсутнє навіть офіційне визначення цього поняття, відтак неможливо розробляти підзаконні акти. Отже, треба внести зміни до нормативно-правової бази.

Має бути виконано низку завдань щодо ресурсів для освітньої програми з фізичної ядерної безпеки:

- 1) створення навчального плану;
- 2) підготовка викладачів нової формації;
- 3) створення сучасних підручників;
- 4) створення достатньої кількості лабораторій.

Потрібна і міжнародна допомога, у тому числі міжнародні проекти, наприклад, у галузі кібернетичної безпеки. Важливу роль відіграватиме тристороння ініціатива Норвегія — Швеція — Україна про співробітництво у сфері ядерної і радіаційної безпеки та фізичного захисту, а також інші перетини міжнародного співробітництва України в цій сфері.

Ці проблеми буде розглянуто, в тому числі, у рамках Міжнародного форуму «Уроки Чорнобиля для ядерної безпеки світу», який відбудеться 22 квітня на базі Київського політехнічного інституту як великий міжнародний захід за планом заходів урядового оргкомітету до 30-х роковин Чорнобильської трагедії.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, завершуйте, 10 секунд.

СИДОРЕНКО С. І. Форум має надати імпульс початку обговорення нового етапу міжнародного співробітництва за участю України, спрямованого на спільну реалізацію заходів остаточного перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Володимира Яценка, віце-президента Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України». Підготуватися Анатолію Носовському.

ЯЦЕНКО В. М., віце-президент Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України»

Шановні чорнобильці! Нагадаю, що я був народним депутатом першого — третього скликань і весь час працював у чорнобильській комісії, потім комітеті. Перші варіанти законопроектів про захист чорнобильців надійшли від «Союзу Чорнобиль України» і Коростенської територіальної громади. Напрацьований комісією законопроект пройшов процедуру всенародного обговорення, був опублікований у центральній пресі і лише після цього ухвалений Верховною Радою України. Таким чином, органи влади мають ставитися з повагою до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і перед тим, як торкатися хоч якоїсь його норми, радитися з людьми. Це має стати правилом. Це перше.

Друге. У першому — другому скликаннях ми прийняли документи, що створюють правовий фундамент української державності, — Декларацію про державний суверенітет України, Конституцію України. Там записано: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава [...] Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [...] При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод».

Це стосується також і громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Скажіть, кому це незрозуміло? Будь-якій людині, яка є дієздатною, зрозумілі ці чіткі формули. Однак влада на практиці нехтує ними.

Якось на нараді в Мінсоцполітики представники Мінекономрозвитку, Мінфіну кажуть: наше завдання — лише поділити те, що маємо. Ця згубна ідеологія державного управління призводить до деградації економіки і до того, що з кожним роком доводиться ділити все менше і менше. Додайте до цього слухняне виконання так званих рекомендацій МВФ та іноземних посадовців, які трощать економіку України, і сьогодні маємо те, що маємо.

Пропозиції:

- докорінним чином змінити ідеологію державного управління;
- забезпечувати, починаючи з сьогоднішнього дня, щоденне економічне зростання.

Тільки за таких умов ми забезпечимо сталий розвиток економіки України, збільшення доходів до державного бюджету, цілковите виконання чорнобильського та інших соціальних законів України. А іноземців слухати треба, але в жодному разі не слухатися.

І ще одне. Всім можновладцям — вчити матчастину, як кажуть досвідчені люди. Читайте Конституцію, виконуйте її, і тоді все в Україні буде добре.

Закликаємо всіх 23 квітня на всеукраїнську акцію солідарності на захист прав чорнобильців України. Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Анатолія Носовського, виконувача обов'язків директора Інституту проблем безпеки атомних електростанцій. Підготуватися Валентині Колесніковій.

НОСОВСЬКИЙ А. В., виконувач обов'язків директора Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України

Дякую. Доброго дня, шановні пані і панове! Хочу привернути вашу увагу до науково-технічних проблем Чорнобиля.

Науково-технічний супровід робіт на об'єкті «Укриття» веде початок з 1986 року, з його проектування та будівництва. На даний час цю функцію виконує Інститут проблем безпеки атомних електростанцій Національної академії наук України, в якому поки що є фахівці, які, незважаючи на мізерну заробітну платню, виконують свій професійний обов'язок.

Ми всі розуміємо, що влада поступово знищує українську науку. Але треба розуміти, що після введення в експлуатацію нового безпечного конфайнмента виникне низка нових наукових проблем, пов'язаних як з поточною безпекою об'єкта «Укриття», так і з безпекою робіт з демонтажу його нестабільних конструкцій, а також з подальшим вилученням паливовмісних матеріалів та поводженням з ними.

Залишається не до кінця вирішеною проблема ядерної безпеки деяких скупчень ядерних матеріалів. Якщо говорити про наукові

аспекти зняття з експлуатації, то після вивантаження відпрацьованого ядерного палива основною проблемою цього напрямку є поводження з відходами. Якщо ця проблема буде вирішена, зняття з експлуатації перетвориться на рутинний технологічний процес, де все ясно і зрозуміло. Однак проблема досі невирішена. Розуміючи, що за нинішніх умов створення геологічного сховища для високоактивних відходів є для України нездійсненною мрією, необхідно розробляти методичну базу і будувати приповерхнєве сховище для таких відходів. Тим більше що в 2018 році настане час повернення в Україну високоактивних відходів від переробки відпрацьованого ядерного палива. Тому науковий напрям зняття з експлуатації енергоблоків АЕС ще довго залишатиметься актуальним.

Бачення майбутнього. Одним з основних питань залишається питання майбутнього використання майданчика станції. Поточний стан зони відчуження робить малоімовірним доведення промислового майданчика станції до стану зеленої галявини. Майданчик ще значний час буде використовуватися для потреб ядерної галузі України — поводження з реактивними відходами.

У 2015 році дано старт проекту будівництва в зоні відчуження централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива. Але технології та методи зняття з експлуатації у майбутньому будуть затребувані і в Україні, і за її межами. Тому стає актуальним використання майданчика Чорнобильської електростанції як лабораторії для розроблення і впровадження нових технологій зі зняття з експлуатації.

Завершення робіт зі створення нового безпечного конфайнмента є на сьогодні головним у забезпеченні безпеки. Але це не є перетворенням об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, це лише початковий етап. А ось що буде далі — ніхто не знає. Тому не можна допустити, щоб після насування арки на неї повісили величезний амбарний замок і забули про проблему років на сто. Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Валентину Колеснікову, президента Міжнародного благодійного фонду «Діти — інваліди Чорнобиля». Підготуватися Дмитрію Базиці.

КОЛЕСНИКОВА В. П., президент Міжнародного благодійного фонду «Діти – інваліди Чорнобиля»

Шановна пані голово! Шановні чорнобильці! Дякую, що є така можливість зустрітися з вами у стінах Верховної Ради. Дуже приємно було слухати пана Томенка, коли він говорив про всі наші проблеми. І головне, я вважаю, що він дав нам маленьку надію, що, можливо, щось буде вирішено, дай Боже.

Тепер стосовно дітей. У законодавчих положеннях, зокрема, в питаннях щодо причинного зв'язку захворювання та інвалідності у дітей, відсутня відповідність та перспективність, внаслідок чого велика кількість дітей після досягнення 18-річного віку втрачають причинний зв'язок захворювання з дією шкідливих факторів внаслідок Чорнобильської катастрофи. Як і в попередні роки, і Міністерство охорони здоров'я, і моніторинг статистики України свідчать, що збільшується кількість дітей з новоутвореннями.

Враховуючи негативну статистику захворюваності дітей на онкологічні та інші серйозні захворювання, а також звернення батьків дітей, які не віднесені до числа потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, наш фонд ініціював внесення змін до статей 11, 14 і 27 профільного закону, лейтмотивом якого є визнання дітей першого та наступних поколінь, які мають онкологічні та інші зазначені захворювання, потерпілими внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Я передаю до секретаріату Комітету підготовлені пропозиції – це проект змін до закону. Також передаю звернення поліщуків (більше 100 підписів), які просять вирішити питання їхніх пенсій. Ось ці документи.

Медичне забезпечення та лікування завжди були найгострішими проблемами чорнобильців. Ми всі знаємо, як лікуємося, про це навіть не потрібно розповідати. Одне хочу сказати: треба дякувати самовідданим лікарям Національного наукового центру радіаційної медицини, Інституту ендокринології та обміну речовин, закладів охорони здоров'я на місцях, які намагаються за мізерні кошти, а то й зовсім без них ставитися до чорнобильців як до людей. Дякую їм.

Залишається незрозумілою процедура придбання лікарських засобів для чорнобильців. Свіжий приклад: газета «Дарницькі вісті» надрукувала звернення керівників громадських організацій Дарницького району міста Києва до народного депутата України

Сташука про розірвання договору з КП «Фармація», яке не може забезпечити чорнобильців безплатними ліками, тоді як кошти, виділені для придбання необхідних ліків, не використовуються, бо надходять наприкінці року.

З кінця 80-х років минулого століття з фондом працюють закордонні партнери, вони надали велику допомогу чорнобильським дітям. Через наш фонд оздоровлено за кордоном більш як 14 тисяч дітей, більше 5 тисяч дітей проліковано в Україні, більше 100 тяжкохворих дітей одержали допомогу. Я хочу сказати...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 30 секунд, завершуйте.

КОЛЕСНИКОВА В. П. Лише одна німецька благодійна організація «Привіт — допомога дітям Чорнобиля» за чотири останні роки надала благодійної допомоги на 100 тисяч євро. Я не буду перераховувати, скільки допомоги надали інші організації, які намагаються робити це й тепер.

Тому в мене велике-велике прохання і звернення до Адміністрації Президента України, до Кабінету Міністрів України, до сектору з питань нагородження Управління кадрів Апарату Верховної Ради України, до влади на місцях, в областях...

ГОЛОВУЮЧА. Завершуйте.

КОЛЕСНИКОВА В. П. ...відзначити всіх цих людей за кордоном, які впродовж 25 років допомагали чорнобильцям — і дорослим, і дітям.

Бажаю всім здоров'я, будьте благословенні, дужі! І бажаю, щоб усе здійснилося, про що ми мріяли, щоб діяв наш закон, а люди розуміли, що чорнобильці — герої (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую щиро.

Запрошую до слова Димитрія Базику, генерального директора Державної установи «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України». Підготуватися народному депутату Москаленку.

БАЗИКА Д. А., генеральний директор Національного наукового центру радіаційної медицини НАМН України

Шановна Оксано Іванівно! Шановні колеги! Я хотів сказати про таке. Де сьогодні проходить передній край Чорнобиля? Він проходить не по межі 30-кілометрової зони, і навіть не в 10-кілометровій зоні, він — у кабінетах лікарів. Там вирішується, жити людям чи не жити. На жаль, у нас так стоїть питання.

Наслідки Чорнобиля багато в чому збігаються з наслідками бомбардувань Хіросіми і Нагасакі. Тільки є велика різниця: в Японії люди, які постраждали внаслідок аварії, живуть довше, ніж загальне населення, а у нас ліквідатори помирають раніше. Чому?

Ми всі звинувачуємо медицину. Я думаю, є рація в цьому. Але якщо прийдемо до кабінету лікаря — яким приладом можна провести діагностику? Фонендоскопом? Фонендоскопом онкологічні захворювання не продіагностуєш.

Так само подивимося на інше питання. Лікар повинен мати освіту, він повинен навчатися постійно. У кого він навчається? У професора. А професор отримує півставки і працює три дні на тиждень.

Я тут спілкувався з колегами з медико-санітарних частин. Кажуть: у вас є гроші на зарплату, а у нас немає. Інші кажуть: і в нас немає. Це звичайна ситуація. Як ми можемо рухатися далі? І при цьому кажуть: давайте, працюйте.

З іншого боку, ми вводимо поняття «медичні послуги». Наступне — платні медичні послуги. Чорнобильцям не потрібні платні медичні послуги, їм потрібна медична допомога. Хто це розуміє?

Я, на жаль, дуже песимістично налаштований, оскільки виступав тут і на минулих парламентських слуханнях, і тоді така ситуація була. Усі наші пропозиції ми подавали минулого разу (вони є в матеріалах), передамо і сьогодні. Я думаю, що єдині, на кого ми можемо покладати надії, — це лікарі і ви, шановні друзі. Вам велике спасибі. Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. І вам дякую.

Народний депутат Москаленко. Прошу.

МОСКАЛЕНКО Я. М., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (одномандатний виборчий округ № 96, Київська область, самовисуванець)

Вельмишановна спільното! Я маю величезну честь вітати вас сьогодні в цьому залі. І хочу, з вашого дозволу, скористатися такою нагодою і передати право на виступ двом громадським діячам – Леляку Олександрові Івановичу, представнику поліського Іванківського району, та Раханському Анатолію Варфоломійовичу, ліквідатору, народному депутату багатьох скликань. Хочеться, щоб сьогодні влада слухала людей, а не люди – владу. Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Спасибі.

Народний депутат Ярослав Москаленко передав слово. Отже, я запрошую до слова Олександра Леляка, депутата Київської обласної ради, голову Іванківської районної ради, голову Іванківської районної державної адміністрації у 2007–2013 роках. Єдине, я пропоную встановити трохи коротший регламент, оскільки вас двоє. До 2 хвилин, прошу.

ЛЕЛЯК О. І., депутат Київської обласної ради

Шановні учасники парламентських слухань! Тема наших парламентських слухань: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи». Які ж уроки винесені з Чорнобильської трагедії? На жаль, по суті, ніяких. Ви можете подивитися на урядову ложу – це відповідь на запитання, як ставиться до нас, чорнобильців, нинішня влада. Навіть тих заступників міністрів, які були на початку, у ложі вже немає. Нас не слухають! (*Оплески*).

Які ж «досягнення» за останні два роки? Вони були протягом всіх років після аварії, але ці показові. Скасовано четверту зону радіоактивного забруднення. На підставі чого, на підставі яких результатів? Хто провів ґрунтовні дослідження, щоб скасувати четверту зону? За допомогою Європейського Союзу позаминулого року Український науково-дослідний інститут сільськогосподарської радіології провів дослідження в Іванківському районі. У результаті із 59 населених пунктів, віднесених до четвертої категорії, 15 треба віднести до третьої категорії, а всі інші залишити хоча б у четвертій.

Наступне питання. Як ви знаєте, Поліський район наполовину виселений. У третій зоні залишилося два населені пункти, всі решта — чисті і вільні. Запрошуємо вас на проживання в цей район.

Харчування дітей. Ми вимагаємо відновити харчування дітей, якого їх позбавили. Ви подивіться на них, о 8 годині йдуть до школи, о 15 годині повертаються зі школи, ці діти вже на бадилинки перетворилися...

ГОЛОВУЮЧА. Я прошу, 30 секунд, завершуйте, будь ласка.

ЛЕЛЯК О. І. Оздоровлення для дітей. Куди воно ділося? У нас в Іванківському і Поліському районах із 100 дітей залишилися здоровими три дитини, а 97 — хворі. І що, оздоровлення не потрібне?

Тому пропозиція до парламенту та уряду: внести необхідні зміни до законодавства, щоб ті питання, які я назвав, були враховані і вирішені. І плюс статті 37, 39 і 54 Закону «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»... (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Спасибі вам.

Запрошую до слова Анатолія Раханського, народного депутата України другого — четвертого скликань, учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Регламент — 2 хвилини, прошу.

РАХАНСЬКИЙ А. В., народний депутат України другого — четвертого скликань

Вельмишановна Оксано Іванівно! Вельмишановні побратими-чорнобильці! Я — народний депутат другого — четвертого скликань. За ці скликання у нас були народні депутати-чорнобильці, 37 осіб, я очолював міжфракційне об'єднання депутатів-чорнобильців. І у нас тоді не було таких проблем з чорнобильцями, як сьогодні.

Що потрібно зробити? Треба терміново внести зміни до Закону «Про вибори народних депутатів України» про проведення парламентських виборів за пропорційною системою з відкритими списками. Це дасть можливість багатьом із вас брати участь в балотуванні і стати народними депутатами. Не буде депутатів-чорнобильців — нічого не буде.

Наведу приклад. Сьогодні немає жодного народного депутата України — чорнобильця в Постійній делегації в Парламентській асамблеї Ради Європи. Я, будучи в Раді Європи, виступив 86 разів з проблем Чорнобиля. Удовиченко, який тут сидить, знає, як ми з Борисом Іллічем Олійником привезли на Чорнобильську електростанцію леді Фішер, президента Парламентської асамблеї Ради Європи, провели засідання комітету, тоді Європейський банк реконструкції та розвитку терміново виділив гроші.

Я також хотів би, щоб ми внесли пропозицію щодо створення Асоціації народних депутатів України — ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС. Всі депутати, які є чорнобильцями, мають увійти в цю асоціацію, яка допомагатиме уряду, Президенту і парламенту в питаннях, як правильно і толерантно поводитися з чорнобильцями. Дякую за увагу. Здоров'я вам, всього вам найкращого! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую щиро.

Запрошую до слова Юрія Кутлахмедова, провідного наукового співробітника Інституту клітинної біології та генетичної інженерії Національної академії наук України. Підготуватися Юрію Фомічеву.

КУТЛАХМЕДОВ Ю. О., провідний науковий співробітник Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України

Дорогие коллеги и одноклассники по несчастью! Я приведу совершенно очевидный и давно известный факт о том, что в 1986 году было реализовано практически более 90 % всей дозы радиации за жизнь. Поэтому мы эту дозу отменить не можем никогда. Единственное, что мы можем, — это следовать ее результатам, медицинским, смертельным и прочим рискам.

Поэтому единственная реальная защита в этой ситуации — страховая. Например, если при средней дозе 10 миллизиверт за жизнь заставит государство оплатить полис где-то в 100 гривен, то если риск 10^{-3} , то есть 0,001, получаем покрытие медицинских проблем на 100 тысяч гривен. Это не Бог весть что, но этого достаточно, чтобы решить проблемы дорогого диагностирования, дорогих лекарств и операций, хоть и не самых дорогих, но все-таки. Это единственный реальный способ защитить всех нас от последствий Чернобыльской аварии. Потому что все остальные разовые выплаты эту проблему не решают.

То есть речь идет о том, чтобы между человеком и его медицинскими проблемами поставить страховую компанию. Пусть это будет государственная, пусть это будет частная, пусть будет специально созданная, но необходимо заставить государство купить такие полисы всем ликвидаторам и их детям. Только в этом случае мы можем не выпрашивать деньги, чтобы медики не страдали, выискивая какие-то средства на диагностику и на лечение, чтобы это было радикально. И действительно, тогда человек не обращался бы с просьбой и мольбой к государству, а обратился бы к страховой компании, которая обязана обеспечить и диагностирование, и фармакологию, и операцию, если это необходимо. Вот это решающий шаг в проблеме ликвидации медицинских последствий, с которыми мы все имеем и будем иметь дело. Всего вам доброго, и дай Бог вам здоровья! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Юрія Фомічева, Славутицького міського голову (Київська область). Підготуватися Володимирі Кобчику.

ФОМІЧЕВ Ю. К., Славутицький міський голова (Київська область)

Шановні друзі! Ми сьогодні підводимо підсумки 30-річної роботи з ліквідації наслідків найбільшої техногенної катастрофи людства. І місто Славутич протягом всіх цих років безпосередньо долучене до цього процесу, виконує важливу державну функцію — зняття з експлуатації блоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Славутич сьогодні — це 25 тисяч жителів, це 49 національностей і народностей, які живуть у мирі і злагоді, це сучасне українське, справжнє європейське місто. Маючи потужну інфраструктуру, ми виконуємо функцію не лише зняття з експлуатації ЧАЕС, ми є центром розвитку навколишніх сільських громад Чернігівської області.

Які проблеми на сьогодні?

Перша — створення нових, компенсуючих робочих місць. Мається на увазі скорочення персоналу ЧАЕС і завершення міжнародних проєктів. До речі, працівникам міжнародних проєктів, які будують новий безпечний конфайнмент, до цього часу не нараховується шкідливий стаж, бо міністерство вкотре ігнорує і не

включає до списку № 1 компанію *Novarka* – генерального підрядника будівництва.

Друга проблема – утримання інфраструктури міста. Сьогоднішній Славутич здатний забезпечувати високоякісними соціальними послугами населення в 30–35 тисяч мешканців. То що, нам закривати школи, дитячі садки і басейни? Чи, може, навпаки – розвивати місто, використовувати його потенціал?

Третя проблема – медичне обслуговування. Ми другий рік поспіль доводимо державі, що спеціалізована медицина – це не функція міської влади. Не Славутич замовляє роботи в зоні відчуження, ми лише забезпечуємо комфорт і спокій людям, їхнім сім'ям, які працюють там, а живуть у Славутичі.

Що ми пропонуємо?

З урахуванням того, що процес ліквідації наслідків аварії, екологічне відродження забруднених територій буде дуже тривалим у часі, ми пропонуємо визначити місто Славутич як базовий майданчик впровадження проектів зняття з експлуатації АЕС. Це перше.

Друге – те, про що казав Микола Томенко. Ми не маємо права не використовувати потенціал професіоналів Чорнобильської АЕС і зони відчуження. Ми не маємо права не використовувати потенціал професіоналів НАЕК «Енергоатом», зокрема підрозділу «Атомремонтсервіс». Пропонуємо створити в місті Славутичі технологічний парк з основним об'єктом – багатоцільовим дослідницьким науковим реактором. До речі, такий реактор у Києві свій термін уже вичерпав, тому питання його перенесення за межі столиці є вкрай актуальним.

Третє. Враховуючи багаторічний досвід зняття з експлуатації, ліквідації наслідків Чорнобильської трагедії, пропонуємо створити у Славутичі міжнародний навчальний центр з підготовки фахівців для роботи на атомних енергоустановках, зняття їх з експлуатації та поводження з відпрацьованим паливом. Вся інфраструктура у нас для цього є.

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, завершуйте, 30 секунд.

ФОМІЧЕВ Ю. К. І останнє. На жаль, я не бачу заступника міністра, навіть він втік. А я хочу звернутися до Міністерства охорони здоров'я: давайте, врешті-решт, визначимо державний заклад

«Спеціалізована медико-санітарна частина № 5», підпорядкований Міністерству охорони здоров'я України, як базовий заклад із спеціалізованого медичного обслуговування працівників зони відчуження, міста Славутича і навколишніх територій та забезпечимо його безумовне фінансування в повному обсязі. Дякую за увагу (Оплески).

ГОЛОВУЮЧА. Спасибі вам.

Запрошую до слова Володимира Кобчика, голову Товариства ветеранів — інвалідів ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. Підготуватися Віктору Шиленку.

КОБЧИК В. П., голова Товариства ветеранів — інвалідів ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС

30 лет борьбы, 30 лет преодоления — и никакого чествования. Был ли вообще смысл участия в ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС? Отдали свое здоровье, тысячи и тысячи жизней... Скажу прямо: смысл был, потому что мы создали атомную энергетику Украины.

Сегодня АЭС вырабатывает 65 % всей электроэнергии, а если бы работала ЧАЭС, которую остановил господин Кучма, то было бы все 80 %. Мы оказывали яростное сопротивление остановке блока и закрытию ЧАЭС, ребята плакали у пультов. Прирост электроэнергии Украины возрос только за счет атомных энергоблоков. Не построен ни один киловатт тепловой энергии, наоборот, тепловая энергетика хозяина Ахметова в полном завале. И только благодаря атомным станциям мы не в кромешной темноте.

В ГП НАЭК «Энергоатом» работают прекрасные менеджеры во главе с президентом Юрием Недашковским и председателем профсоюзного комитета Алексеем Лычем, они создали прекрасный коллектив, работающий без сбоев и аварий. Мы не допустим, чтобы в этот коллектив вмешивались дельцы и делили там непонятно что.

Я анализировал много законов Украины, сравнивал с нашим законом, получается полный кошмар. Ни один закон Украины не подвергался таким диким изменениям в сторону ухудшения и выхолащивания, как наш закон. Вдумайтесь, только перечисление этих изменений едва помещается на двух страницах мелким шрифтом, всего их 42. Самые убийственные изменения

были внесены Законом «О Государственном бюджете Украины на 2008 год и о внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины», принятым 28 декабря 2007 года, и Законом № 76–VIII, принятым ночью 28 декабря 2015 года, который уничтожил полностью четвертую категорию пострадавших от Чернобыльской катастрофы и, частично, третью. Убрали все зоны и всю социальную защиту чернобыльцев.

Уважаемый Арсений Петрович! Уважаемые народные депутаты! Зачем вы устраиваете нам эти «дьявольские» ночи геноцида, как 28 декабря 2015 года? Очередной ночи наш народ просто не выдержит.

Налог на пенсии чернобыльцев — это просто беспредел. Где же ваша совесть? Ведь в подпункте 165.1.3 пункта 165.1 статьи 165 «Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу» Налогового кодекса Украины к таким доходам отнесена «сума відшкодування платнику податку розміру шкоди, заподіяної йому внаслідок Чорнобильської катастрофи». Это требование статей 13 и 54 нашего закона, это требование Венской конвенции о гражданской ответственности за ядерный ущерб 1997 года. И наконец...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 30 секунд, завершуйте.

КОБЧИК В. П. Наконец, это требование статьи 13 Закона Украины «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», где сказано: «Громадяни, здоров'ю та майну яких завдано шкоди, зумовленої негативним впливом іонізуючого випромінювання під час використання ядерної енергії, мають право на її відшкодування в повному обсязі відповідно до законодавства».

Вывод напрашивается единственно правильный: немедленно отменить 16,5 % налога на пенсию инвалидов — участников ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС. На повестке дня Верховной Рады вот-вот должен появиться проект закона...

ГОЛОВУЮЧА. Скільки вам треба часу? Я вас дуже прошу, завершуйте.

КОБЧИК В. П. Предлагается внести изменения в статьи 50, 52, и 54 Закона «О статусе и социальной защите граждан, пострадавших

вследствие Чернобыльской катастрофы». Мы очень надеемся, что он будет принят, потому что мы согласовали этот проект закона со всеми чернобыльскими организациями. И нам известно, что он уже находится на пути в Верховную Раду.

Несколько слов о сотрудничестве с Верховной Радой, Кабинетом Министров и Президентом. Оно просто никакое. Десятки писем руководства «Союз Чернобыль Украины» Президенту Украины о встрече по вопросу оптимизации чернобыльского законодательства остаются даже без ответов...

ГОЛОВУЮЧА. Я вас мушу перебити, тому що ваші колеги будуть обурюватися. Будь ласка, 10 секунд і завершіть вашу думку, щоб ми могли продовжувати нашу роботу.

КОБЧИК В. П. Мы также сооружаем памятник героям Чернобыля в Деснянском районе города Киева, где проживает большое количество ликвидаторов, эвакуированных из города Припять. И мы приглашаем вас 26 апреля, особенно руководство страны вместе с дипломатическим корпусом стран — участниц ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС, посетит мемориал и отдать долг памяти жертвам трагедии (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам. Перепрошую, але я мушу слідкувати за тим, щоб усі встигли виступити.

Прошу до слова Віктора Шиленка, начальника державного закладу «Спеціалізована медико-санітарна частина № 5 Міністерства охорони здоров'я України». Підготуватися Тетяні Майоренко.

ШИЛЕНКО В. М., начальник Спеціалізованої медико-санітарної частини № 5 Міністерства охорони здоров'я України

Шановна головуєча! Шановні учасники парламентських слухань! Рік тому я від імені всіх 17 спеціалізованих медико-санітарних частин звертався з цієї трибуни з обґрунтуванням недопущення передачі медсанчастин з державної власності у комунальну та необхідності внесення змін до Бюджетного кодексу України стосовно порядку та обсягів фінансування цих лікувально-профілактичних закладів. Незважаючи на очікування від отриманих обіцянок, ніяких змін у системі охорони здоров'я та життєдіяльності медсанчастин не відбулося.

У 2016 році МОЗ, незважаючи на постанови Кабінету Міністрів № 973 і № 501, згідно з якими медико-санітарні частини забезпечують виконання загальнодержавних функцій, продовжує чинити тиск на медсанчастини та органи місцевого самоврядування на місцях у питанні передачі в комунальну власність їх цілісних майнових комплексів.

Наголошуємо, що ми не є противниками реформ. Але, на нашу думку, реформи в системі охорони здоров'я повинні оцінюватися за одним критерієм: добре чи погано хворому, добре чи погано лікарю. Нам же нав'язують рух від системи, приховуючи таким чином фінансову ішемію галузі.

Ви всі добре знаєте, що мірилом та метою системи охорони здоров'я є якість і доступність медичної допомоги, які є пропорційними до фінансування та матеріальних ресурсів, що виділяються на охорону здоров'я. Про яку якість може йтися, якщо запропонована медична субвенція становить 35 % рівня минулого року? На наші заклики про допомогу в збільшенні фінансування МОЗ України нас відфутболює до органів місцевого самоврядування, а ті, в свою чергу, кивають на Міністерство охорони здоров'я. І в цій круговерті ми існуємо вже другий рік.

У цьому невизначеному становищі хочу висловити вдячність Томенку Миколі Володимировичу, Матову Валерію Олексійовичу, Коваль Вікторії Миколаївні. Завдяки їхній допомозі у 2015 році було видано розпорядження Кабінету Міністрів № 815-р щодо додаткового фінансування, що дало змогу медсанчастинам вижити у 2015 році та вийти з фінансового колапсу.

Тому прошу вас, шановні законодавці, у рік 30-ї річниці Чорнобильської катастрофи збільшити фінансування медсанчастин до рівня хоча б 2015 року, що відповідає вимогам статті 13 Закону України «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему». А для запобігання проблемам у довгостроковому періоді прийняти законопроект № 2194-1 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо фінансування спеціалізованих медико-санітарних частин». Або, як найпростіший і найшвидший варіант вирішення питання, — перетворити ці заклади на спеціалізовані лікарні, за прикладом колишньої медсанчастини № 6 міста Дніпропетровська... *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Тетяну Майоренко, заступницю голови громадської організації Всеукраїнське об'єднання інвалідів та постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС «Відлуння Чорнобиля». Підготуватися Валентину Мельниченку.

МАЙОРЕНКО Т. П., заступник голови громадської організації Всеукраїнське об'єднання інвалідів та постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС «Відлуння Чорнобиля»

Шановна головуєча! Шановні учасники парламентських слухань! Чорнобильська трагедія – це тяжка спадщина для майбутніх поколінь, яка буде передаватися і позначатиметься, на жаль, на їхньому здоров'ї і житті. Але масштаби чорнобильської спадщини могли б бути меншими, якби держава (на той час Радянський Союз) взяла на себе відповідальність за все, що сталося, і не приховувала від населення правдивої інформації.

Однак через брехливе замовчування і цинізм влади (що є одним із уроків Чорнобиля) населення міста Прип'яті майже дві доби перебувало в епіцентрі атомного вибуху. Жили собі звичним життям, навіть не підозрюючи, яку дозу опромінення вони отримали. Через брехливе замовчування і цинізм влади населення Поліського, Народичів та інших населених пунктів залишили в зоні, де радіаційний фон перевищував норму в тисячі разів!

Держава (на той час Радянський Союз) чинила геноцид власного народу, залишивши поліщуків на виживання з радіаційним ворогом. Сумна статистика: з 30 тисяч населення Поліського району 21 тисячі вже немає в живих! Це не геноцид? Особливо у тяжкому становищі перебували діти і підлітки, які на сьогодні становлять доросле населення. Скажіть, будь ласка, які перспективи у них на життя? Що вони можуть передати своїм дітям, коли держава (на той час Радянський Союз) вкрала у них найцінніше – здоров'я?

Сьогодні продовжується геноцид над чорнобильцями усіх категорій – втілення в життя постанови, яка порушила принцип соціальної справедливості, призвела до дискримінації, до розколу в чорнобильському русі. Я зупинюся на двох категоріях (будь ласка, не ображайтесь, хто належить до інших) – евакуйованих із зони відчуження та відселених із зони безумовного (обов'язкового) відселення. Їх віднесли до категорії «та інші» – на виживання, на пенсію в 1300 гривень. Це що, не геноцид? Хоча нас лише 6 тисяч.

Невже 6 тисяч людей є великим тягарем для бюджету України? Невже ліквідатори, які ціною власного життя боролися з ядерним ворогом, сьогодні є тягарем для бюджету України? Невже населення, яке 30 років живе на радіоактивно забрудненій землі і бореться за своє виживання, є тягарем?

Ми звертаємося до керівників держави (на жаль, їх немає) і закликаємо зробити все можливе, щоб встановити соціальну справедливість у пенсійному забезпеченні чорнобильців. Оскільки сьогодні одні отримують максимальну пенсію...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, 30 секунд, завершуйте.

МАЙОРЕНКО Т. П. Ми сподіваємося, що буде прийнята постанова про пенсійне забезпечення інвалідів Чорнобиля, яка підніме рівень життя, особливо тих, які сьогодні перебувають за межею бідності.

Усім чорнобильцям і кожному окремо — підтримки, здоров'я, щоб мати сили боротися за наші соціальні права! Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Запрошую до слова Валентина Мельниченка, генерального директора Державної корпорації «Українське державне об'єднання «Радон» — директора Державного спеціалізованого підприємства «Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами». Підготуватися Володимирові Деркачу.

МЕЛЬНИЧЕНКО В. П., генеральний директор Державної корпорації «Українське державне об'єднання «Радон» — директор ДСП «Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами»

Вітаю шановних учасників парламентських слухань і шановну Оксану Іванівну! Роботи щодо поводження з РАВ в Україні виконуються Державною корпорацією «Українське державне об'єднання «Радон». Корпорація «Радон» здійснює збирання, транспортування, зберігання та захоронення РАВ, що утворюються в промисловості, наукових і медичних установах всієї України.

За 30 років після Чорнобильської катастрофи підприємствами корпорації зроблено вагомий внесок у подолання її наслідків та

в розвиток системи поводження з РАВ загалом. Доповім про найбільш вагомні проекти, які вдалося реалізувати підприємствам корпорації за останніх п'ять років, у 2011–2016 роках.

На майданчику комплексу «Вектор» створено центральне сховище відпрацьованих джерел іонізуючого випромінювання. Його проектна потужність дає можливість безпечно і довгостроково зберігати одночасно 500 тисяч відпрацьованих джерел іонізуючого випромінювання. Сховище побудоване на кошти, виділені урядом Великобританії (9,5 мільйона фунтів стерлінгів) та Європейською комісією (2 мільйони євро). Після успішного проведення в червні 2015 року «холодних» випробувань сховище як закінчений об'єкт прийнято в експлуатацію. У даний час закінчуються роботи з отримання ліцензії на «гарячі» випробування сховища, і найближчим часом перша партія відходів зі сховищ міжрегіональних спецкомбінатів корпорації надійде на зберігання до цього надсучасного високотехнологічного об'єкта.

Розпочато реальне захоронення РАВ у сховищі на майданчику комплексу «Вектор». Це тісно пов'язано з практичною реалізацією робіт з перепрофілювання пунктів захоронення РАВ спецкомбінатів корпорації у пункти їх тимчасового зберігання. Так, протягом 2014–2015 років з майданчика Харківського спецкомбінату перевезено та розміщено на захоронення у сховищі 78 контейнерів з радіоактивними відходами.

Корпорація докладє максимум зусиль для створення вкрай необхідного державі сховища ядерного палива українських АЕС, що надходить після переробки з Російської Федерації. На жаль, існують серйозні затримки з фінансуванням, його просто не виділяють, немає коштів на оплату експертизи, техніко-економічного обґрунтування та самого проекту. Необхідно зазначити, що для створення сховища потрібно 380 мільйонів гривень, тобто близько 15 мільйонів доларів. З іншого боку, сума штрафу, який доведеться сплатити Російській Федерації у разі затримки з прийняттям відходів у 2018 році, сягне 75–76 мільйонів, тобто в 5 разів більше, ніж загальна вартість будівництва.

Головне проблемне питання, що стоїть не тільки перед корпорацією, а й перед всією галуззю поводження з РАВ, — фонд поводження з РАВ. Протягом 2010–2015 років, за даними НАЕК «Енергоатом», підприємства енергетичної галузі, що генерують радіоактивні відходи, перерахували до фонду 3 мільярди 811 мільйо-

нів гривень. Кошти фонду мають використовуватися на створення інфраструктури, що забезпечуватиме поводження з РАВ. Насправді цього не відбувається. Підприємства корпорації «Радон»...

ГОЛОВУЮЧА. Завершуйте, будь ласка, 30 секунд.

МЕЛЬНИЧЕНКО В. П. За зазначений період ми отримали лише 7 % суми, перерахованої до фонду, — 260 мільйонів гривень. Наслідки є критичними і небезпечними. Зокрема, з 2009 року не фінансуються роботи з будівництва першої черги сховищ комплексу «Вектор», вже збудованої більш як на 90 %. Працівники Державної корпорації «Українське державне об'єднання «Радон», за умови стабільного фінансування, готові в зазначені терміни виконати всі роботи з поводження з РАВ. Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова Володимира Деркача, голову Донецького осередку Всеукраїнського об'єднання «Ветерани Чорнобиля».

ДЕРКАЧ В. Г., голова Донецького осередку Всеукраїнського об'єднання «Ветерани Чорнобиля»

Уважаемые друзья, коллеги! Доброго дня и доброго здоровья всем присутствующим в зале! Я, Деркач Владимир, ликвидатор аварии на ЧАЭС в мае — июне 1986 года, инвалид III группы, участник боевых действий в зоне АТО. Разрешение проблемы, которую я хочу озвучить, надо поднять на уровень первых руководителей страны — Президента, Премьер-министра, Председателя Верховной Рады.

Кто внимательно следит за историей нашего чернобыльского закона, знает — это сплошные муки, годы надежд и годы разочарований. Какими аргументами это можно обосновать? Люди принимали участие в ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС, и на сегодняшний день оказалось, что у этих ребят неправильно посчитанная заработная плата, а значит, и неправильно начисленная пенсия. Выстраданные ценой жизни наших товарищей законные решения судов, вынесенные именем Украины, не выполняются. Постановлением № 1210 от 23.11.2011 «О повышении уровня социальной защиты граждан, пострадавших вследствие Чернобыльской катастрофы» фактически похоронили эти решения судов.

Как ранее чиновник решал, так и на сегодняшний день он решает судьбу людей, а не строго выполняет норму законов и Конституции Украины.

Примером этого служит судьба солдат-срочников, принимавших участие в ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС. У меня в роте было пять человек, выходцев из Киевской области. Это пацаны, которым было в то время по 20 лет, сейчас им 50 лет. Я знаю, что многие не смогли ни решить вопрос со здоровьем, ни защитить свои законные права, основываясь на нормах нашего чернобыльского закона.

Проблема наших неудач и ошибок заключается в амбициях отдельных руководителей и нежелании вести разъяснительную работу внутри чернобыльских организаций по изучению и разъяснению норм законодательства. Примером этого служит 2007 год, когда группа чернобыльцев в Донецке путем голодовки смогла переломить подходы к пониманию и решению проблемы по исполнению статей 50 и 54, подчеркиваю, части четвертой. Голодовка чернобыльцев в 2011 году, где был героизм и самоотверженность одних и предательство других, заставила власть похоронить постановление № 745 и принять постановление № 1210, которое сегодня исполняется по усмотрению чиновников.

Через месяц с небольшим — 30-летие этой трагедии...

ГОЛОВУЮЧА. Будь ласка, завершуйте, 10 секунд.

ДЕРКАЧ В. Г. Хотелось бы обратиться к Президенту Украины и народным депутатам Украины словами персидского поэта Мухаммеда Ас-Самарканди: «Основа каждого государства и фундамент любой страны покоятся на справедливости и правосудии...» (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Спасибі вам.

Запрошую до слова Юрія Соломатіна, народного депутата України четвертого скликання. Але, пане Юрію, перед тим, як ви почнете говорити, ще стосовно попереднього нашого промовця пана Валентина Мельниченка. Колеги звернулися і попросили привітати його з уродинами, сьогодні в нього день народження (*Оплески*). Я вас вітаю, і ми всі разом вас вітаємо. Здоров'я вам і всіх благ!

Прошу, пане Юрію.

СОЛОМАТИН Ю. П., народний депутат України третього і четвертого скликань

Шановна Оксано Іванівно! Я – народний депутат України третього і четвертого скликань, у четвертому скликанні був секретарем чорнобильського комітету, тож у чорнобильських справах обізнаний. А до цього, у 1990–1998 роках, працював у Держкомчорнобилі, начальником відділу Управління з радіаційного захисту населення у Мінчорнобилі, начальником відділу радіоекологічного контролю і моніторингу Управління радіаційного захисту населення та поводження з радіоактивними відходами в МНС України. Тобто всі питання, пов'язані з Чорнобилем, мені добре відомі. І законодавча база, і наукова база пройшли через мене і моїх товаришів. А до цього я дещо зробив і в урановій галузі, де працював 25 років, і відкриття уранових родовищ є на моєму рахунку. Я це сказав лише для того, щоб ви зрозуміли, що ті пропозиції, з якими я зараз виступатиму, не поверхневі, вони глибоко обґрунтовані науковим і всім моїм досвідом практичної діяльності.

Насамперед я був дуже здивований, коли вивчав документи, підготовлені до цих парламентських слухань, що немає звіту Національної комісії з радіаційного захисту населення України. Ця комісія була утворена відповідно до Декларації про державний суверенітет України, ухваленої 1990 року. Вона була утворена при Верховній Раді України, щоб на неї ніхто не впливав негативно, щоб вона працювала у сприятливих умовах. Головою цієї комісії протягом майже 20 років був Дмитро Михайлович Гродзинський, академік, ботанік, а потім Володимир Петрович Скубенко, доктор економічних наук, спеціаліст з металургії, коксу, вугілля. І сьогодні його навіть на цих слуханнях немає, а повноваження комісії закінчилися рік тому.

Тому я вношу таку пропозицію. Шановна Оксано Іванівно, члени Комітету, секретаріат Комітету, треба негайно відпрацювати постанову про закінчення повноважень цієї комісії і почати опрацьовувати питання, що і як з нею далі робити.

І насамкінець. У Республіці Білорусь така комісія діє при уряді, у Росії – при академії наук. Є Міжнародна комісія з радіаційного захисту, в якій є представники названих держав, але України немає. Ось ціна роботи... *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова В'ячеслава Шестопалова, заступника директора Інституту геологічних наук Національної академії наук України.

ШЕСТОПАЛОВ В. М., заступник директора Інституту геологічних наук НАН України

Шановні чорнобильці, народні депутати, колеги! Я хотів би підтримати голову Державного агентства України з управління зоною відчуження і теж поговорити трохи про майбутнє зони.

Я вважаю, що для того, щоб у зоні чітко виконувалася робота сьогодні, завтра і в майбутньому, насамперед треба підготувати концепцію зони і комплексну програму дій у зоні. Розроблення цих документів потрібно доручити Державному агентству з управління зоною відчуження із широким залученням науковців та виробників та з урахуванням існуючої і майбутньої спеціалізації зони, а саме:

- у центральній (промисловій) частині зони, як ви знаєте, відбувається зняття ЧАЕС з експлуатації, будуються сховища для зберігання радіоактивних відходів, відпрацьованого ядерного палива;

- у південній частині території, після вибору майданчиків, будуватимуться та експлуатуватимуться геологічні сховища середньо- і високоактивних відходів. Крім того, тут доцільно збудувати комплекс електроустановок з використання сонячної, вітрової енергії та регулюючої системи теплового насосу. Хочу нагадати вам, що в Німеччині у 2015 році за рахунок сонячної енергії вироблено електроенергії стільки ж, як на всіх атомних електростанціях. Це дуже вдале місце, бо, по-перше, тут проходить електромережа від Чорнобильської станції до населених територій, а по-друге, в майбутньому будуть вивільнятися підготовлені фахівці, які працюють у зоні. І таким чином, крім отримання великого прибутку, будуть вирішені і соціальні проблеми;

- крім того, в північній, північно-західній і частково південно-східній частинах треба, дійсно, створити радіоекологічний заповідник, але його треба підпорядкувати безпосередньо Державному агентству з управління зоною відчуження;

- слід виконати радіоекологічну зйомку території, передовсім південної частини.

Отже, це тільки частина пропозицій. А головне — треба внести зміни до Закону України «Про поводження з радіоактивними

відходами», які унеможливають нецільове використання коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами, що робить уряд протягом уже трьох років. Крім того, треба внести до Закону «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» положення про можливість використання території зони для розвитку альтернативної енергетики.

Таким чином, наголошую, що в зоні відчуження можна і потрібно...

ГОЛОВУЮЧА. Прошу, 30 секунд, завершуйте, будь ласка.

ШЕСТОПАЛОВ В. М. ...і поглинання ресурсів на місце отримання чималого прибутку та економічного відродження України. Дякую за увагу. Всім здоров'я і наснаги, всього найкращого (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Запрошую до слова останнього на сьогодні учасника обговорення Миколу Радченка, голову правління Всеукраїнської громадської організації «Спілка учасників та ветеранів ядерних випробувань і військових навчань з використанням ядерної зброї». Прошу.

РАДЧЕНКО М. В., голова правління Всеукраїнської громадської організації «Спілка учасників та ветеранів ядерних випробувань і військових навчань з використанням ядерної зброї»

Доброго дня, шановні чорнобильці! Практично ми стоїмо на порозі 30-річчя ядерного лиха. У нас, у ядерників, ці проблеми виникли раніше, і в Україні вже практично немає тих ядерників, які брали участь у Семіпалатинських випробуваннях, на Новій Землі, на «Маяку», але ж ми маємо ті самі проблеми, що й ви.

Я вас закликаю боротися. Чому закликаю? Поясню на прикладі ядерників, як з нами вчинили. У 1993 році Мінчорнобиль видав листа, в якому було написано, що ми не належимо до чорнобильців. Хоча Мін'юст визнав, що цей лист незаконний, але Мінсоцполітики і Пенсійний фонд взяли «під козирок», як кажуть у нас, у військових, і почали виконувати цей лист. Коли ми цим питанням почали займатися, Мінсоцполітики каже: «Та вас дурять, хлопці». «Ну, а що робити?» — запитуємо ми. Нам відповідають:

«Треба вносити зміни до закону. Ви в Чорнобилі не були, ми вас туди не послали».

Зараз депутати напрацювали законопроект № 3281, дай Бог їм здоров'я, і ми чекаємо на зміни. Але чому треба боротися? Для того, щоб не було такої ситуації. І ми вважаємо, і всі чорнобильці це визнали, що наявна дискримінація ядерників, які брали участь у ядерних випробуваннях та ліквідації наслідків інших ядерних аварій.

Що ми хочемо сказати? У державі немає контролю за якістю продуктів харчування як основної складової здоров'я нації. Лікування чорнобильців необхідно осучаснити. Лікування ліками за власний кошт і за 6 гривень, як в ННЦРМ, — це ганьба для держави.

Що ми пропонуємо?

Звертаємося до Президента України, Прем'єр-міністра та Голови Верховної Ради України з вимогою про усунення дискримінації громадян, які брали участь у ліквідації наслідків інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях та військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, та їхніх вдів. Наші вдови нічого не отримують — ні вдови ядерників, ні чорнобильців, нічого їм не належить.

Створення наглядових рад у медичних закладах для лікування чорнобильців. Таким чином ми допоможемо нашим медичним закладам, в яких працюють лікарі...

ГОЛОВУЮЧА. 30 секунд, будь ласка, завершуйте.

РАДЧЕНКО М. В. Створення українського відділення Чорнобильського фонду ООН у місті Києві.

Відновлення контролю якості продуктів харчування.

Всім бажаю здоров'я, удачі і всього найкращого! Боріться — поборете! Дякую вам (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую.

Перед тим як я запрошу до заключного слова голову профільного Комітету, хочу відповісти тим, хто звертався щодо присутності тут представника Пенсійного фонду. Пенсійний фонд насправді є лише адміністратором платежів, усі рішення приймаються урядом. Представників уряду ви почули. Тому присутність представника Пенсійного фонду, на жаль, нічого не додала б до того, що

ви почули. Я особисто поділяю ваше невдоволення тим, що було представлено урядом, але це вже інша історія.

Прошу, пане Миколо.

ТОМЕНКО М. В., голова Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»)

Шановні колеги! Я про організаційні речі, оскільки ми вже тригодинну дискусію провели. Значить, все, що залежить від Комітету... Ми так плануємо свою роботу: ми ще тиждень приймаємо пропозиції до нашого документа. Все одно, незважаючи на мою критику про те, що багато позицій не виконується, ми свою позицію повинні доводити, уряд і парламент мають знати позицію парламентських слухань. Отож протягом тижня ми збираємо пропозиції, потім у Комітеті розглядаємо проект і до сесійної зали вносимо Рекомендації парламентських слухань.

Цікаві ідеї і пропозиції, які мені передали, ми вносимо до матеріалів парламентських слухань, які видаються і направляються відповідно до обласних, міських і наукових інституцій, які опікуються проблемами чорнобильців. І так само, якщо, наприклад, хтось був у списку промовців, але, на жаль, його черга не дійшла, ви можете передати матеріали, ми їх опублікуємо.

Стосовно найближчих днів, які на нас чекають. Сподіваюся, що голови обласних державних адміністрацій, міські голови і міністри, які зараз, як я зрозумів, на позачерговому засіданні уряду, нас чують. Я публічно до них звертаюся і закликаю, щоб бодай відповідно до того плану, який уряд затвердив, були проведені належні заходи і належним чином у містах і селах нашої рідної держави були пошановані люди, були організовані заходи пам'яті тих, кого вже немає.

25–26 квітня заплановані серйозні заходи і в Києві, і в Чорнобилі. Я переконував і думаю, що і Президент, і найвищі посадові особи будуть у Чорнобилі. Інакше цього ніхто не зрозумів би, якби 26 квітня, у 30-ту річницю, керівники держави проігнорували такий захід. І моя рекомендація очільникам держави, що треба не просто приїхати і пом'янути, а приїхати і сказати, що зроблено для чорнобильців. Нехай буде для них додатковий стимул, що 26 квітня, коли вони будуть у Чорнобилі, мають запропонувати не

лише ті речі, про які я говорив, а й те, чого ми вимагаємо і про що говоримо, зокрема і в нашому законопроекті.

І сподіваюся, що все-таки завтра або в інший час, враховуючи, що до 26 квітня формально маємо ще робочий тиждень, все-таки ми законопроект № 2093 приймемо. Це було б реальною підтримкою і зміною ставлення до чорнобильців з боку уряду, з боку влади.

Тому плануємо нашу роботу і сподіваємося, що, можливо, ці тригодинні слухання дадуть можливість парламенту, уряду, місцевій владі подумати, що все-таки хоч і небагато, ще є трохи часу, щоб Указ Президента «Про заходи у зв'язку з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи» виконати, пом'янути людей і зрозуміти, що проблема Чорнобиля для України — це проблема, яка не зникла, вона залишилася, про неї треба говорити, її треба шанувати і її треба згадувати.

Отож здоров'я всім і сподіваюся, що на 30-річчя ми належним чином пом'янемо і тих, кого разом з нами немає, і, найважливіше, пошануємо тих, які сьогодні на собі тримають і славу, і повагу, і пошану героїв Чорнобиля. Дякую вам. Слава Україні! (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧА. Дякую вам.

Шановні учасники парламентських слухань! Я хочу зі свого боку подякувати вам за роботу і також хочу сказати, що, дійсно, цей рік на прикладі проблем чорнобильців показав нам, на жаль, інституційну неспроможність уряду (немає значення — цього чи попереднього) взагалі формувати політику і пропонувати щось для людей. Я щиро сподіваюся, і сподіваюся також на підтримку голови Комітету, що ми будемо мати новий уряд, для якого проблеми чорнобильців і проблеми наслідків Чорнобильської катастрофи будуть серед пріоритетних, і ми зможемо нарешті, нормально артикулювавши проблему, шукати шляхи її вирішення.

Дякую всім за роботу. Бажаю вам гарного вечора.

ТЕКСТИ НЕВИГОЛОШЕНИХ ВИСТУПІВ

БОНДАР О. І., ректор Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України

Як відомо, цього року закінчується період напіврозпаду багатьох екологічно небезпечних шкідливих речовин і наближається

термін завершення робіт на об'єкті «Укриття». Отже, гостро постає питання, що саме і за рахунок яких ресурсів необхідно робити далі.

Не повторюючи основних конструктивних пропозицій, озвучених у попередніх виступах, хочу зазначити, зокрема, що необхідно переглянути концепцію і оновити стратегію та систему управління зоною відчуження, маючи на увазі створення передумов її самокупності з додержанням сучасних вимог забезпечення екологічної безпеки населення та прилеглих територій.

Окремо хочу підкреслити актуальність удосконалення системи екологічного моніторингу, насамперед зони відчуження, шляхом поширення застосування сучасних ІТ-технологій (космічна зйомка, безпілотні апарати тощо), а також удосконалення системи забезпечення пожежної безпеки. Минулий рік продемонстрував, що існуючі системи моніторингу пожежної безпеки не виключають можливостей виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з лісовими і торф'яними пожежами з поширенням радіонуклідів по території України та за її межі.

Потрібно досконало вивчити досвід білоруських побратимів, які ще 1988 року створили Державний радіаційно-екологічний заповідник, та використати їхній досвід з відновлення життєдіяльності радіоактивно забруднених територій та створення центру міжнародних досліджень.

Потрібно раціонально і конструктивно використовувати унікальність зони відчуження для національної та світової науки як міжнародного наукового центру з відповідною дослідницькою та полігонною базою, з можливостями отримання нових наукових даних, проведення системних досліджень процесів екологічного відродження флори і фауни, а також для навчання і тренінгу профільних спеціалістів з видачею відповідних сертифікатів. Зрозуміло, що для цього необхідно залучити іноземні інвестиції.

Ні для кого не секрет, що жодна чорнобильська програма не виконувалася в повному обсязі. Тому пропоную включити до Рекомендацій парламентських слухань, поряд з новими пропозиціями, невиконані пункти рекомендацій попередніх слухань, які не втратили актуальності, у тому числі щодо проведення екологічного аудиту і промислових підприємств, і окремих територій зони відчуження. Державна екологічна академія Мінприроди України, яку я представляю, спроможна у рамках співпраці з Державним агентством України з управління зоною відчуження якісно виконати ці завдання.

ГУДКОВ Д. І., завідувач відділу прісноводної радіоекології Інституту гідробіології НАН України

Поряд з медичними, соціальними, сільськогосподарськими та багатьма іншими аспектами Чорнобильської катастрофи, вона породила безліч проблем загальноекологічного характеру, вирішення яких залежить передовсім від правильного розуміння поведінки радіоактивних речовин у природних середовищах, їхньої біологічної доступності, характеру і ступеня впливу на живі організми.

Територія Чорнобильської зони відчуження залишається відкритим джерелом радіонуклідного забруднення зі складною структурою фізико-хімічних форм, які впливають на міграцію і концентрування радіонуклідів компонентами водних і наземних екосистем. Основні проблеми радіаційної безпеки зони відчуження пов'язані, перш за все, зі зливом радіоактивних речовин з поверхневим стоком у річкові системи, їх винесенням за межі зони відчуження та участю в формуванні якості вод Дніпра та його водосховищ. Особливого значення набули проблеми хронічного впливу іонізуючого випромінювання на живі організми.

За минулі після катастрофи роки радіоекологічна ситуація в зоні відчуження визначається переважно тривалоіснуючими біологічно небезпечними ^{90}Sr , ^{137}Cs , а також трансурановими елементами. Поряд з поступовим зниженням активності радіонуклідів за рахунок фізичного розпаду та винесення за межі зони відчуження, змінюються форми радіоактивних речовин, відбувається їх перехід у рухливий стан, більш доступний для живих організмів. Винесення з поверхневим і підземним стоком радіоактивних речовин, особливо їх обмінних форм, природний розпад радіонуклідів та їх міграція за участю тварин становлять основу складних довготривалих процесів очищення та екологічного відновлення водних і наземних екосистем.

На території зони відчуження численні види рослин і тварин зазнають довготривалого впливу іонізуючого випромінювання. Тому особливу увагу необхідно надавати оцінкам ризику опромінення не лише людини, а й інших організмів. За зовнішнім благополуччям рослинного і тваринного світу, зумовленим ослабленням антропогенного впливу, відбуваються негативні процеси, спричинені хронічним опроміненням. У водних та наземних організмів спостерігається збільшений рівень генетичних уражень, поява мутацій і стерильності, ослаблення імунної системи, а також

численні приклади фітопатологічних процесів, аж до зникнення рослинних угруповань з окремих територій.

Радіоекологічне відновлення наземних і водних екосистем відбувається вкрай повільно і головним чином визначається транспортом радіонуклідів з водним стоком, перенесенням у більш глибокі шари ґрунтів і донних відкладень, а також їх природним розпадом. Комплексна екологічна реабілітація зони відчуження та зони обов'язкового (безумовного) відселення — це тривалі трудові роботи з великими витратами, які за нинішніх складних соціально-економічних умов в Україні можливі лише за підтримки загальнодержавних і міжнародних програм.

КРАВЧЕНКО О. С., експерт з екологічних питань Всеукраїнської громадської організації «Сила країни»

Майже 30 років тому пролунав найжахливіший в історії планети вибух, який забрав безліч життів і продовжує робити свою чорну справу. Скільки людей постраждало! Скільки не віддано належного за героїчний подвиг з ліквідації наслідків цієї трагедії! На жаль, зараз не той час, коли політики та урядовці віддають належне героям та подвигам. Тому необхідно нагадати про аварію на Чорнобильській АЕС, яка є найтяжчою за всю історію людства техногенною катастрофою, внаслідок якої було опромінено більше 145 тисяч квадратних кілометрів території України, Білорусі та Російської Федерації, постраждало понад 5 мільйонів людей, забруднено радіоактивними нуклідами близько 5 тисяч населених пунктів зазначених країн, з них на території України — 2218 селищ та міст з населенням приблизно 2,4 млн людей.

На даний час проблеми людей, які були відселені з тих територій, проблеми людей, які своїм життям та здоров'ям захистили країну від поширення смертоносного атому, забуті. Ці люди залишені наодинці зі своїми хворобами, що їм приніс Чорнобиль, з побутовими негараздами. Чомусь так сталося, що проблемами громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, вже тривалий час ніхто не переймається. Зрозуміло, найбільш актуальними є питання, пов'язані з бойовими діями на сході України. Однак загальноновизнано, що Чорнобильська катастрофа призвела до істотних змін соціального, духовного, екологічного, економічного, наукового і медичного розвитку суспільства. Породжені нею проблеми, на жаль, з роками не зникають, вони

трансформуються в інші форми, а деякі, зокрема соціально-економічні, ще більш загострюються.

Масштаби наслідків Чорнобильської катастрофи для навколишнього природного середовища, здоров'я людей, розвитку суспільства та економіки величезні. Наразі мова йде про безгосподарність соціальної сфери щодо коштів, які прості громадяни по копійчині збирають для соціального забезпечення і вважають, що їхні внески, податки та інші платежі спрямовуються інвалідам, ветеранам, чорнобильцям та іншим знедоленим.

Чорнобильська громадськість три десятки років бореться за виплату пенсій згідно із законодавством. Їм розповідають, що на це немає грошей. При цьому потреба в коштах для виплати цих пенсій менша, ніж економія коштів Мінсоцполітики у 2014 році (за різними розрахунками — від 4,8 до 6,2 млрд грн).

І найбільш принизливо для постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, що за результатами 2014 року до бюджету повернуто майже 226 млн грн невикористаних коштів за програмами соціального захисту чорнобильців, що становить 8,5 % бюджетних призначень на ці цілі. А в 2015 році з чорнобильських програм було знято 266 млн грн. При цьому Міністерство соціальної політики півтора року не могло закупити бланки чорнобильських посвідчень для дітей інвалідів, вдів, потерпілих, переселенців, учасників ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. У результаті громадяни цих категорій і сьогодні не можуть в обсязі, передбаченому законодавством, отримати медичне забезпечення, скористатися пільгою на транспорті, звернутися за призначенням пенсії та отримати інші пільги, гарантовані законом.

Тобто держава могла підвищити суму виплат допомог чи компенсацій на ці 8,5 %, але не зробила цього, бо не розуміє, як управляти фінансами соціальної сфери. Наприклад, середню чорнобильську пенсію в розмірі близько 3 тис. грн можна було збільшити на 8,5 %, тобто на 255 грн, а за рік людина отримала б додатково 3060 грн.

Значна частина економії у 2014 році виникла через неспроможність держави здійснювати виплати за соціальними гарантіями на окупованих територіях. Проте помилки минулого року ніхто не виправив і в 2015 році. І вже за перше півріччя 2015 року Мінсоцполітики мало на рахунках сотні мільйонів невикористаних бюджетних коштів.

Водночас наказом Мінсоцполітики від 10 березня 2015 року № 259 затверджено розміри грошової компенсації вартості продуктів харчування для громадян, віднесених до категорій 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на 2015 рік на рівні 2010 року! Тобто люди мають харчуватися за ті самі гроші, що й шість років тому! Наприклад, інвалід Чорнобиля, який мешкає в Житомирській області, отримує на харчування 283 грн на місяць, як і в 2010 році, а ліквідатор 2-ї категорії — 141,5 грн — по 4,7 грн на день.

Ще було б зрозуміло, якби не було на це грошей. Але ж гроші є! Рахункова палата здійснила аудит ефективності використання коштів державного бюджету у 2014 році на виплату щомісячної грошової допомоги у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та зробила висновок, що нормативно-правове поле цих виплат на сьогодні недосконале і застаріле, містить правові колізії.

А 14 травня 2015 року Кабінет Міністрів видає постанову № 285 про розміри компенсацій учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітям-інвалідам, сім'ям, які втратили годувальника із числа осіб, віднесених до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, батькам померлого, де нічого нового не пропонується. Які були розміри вісім років тому, такі й залишилися. Розміри грошової допомоги встановлені в абсолютних сумах і не змінювалися протягом 18 років, незважаючи на постійне зростання мінімальної заробітної плати, і вже у 2014 році, згідно з даними аудиту Рахункової палати, вони були майже у 230 разів меншими, ніж визначено законодавством. Це призводило до масових звернень громадян до судів. Станом на 1 січня 2016 року, постраждалими громадянами подано 91 тис. позовів щодо виплати грошової допомоги, а сума, яка за позовами підлягає виплаті, становила 162,4 млн грн. Театр абсурду і далі продовжується.

У 2014 році з програми «Комплексне медико-санітарне забезпечення та лікування онкологічних захворювань із застосуванням високовартісних медичних технологій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» не використано

1,3 млн грн. А на 2015 рік на ці цілі передбачалося на 14,1 млн грн більше призначень, ніж попереднього року (60,3 млн грн). Однак у 2015 році ніхто не отримав безкоштовного лікування із застосуванням високовартісних медичних технологій. Порядок використання цих коштів взагалі нікому в державі незрозумілий. На жоден запит за роз'ясненням фахівці Мінсоцполітики відповіді не можуть дати. Згідно з цим порядком кошти повинні використовувати обласні департаменти соціального захисту населення. Проте ніхто не виписав, ні як купувати, ні що купувати, адже в цих департаментах відсутні медики, немає місця для збереження медикаментів тощо. У результаті замість серйозних медпрепаратів купувалися супутні медичні та навіть немедичні вироби, а хворі люди вмирають або лікуються за власний кошт.

Просто вражаюча безконтрольність! Та й безграмотність. Відповідно до безглузких доручень, наданих на місця Мінсоцполітики листом від 13.02.2015 №1832/0/14-15/20 «Про надання роз'яснень щодо змін у законодавстві» кожному ліквідатору I категорії в поштові скриньки були вкинуті «листи щастя» від міських служб соціального захисту населення, якими кожен ліквідатор зобов'язувався прибути негайно за вказаною адресою і написати заяву про добровільну відмову від одного із статусів (інваліда війни або ліквідатора аварії), бо у разі відмови від написання заяви будуть припинені раніше призначені пільги! А як же стаття 58 Конституції України: «Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи»? Одумавшись, лише 20.02.2015 Міністерство соціальної політики України листом №1832/1/14-15/20 відкликала цей лист, але на місцях паніка не припинилася. Наприклад, у Вінницькій області ці «листи щастя» ще довго надходили повторно.

Це та багато іншого наводять на думку про якесь цілеспрямоване винищення проблематики та свідомого забуття людей, які вже постраждали від халатності чиновників і продовжують потерпати від їхньої байдужості.

Незважаючи на наявність коштів, вже більше року, пояснюючи необхідністю фінансування армії, з чорнобильців зняли майже половину преференцій (позбавлено всіх пільг потерпілих 4 категорії, майже всіх — 3 категорії, на оздоровлення — 2 категорії).

Тепер Мінсоцполітики розроблено проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист

громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» щодо скасування неефективних пільг для постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. Замість займатися нікому не потрібною писаниною на кшталт вищезазначеного законопроекту, набагато потрібніше розробити проект щодо врегулювання судових рішень і виплат за ними.

Судами України на даний час прийнято 2,2 млн судових рішень з питань пенсійних і соціальних виплат громадянам, що оскаржувалися у судах різних інстанцій, за якими належить виплатити 7,2 млрд грн. Водночас законами України «Про Державний бюджет України» видатки на виконання судових рішень або не передбачаються, або передбачаються у символічних обсягах — 100–150 млн грн, та й порядок їх використання такий, що використати ці кошти практично неможливо.

Зокрема, сума заборгованості за судовими рішеннями за позовами чорнобильців становить 1,7 млрд грн. Ще рішення про виплату більше 2 млрд грн перебувають на розгляді судів різних інстанцій.

Чорнобильська проблематика зараз має бути, як ніколи, актуальною ще з однієї причини. У зв'язку з тривалою втратою значної частини економіки України на півдні та сході, можливим варіантом їх заміщення є оздоровлення економіки зон посиленого радіоекологічного контролю та гарантованого добровільного відселення. Згідно з даними державної паспортизації (періодичні виміри радіоактивного забруднення), на даний час показники опромінення більшої частини населених пунктів знаходяться в межах норми. При цьому економіка зазначених територій не розвивається, кількість населення скорочується.

Для порівняння — понад 53,5 тис. км² займає територія зон 3 і 4. Загалом 47 тис. км² території України окуповані росіянами і бойовиками (а це більше, ніж територія, на якій проживають швейцарці, голландці, данці, бельгійці, словенці, албанці, естонці, македонці, чорногорці та косовари. Це площа, яка майже повністю охоплює територію Хорватії, Боснії і Герцеговини, а також три чверті Литви, Латвії та Австрії).

Необхідно реалізувати напрацювання щодо реабілітації і стійкого розвитку регіонів, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які дозволять використати корисні площі Житомирщини, Київщини, Волині, Рівненщини та Чернігівщини для

розвитку економіки України та відшкодування збитків, завданих Російською агресією.

КУПНИЙ В. І., член Громадської ради Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС»

Розробка техніко-економічного обґрунтування забезпечення контрольованого стану паливовмісних мас та радіоактивних відходів, що знаходяться в об'єкті «Укриття», має бути першим завданням після введення в експлуатацію нового безпечного конфайнмента. Забезпечення контрольованого стану паливовмісних мас та радіоактивних відходів, що знаходяться в об'єкті «Укриття», потребує і грошей, і часу.

Контрольований стан — це моніторинг стану радіаційної, ядерної та пожежної безпеки, стану будівельних конструкцій та фізико-хімічних характеристик паливовмісних мас. Тільки після цього можливо приступати до вилучення та поводження з ними.

У головах сучасних професіоналів ніяк не може закріпитися проста думка: те, що людина зробила у квітні 1986 року, — навічно. Щоб забути про стронцій і цезій, має минути 300 років, щоб забути про америцій — більше 4 тис. років. Швидше природа забуде про нас.

Завдання тих, хто сьогодні працює над цією проблемою, — привести в безпечний стан (тобто стан, що відповідає чинним правилам і нормам) всі відомі скупчення радіоактивних відходів.

Мене дуже турбує широко поширена серед чиновників думка, що новий безпечний конфайнмент вирішить всі проблеми. Зі створенням цієї локалізуючої оболонки тільки почнеться складна і ще більш витратна робота з приведення паливовмісних матеріалів об'єкта «Укриття» у контрольований стан. І тільки після цього перед наступними поколіннями фахівців постане завдання забезпечити безпечне зберігання цих матеріалів хоча б протягом першої тисячі років.

ТОМЛІН Ю. А., професор Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Під час Чорнобильської аварії автор працював у Миколаївській науково-дослідній лабораторії з проблем радіаційної безпеки населення МОЗ України (НДЛ «Ларані»). На запрошення МОЗ України керівник і група фахівців НДЛ «Ларані» з радіометричним

апаратним комплексом 5 травня виїхали до Києва, де 6 травня почали цілодобово проводити γ -спектрометрію харчових продуктів, питної та річкової води тощо.

Вже в Миколаєві, коли в атмосферному повітрі 3 травня визначили присутність ^{131}I , всі працівники лабораторії, їхні близькі та знайомі почали щодобово приймати по 5–6 крапель 5-процентного розчину йоду. Таку йодну профілактику фахівці лабораторії продовжували не тільки в Миколаєві, а й у Києві, Житомирі, Одесі, перебуваючи у відрядженнях за розпорядженням МОЗ України з метою проведення радіометрії харчових продуктів, води, ґрунту. Прийом препаратів йоду було закінчено тільки в серпні. Після 10 періодів (8 діб) напіврозпаду (8 діб) весь ^{131}I у навколишньому природному середовищі розпався.

НДЛ «Ларані» 3 травня запропонувала керівництву Миколаївської обласної санепідемстанції і 6 травня — санепідемуправління МОЗ України вийти до місцевої та республіканської влади з рекомендацією провести йодну профілактику населення області, України, але цього не було зроблено. Як свідчать нині численні дані установ радіаційної медицини щодо захворювання щитовидної залози, така некомпетентність і нерішучість місцевої та республіканської санепідемслужби дорого обійшлася населенню нашої держави.

Побачивши таку невідповідальність керівників державних органів установ, НДЛ «Ларані» у 1986–1989 роках розробила автоматизовану систему (АСРК) екстреної йодної профілактики населення при аваріях на АЕС, знайшла джерело фінансування, виготовила необхідну радіометричну апаратуру, вийшла з ініціативою до виконавчого комітету Миколаївської обласної ради, і за його розпорядженням (№ 186–р від 20.07.90) протягом 1990–1991 років розгорнула на території Миколаївської області систему АСРК. Система АСРК — це 22 радіометричні прилади ТИК-90, встановлені в усіх районах і в п'яти дільничних лікарнях, пов'язані через телефонну мережу з центральним комплексом управління штабу ЦО області. Найголовніше в АСРК — біля кожного приладу ТИК-90 знаходилося розпорядження начальника штабу ЦО області, що дозволяло невідкладно (не більше 2 годин після надходження з повітрям радіоактивного йоду) проводити йодну профілактику населення району при перевищенні встановленого граничного рівня γ -фону, який цілодобово показував прилад ТИК-90 (звуковий і світловий сигнали).

Система успішно функціонувала до 2000 року, коли за ініціативою облсанепідемстанції (Клочко), облуправління (Шишкін), штабу ЦО (Майков) розпорядженням обласної державної адміністрації (Гаркуша), які в першу чергу відповідають за екстрену йодну профілактику, система АСРК була передана з балансу НДЛ «Ларані» на баланс штабу ЦО області, який зібрав усі радіометричні комплекси ТИК-90 з усіх пунктів спостереження до себе на склад, розібрав їх, а індикатори γ -фону (СРП-88), які були у приладах ТИК-90, продали. Таким чином, система оповіщення більше не функціонує.

У 2008–2009 роках фахівцями Чорноморського державного університету (проф. Томілін Ю. А., Григор'єва Л. І.) розроблено проект модернізації системи АСРК. Запропонований проект системи екстреної йодної профілактики передбачає застосування нових організаційно-технічних заходів: застосування мобільного зв'язку, постійну присутність препаратів йоду (5-процентний розчин йоду) у житлових приміщеннях. Це забезпечить можливість вживання препарата йоду вже через 1–2 години. Система дозволяє постійно мати інформацію про радіаційний стан на території області, навіть в екстремальних ситуаціях, і за потреби проводити контрзаходи.

На довгі роки джерелом радіоактивного забруднення водоймищ Дніпровського каскаду стала територія його водозбору, з якої штучні аварійні радіонукліди (^{90}Sr , ^{137}Cs , ^{239}Pu , ^{241}Am) мігрують у водойми з талими, дощовими і паводковими водами.

Висновки:

1. Вода річки Дніпро вже тривалий час широко використовується для зрошення сільськогосподарських угідь і питного водопостачання багатьох населених пунктів півдня України. Виходячи з цих обставин радіаційна обстановка у водних екосистемах регіону потребує проведення систематичних довгострокових радіаційних досліджень.

2. Чорноморський державний університет імені Петра Могили продовжуватиме роботи з реалізації проекту швидкої екстреної йодної профілактики населення у разі забруднення повітря радіоактивним йодом. Запрошуємо Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи до співробітництва у вирішенні цього питання.

**ПОСТАНОВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ПРО РЕКОМЕНДАЦІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ СЛУХАНЬ
НА ТЕМУ: «30 РОКІВ ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЯ:
УРОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

№ 1089-VIII від 13 квітня 2016 року
(Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 19, ст. 218)

Верховна Рада України постановляє:

1. Схвалити Рекомендації парламентських слухань на тему: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи» (додаються).
2. Кабінету Міністрів України до 1 жовтня 2016 року поінформувати Верховну Раду України про стан реалізації Рекомендацій парламентських слухань на тему: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи».
3. Апарату Верховної Ради України в установленому порядку забезпечити видання збірника матеріалів за результатами зазначених парламентських слухань.
4. Контроль за виконанням цієї Постанови покласти на Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.
5. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради України

В. ГРОЙСМАН

СХВАЛЕНО
Постановою Верховної Ради України
від 13 квітня 2016 року № 1089–VIII

РЕКОМЕНДАЦІЇ
парламентських слухань на тему:
«30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи»

Учасники парламентських слухань на тему: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи», які відбулися 16 березня 2016 року, зазначають, що завдання, визначені Постановою Верховної Ради України від 22 квітня 2015 року № 348–VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, об'єкт «Укриття» та перспективи розвитку зони відчуження», виконані не в повному обсязі, і звертають увагу Кабінету Міністрів України на відсутність системної діяльності центральних органів виконавчої влади у створенні соціально-економічних, організаційних умов і гарантій у сфері соціального захисту населення, яке постраждало внаслідок Чорнобильської катастрофи, відродженні та розвитку радіоактивно забруднених територій.

Також учасники слухань звернули увагу на неналежний рівень реалізації Урядом України завдань, визначених Постановою Верховної Ради України від 12 листопада 2015 року № 793–VIII «Про вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та про заходи, пов'язані з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи», та Указу Президента України від 14 грудня 2015 року № 702 «Про заходи у зв'язку з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи».

Нормативно-правова база в частині діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, створення і розвитку системи поводження з радіоактивними відходами, що утворилися внаслідок Чорнобильської катастрофи, є достатньо збалансованою і планомірно вдосконалюється.

Разом з тим існує ряд проблем, які потребують комплексного підходу до подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та захисту постраждалого населення. Актуальними залишаються проблеми соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Зокрема невідкладним завданням є вирішення питань законодавчого вдосконалення системи

пенсійного забезпечення; відновлення фінансування програми із забезпечення житлом; підвищення розмірів грошової компенсації вартості продуктів харчування та щорічної допомоги на оздоровлення; забезпечення за рецептами лікарів безоплатними ліками; забезпечення безоплатним харчуванням потерпілих дітей, які проживають на радіоактивно забруднених територіях.

Соціальний захист постраждалого населення на сьогодні здійснюється за трьома основними напрямками — соціальним, медичним і протирадіаційним.

Всебічної уваги і захисту держави потребують на сьогодні 1,9 мільйона осіб, які віднесені до постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, серед них понад 108 тисяч інвалідів та понад 418 тисяч потерпілих дітей.

На сьогодні у сфері соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, залишається багато питань, які накопичувалися роками. На реалізацію в повному обсязі положень Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» потрібно понад 80 мільярдів гривень, що становить 17,1 відсотка доходів зведеного бюджету за минулий рік.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» Міністерству соціальної політики України було передбачено видатки на соціальний захист постраждалих громадян у загальному обсязі 2,1 мільярда гривень, у бюджеті на 2016 рік — 1,9 мільярда гривень. У 2015 році загальний обсяг витрат на сплату чорнобильських пенсій з Пенсійного фонду України для отримувачів різних категорій становив 6 мільярдів 895 мільйонів гривень; у 2016 році заплановано загальний обсяг цих витрат у сумі 7 мільярдів 276 мільйонів гривень, що на 5,2 відсотка більше, ніж у минулому році.

Аналіз медичних наслідків Чорнобильської катастрофи, їх динаміка та прогноз свідчать, що зусилля з мінімізації медичних наслідків є недостатніми. З року в рік зменшується відсоток практично здорових дітей. В окремих поліських районах взагалі не залишилися здорових дітей. Захворюваність дорослих також суттєво зростає в усіх вікових групах — за ці роки за окремими показниками захворюваність зросла в кілька разів.

Поліпшення ефективності медичної допомоги, лікування та реабілітації постраждалих не лише залишається актуальним, а й має стати пріоритетним на найближчі роки.

Зростання соціальної напруги серед постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи викликало прийняття Закону України від 28 грудня 2014 року № 76–VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» щодо скорочення пільг і компенсацій постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, ліквідації зони посиленого радіоекологічного контролю та зміни процедури перегляду меж зон радіоактивного забруднення територій та Закону України від 2 березня 2015 року № 213–VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» стосовно оподаткування пенсій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

На сьогодні потребує докорінного поліпшення система пенсійного забезпечення інвалідів, стосовно яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, вирішення питання відміни оподаткування пенсій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи був ініційований та прийнятий 4 лютого 2016 року Верховною Радою України Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», яким поновлюється дія статті 39 щодо права громадян, які працюють у зоні відчуження, на встановлення доплат у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Також за ініціативи зазначеного Комітету 17 березня 2016 року Верховна Рада України прийняла в другому читанні та в цілому проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» щодо соціального захисту постраждалих осіб (реєстр. № 2093), яким пропонується частково відновити дію окремих пунктів та статей Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

У зв'язку з припиненням проведення контрзаходів при виробництві сільгосппродукції як сільгоспприємствами, так і особистими підсобними господарствами в окремих населених пунктах північних районів Житомирської, Рівненської та Волинської

областей відмічається перевищення в кілька разів державних гігієнічних нормативів щодо рівня радіоактивного забруднення молока, м'яса, овочевої продукції. Максимальні індивідуальні дози внутрішнього опромінення людей можуть сягати 9 мЗв/рік, що підтверджує необхідність проведення радіоекологічного моніторингу сільгосппродукції місцевого походження та доз внутрішнього опромінення мешканців критичних населених пунктів.

Разом з тим, застосування контрзаходів у сільськогосподарському виробництві дозволить найближчим часом практично в усіх населених пунктах, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, отримувати продукцію (у тому числі і молоко), яка б відповідала гігієнічним вимогам, і зменшити дози опромінення населення нижче допустимого рівня.

Розв'язання накопичених проблем в агропромисловому комплексі має спрямовуватися на забезпечення виробництва продукції з допустимим вмістом радіонуклідів на основі комплексу агрохімічних, агротехнічних та організаційних заходів, диференційованої зміни спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Через 30 років після Чорнобильської катастрофи зона відчуження залишається відкритим площинним джерелом радіоактивності, внаслідок чого радіаційний фактор залишається основним щодо потенційної небезпеки для населення, яке проживає на прилеглих до зони територіях, і населення України в цілому.

Залишається незадовільною і ситуація, пов'язана із функціонуванням Державного фонду поводження з радіоактивними відходами (далі — Фонд РАВ), який формується за рахунок сплати екологічного податку виробниками радіоактивних відходів (далі — РАВ) та призначений для фінансування Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами. Це пов'язано із внесенням ряду змін до Закону України «Про поводження з радіоактивними відходами», внаслідок чого Фонд РАВ втратив накопичувальний характер, а його ресурси використовуються не за призначенням. Тому відбувається системне недофінансування запланованих заходів з розвитку системи поводження з РАВ в Україні, пов'язаних із створенням і підвищенням безпеки об'єктів, призначених для поводження з РАВ у зоні відчуження.

Фактично створення об'єктів та реалізація інших заходів з розвитку системи поводження з РАВ відбувається лише за наявності фінансування в рамках міжнародної технічної допомоги.

Такий стан справ із забезпечення кінцевої стадії при здійсненні діяльності у сфері використання ядерної енергії — поводження з РАВ має негативний вплив на безпеку функціонування та сталий розвиток національного ядерно-енергетичного сектору в цілому, дотримання Україною основних міжнародних принципів забезпечення безпеки при використанні ядерної енергії, виконання міжнародних зобов'язань в рамках Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами.

Викликає занепокоєння той факт, що у зв'язку із невизначеністю у фінансуванні, графік реалізації проекту міжнародної технічної допомоги — План здійснення заходів на об'єкті «Укриття», в частині другого пускового комплексу нового безпечного конфайнменту об'єкта «Укриття», з другої половини 2015 року не містить дат початку та завершення етапів робіт.

У разі вилучення обсягу робіт другого пускового комплексу нового безпечного конфайнменту об'єкта «Укриття» з Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття» виникне необхідність подальшої стабілізації об'єкта «Укриття» під конфайнментом (після 2023 року) для упередження обрушення нестабільних конструкцій. При цьому джерело фінансування таких складних робіт не визначене.

Постійне недофінансування Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами не дозволяє виконувати необхідні роботи із зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС, ускладнює супровід міжнародних проектів та, загалом, є недостатньо ефективним витрачанням бюджетних коштів, оскільки і через 15 років після остаточної зупинки станції основні витрати йдуть на підтримку безпеки станції, а не на зняття її з експлуатації.

Термін виконання першочергових заходів щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, запланованих на 2009–2012 роки згідно із Законом України від 15 січня 2009 року № 886–VI «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему», вичерпано. Для забезпечення безумовного виконання робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та

перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему протягом наступних років (до 2065 року) і бюджетного фінансування цієї діяльності до 2020 року необхідно внести зміни до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Внесення відповідних змін до Закону України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему» дозволить затвердити єдиний документ щодо визначення діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему і бюджетного фінансування цієї діяльності до 2020 року.

Виходячи з того, що подолання наслідків Чорнобильської катастрофи є одним з пріоритетів державної політики України, учасники парламентських слухань рекомендують:

Кабінету Міністрів України:

1) внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів України:

про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2016–2026 роки, передбачивши у ній вирішення проблем поліпшення медичного забезпечення та оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, придбання для них ліків; комплексного соціально-економічного розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, та місць компактного переселення громадян; забезпечення житлом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; моніторингу радіологічних наслідків Чорнобильської катастрофи, виробництва радіологічно безпечної сільськогосподарської продукції; радіаційного захисту населення та екологічного оздоровлення забруднених територій; інформування громадян про радіаційний стан територій; наукового забезпечення робіт та інформаційних систем;

про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» щодо:

поліпшення пенсійного забезпечення інвалідів, стосовно яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, та зняття будь-яких обмежень, тимчасового чи

постійного призупинення виплати пенсій або щомісячного довічного грошового утримання особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

встановлення статусу постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи для дітей, які після досягнення повноліття втратили цей статус і захворіли на онкологічні або онкогематологічні захворювання;

про внесення змін до Закону України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему»;

про систему фінансування поводження з радіоактивними відходами щодо створення нового механізму управління Державним фондом поводження з радіоактивними відходами відповідно до кращих зразків міжнародної практики;

про внесення змін до Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» щодо:

приведення у відповідність норм цього Закону із чинним розділом IV «Правовий режим зони посиленого радіоекологічного контролю» та відповідними статтями Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (статті 4, 11, 14, 27, 47);

врегулювання проблемних питань провадження наукової, природоохоронної діяльності на території зони відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, а також впорядкування реалізації владних повноважень органами виконавчої влади на цій території, а саме: землекористування, спеціального водокористування, містобудівної діяльності, міжнародного наукового співробітництва, природно-заповідної діяльності; діяльності у сфері викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, екологічної експертизи, поводження з відходами;

про внесення змін до Закону України «Про поводження з радіоактивними відходами» щодо вирішення питання покращення стану поводження з радіоактивними відходами в Україні за рахунок впровадження системи їх класифікації, яка відповідає прийнятим міжнародним стандартам безпеки і ґрунтується на довгостроковій безпеці остаточного захоронення радіоактивних відходів;

2) збільшити видатки на пенсійне забезпечення інвалідів з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС,

потерпілих дітей та евакуйованих у 1986 році із зони відчуження, а також осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення, стосовно яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою;

3) підвищити розміри грошової компенсації вартості продуктів харчування громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

4) підвищити розміри щорічної допомоги на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

5) відновити фінансування бюджетної програми «Забезпечення житлом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

6) з метою екологічного оздоровлення територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, щорічно передбачати у державному бюджеті кошти за бюджетною програмою «Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнала радіоактивного забруднення» на проведення контрзаходів;

7) забезпечити збереження існуючої мережі спеціалізованих медичних закладів для лікування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та належне фінансування їх діяльності;

8) вирішити питання щодо фінансування спеціалізованих медико-санітарних частин Міністерства охорони здоров'я України, насамперед СМСЧ № 5 (м. Славутич) та СМСЧ № 16 (м. Чорнобиль), за рахунок державного бюджету;

9) вжити комплексних заходів з організації проведення повторного, уточнюючого радіологічного обстеження забруднених сільськогосподарських угідь відповідних зон для визначення фактичних рівнів забруднення, уточнення та корегування їх меж і площ, передбачивши цільове фінансування;

10) оптимізувати систему об'єктивного інформування населення про радіологічну ситуацію в регіоні, ефективні контрзаходи, рекомендації науки і медицини у сфері захисту від дії іонізуючого випромінювання;

11) забезпечити належне фінансування та виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань щодо сплати внесків України до Чорнобильського фонду «Укриття» та Рахунку ядерної безпеки ЄБРР;

12) забезпечити фінансування невідкладних заходів, виконання яких негативно впливає на безпеку функціонування та сталий розвиток національного ядерно-енергетичного сектору в цілому, дотримання Україною основних міжнародних принципів забезпечення безпеки при використанні ядерної енергії, виконання міжнародних зобов'язань в рамках Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами, серед яких:

завершення будівництва та введення в експлуатацію сховищ для захоронення РАВ у складі першої черги комплексу «Вектор»;

проектування та будівництво у складі другої черги комплексу «Вектор» сховища для довгострокового зберігання високоактивних осклованих РАВ, що повертатимуться з Російської Федерації після переробки відпрацьованого ядерного палива українських АЕС;

розширення пункту захоронення радіоактивних відходів «Буряківка»;

13) забезпечити посилений моніторинг пожежної безпеки на території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, а також виконання протипожежних заходів з метою попередження пожеж у лісових масивах, на відкритій місцевості та відселених населених пунктах;

14) забезпечити проведення довготривалого скринінгового обстеження осіб, які на момент аварії були у дитячому та підлітковому віці і проживали на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та на його підставі запровадити систему раннього виявлення патології щитоподібної залози;

15) забезпечити функціонування Державного реєстру України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

16) активізувати роботу щодо створення Чорнобильського біосферного заповідника;

17) розглянути питання про створення у місті Славутичі Всеукраїнського учбового центру з підготовки персоналу до робіт на ядерних об'єктах, зняття їх з експлуатації та поводження з радіоактивними відходами, а також щодо відновлення діяльності Міжнародного Чорнобильського центру.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Унаслідок Чорнобильської катастрофи в Україні радіаційно забруднено 2293 населені пункти, розташовані на територіях 77 районів 12 областей.

Станом на 1 січня 2016 року в Україні налічується 1 млн 961 тис. 904 громадян, які мають статус постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, у тому числі 108 тис. 530 інвалідів і 418 тис. 777 дітей. Понад 35 тис. родин одержують пільги через втрату годувальника, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Ці цифри свідчать не тільки про ступінь пережитих народом потрясінь, а також про необхідність надання соціальної та медичної допомоги потерпілим.

Чорнобильська катастрофа порушила нормальну життєдіяльність та виробництво в багатьох регіонах України та Білорусі, призвела до зниження виробництва електроенергії для потреб економіки, істотних збитків завдано сільськогосподарським і промисловим об'єктам, постраждали лісові масиви і водне господарство.

Указом Президента України від 14 грудня 2015 року № 702 2016 рік в Україні оголошено Роком вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи.

Верховною Радою України прийнято Постанову від 12 листопада 2015 року № 793–VIII «Про вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та про заходи, пов'язані з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи».

Кабінет Міністрів розпорядженням від 11 листопада 2015 року затвердив Організаційний комітет з підготовки та проведення

у 2016 році заходів, пов'язаних з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи та його склад.

12 січня 2016 року проведено перше засідання Оргкомітету, на якому схвалено загальнодержавний план заходів, пов'язаних із 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи. План заходів сформовано з урахуванням вимог указу та доручень Президента України постанови Верховної Ради і доручень Кабінету Міністрів, пропозицій органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, наукових організацій та об'єднань громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та затверджено головою Оргкомітету 2 лютого 2016 року.

Планом передбачено проведення заходів на місцевому і на державному рівнях, таких як:

- проведення благоустрою окремих територій меморіальних комплексів загиблим і померлим внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також лікувальних закладів, пансіонатів, будинків відпочинку, де перебувають на лікуванні та реабілітації особи, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;

- надання адресної соціальної матеріальної допомоги потерпілим дітям, яким встановлено інвалідність пов'язану з Чорнобильською катастрофою, дітям-сиротам, інвалідам Чорнобильської катастрофи категорії 1, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи категорії 2, вдовам (вдівцям), померлих учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

- проведення зустрічей з особами, віднесеними до першої категорії постраждалих, учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, евакуйованими та переселенцями із забруднених територій, дітьми-інвалідами, сиротами з числа потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи з метою виявлення соціальних проблем та вжиття заходів щодо їх розв'язання;

- проведення мітингів-реквіємів пам'яті загиблих та померлих внаслідок Чорнобильської катастрофи у містах, селищах і селах;

- проведення зустрічей з представниками об'єднань громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- проведення закордонними дипломатичними установами України в країнах перебування відповідних тематичних заходів (прес-конференцій, зустрічей з представниками ЗМІ тощо) з нагоди 30-х роковин Чорнобильської катастрофи, а також заходів для представників українських громад країн перебування та за їх

участю (поминальні богослужіння/панахиди, тематичні публікації у виданнях діаспори, інші заходи з урахуванням специфіки країн перебування) та інші заходи;

— проведення в Україні міжнародної науково-практичної конференції та підготовка Національної доповіді до 30-х роковин Чорнобильської катастрофи. Разом з тим на засіданні Оргкомітету прийнято рішення щодо проведення Міжнародного форуму «Уроки Чорнобиля — для ядерної безпеки світу» із залученням широкого кола вчених, політиків, представників громадськості та підготовку «Збірника інформаційно-аналітичних доповідей «30 років Чорнобильської катастрофи» (огляди)»;

— проведення пам'ятних заходів з нагоди 30-х роковин Чорнобильської катастрофи;

— звернення до парламентаріїв та урядів держав — членів ООН та Європейського Співтовариства щодо об'єднання зусиль з надання міжнародної допомоги у розв'язанні проблем подолання наслідків Чорнобильської катастрофи;

— збільшення видатків на пенсійне забезпечення постраждалих громадян.

Розділ I

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛОГО ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Динаміка чисельності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Станом на 1 січня 2016 року соціальна підтримка держави надається 1 млн 961 тис. 904 особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (табл. 1), серед них: 210 тис. 247 учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; 1 млн 751 тис. 657 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, у тому числі 418 тис. 777 потерпілих дітей.

Крім того, налічується 38 тис. 986 осіб, які мають право на пільги, передбачені Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (дружини (чоловіки), опікуни дітей померлих громадян, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою,

громадяни, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї).

Таблиця 1

Найменування показників	Станом на 01.01.16
Всього постраждалих осіб:	1 961 904
учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС:	210 247
<i>з них за категоріями:</i>	
категорія 1 (<i>інваліди</i>):	59 378
І група інвалідності	2030
ІІ група інвалідності	34 277
ІІІ група інвалідності	23 071
категорія 2 з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС	118 731
категорія 3 з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС	32 138
потерпілі внаслідок Чорнобильської катастрофи:	1 751 657
<i>з них за категоріями:</i>	
категорія 1 (<i>інваліди</i>):	49 152
І група інвалідності	2700
ІІ група інвалідності	25 892
ІІІ група інвалідності	20 562
категорія 2 з числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи	55 477
категорія 3 з числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи	405 019
категорія 4 з числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи	821 458
серія «Г» (особи, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці)	1774
потерпілі діти	418 777
особи, які мають право на пільги:	
дружина/чоловік, опікун дитини померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою	35 672
громадяни, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій:	3317
<i>з них за категоріями:</i>	
категорія 1	656
категорія 2	1677
категорія 3	984

За останні три роки (2016 рік порівняно з 2013 роком) чисельність громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської

катастрофи, скоротилася на 170 тис. 353 осіб, з них чисельність учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС зменшилася на 33 тис. 209 осіб, потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи – на 137 тис. 144 особи, у тому числі потерпілих дітей – на 43 тис. 597 осіб (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка чисельності осіб, які мають статус постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, та осіб, які мають право на пільги, передбачені Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»

Найменування показників	Станом на 01.01.2013	Станом на 01.01.2014	Станом на 01.01.2015	Станом на 01.01.2016	Різниця в чисельності станом на 01.01.2013 р. порівняно з 2009 роком
1	2	3	4	5	6
Всього постраждалих осіб:	2 132 257	2 082 136	2 052 141	1 961 904	-170 353
учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС:	243 456	237 276	222 498	210 247	-33 209
<i>з них за категоріями:</i>					
категорія 1 (інваліди)	67 509	67 375	63 210	59 378	-8131
категорія 2	138 048	133 083	125 059	118 731	-19 317
категорія 3	37 899	36 818	34 229	32 138	-5761
потерпілі внаслідок Чорнобильської катастрофи:	1 888 801	1 844 860	1 802 643	1 751 657	-137 144
<i>з них за категоріями:</i>					
категорія 1 (інваліди)	49 249	49 783	50 058	49 152	-97
категорія 2	59 792	58 676	56 789	55 477	-4315
категорія 3	436 420	427 189	414 519	405 019	-31 401
категорія 4	878 891	857 868	837 111	821 458	-57 433
серія «Г» (особи, які працювали за межами	2075	1932	1823	1774	-301

1	2	3	4	5	6
зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці)					
потерпілі діти	462 374	449 412	442 343	418 777	-43 597
особи, які мають право на пільги:					
дружина/чоловік, опікун дитини померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою	32 406	33 865	35 033	35 672	3266
громадяни, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій:	5210	4970	3936	3317	-1893
<i>з них за категоріями:</i>					
категорія 1	982	950	796	656	-326
категорія 2	2578	2418	1979	1677	-901
категорія 3	1650	1602	1161	984	-666

Серед інвалідів, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою (загальна чисельність 108 тис. 530 осіб), 54,7 % (59 тис. 378 осіб) – безпосередні учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Відповідно до статті 65 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» порядок видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, встановлюється Кабінетом Міністрів (Постанова Кабінету Міністрів від 20 січня 1997 року № 51 «Про затвердження Порядку видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Згідно з пунктом 12 Порядку спірні питання визначення статусу осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, вирішуються Комісією зі спірних питань визначення статусу осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, при Мінпраці. Комісія працює з 2006 року.

Основними завданнями Комісії є розгляд спірних питань осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, з метою визначення статусу учасника ліквідації наслідків

аварії на ЧАЕС та перевірка правильності видачі посвідчень постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи.

У 2015 році проведено 10 засідань, на яких розглянуто 261 справу, з них підтверджено і визначено статус 77 особам, відмовлено у встановленні статусу або визнано видачу посвідчень безпідставною 98 особам, 40 справ направлено на доопрацювання, по 46 справах відповідно до рішень суду скасовані рішення Комісії щодо безпідставності визначення статусу.

З метою вирішення питання видачі довідок про заробітну плату, одержану за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, цивільним особам з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС — інвалідів внаслідок каліцтва або захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи (категорія 1) та особам, які втратили годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, Кабінетом Міністрів прийнято Постанову від 26 вересня 2012 року № 886 «Про комісії з визначення даних про заробітну плату працівників за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках».

Комісії працюють в усіх регіонах. Порядок їхньої роботи визначений зазначеною постановою. При Міністерстві утворено центральну комісію з визначення даних про заробітну плату працівників за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, до якої надходять документи після розгляду регіональними комісіями у разі незгоди громадян з її рішенням.

У 2014 році проведено 12 засідань центральної комісії, на яких розглянуто 110 справ. Впродовж 2015 року проведено 12 засідань, на яких розглянуто 50 справ.

За інформацією Пенсійного фонду, з урахуванням довідок, виданих регіональними комісіями, проведено перерахунок пенсій 973 особам (без врахування даних по Автономній Республіці Крим та м. Севастополю). Середній розмір збільшення перерахованих пенсій становить 963 грн.

***Стан фінансування програм, пов'язаних
із соціальним захистом громадян, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи, та здійснення
компенсаційних виплат і допомог***

Щороку законами України про Державний бюджет України на відповідний рік, виходячи з реальних фінансових ресурсів держави та з огляду на те, що більшість інших видатків бюджету мають

також соціальну направленість і потребують пріоритетного врахування, передбачаються видатки на надання пільг, допомоги, компенсацій та гарантій окремим категоріям громадян.

Фінансування видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, провадиться в межах коштів, передбачених законами України про Державний бюджет України на відповідні роки, тобто виконання Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» повністю залежить від фінансових ресурсів дохідної частини державного бюджету.

Пунктом 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України передбачено, що положення статей 20, 21, 22, 23, 30, 31, 37, 39, 48, 50, 51, 52 та 54 закону застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного бюджету та бюджету Пенсійного фонду на 2016 рік.

У 2015 році видатки на соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, становлять 2146,6 млн грн (рівень забезпечення фінансування програми у 2013–2015 роках наведено в табл. 3). Напрями використання бюджетних коштів — це здійснення щомісячних, щорічних, одноразових компенсаційних виплат, доплат, допомоги та пільг постраждалим, у тому числі дітям, а також їх оздоровлення.

Фінансування видатків здійснювалося відповідно до планових призначень згідно із заявками, отриманими від структурних підрозділів соціального захисту обласних державних адміністрацій. Протягом 2015 року у зв'язку з постійною міграцією пільгової категорії громадян із зон активних бойових дій та проведення анти-терористичної операції (Донецька та Луганська області) кількість отримувачів зменшилася.

Слід зауважити, що Мінсоцполітики за рахунок економії бюджетних коштів у межах бюджетної програми КПКВК 2501200 «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» з 01.08.2015 підвищило розміри грошової компенсації вартості продуктів харчування, передбаченої Законом, для постраждалих громадян, віднесених до категорій 1 і 2 відповідно на 101 і 50,5 грн, які в середньому по Україні становлять 406 і 203 грн.

**Рівень забезпечення фінансування бюджетної програми
КПКВК 2501200 «Соціальний захист громадян, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи» у 2013–2015 роках**

тис. грн

№ з/п	Назва бюджетної програми	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
		Затверджено, з урахуванням змін	Затверджено, з урахуванням змін	Затверджено, з урахуванням змін	Затверджено, з урахуванням змін
1	2	3	4	5	6
	КПКВ 2501200 «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»	2 594 519,6	2 623 198,1	2 623 153,5	2 109 853,5
1	Доплати за роботу на радіоактивно забруднених територіях, збереження заробітної плати при переведенні на нижчеоплачувану роботу у зв'язку з відселенням, виплати підвищених стипендій та надання додаткової відпустки громадянам, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС	581 598,2	604 228,7	643 493,5	626 610,6
2	Компенсація сім'ям з дітьми та видатки на безплатне харчування дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	739 142,2	764 626,1	742 403,0	449 689,4
3	Щомісячна грошова допомога у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та компенсації	811 619,7	810 562,8	785 462,1	797 318,5

1	2	3	4	5	6
	за пільгове забезпечення продуктами харчування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи				
4	Компенсація за втрачене майно та оплата витрат у зв'язку з переїздом на нове місце проживання громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	7436,1	3758,1	6656,0	6478,0
5	Компенсація за шкоду, заподіяну здоров'ю, та допомоги на оздоровлення у разі звільнення з роботи громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	48 654,2	77 958,5	53 383,5	58 657,9
6	Допомога по тимчасовій непрацездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	37 244,1	0,0	37 244,1	57 462,0
7	Обслуговування банківських позик, наданих на пільгових умовах до 1999 року громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	232,7	201,0	149,4	143,2
8	Оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	367 765,5	361 031,8	352 893,7	112 027,9
9	Соціальний захист працівників, що вивільняються у зв'язку з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС	826,9	831,1	1468,2	1466,0

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» за бюджетною програмою КПКВК 2501200 «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» передбачено видатки обсягом 1,9 млрд грн.

Поряд з цим, у 2015 році Мінсоцполітики як головний розпорядник бюджетних коштів забезпечив виконання програми «Комплексне медико-санітарне забезпечення та лікування онкологічних захворювань із застосуванням високовартісних медичних технологій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Таблиця 4

**Рівень забезпечення фінансування бюджетної програми
КПКВК 2501200 «Соціальний захист громадян, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи» протягом 2016 року**

тис. грн

№ з/п	Назва бюджетної програми	Затверджено на 2016 рік
1	2	3
	КПКВ 2501200 «Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»	1 919 662,5
1	Здійснення виплати підвищених стипендій, надання щорічної та додаткової відпусток, збереження заробітної плати у разі переведення на нижчеоплачувану роботу та у зв'язку з відселенням громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	294 783,100
2	Виплата грошової компенсації на потерпілих дітей, які не харчуються в їдальнях навчальних закладів, а також за всі дні невідвідування ними навчальних закладів та забезпечення видатків на безоплатне харчування дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	435 128,300
3	Виплата грошової компенсації за пільгове забезпечення продуктами харчування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	978 691,300
4	Компенсація за втрачене майно та оплата витрат у зв'язку з переїздом на нове місце проживання громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	2 908,400
5	Компенсація за шкоду, заподіяну здоров'ю, та допомоги на оздоровлення у разі звільнення з роботи громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	56 821,300
6	Допомога по тимчасовій непрацездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	26 144,000

1	2	3
7	Обслуговування банківських позик, наданих на пільгових умовах до 1999 року громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	107,000
8	Оплата санаторно-курортного лікування громадян, віднесених до категорії 1, та дітей-інвалідів, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, та виплата грошової компенсації за самостійне санаторно-курортне лікування	123 470,9
9	Соціальний захист працівників, що вивільняються у зв'язку з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС	1608,2

Для реалізації зазначеної бюджетної програми Мінсоцполітики відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» передбачено видатки обсягом 60,4 млн грн, з них:

— на надання медичної допомоги постраждалим громадянам та придбання лікарських засобів, виробів медичного призначення та лабораторних реактивів для стаціонарів регіональних спеціалізованих лікувальних закладів охорони здоров'я — 58,4 млн грн;

— на фінансування Державної установи «Український центр інформаційних технологій та Національного Реєстру МОЗ України» та експертних комісій — 2 млн грн.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» головним розпорядником бюджетних коштів за програмою 2301490 «Комплексне медико-санітарне забезпечення та лікування онкологічних захворювань із застосуванням високо-вартісних медичних технологій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» визначено МОЗ.

Співпраця з чорнобильськими інститутами громадянського суспільства

Мінсоцполітики співпрацює з громадськими організаціями, що займаються питаннями захисту постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи населення, шляхом залучення громадськості та фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування різних рівнів до розроблення та здійснення заходів з реалізації програм соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Основні напрями співробітництва Мінсоцполітики з громадськими організаціями стосуються широкого спектра питань

соціального захисту громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, а саме:

- пенсійне забезпечення;
- удосконалення порядку надання пенсій, пільг та компенсацій особам, які втратили годувальника з числа учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС;
- санаторно-курортне оздоровлення;
- харчування дітей, потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- запровадження щорічного медичного обстеження та лікування осіб, які після досягнення повноліття втратили статус потерпілої дитини;
- вирішення спірних питань щодо визначення статусу осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

З 2004 року при Мінсоцполітики діє дорадчий орган – Консультативна рада з питань соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, до складу якої входять представники громадських організацій.

Також відповідно до законодавства Мінсоцполітики здійснює підтримку статутної діяльності інститутів громадянського суспільства. Таку підтримку отримують Всеукраїнська громадська організація інвалідів «Союз Чорнобиль України» та Всеукраїнська громадська організація «Український національний фонд допомоги інвалідам Чорнобиля».

Таблиця 5

Фінансування статутної діяльності громадських організацій

тис. грн

Назва організації	Роки			
	2013	2014	2015	2016
Всеукраїнська громадська організація інвалідів «Союз Чорнобиль України»	1099,9	580,5	893	695
Всеукраїнська громадська організація «Український національний фонд допомоги інвалідам Чорнобиля»	75	90	89	90

Відповідно до частини 8 пункту 5 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансову підтримку громадських організацій інвалідів та ветеранів, заходи з відвідування військових поховань і військових пам'яток та з увічнення перемоги у Другій світовій війні 1941–1945 років, затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2012 року № 176, передбачено відшкодування на загальну суму 3 млн грн громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, витрат на лікування у закладах охорони здоров'я на території України, придбання ліків, яких немає в таких закладах, виробів медичного призначення, протезів, крім зубного протезування дорогоцінними металами та металокерамікою. Розподіл зазначених бюджетних коштів здійснюється Фондом соціального захисту інвалідів у межах бюджетних призначень між громадськими організаціями.

За поданими Всеукраїнською громадською організацією інвалідів «Союз Чорнобиль України» заявами громадян на відшкодування зазначених витрат відповідним розпорядником бюджетних коштів здійснено фінансування в таких обсягах:

2013 рік — 3000 тис. грн;

2014 рік — 1801,7 тис. грн;

2015 рік — 1455 тис. грн.

Пенсійне забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Пенсійне забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, регулюється Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Відповідно до статті 54 Закону пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи можуть призначатися за бажанням громадянина із заробітку, одержаного за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, у розмірі відшкодування фактичних збитків, який визначається згідно із законодавством.

Умови, порядок призначення та мінімальні розміри пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи визначаються актами Кабінету Міністрів з відповідних питань.

Порядок розрахунку пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затверджено Постановою Кабінету Міністрів від 23 листопада 2011 року № 1210 «Про підвищення рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

У зв'язку з підвищенням прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (з 949 грн до 1074 грн) з 1 вересня 2015 року збільшено на 13 % розміри мінімальної пенсійної виплати громадянам, у тому числі постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Розмір пенсійної виплати для інвалідів з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС I, II та III груп з 1 вересня 2015 року становить 3060,9 грн, 2738,7 грн, 2416,5 грн, або 285 %, 255 % та 225 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, іншим інвалідам, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, I, II та III груп відповідно 1611 грн, 1342,5 грн, 1181,4 грн, або 150 %, 125 % та 110 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» встановлено прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність: з 1 січня 2016 року – 1074 грн, з 1 травня – 1130 грн, з 1 грудня – 1208 грн.

Відповідно до цього зазначеного Закону розміри мінімальних пенсійних виплат, які залежать від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 травня 2016 року та з 1 грудня 2016 р. будуть підвищені у зв'язку зі зміною прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Таблиця 6

Інформація про чисельність пенсіонерів та середній розмір призначених місячних пенсій по категоріям

Законодавчі акти, згідно з якими призначено пенсію	Станом на					
	01.01.2014		01.01.2015		01.01.2016 (за оперативними даними)	
	Чисельність пенсіонерів, осіб	Середній розмір призначених місячних пенсій, грн	Чисельність пенсіонерів, осіб	Середній розмір призначених місячних пенсій, грн	Чисельність пенсіонерів, осіб	Середній розмір призначених місячних пенсій, грн
1	2	3	4	5	6	7
Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС	865 557	1748,62	847 554	1788,32	837 536	1901,02

1	2	3	4	5	6	7
та потерпілі внаслідок Чорнобильської катастрофи						
<i>з них:</i>						
I категорії	115 293	3169,03	112 120	3212,70	111 216	3353,74
II категорії	130 349	1953,51	125 942	2006,11	125 895	2095,39
III категорії	204 289	1476,97	199 742	1503,95	197 286	1613,56
IV категорії	415 065	1423,94	409 221	1470,22	402 625	1580,23
діти до 18 років	130	1123,85	89	1287,64	68	1298,24
категорія «Г»	431	1447,80	440	1535,91	446	1619,78
Із загального числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, осіб, які брали участь у ліквідації ядерних аварій та у ядерних випробуваннях, всього	2859	2394,37	2393	2422,40	2433	2571,71
<i>з них:</i>						
I категорії	374	3156,68	324	3200,00	321	3370,06
II категорії	1329	2321,82	1090	2372,84	1090	2517,54
III категорії	965	2395,85	803	2392,40	852	2546,03
Пенсіонери — ліквідатори аварії на ЧАЕС у 1986 році категорії 1, всього	40 250	4434,12	38 261	4509,19	38 105	4710,42
<i>у тому числі:</i>						
I група	1636	5304,16	1542	5286,77	1547	5536,87
II група	25 669	4888,60	24 683	4961,57	24 616	5175,35
III група	12 945	3422,94	12 036	3481,83	11 942	3645,02
Особи, які отримують пенсію у разі втрати годувальника, який був ліквідатором аварії на ЧАЕС у 1986 році	5139	3372,97	5181	3515,92	5494	3525,94
Пенсіонери — ліквідатори аварії на ЧАЕС у 1987–1990 роках 1 категорії, всього	16 423	3790,10	14 962	3835,76	15 265	4069,95
<i>у тому числі:</i>						
I група	673	4671,62	612	4716,67	614	4933,22

II група	8703	4328,47	8035	4363,81	8273	4614,22
III група	7047	3041,02	6315	3078,51	6378	3280,86
Особи, які отримують пенсію у разі втрати годувальника, який був ліквідатором аварії на ЧАЕС у 1987–1990 роках	1848	2724,03	1748	2874,94	1952	2930,57
Пенсіонери, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, всього	45 668	1559,23	46 149	1673,86	45 307	1731,95
<i>у тому числі:</i>						
I група	2642	1938,00	2629	2093,34	2500	2119,54
II група	23 681	1656,65	23 765	1791,18	23 106	1844,57
III група	19 230	1389,80	19 676	1477,60	19 643	1551,42
діти-інваліди	115	1128,70	79	1303,80	58	1304,14
Пенсіонери, які одержують пенсію по інвалідності в мінімальному розмірі згідно із статтею 54 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», всього	49 559	1748,22	49 183	1805,96	49 911	1958,87
<i>у тому числі:</i>						
I група	2539	2044,82	2570	2169,26	2771	2328,52
II група	25 268	1830,50	25 216	1899,57	25 280	2049,90
III група	21 752	1618,02	21 397	1652,00	21 860	1806,74

Організація оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

З 1 січня 2015 року набрали чинності зміни до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», згідно з якими пільги на санаторно-курортне лікування поширюються лише на такі категорії:

- громадяни, віднесені до категорії 1;
- діти-інваліди, яким установлено інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою.

З метою децентралізації та, зважаючи на численні звернення обласних державних адміністрацій, органів місцевого самовря-

дування, громадських організацій, внесено зміни до Порядку використання коштів державного бюджету (постанова Кабінету Міністрів від 20 вересня 2005 року № 936), відповідно до яких закупівля послуг санаторно-курортного лікування у 2015 році здійснювалася структурними підрозділами з питань соціального захисту населення обласних і м. Києва, районних та районних у м. Києві державних адміністрацій.

У свою чергу Мінсоцполітики довело обсяг асигнувань для кожного регіону окремо, який дозволяв охопити оздоровленням 100 % постраждалих осіб по всій Україні, які перебували на відповідному обліку.

Департаментами соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій проводилися відкриті торги із закупівлі послуг санаторно-курортного лікування на обласному рівні, а також шляхом делегування повноважень із закупівлі санаторно-курортних послуг на районні управління, які одночасно проводили відкриті торги (ті райони, яким розподілено більше 100 тис. грн) та закуповували санаторно-курортні послуги без проведення торгів (ті райони, яким розподілено менше 100 тис. грн).

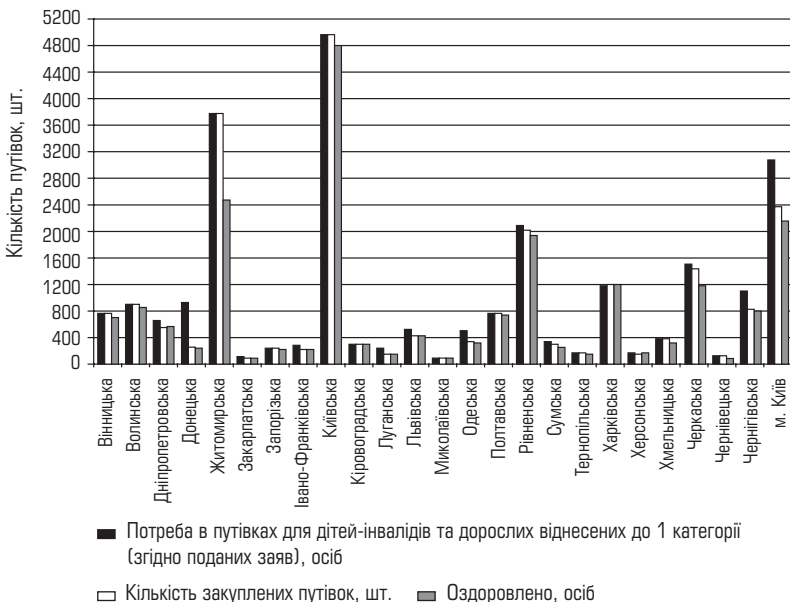

Рис. 1. Інформація щодо кількості оздоровлених осіб відповідно до потреби та закуплених путівок для санаторно-курортного лікування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи у 2015 році

Станом на 31 грудня 2015 року обласними державними адміністраціями закуплено 22 556 путівок (90 % потреби) для громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на суму понад 92,7 млн грн, у тому числі 647 путівок (93 % потреби) для дітей-інвалідів, яким установлено інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою.

У 2015 році санаторно-курортне лікування проводилося в 93 санаторіях, які розташовані в Закарпатській, Одеській, Миколаївській, Запорізькій, Волинській та інших областях України.

Серед закладів, до яких закуплено найбільшу кількість путівок, – санаторно-курортний комплекс «Дніпро-Бескид», Волинський обласний санаторій «Лісова пісня», ПАТ «Трускавець-курорт», ТОВ «Примор'я» санаторій ім. Лазо, ПП «Курорти Приазов'я», філія санаторія «Смерічка» ПП загальнополітичного видання «Сільські вісті».

Відповідно до інформації місцевих органів, протягом 2015 року оздоровлено 20 187 осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, що становить 80 % потреби (поданих заяв постраждалими громадянами для забезпечення санаторно-курортною путівкою в 2015 році), з них:

19 724 особи, віднесені до категорії 1;

463 дитини-інваліда, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

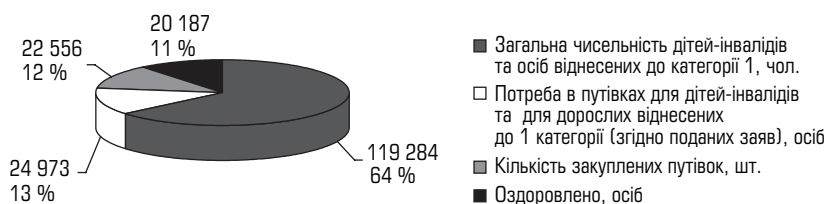

Рис. 2. Інформація щодо закуплених путівок та оздоровлених осіб відповідно до загальної чисельності осіб, віднесених до категорії 1 та дітей-інвалідів, яким установлено інвалідність пов'язану з Чорнобильською катастрофою у 2015 році

Інформація щодо результативних показників стану санаторно-курортного лікування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесених до категорії 1, протягом 2013–2015 років наведена в табл. 7.

Порівняльна таблиця результативних показників стану санаторно-курортного лікування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесених до категорії 1, протягом 2013–2015 років

Рік	Потреба у забезпеченні санаторно-курортним лікуванням відповідно до поданих заяв постраждалими громадянами		Закуплено для забезпечення лікування постраждалих громадян		Охоплено санаторно-курортним лікуванням		Співвідношення кількості оздоровлених осіб до потреби, %
	в санаторно-курортних путівках (шт.)	в коштах (тис. грн)	санаторно-курортних путівок (шт.)	на суму (тис. грн)	постраждалих громадян (осіб)	на суму (тис. грн)	
2013	30 041	110 250,5	21 039	77 213,1	18 165	66 665,6	60
2014	30 006	111 241,2	14 360	53 236,8	12 407	45 996,5	41
2015	24 355	105 537,5	21 909	89 165,2	19 724	80 272,2	81

На виконання Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та Порядку організації оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Міністерством було ініційовано та Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 25 листопада 2015 року № 968 «Про розмір середньої вартості путівки для виплати у 2015 році грошової компенсації за самостійне санаторно-курортне лікування особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Зазначеною постановою встановлено розмір грошової компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та забезпечено право постраждалих громадян на отримання грошової компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування в установленому законодавством розмірі. У 2015 році таку компенсацію відповідно до поданих заяв отримали 14 постраждалих осіб.

Слід зазначити, що запровадженні зміни щодо закупівлі послуг санаторно-курортного лікування громадян, які постраждали

внаслідок Чорнобильської катастрофи, на місцевому рівні дали змогу протягом 2015 року забезпечити зазначену категорію громадян путівками в обраній ними санаторно-курортний заклад шляхом укладання договорів із цими закладами без застосування процедури закупівлі (у регіонах, де сума коштів, передбачена для закупівлі путівок, становила менше 100 тис. грн (стаття 2 Закону України «Про здійснення державних закупівель»). Враховуючи такі дії, ефективність використання коштів збільшилася на 13 %.

Для своєчасної організації санаторно-курортного лікування постраждалих громадян у 2016 році Мінсоцполітики, починаючи з 15 січня 2016 року, доведено до структурних підрозділів з питань соціального захисту населення обласних та міської державних адміністрацій обсяг видатків для закупівлі путівок на поточний рік та запропонувало якнайшвидше розпочати організаційну роботу щодо закупівлі послуг санаторно-курортного лікування зазначеної категорії осіб.

Крім того, з метою підвищення професійного рівня працівників підприємств, установ, організацій сфери управління Мінсоцполітики 27–29 січня 2016 року проведено семінар на тему: «Аналіз проведення закупівлі послуг санаторно-курортного лікування для громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, розпорядниками коштів обласного та районного рівнів у 2015 році. Зміни законодавства у сфері державних закупівель та їх вплив на організацію роботи в зазначеному напрямку у 2016 році».

Удосконалення законодавства в частині соціального захисту постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи

З метою підтримки проведення реформи місцевого самоврядування Мінсоцполітики передано з 1 січня 2015 року функцію щодо безоплатного харчування потерпілих дітей, які навчаються у закладах, розташованих на радіоактивно забруднених територіях, та забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих громадян на регіональний рівень (постанови Кабінету Міністрів від 29 грудня 2014 року № 716 та від 14 січня 2015 року № 8).

Для подальшої реалізації завдань, передбачених реформою місцевого самоврядування та територіальної організації влади, в Україні постановою Кабінету Міністрів від 11 лютого 2016 року № 74 внесено зміни до Порядку використання коштів державного

бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, якими передбачено функцію з організації безоплатного харчування потерпілих дітей передати на місцевий рівень, а саме: структурним підрозділам з питань соціального захисту населення районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад.

З метою вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у зв'язку з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи Мінсоцполітики розроблено проект Указу Президента України «Про встановлення відзнаки Президента України — медалі «За участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи». Зазначений проект Указу 2 грудня 2015 року схвалено на засіданні Кабінету Міністрів та подано на розгляд Президенту України.

Для підвищення рівня пенсійного забезпечення Мінсоцполітики розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», яким запропоновано внести зміни до статей 50, 52, 54 закону щодо встановлення розмірів мінімальних пенсійних виплат, додаткових пенсій та компенсацій залежно від прожиткового мінімуму для осіб, що втратили працездатність. Проект акта опрацьовується із заінтересованими центральними органами виконавчої влади.

З 1 вересня 2015 року пенсійні виплати інвалідів війни та учасників бойових дій звільнено від оподаткування. Відповідно до законодавства пенсійні виплати інвалідів — учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС прирівняні до пенсійних виплат інвалідів війни.

Для досягнення соціальної справедливості серед зазначеної категорії громадян Мінсоцполітики підготовлено проект Закону України «Про внесення зміни до статті 164 Податкового кодексу України (щодо звільнення від оподаткування пенсій інвалідів — учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою)», який направлено на розгляд заінтересованим центральним органам виконавчої влади.

Мінсоцполітики щороку під час формування державного бюджету на відповідний рік надає пропозиції Мінфіну щодо

передбачення видатків на соціальний захист чорнобильців відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та щодо потреби у видатках для забезпечення житлом постраждалих громадян.

З метою відновлення фінансування бюджетної програми «Забезпечення житлом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» Мінсоцполітики підготовлено пропозиції до Плану заходів, пов'язаних із 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи, щодо виділення у 2016 році коштів на зазначену програму.

Разом з тим на виконання Плану заходів, пов'язаних з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи, Мінсоцполітики опрацьовується новий порядок забезпечення санаторно-курортними путівками громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Також опрацьовується питання щодо підвищення розміру середньої вартості путівки для виплати грошової компенсації за самостійне санаторно-курортне лікування громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та потерпілим дітям-інвалідам, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Розділ 2

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Проблеми охорони здоров'я постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи

Лікування та реабілітація постраждалих є пріоритетним завданням у подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи. Відповідно до статті 17 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» спеціалізованими лікувально-профілактичними закладами проводяться щорічні медичні огляди постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, комплексне медико-санітарне забезпечення та соціально-психологічна реабілітація.

*Стан здоров'я населення, яке постраждало
внаслідок Чорнобильської катастрофи*

Державним реєстром України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на 01.01.2013 отримано результати щодо диспансерного обліку в медичних закладах системи охорони здоров'я 2 млн 101 тис. 444 постраждалих осіб, що становить 98,5 % загальної кількості.

На сьогодні розроблено сучасні методи лікування гострої променевої хвороби, локальних ушкоджень шкіри та органу зору, раку щитоподібної залози у дітей, лейкемії в учасників ліквідації наслідків аварії.

*Стан здоров'я учасників ліквідації наслідків аварії
на Чорнобильській АЕС 1986–1987 років*

Частка здорових, «практично здорових» ліквідаторів знизилася з 70 % на момент участі в ліквідації наслідків аварії до 5 % у 2012 році, частка осіб, які мають хронічні непухлинні захворювання, зросла відповідно з 30 % до 95 %.

Інвалідність ліквідаторів внаслідок непухлинних захворювань за післяаварійний період зросла в загальній віковій категорії (18–60 років) з 0 % до 250 %, у субкатегорії 40–60 років на момент аварії – з 0 % до 325 %.

У структурі інвалідності на даний час основну долю складають хвороби системи кровообігу (62,9 %), органів травлення (6,7 %), органів дихання (1,8 %), ендокринні захворювання, насамперед, щитоподібної залози, цукровий діабет (4,5 %), хвороби нервової, сечостатевої, кістково-м'язової систем (у сукупності 15,4 %).

За післяаварійний період значно зріс рівень смертності ліквідаторів від непухлинних захворювань – з 2 % у 1988 році до 12 % у 2012 році, а рівень смертності осіб, вік яких на момент аварії становив 40–60 років, зріс з 2,5 % у 1988 році до 27 % у 2012 році.

У структурі причин смертності учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС 1986–1987 років на даний час 82 % становлять хвороби системи кровообігу (гіпертонічна хвороба, ішемічна хвороба серця, цереброваскулярні хвороби, включаючи інсульт, інфаркт мозку, інфаркт міокарда).

У динаміці непухлинної захворюваності ліквідаторів у післяаварійний період позначилися три основні періоди: ранній – перші 6 років, віддалений – 7–21 рік і пізній – 22–26 років. Високий

рівень захворюваності встановлено в ранній та віддалений періоди, особливо в періоді 12–21 рік з моменту аварії. У пізньому періоді спостерігається зниження рівня захворюваності, що можливо пояснити впливом радіації, виходом хвороб у попередні періоди «ефектом вимирання» — високим рівнем смертності в цей період.

У структурі непухлинних захворювань для раннього періоду характерне підвищення рівня психічних розладів, розладів вегетативної нервової системи, захворювань щитоподібної залози, гіпертензії. Зазначене найбільш характерне для осіб, вік яких на момент аварії становив 18–39 років. Для старшої вікової групи характерний високий рівень ішемічної хвороби серця. Особливості непухлинної захворюваності ліквідаторів 1986–1987 років у ранній післяаварійний період пояснюються можливим впливом трьох основних факторів — психосоціального стресу, опроміненням щитоподібної залози та скринінгу, особливо у старшій віковій групі.

Слід відзначити, що в усі післяаварійні періоди занадто висока непухлинна захворюваність встановлена у осіб, вік яких на момент аварії становив 40–60 років, що пов'язано насамперед з віковим фактором (старінням).

Здоров'я дітей

Особливої уваги на сьогодні потребують проблеми здоров'я дітей, підлітків, народжених від постраждалих осіб (учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, евакуйованих). Частка здорових серед цього контингенту протягом періоду спостереження зменшується, збільшується кількість осіб із хронічними захворюваннями. Переважно це хвороби органів травлення, нервової системи, органів кровообігу.

За останні п'ять років спостерігається незначне зростання показника захворюваності дитячого населення — з 1382,6 до 1449,7 на 1 тис. осіб дитячого населення. Зростання відбулося насамперед за рахунок хвороб органів дихання, які завжди посідають перше місце у структурі дитячої захворюваності. За останні три роки відбувається стабілізація показників захворюваності постраждалих дітей за такими класами, як хвороби органів травлення, нервової системи, ендокринної системи, крові та кровотворних органів, хоча в цілому за 28 років відзначається їх зростання в 2–2,5 раза.

За результатами клінічних спостережень встановлено, що серед дітей, які народилися від батьків, евакуйованих у дитячому віці з м. Прип'яті та зони відчуження, і дітей — мешканців 2–3-ї зон радіоактивного забруднення, батьки яких на час аварії були дітьми, проживали та проживають дотепер у цих населених пунктах, кількість практично здорових за останніх п'ять років не перевищувала 10 %, а індекс патологічної ураженості сягав 5,39. Фізичний розвиток, який є одним з основних критеріїв, що характеризує стан здоров'я, у 62,40–62,58 % дітей відрізняється дисгармонічністю. Майже у чверті (24,6 %) дітей — мешканців радіоактивно забруднених територій, дисгармонічність фізичного розвитку поєднувалася з відставанням біологічного віку від паспортного. Відмічено фенотипові особливості дітей основних груп, а саме збільшення частоти морфогенетичних варіантів з множинними дизморфіями, серед яких чільне місце посідали хвороби опорно-рухового апарату, сполучної тканини та органні дисплазії. В імунному статусі цих дітей визначалася наявність імунного дисбалансу та пригнічення факторів неспецифічного захисту, що сприяло формуванню хронічної соматичної патології. Виявлено вірогідні кореляційні зв'язки між дозовим навантаженням на щитоподібну залозу матері, дозою загального опромінення матері та/або батька і розвитком імунodefіцитних станів у їхніх дітей.

Показники смертності дитячого населення залишалися незмінними протягом останніх двох років, не відрізняються від національних показників і становлять 5,1 на 10 тис. населення. У структурі дитячої смертності перше місце постійно утримують вроджені вади розвитку та злоякісні новоутворення.

Пріоритетами для збереження і поліпшення здоров'я постраждалих дітей повинні бути:

- забезпечення адресної висококваліфікованої і спеціалізованої допомоги дітям;
- проведення цілеспрямованих профілактичних, лікувальних і реабілітаційних заходів для зниження рівня дитячої захворюваності, інвалідності та смертності.

З метою поліпшення якості життя дорослого населення, яке проживає на радіаційно забруднених територіях, необхідно:

- забезпечити підвищення рівня медичного обслуговування, соціальної і психологічної реабілітації населення, евакуйованого із зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення;

— забезпечити проведення оптимальних системних контрзаходів, спрямованих на зниження доз внутрішнього опромінення населення на всіх забруднених радіонуклідами територіях;

— впроваджувати результати діяльності соціально-психологічних служб на постраждалих територіях з метою подолання дестабілізуючих факторів психологічного стану всіх груп потерпілих, насамперед синдрому «жертви Чорнобильської катастрофи», що перешкоджають активній участі постраждалого населення в соціально-економічному розвитку;

— удосконалювати науково-методичну і практичну освітню систему щодо поліпшення репродуктивного здоров'я, програму психокорекції та соціальної підтримки, орієнтовану на постраждале дитяче та підліткове населення, щоб спонукати його до здійснення не лише контрзаходів стосовно зменшення накопиченої дози загального опромінення, а й проводити санацію хронічних захворювань, зокрема ендокринних, і вести здоровий спосіб життя;

— оптимізувати систему об'єктивного інформування населення про радіологічну ситуацію в регіоні, ефективні контрзаходи, рекомендації науки і медицини в області захисту від дії іонізуючого випромінювання і нового досвіду подолання негативних наслідків аварії.

Стан здоров'я потерпілого населення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, що перебуває під диспансерним наглядом закладів охорони здоров'я

За інформацією ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України», на території України, станом на 01.01.2015, під диспансерним наглядом закладів охорони здоров'я сфери управління МОЗ України перебувало 2 млн 11 тис. 779 осіб, потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, що становить 4,69 % загальної чисельності населення України.

Серед потерпілого населення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС діти 0–17 років включно становлять 453 тис. 391 особу, або 22,5 %; дорослі віком 18 років і старші — 1 млн 558 тис. 388 осіб, або 77,5 %.

Повнота охоплення профілактичними оглядами протягом останніх років залишається майже на одному рівні: у 2010 році — 96,4 %, у 2014 році — 96,4 %. З числа оглянутих повнота охоплення

профілактичними оглядами серед дорослих становила відповідно 95,47 % і 95,4 %, дітей – 99,78 % і 99,9 %.

Серед оглянутих у 2014 році виявлено 85,02 % хворих, з них дорослих – 88,60 %, дітей – 73,27 %.

Найбільше число хворих виявлено серед ліквідаторів (98,38 %), евакуйованих (96,27 %), мешканців територій радіоекологічного контролю (88,30 %), осіб, які народилися від батьків 1–3-ї групи первинного обліку (72,33 %), осіб, які народилися від батьків 4-ї групи первинного обліку (62,14 %).

З хворих у 2014 році проліковано 99,61 %. В основному лікувалися амбулаторно – 90,59 % хворих, у стаціонарі – 21,08 %, у санаторно-курортних закладах – 5,19 % і реабілітаційних центрах – 0,35 %.

Аналізуючи статистичні дані, що характеризують стан здоров'я дорослого потерпілого населення, можна відзначити поступове його погіршення. Поширеність захворювань у 2010–2014 роках загалом зросла на 2,62 %.

Заходи, спрямовані на збереження здоров'я громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

З метою збереження здоров'я постраждалого населення розроблено комплекс заходів, а саме: надання стаціонарної медичної допомоги; щорічні медичні огляди (диспансеризація); розвиток та функціонування Державного реєстру постраждалих осіб; організація роботи міжвідомчих експертних комісій щодо встановлення причинного зв'язку хвороб, інвалідності та смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на ЧАЕС; дооснащення медичних закладів сучасним діагностичним та лікувальним медичним обладнанням; забезпечення ліками та витратними матеріалами медичного призначення; лікування важкохворих; соціально-психологічна реабілітація; впровадження наукових розробок у медичну практику.

Загалом в Україні діють понад 300 медичних закладів, що постійно надають допомогу постраждалому населенню.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 1996 року № 1218 «Про затвердження переліку спеціалізованих медичних закладів, що забезпечують лікування осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та від 29 травня 2000 року № 852 «Про внесення змін до постанови Кабінету

Міністрів України від 4 жовтня 1996 року № 1218» на державному рівні затверджено 37 спеціалізованих медичних закладів, що забезпечують лікування осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Основними напрямками та завданнями медичного забезпечення постраждалого населення є:

- забезпечення лікування важкохворих у спеціалізованих лікувальних стаціонарах та клініках науково-дослідних інститутів;
- покращання лікувально-діагностичної бази медичних закладів, що постійно надають допомогу постраждалому населенню;
- придбання ліків, витратних медичних матеріалів і реактивів для спеціалізованих стаціонарів, відділень, клінічних лабораторій тощо;
- розвиток та функціонування Державного реєстру осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- функціонування системи експертизи із встановлення причинного зв'язку хвороб, інвалідності і смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
- соціально-психологічна реабілітація постраждалого населення та його інформування з питань безпечного проживання на радіоактивно забруднених територіях.

Дозиметричний контроль

Дозиметричний контроль, що здійснювався для різних груп ліквідаторів, та система радіаційного захисту контингентів, залучених до робіт з подолання наслідків аварії на ЧАЕС, дозволили дотриматися діючих нормативів та лімітів доз опромінення. Масове перепромінення ліквідаторів було характерним лише для початкового етапу аварії і стосувалося досить обмеженої групи так званих «ранніх» ліквідаторів. У подальшому (з кінця травня 1986 року) був забезпечений адекватний радіаційний захист багатотисячних контингентів, а випадки перевищення встановлених дозових лімітів (250 мЗв у 1986 році та диференційовані ліміти 100 та 50 мЗв у подальші роки) були поодинокими і, як правило, відбувалися у встановлених діючими на той час НРБ-76 випадках.

Таким чином, підсумовуючи огляд даних про дози опромінення учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, можна сформулювати декілька висновків:

1. Найбільші індивідуальні дози опромінення отримали так звані «ранні» ліквідатори, тобто особи, які брали участь у роботах з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС протягом квітня — травня 1986 року, коли була недостатньо розвідана радіаційна обстановка і були відсутні адекватні засоби дозиметричного контролю.

2. Дози ліквідаторів більш пізніх періодів (з червня 1986 року) здебільшого знаходяться у межах встановлених на той час дозових лімітів. Система протирадіаційного захисту, запроваджена під час ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, в основному виконала свої функції і забезпечила неперевищення допустимих доз опромінення.

3. Якість і повнота дозиметричної інформації значно відрізняються для різних груп ліквідаторів, обумовлюючи потребу критичного підходу до застосування існуючих дозових записів, ретроспективної оцінки індивідуальних доз та перегляду і корекції наявних дозиметричних даних.

4. Дози військових ліквідаторів не характеризуються сильною фальсифікацією, однак є зміщеними (у бік завищення реального опромінення) та неточними (мають велику невизначеність).

5. Вивчення медичних наслідків аварії на ЧАЕС серед ліквідаторів вимагає широкого застосування ретроспективної дозиметрії для визначення індивідуальних доз суб'єктів досліджень.

6. Розроблені останніми роками методи ретроспективної дозиметрії, зокрема інструментальний метод ЕПР-дозиметрії за емаллю зубів та аналітично-розрахунковий метод RADRUE, дають можливість ефективно здійснювати дозиметричний супровід постчорнобильських епідеміологічних досліджень.

7. Бета-опромінення давало значний внесок у дози опромінення кришталіка ока ліквідаторів. Врахування цього фактора необхідне при оцінці ризику виникнення катаракти у зазначеної категорії постраждалих.

Дози опромінення населення

Найбільш вагомим з точки зору радіаційного впливу й очікуваних радіоіндукованих наслідків після Чорнобильської аварії було внутрішнє опромінення щитоподібної залози дітей радіоїодом, що надходив, головним чином, з радіоактивно забрудненим молоком, молокопродуктами та листовою зеленню у травні — червні 1986 року. Розроблена та верифікована на результатах прямих

вимірювань трирівнева система реконструкції доз опромінення щитоподібної залози дала змогу виконати оцінку середніх гендерно-вікових селищно-специфічних доз опромінення щитоподібної залози для всіх населених пунктів України (табл. 8).

Таблиця 8

**Середні обласні дози опромінення щитоподібної залози (мГр)
для представників різних вікових груп жителів
різних областей України**

Область	Середня доза опромінення щитоподібної залози (мГр) за віковими групами (роки)				
	< 7	7–14	15–18	>18	всі
Вінницька	37	13	9.8	9.2	12
Волинська	87	33	25	21	31
Луганська	12	4.0	3.1	3.1	4.1
Дніпропетровська	13	4.4	3.4	3.4	4.5
Донецька	24	8.0	6.0	6.1	8.1
Житомирська	231	87	67	60	81
Закарпатська	7.6	2.8	2.1	1.8	2.7
Запорізька	26	8.8	6.2	6.5	8.8
Івано-Франківська	19	7.1	5.3	4.6	6.7
Київська	202	75	58	53	71
Кіровоградська	89	31	23	23	30
АР Крим	34	12	8.8	8.4	12
Львівська	14	4.9	3.8	3.5	4.8
Миколаївська	20	7.1	5.4	5.0	7.0
Одеська	15	5.2	3.8	3.7	5.1
Полтавська	54	19	15	13	18
Рівненська	177	64	49	42	62
Сумська	71	25	19	19	24
Тернопільська	18	6.4	4.8	4.5	6.2
Харківська	26	8.7	6.5	6.6	8.6
Херсонська	30	11	7.8	7.3	10
Хмельницька	39	15	11	10	14
Черкаська	142	52	39	37	49
Чернівецька	40	14	10	9.3	13
Чернігівська	151	55	43	37	50
м. Київ	94	30	23	24	32
м. Севастополь	56	18	14	14	19
Вся Україна	55	20	15	14	19

Як видно з даних табл. 8, найбільші дози опромінення отримали діти молодших вікових груп Київської, Житомирської, Рівненської, Черкаської та Чернігівської областей.

У табл. 9 наведено відносний розподіл всіх жителів України за інтервалом доз опромінення щитоподібної залози. Як видно з даних, загалом по Україні доза 72 % дітей до 7 років та 93–95 % старших дітей і дорослих не перевищувала 50 мГр. Для близько 15 % дітей дошкільного віку та 3,5–4,4 % старших дітей і дорослих оцінки доз опромінення щитоподібної залози становлять 50–100 мГр. Доза, що перевищує 100 мГр, оцінена для 3 % населення України.

Таблиця 9

Відносний розподіл дитячого, підліткового та дорослого населення за величиною середніх поглинутих доз опромінення щитоподібної залози

Дозовий інтервал, Гр	Відносний розподіл населення (%)				
	< 7 років	7–14 років	15–18 років	>18 років	все населення
< 0,05	72	93	95	95	92
0,05–0,1	15	4,4	3,5	3,7	5,0
0,1–0,2	8,2	2,2	1,3	1,1	2,0
0,2–0,5	3,7	0,76	0,40	0,21	0,65
0,5–1,0	0,77	0,08	0,05	0,04	0,12
1,0–2,0	0,15	0,03	0,02	0,01	0,03
2,0–5,0	0,04	0,007	0,005	0,004	0,008
>5,0	0,01	0,0005	–	–	0,001

Розділ III
РАДІОЛОГІЧНИЙ СТАН
ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ОЗДОРОВЛЕННЯ
ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЙ

Через 30 років після Чорнобильської катастрофи стало ще більш очевидним, що у разі великих ядерних аварій на обширних територіях страждають агроекосистеми, формуються зони підвищеного екологічного ризику, докорінно порушується історично сформована стабільність сільськогосподарського виробництва.

Аварія на ЧАЕС – це найбільша радіаційна катастрофа, яка відома МАГАТЕ як комунальна сільськогосподарська, спричинила

забруднення сільськогосподарських угідь і призвела до довготривалого радіоактивного опромінення мешканців 12 областей України. Продукція агроєкосистем та частково лісових ценозів на забруднених територіях, що становить основу харчування людей, робить значний внесок у формування опромінення людини.

Тридцять років подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС — період надзвичайно напруженої і плідної спільної роботи багатьох національних і міжнародних колективів науковців та фахівців. Незважаючи на недоліки і помилки, комплекс контрзаходів, реалізований у колишньому СРСР, а потім в Україні, Білорусі і Російській Федерації, був загалом адекватним обставинам, які склалися в різні постчорнобильські періоди, і дозволив істотно знизити вплив негативних факторів аварії, зменшити її негативні наслідки для життя і здоров'я людей.

З огляду на зазначене, а також враховуючи результати останніх досліджень і комплексного радіаційного моніторингу, послаблення уваги до подальшого подолання наслідків аварії слід вважати недопустимим. Про надзвичайну складність радіаційної ситуації на пізньому етапі аварії на ЧАЕС свідчать, зокрема, матеріали Наукового центру радіаційної медицини НАМН України.

За результатами вимірювання вмісту ^{137}Cs в організмі жителів, отриманими впродовж післяаварійного періоду, зроблено висновок про нестабільність динаміки доз внутрішнього опромінення. Так, у Рівненській області за рахунок аномально високого переходу ^{137}Cs у продукти харчування впродовж 1988–2005 років реєструвалися високі і майже незмінні з часом рівні опромінення.

Ведення сільського і лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення

Внаслідок аварії на ЧАЕС забруднено 1,1 млн га сільськогосподарських угідь. За роки, що минули, багато зроблено для поліпшення радіаційної ситуації: проведено вапнування на площі більше 550 тис. га, здійснено меліоративні роботи на 816 тис. га орних земель, поліпшено 771 тис. га найкритичніших лук, сінокосів, культурних і природних пасовищ, перероблено на масло та сири більше 700 тис. т молока. На жаль, починаючи з 1994 року, обсяги контрзаходів постійно зменшувалися. Упродовж 2006–2008 років на сільськогосподарські контрзаходи, спрямовані на зменшення вмісту радіонуклідів у продуктах харчування й обумовлених цим доз

опромінення населення, щорічно виділялося менше 12 млн грн. Впродовж 2009–2010, 2013–2016 років проведення контрзаходів не фінансується.

Найвищі дози опромінення населення зареєстровані на відстані 200–300 км від Чорнобильської АЕС, де поширені торфові ґрунти, хоча щільність забруднення їх тут значно нижча, ніж у Київській та Житомирській областях.

З часом після аварійного викиду ЧАЕС внесок процесів іммобілізації радіонуклідів у ґрунті, їх винесення з кореневмісного горизонту ґрунтів та радіоактивного розпаду у зниження переходу в рослини істотно змінювався. Упродовж перших років після аварії переважальну роль у зниженні переходу ^{137}Cs в рослини відігравали процеси іммобілізації радіонуклідів у ґрунтах орних угідь та природних луків. На пізній фазі аварії основним процесом, що зумовлює зниження переходу ^{137}Cs в рослини, стає радіоактивний розпад радіонукліда, на деяких ґрунтах – винесення з кореневмісного горизонту ґрунтів.

Зниження в часі переходу ^{90}Sr в рослини визначаються передовсім радіоактивним розпадом радіонукліда, на деяких ґрунтах – винесенням з кореневмісного горизонту ґрунтів. На території, що межує із зоною відчуження, упродовж 10–20 років спостерігалось збільшення забруднення сільськогосподарської продукції за рахунок розчинення паливних частинок. На даний час у цих регіонах спостерігається повільне зменшення забруднення, зумовлене переважно радіоактивним розпадом цього радіонукліда. Періоди напівзниження переходу ^{90}Sr в рослини становлять десятки років.

Таблиця 10

Структура сільськогосподарських угідь областей України, рівень радіоактивного забруднення ^{137}Cs яких перевищує 37 кБк/м², тис. га (1986 рік)

Область	Загальна площа	Орна земля	Сінокоси, пасовища	Мінеральні ґрунти	Торфові ґрунти
1	2	3	4	5	6
Площа угідь із щільністю забруднення ґрунтів ^{137}Cs 37–185 кБк/м², тис. га					
Волинська	6,3	2,5	3,8	2,1	4,2
Житомирська	271,6	175,0	96,6	240,4	34,0
Рівненська	310,9	246,0	64,9	206,8	104,1

1	2	3	4	5	6
Чернігівська	68,8	37,9	30,9	68,8	–
Київська	206,9	154,5	52,4	208,1	4,5
Разом	864,5	615,9	248,6	726,2	146,8
Площа угідь із щільністю забруднення ґрунтів ¹³⁷Cs 185–555 кБк/м², тис. га					
Волинська	0,2	0,13	0,07	0,2	–
Житомирська	42,7	26,7	15,6	36,3	6,4
Рівненська	10,7	3,5	7,2	6,9	3,8
Чернігівська	5,4	2,3	3,1	5,4	–
Київська	30,6	12,1	18,5	29,0	1,6
Разом	89,6	44,73	44,47	77,8	11,8

За весь час після аварії найбільшим накопиченням радіонукліду характеризуються природні трави, потім сіяні та кормові трави, овочеві, бульби і коренеплоди, найменше акумулюють ¹³⁷Cs зернові. Відмінності значень коефіцієнтів переходу (далі – КП) між травами і зерновими становлять: для органогенних ґрунтів – 50–100 разів, для мінеральних – 5–30 разів, що дає можливість управляти рівнями забруднення продукції рослинництва за допомогою організаційних контрзаходів – вибору культур та їх місця в сівозмінах, особливо кормових.

Через 30 років після аварії КП ¹³⁷Cs з ґрунту в зернові, бульби та коренеплоди, овочеві культури мають дуже низькі значення. Крім того, ці культури традиційно вирощуються на більш родючих типах ґрунтів і, найчастіше, із застосуванням добрив. Майже на всій території вміст ¹³⁷Cs в такій рослинницькій продукції не перевищує допустимих рівнів. Однак при використуванні населенням органогенних ґрунтів для вирощування городини, в основному картоплі, питома активність ¹³⁷Cs у продукції може сягнути рівня ДР-2006, а іноді й перевищувати його.

Найбільші величини КП ¹³⁷Cs, навіть на сьогодні, спостерігаються для природних та сіяних трав, що вирощуються на дерново-підзолистих піщаних, супіщаних та торф'яно-болотних ґрунтах. Це є причиною перевищення допустимих рівнів забруднення радіоцезієм сільськогосподарської продукції.

Більше того, на радіоактивно забруднених територіях реалізовано найгірший сценарій ведення сільського господарства. Під час

розпаювання землі населенню для випасів та сінокосів були виділені угіддя, розміщені в найбільш критичних з точки зору накопичення радіонуклідів ландшафтах, хоча використання таких угідь заборонено Концепцією ведення агропромислового виробництва на забруднених територіях та їх комплексної реабілітації на період 2000–2010 років.

У результаті велика частка виділених таким чином сінокосів і пасовищ знаходяться на гідроморфних органогенних чи дерново-підзолистих піщаних і супіщаних ґрунтах, розміщених найчастіше у зволжених пониженнях та заплавах річок з високим рівнем ґрунтових вод. Оскільки коефіцієнти переходу ^{137}Cs з таких типів ґрунту в рослинність досить високі, корми для відгодівлі худоби у населення характеризуються значним рівнем радіоактивного забруднення. Внаслідок цього у значній кількості приватних підсобних господарств ще й досі виробляється молочна і м'ясна продукція, вміст радіонуклідів у якій значно перевищує встановлені державні нормативи.

За даними дозиметричної паспортизації 2011 року населених пунктів України, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, тільки у 25 населених пунктах Житомирської і Рівненської областей (рис. 3) середньорічна ефективна доза опромінення населення перевищувала допустимий рівень 1 мЗв/рік. При цьому основний внесок в опромінення населення забезпечувала внутрішня доза, зумовлена споживанням місцевих продуктів харчування (молока і грибів) з високим вмістом радіонуклідів.

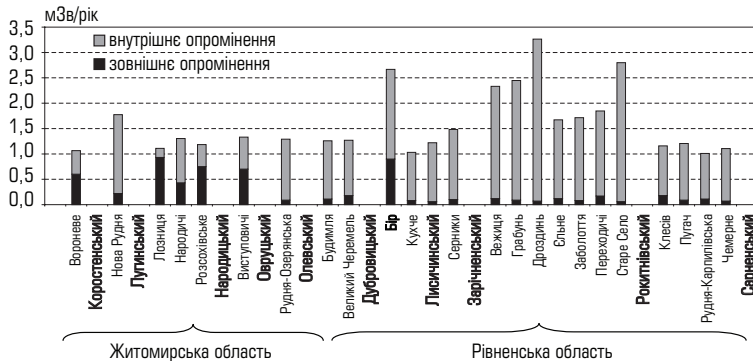

Рис. 3. Формування середньої ефективної дози опромінення населення у критичних населених пунктах України (> 1 мЗв), за даними дозиметричної паспортизації 2011 року

На сьогодні залишається менше 30 населених пунктів, де середній вміст ^{137}Cs у молоці перевищує допустимий рівень (ДР-2006, >100 Бк/л) до 5 разів. У 50–100 населених пунктах Рівненської і Житомирської областей в окремих пробах молока корів можуть спостерігатися випадки перевищення допустимих рівнів. Зустрічаються поодинокі випадки перевищення вмісту ^{137}Cs в овочах і картоплі, які вирощені на торф'яних ґрунтах у декількох населених пунктах Рівненської області, а також перевищення вмісту ^{90}Sr (до 70 Бк/кг при нормі 20 Бк/кг) у продовольчому зерні в Іванківському районі Київської області.

У найбільш критичних населених пунктах Рокитнівського району Рівненської області рівень забруднення молока у 2012 році в окремих випадках сягав 400–700 Бк/л при допустимому рівні (ДР-2006) – 100 Бк/л. Аналіз моніторингових даних щодо забруднення молока радіоцезієм протягом останніх років показав, що ситуація у найбільш критичних населених пунктах (Рокитнівський район) за три роки практично не змінилася (рис. 4). Отримані результати підтверджують, що в найближчому майбутньому очікувати значного поліпшення радіаційної ситуації не варто, тому що можливості природної автореабілітації (фіксація радіоцезію ґрунтами) без застосування контрзаходів практично вичерпані. У критичних населених пунктах, де не застосовуються заходи щодо зниження надходження радіоцезію в молоко, зниження забруднення цієї продукції відбувається тільки за рахунок розпаду радіонукліда.

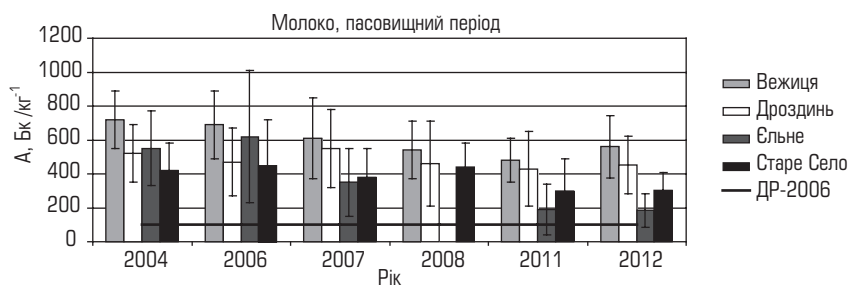

Рис. 4. Динаміка забруднення ^{137}Cs молока, виробленого в ОПГ у критичних населених пунктах (Рокитнівський район Рівненської області) у пасовищний період (середнє арифметичне, стандартне відхилення, $n > 10$)

Таким чином, молоко є найбільш критичною продукцією з точки зору формування дози опромінення населення. Застосування

захисних заходів (контрзаходів) у сільськогосподарському виробництві, таких як кореневе покращання кормових угідь (ефективність — 2–4 рази) і фероцину (ефективність — близько 3 разів) дає змогу практично в усіх критичних населених пунктах, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, отримувати продукцію, що відповідає вимогам ДР-2006 (до 100 Бк/кг), та зменшити дози опромінення населення нижче допустимого рівня (1 мЗв/рік).

Перевищення допустимих рівнів вмісту ^{90}Sr у продуктах харчування на цей час в Україні відзначається лише в зерні, що виробляється на півночі Київської області, в Іванківському районі, на кордоні із зоною відчуження (Дитятки, Прибірськ, Хочева, Горностайпіль). На сільськогосподарських угіддях у цьому регіоні вміст ^{90}Sr у зерні може досягати 70 Бк/кг за нормативом для продовольчого зерна 20 Бк/кг. Поодинокі випадки перевищення вмісту ^{90}Sr в зерні у 2012 році зафіксовані в Козелецькому районі Чернігівської області.

Ліси, природні та окультурені лучно-пасовищні угіддя, де значення коефіцієнтів переходу радіонуклідів з ґрунту в рослинність істотно вищі порівняно з орними ґрунтами, є критичними ландшафтами на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС.

Від радіоактивного забруднення найбільше постраждали ліси Полісся України. При цьому частка лісів із щільністю забруднення ґрунту ^{137}Cs вище 37 кБк/м² у Житомирській, Рівненській, Київській областях становить відповідно 60,0 %, 56,2 %, 52,2 % загальної площі їх лісового фонду, а у Волинській, Чернігівській, Черкаській, Вінницькій та Сумській областях таких площ налічувалося близько 20 %.

За межами зони відчуження рівні радіоактивного забруднення лісів, як правило, зменшуються з віддаленням від джерела аварійних викидів, проте й на відстані більше 100 км західним слідом в окремих радіоактивних плямах у Народицькому районі Житомирської області щільність забруднення ґрунту ^{137}Cs і нині може сягати 2700 кБк/м².

У забруднених лісах, особливо в межах західного сліду аварійних викидів, найбільше радіологічне значення має ^{137}Cs . На південному сліді, поряд з ^{137}Cs , важливе значення, у тому числі для використання продукції лісового господарства, має також ^{90}Sr . На

більшій частині території Іванківського району Київської області вміст ^{90}Sr перевищує гігієнічний норматив питомої активності для паливних дров.

Базове радіаційне обстеження лісів України проводилося у 1991–1992 роках, але матеріали, отримані в його результаті, є чинними і донині використовуються під час планування лісогосподарських заходів на підприємствах.

За розрахунковими даними, в 2012 році порівняно з 1992 роком площа лісів зі щільністю забруднення понад 37 кБк/м² зменшилася більш як на 400 тис. га. Водночас майже на 30 тис. га зменшилася площа лісів зони безумовного (обов'язкового) відселення (>555 кБк/м² за ^{137}Cs), і нині на цих площах можна диференційовано проводити лісогосподарські заходи. Для цього Державним агентством лісових ресурсів розроблено відповідну концепцію та програму реабілітації забруднених лісів у 2010–2020 роках. Загалом за зазначений період планується реабілітувати господарську діяльність на площі 598,5 тис. га лісів.

Для забезпечення реабілітації радіоактивно забруднених лісів необхідно провести повидільне радіаційне обстеження земель лісогосподарського призначення зі щільністю понад 370 кБк/м².

Таблиця 11

Динаміка площі лісів України, найбільш забруднених $^{134+137}\text{Cs}$ за зонами забруднення станом на 1992 та 2011 роки, тис. га

Роки	Площа обстежених лісів, тис. га	У тому числі забруднена радіонуклідами, кБк/м ²					Зміна площ <37 кБк/м ²
		< 37	37–185	185–555	555–1110	> 1110	
1992	2576,2	1476,7	966,0	84,0	36,8	10,6	
2011	2573,4	1898,3	598,9	56,3	12,9	7,0	421,6

Незважаючи на автореабілітаційні процеси вміст ^{137}Cs у свіжих лісових грибах, зібраних у критичних лісових угіддях, і зараз може досягати 50 кБк/кг (до 200 кБк/кг в сухих), що в 100 разів перевищує допустимі рівні. Продукція лісу, передовсім гриби і ягоди (чорниця, журавлина), що вирізняється найбільшим накопиченням ^{137}Cs із ґрунту, широко споживається населенням і експортується до інших країн, маючи найбільші рівні радіоактивного

забруднення порівняно з іншою сільськогосподарською продукцією. Навіть за низького рівня забруднення ґрунту (<37 кБк/м²) можливе значне перевищення допустимих рівнів вмісту ¹³⁷Cs у грибах. За моніторинговими даними 2012 року, 70 % відібраних проб грибів (Іванківський та Вишгородський райони Київської області) не відповідали вимогам ДР-2006.

У головних ягідних видів родини брусничних з 1991 року до 2011 року характерним є значне зменшення питомої активності ¹³⁷Cs. Так, у свіжих ягодах журавлини вміст ¹³⁷Cs зменшився у 3–4, а в ягодах чорниці – у 5 разів. Тривалість екологічно ефективного періоду напівочищення від ¹³⁷Cs дорівнює: для чорниці та брусниці у лісорослинних умовах вологого субору (В3) – 7,5 року; для журавлини у сирих суборах (В4) – 7,7 року, у мокрих борах (А5) – 5,5 року. Розрахункова тривалість наступного періоду напівочищення у наведених видів є довшою приблизно вдвічі.

Дослідженнями гігієністів встановлено, що доза внутрішнього опромінення населення сільських населених пунктів багатолісних районів Українського Полісся від споживання лісових грибів та ягід на цей час у середньому перевищує 20 % сумарної дози. У мешканців одного населеного пункту доза внутрішнього опромінення може варіюватися в широких межах, що може бути спричинено різним складом раціону населення.

Здійснення радіологічного моніторингу на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи

За роки, що минули після аварії на Чорнобильській АЕС, природні процеси, а також контрзаходи, спрямовані на зменшення радіоактивного забруднення довкілля, привели до значного покращання радіологічної ситуації. У результаті значні території, що на сьогодні де-юре віднесені до радіоактивно забруднених, можуть використовуватися без обмежень або захисних заходів.

Згідно із законодавством практично щороку виконувалися роботи з дозиметричної паспортизації населених пунктів України, що значаться в переліку Постанови Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 р. № 106 «Про організацію виконання постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок

Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (рис. 5).

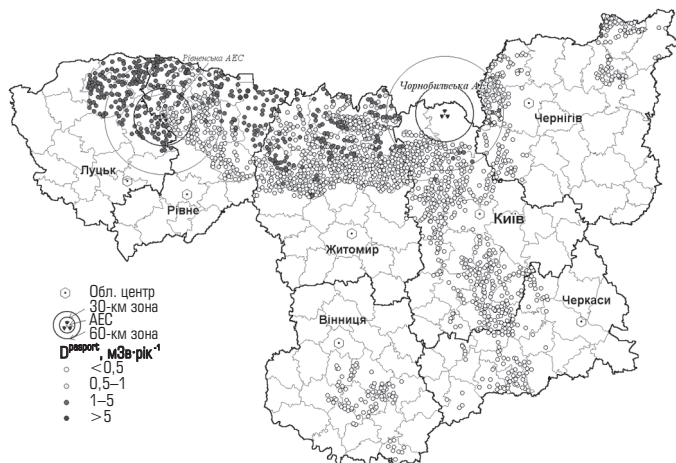

Рис. 5. Карта-схема тих населених пунктів, де виконувалася загальнодозиметрична паспортизація (дані наведені за результатами паспортизації 2011 року)

Відповідно до Програми робіт з дозиметричної паспортизації населених пунктів, затвердженої наказом МНС від 27.07.2011 № 764, у 2011 році проведено комплекс робіт з дозиметричної паспортизації у 2163 населених пунктах Вінницької, Волинської, Івано-Франківської, Житомирської, Київської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей, території яких радіоактивно забруднені внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. У межах Програми здійснено відбір понад 24 тис. проб молока та картоплі для дослідження на вміст цезію та стронцію, 24 тис. проб досліджено на вміст радіоцезію, 8,7 тис. проб молока і картоплі — на вміст радіоактивного стронцію.

Для комплексної оцінки доз опромінення населення обстежено 48,6 тис. осіб, які проживають на радіоактивно забруднених територіях, лічильником випромінювання людини з метою визначення вмісту інкорпорованого радіоцезію в організмі людини.

За результатами дозиметричної паспортизації 2011 року населених пунктів радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської

катастрофи територій підготовлено Збірку 14 «Загальнодозиметрична паспортизація та результати ЛВЛ-моніторингу в населених пунктах України, які зазнали радіоактивного забруднення після Чорнобильської катастрофи».

У табл. 12 наведені результати щорічних дозиметричних паспортизацій 2001, 2005 та 2011 років, що проводилися в населених пунктах радіоактивно забруднених територій.

Таблиця 12

Порівняльний аналіз результатів паспортизації населених пунктів України у 2001, 2005 та 2011 роках

Область	Кількість населених пунктів з річними дозами (мЗв/рік ¹)												
	всього	2001 рік				2005 рік				2011 рік			
		≤ 0,5	0,5–1	1–5	>5	≤ 0,5	0,5–1	1–5	>5	≤ 0,5	0,5–1	1–5	>5
Вінницька	89	89	–	–	–	88*	–	–	–	89	–	–	–
Волинська	166	–	3	163	–	107	55	3	–	160	5	–	–
Житомирська	698	472	135	93	–	524	96	43	–	582	45	8	–
Київська	469	441	23	5	–	428	13	3	–	402	4	–	–
Рівненська	339	99	109	126	5	151	122	59	–	270	47	17	–
Черкаська	103	101	2	–	–	100*	2*	–	–	103	–	–	–
Чернігівська	248	205	41	2	–	216	11	–	–	197	–	–	–

* Дані за 2006 рік, у 2005 році доза паспортизація не проводилася.

Слід зазначити, що у Київській та Житомирській областях у 2001–2011 роках кількість населених пунктів у 2–4-й зонах постійно зменшувалася порівняно з офіційним розподілом згідно з постановою Кабінету Міністрів Української РСР № 106. Більшість населених пунктів у цих областях змістилися у безпечну зону, де паспортна річна доза не перевищує 0,5 мЗв/рік. У Рівненській області згідно із зазначеною постановою більшість населених пунктів (близько 76 %) були віднесені до 3-ї зони гарантованого добровільного відселення (паспортна доза має бути в межах 1–5 мЗв/рік). Проте вже 2001 року в цій зоні залишилося близько 30 % населених пунктів, а 2011 року – близько 1,2 % населених пунктів. Більшість населених пунктів змістилися у 4-ту зону (паспортна доза – 0,5–1 мЗв/рік) або в безпечну зону (паспортна доза < 0,5 мЗв/рік).

У 2011 році майже 85 % тих населених пунктів Київської та Житомирської областей, які за постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 року № 106 та Законом «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» віднесені до 2–4-ї зон, фактично мають паспортну дозу меншу, ніж 0,5 мЗв/рік. Тобто за дозовим критерієм території цих населених пунктів вже втратили статус постраждалих. На Рівненщині паспортні дози нижче 0,5 мЗв/рік мають близько 80 % населених пунктів.

Спостерігається щорічне зменшення кількості населених пунктів, що за дозовим критерієм мають бути віднесені до 3-ї зони (1–5 мЗв/рік). Що стосується 2-ї зони (доза >5 мЗв), то, починаючи з 2000 року, у Київській та Житомирській областях фактично не було населених пунктів, що відповідають цій зоні, а в Рівненській області у 2001 році було лише 5 населених пунктів.

Експертною групою Національної комісії з радіаційного захисту населення України розглянуто та узгоджено 12 експертних висновків (відповідно до кількості областей) щодо 2163 населених пунктів. Експертна група НКРЗУ під час прийняття рішень щодо віднесення населеного пункту до зони радіоактивного забруднення основним критерієм належності брала максимальне значення паспортної дози, визначене за Методикою-1996 у дозовому діапазоні відповідної зони, визначеному законами України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», протягом будь-якого з останніх п'яти календарних років (2008–2011 роки), а також аналізувала дані дозиметричних паспортизацій, починаючи з 2000 року.

Відповідно до експертних висновків робочої групи НКРЗУ, перевищення дози 1 мЗв/рік реєструється тільки у 111 населених пунктах (3-тя зона), тоді як у 1991 році ця цифра становила 927 населених пунктів. Кількість населених пунктів, сумарна паспортна доза яких знаходиться в діапазоні 0,5–1 мЗв, становить 322 (4-та зона), тоді як відповідно до переліку, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 року № 106 «Про організацію виконання постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію Законів Української РСР «Про правовий режим території, що зазнала

радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» у 1991 році становила 1290 населених пунктів радіоактивно забруднених територій (4-та зона). При цьому необхідно зазначити, що Законом України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» внесено зміни до статті 2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», а саме:

- виключено зону посиленого радіологічного контролю (4-та зона) із переліку зон, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- визначено, що межі забруднених зон встановлюються та переглядаються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з Національною академією наук, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері сільськогосподарства та з питань продовольчої безпеки, безпеки використання ядерної енергії, управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, на основі експертних висновків.

У 2012 році дозиметрична паспортизація провадилася у 198 населених пунктах. На підставі проведеної паспортизації підготовлено Збірку 15 «Загальнодозиметрична паспортизація та результати ЛВЛ-моніторингу в населених пунктах України, які зазнали радіоактивного забруднення після Чорнобильської катастрофи». Загалом найбільша кількість населених пунктів, де проби молока мали концентрацію ^{137}Cs , що не перевищували МДА методик і приладів, була в Київській області (78 %). У Житомирській області таких населених пунктів було 14 %, у Рівненській області — 3,6 %.

У рамках дозиметричного моніторингу 2012 року вимірювання ^{90}Sr у пробах молока було проведено у 198 населених пунктах. У більшості населених пунктів було здійснено по два виміри узагальнених проб молока та картоплі, відібраних у приватних господарствах впродовж року.

Як видно з табл. 12, у 100 % населених пунктів Волинської області, 80 % — Житомирської області, 71 % — Київської області та

84 % — Рівненської області концентрація ^{90}Sr у зразках молока не перевищувала МДА. Загалом питома активність ^{90}Sr у молоці перевищувала МДА методик і приладів у 88 % усіх населених пунктів, в яких такі виміри були проведені. Щодо населених пунктів, в яких питома активність ^{137}Cs або ^{90}Sr у пробах молока виявилася нижчою за МДА, при розрахунку паспортної дози приймалося, що концентрація ^{137}Cs або ^{90}Sr у молоці становить половину МДА.

Здійснення радіаційного контролю на радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи територіях, крім дозиметричної паспортизації населених пунктів, включає також контроль за рівнями радіоактивного забруднення продуктів харчування, сільськогосподарської та лісової продукції в найбільш забруднених районах, який здійснюють радіологічні служби (53 спеціалісти-радіологи) у населених пунктах зони безумовного (обов'язкового) відселення та зони гарантованого добровільного відселення. Щороку радіологи виявляють перевищення допустимих рівнів забруднення продуктів харчування, сільськогосподарської та лісової продукції у Волинській, Житомирській, Рівненській та Київській областях. Така ситуація зумовлена тим, що коштів на проведення контрзаходів для екологічного оздоровлення забрудненої території з державного бюджету не виділяється.

Так, із 2014 року відповідно до бюджетної програми «Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнала радіоактивного забруднення» законами України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік передбачаються видатки на здійснення контролю за рівнем радіоактивного забруднення продуктів харчування, сільськогосподарської продукції та продукції лісового господарства.

Відповідно до Переліку населених пунктів, віднесених до радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 23 липня 1991 року № 106, до зони безумовного (обов'язкового) відселення (2-га зона) віднесено 86 населених пунктів, до зони гарантованого добровільного відселення (3-тя зона) — 841 населений пункт.

Для недопущення повторного локального радіоактивного забруднення території зони безумовного (обов'язкового) відселення у Житомирській області внаслідок лісових пожеж проводяться заходи з оновлення мінералізованих смуг навколо залишених населених пунктів, підкошування трав та забезпечення належного

санітарно-екологічного стану на 22 тис. га небезпечних за радіаційним фактором земель. Роботи виконуються Народицькою районною спеціалізованою станцією з догляду за землями зони безумовного (обов'язкового) відселення.

Для кваліфікованого виконання завдань з радіологічного захисту населення, яке постраждало внаслідок Чорнобильської катастрофи, Українським радіологічним учбовим центром здійснюється підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів з питань радіаційної безпеки населення.

Розділ IV

СТАН ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА «УКРИТТЯ» НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

Коли 15 грудня 2000 року Україна, виявляючи добру волю і виконуючи міжнародні зобов'язання, остаточно зупинила останній діючий енергоблок Чорнобильської АЕС до вичерпання його проектного ресурсу, ніхто не уявляв, із завданнями якого масштабу доведеться зіткнутися під час зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС.

Перші фінансові оцінки, виконані 2007 року в рамках Програми зняття з експлуатації ЧАЕС, показали, що загальна вартість зняття з експлуатації становитиме близько 20 млрд грн в цінах 2006 року (4 млрд доларів США).

Наприклад, зняття з експлуатації двох енергоблоків Ігналінської АЕС (Литва), аналогічних блокам ЧАЕС, було оцінено в 3,6 млрд євро, за умови що обладнання на майданчику не має аварійного забруднення.

Витрати на зняття з експлуатації п'яти реакторів типу ВВЕР-440 АЕС *Nord* (Німеччина) оцінені в 4,3 млрд євро. На відміну від Чорнобильської АЕС, забруднення обладнання двоконтурних реакторних установок значно нижче, ніж для одноконтурних з реактором типу РБМК, причому один із п'яти реакторів пропрацював на потужності тільки добу.

Показовим прикладом зняття з експлуатації об'єктів, що мають аварійне забруднення, є майданчик Селлафілд (Великобританія).

На потреби зняття з експлуатації майданчика Селлафілд щороку виділяється 1,3 млрд фунтів. Загалом на майданчику знімаються з експлуатації вісім великих об'єктів, пов'язаних з радіаційно-ядерними технологіями: два промислові реактори (напрацювання плутонію), один із яких зазнав запроектних аварій, чотири енергетичні реактори, один дослідницький — прототипний реактор, а також завод з виробництва збройового плутонію.

У світовій практиці прийнято, що витрати на зняття з експлуатації енергоблоку сумірні з будівництвом нового. Таким чином, загальна вартість зняття з експлуатації ЧАЕС відповідає існуючому світовому досвіду і може бути переглянута тільки в бік збільшення.

Що стосується четвертого енергоблоку Чорнобильської АЕС, який зазнав запроектної аварії, загальні витрати на перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему досі не піддаються точній оцінці, оскільки не мають аналогів у світі, і можуть становити десятки мільярдів доларів США.

Значний внесок у зняття з експлуатації блоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему робить міжнародна технічна допомога, проте основне навантаження лягає на плечі нашої держави.

Майданчик ДСП «Чорнобильська АЕС» залишається однією з найбільших в атомній галузі України та Європи і за площею, і за масштабами, що виконуються. Площа промислового майданчика становить 2980 га, а всього в управлінні ДСП «Чорнобильська АЕС» перебуває 3060 га. Виробничі площі становлять 1540 га, експлуатуються 327 будівель та споруд, в яких, серед іншого, знаходиться більше 20 тис. м³ горючих матеріалів.

На ДСП «Чорнобильська АЕС» знаходяться 1628 технологічних систем та 261 допоміжна система.

На майданчику, крім 1, 2, 3 енергоблоків та об'єкта «Укриття», розміщені:

- сховище відпрацьованого ядерного палива, де до кінця 2015 року було зосереджено понад 20 тис. відпрацьованих тепло-виділяючих збірок (ВТВЗ), з яких 68 — пошкоджених;

- сховище рідких радіоактивних відходів, де понад 20 тис. м³ рідких РАВ, які знаходяться в підземних баках з терміном служби 50 років;

- сховище твердих радіоактивних відходів, де понад 2500 м³ твердих РАВ, накопичених за період експлуатації.

Сумарна маса устаткування і будівельних конструкцій на майданчику Чорнобильської АЕС (без урахування об'єкта «Укриття») — 1 млн 450 тис. т. Усі матеріали на майданчику ЧАЕС радіоактивно забруднені внаслідок запроектої аварії на четвертому блоці і під час зняття з експлуатації ЧАЕС будуть віднесені до радіоактивних відходів.

На забезпечення життєдіяльності та підтримання досягнутого рівня безпеки об'єктів майданчика ЧАЕС щорічно необхідно близько 1 млрд грн.

Головна мета реалізації Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему за напрямом поводження з РАВ — створення на майданчику цілісної інтегрованої системи поводження з РАВ.

Перед початком першого етапу зняття з експлуатації ДСП «Чорнобильська АЕС» повинні бути створені такі об'єкти:

- завод з переробки рідких радіоактивних відходів;
- промисловий комплекс із поводження з твердими радіоактивними відходами;
- місце для тимчасового зберігання високоактивних і довгоіснуючих відходів;
- завод з виробництва бочок (первинна упаковка) і бетонних контейнерів;
- установка з подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС.

На даний час реалізація проектів знаходиться у стадії завершення.

Слід зазначити, що це далеко не всі об'єкти, які необхідні. Ці об'єкти орієнтовані переважно на переробку відходів, накопичених за час експлуатації та що утворилися в процесі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, а також експлуатаційних РАВ об'єкта «Укриття». Продуктивність цих об'єктів недостатня для поводження з РАВ, що утворюються під час зняття з експлуатації ЧАЕС і перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. Необхідність створення нових об'єктів з поводження з РАВ передбачена в Загальнодержавній цільовій екологічній програмі поводження з РАВ.

***Щодо прискорення підготовки та внесення на розгляд
Верховної Ради України проекту Закону України про внесення
змін до Закону України «Про Загальнодержавну програму
зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення
об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему»***

Термін виконання першочергових заходів щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, запланованих на 2009–2012 роки згідно із Законом України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему», вичерпано. Для забезпечення безумовного виконання робіт зі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему протягом наступних років (до 2065 року) і бюджетного фінансування цієї діяльності до 2020 року необхідно внести зміни до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. На реалізацію заходів Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему у 2009–2012 роках з Державного бюджету України було виділено 2359,39 млн грн.

Внесення змін до зазначеного закону дозволить затвердити єдиний документ щодо визначення діяльності зі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему і бюджетного фінансування цієї діяльності до 2020 року.

Зважаючи, що процес зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему є досить тривалим і відбуватиметься протягом кількох десятиліть, запропонована загальнодержавна програма визначає його основні етапи та необхідні заходи. З 2015 року розпочато виконання заходів етапу остаточного закриття та консервації (дозвіл серія ОД №000040/8), який планується завершити 2028 року. Дана програма містить заходи, які необхідно виконати до 2020 року включно.

На даний час виконано перегляд Загальнодержавної програми, розроблені нові першочергові завдання, що дасть можливість у 2016–2020 роках виконати такі основні заходи:

- звільнити блоки 1, 2 від пошкодженого ядерного палива;
- з блоків 1, 2 зняти статус ядерної установки;
- розпочати роботи з консервації блоків 1, 2, 3;
- ввести в експлуатацію СВЯП-2 і розпочати роботи з перевезення відпрацьованого ядерного палива зі СВЯП-1;
- ввести в експлуатацію ЗПРРВ, ПКПТРВ і розпочати роботи з переробки РАВ, накопичених за період експлуатації ЧАЕС;
- вивести з експлуатації водоймища-охолоджувача;
- завершити демонтаж машинного залу першої черги ЧАЕС;
- завершити будівництво НБК;
- виконати план підвищення безпеки СВЯП-1;
- створити умови безпечного зберігання пошкодженого ядерного палива;
- консервація реакторів і переведення 1, 2 та 3 блоків ЧАЕС у безпечний стан з мінімальним споживанням ресурсів і забезпечення захисту населення та довкілля.

Нині продовжується робота з узгодження проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему».

***Стан будівництва основних об'єктів інфраструктури
для зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації
та перетворення об'єкта «Укриття»
на екологічно безпечну систему***

Зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС. Діяльність із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та виконання проектів у рамках цієї діяльності здійснюється на підставі виданої Держатомрегулюванням ліцензії серії ЕО № 000040 від 22 березня 2002 року.

Остаточне закриття та консервація блоків 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС. У березні 2015 року Держатомрегулювання завершило розгляд заяви та комплекту документів ДСП «Чорнобильська АЕС» та видало дозвіл серії ОД № 000040/8 на здійснення діяльності на етапі остаточного закриття та консервації блоків 1, 2 і 3 Чорнобильської АЕС. З видачею цього дозволу завершився етап припинення експлуатації та фактично розпочалося зняття з експлуатації блоків 1, 2, 3 Чорнобильської АЕС.

Відповідно до затверджених проектів та програм на ДСП «Чорнобильська АЕС» в рамках ОЗіК виконується демонтаж

устаткування, яке не є важливим для безпеки та не підлягає витримці, оптимізується інфраструктура для поводження з РАВ, модернізуються певні системи і технологічні процеси, забезпечується дозиметричний контроль, виконуються інші роботи.

Виведення з експлуатації водоймища-охолоджувача Чорнобильської АЕС. Водоймище-охолоджувач — це технологічна водойма, споруджена шляхом створення штучної огорожувальної дамби на заплаві території річки Прип'ять. Водоймище було створено з метою забезпечення необхідного обсягу технічної води для охолодження систем ЧАЕС під час експлуатації енергоблоків. Площа водоймища — 22,9 км², об'єм води — 150 млн м³.

У результаті аварії 1986 року водоймище забруднено радіоактивними речовинами. На етапі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС обсяг водоспоживання технічної води з водоймища був значно скорочений, відпала необхідність його експлуатації та підтримки проектного рівня води.

У 2014 році виконана комплексна експертиза та погоджено Техніко-економічне обґрунтування зняття з експлуатації водоймища-охолоджувача. Зняття з експлуатації цього об'єкта передбачено Загальнодержавною програмою зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

ДСП «Чорнобильська АЕС» здійснює радіаційний моніторинг водоймища-охолоджувача та його берегової лінії відповідно до Програми радіаційного моніторингу, погодженої Держатомрегулюванням. Перевищень контрольних рівнів не зафіксовано.

Документами ДСП «Чорнобильська АЕС» також визначені компенсувальні заходи у разі перевищення контрольних рівнів відповідних параметрів радіаційної обстановки у зв'язку із зниженням рівня води у водоймищі.

Для поточного забезпечення об'єктів ЧАЕС технічною водою ДСП «Чорнобильська АЕС» розроблено та погоджено з Держатомрегулюванням проект «Система технічного водопостачання. Джерело технічної води (водоймище технічної води) з насосною станцією підживлення». У кінці 2014 року водоймище технічної води введено в експлуатацію.

Міжнародні проекти щодо створення інфраструктури для зняття ЧАЕС з експлуатації

Будівництво сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2)

Довідково: Будівництво сховища відпрацьованого ядерного палива фінансується з Рахунка ядерної безпеки ЄБРР (Угода про грант 006). На Чорнобильській АЕС існує необхідність зберігання відпрацьованого ядерного палива та відпрацьованих додаткових поглиначів, які на цей час зберігаються у СВЯП-1, яке є сховищем «мокрого» типу (відпрацьоване паливо зберігається у воді) і не призначено для довготривалого зберігання відпрацьованого ядерного палива. Будівництво СВЯП-2 «сухого» типу дозволить вирішити проблему довготривалого (протягом 100 років) зберігання відпрацьованого ядерного палива.

Відповідно до умов Контракту з компанією *Holtec International* (США) проект реалізується у два етапи — проектування та будівництво. Перший етап проекту завершено у червні 2010 року. 16 лютого 2011 року підписано Поправку № 4 до контракту з компанією *Holtec International* на реалізацію другого етапу робіт за Дозволом 2 (постачання матеріалів і обладнання, будівельно-монтажні роботи, пусконаладжувальні роботи, супровід отримання дозволу на введення в експлуатацію СВЯП-2).

Отримано позитивний висновок комплексної державної експертизи та затверджено Проект завершення будівництва СВЯП-2.

20.02.2013 ДСП «Чорнобильська АЕС» отримано оновлену ліцензію на право здійснення діяльності «будівництво та введення в експлуатацію ядерної установки (сховище відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-2))».

На основі зазначеного проекту розроблено робочу документацію на здійснення будівельно-монтажних робіт. Отримано всі необхідні позитивні висновки державних експертиз на відповідність робочої документації з виконання будівельно-монтажних робіт індивідуальним технічним вимогам, нормативним актам з питань охорони праці та промислової і пожежної безпеки.

На заводі *Holtec International* (м. Пітсбург, США) завершено виготовлення першої партії (5 одиниць) двостінних сухих екранованих пеналів (ДСЕП). Заводські приймальні випробування за участю представників замовника та експертної організації регулятора виконані в липні 2014 року. На цей час *Holtec International*

розробляє остаточну редакцію технічної специфікації на ДСЕП з урахуванням результатів випробувань. Після затвердження остаточної редакції технічної специфікації на ДСЕП *Holtec International* зможе приступити до серійного виготовлення пеналів.

18.08.2014 укладено контрактну угоду між компанією *Holtec International*, з одного боку, і ТОВ «ЮТЕМ-Інжиніринг» та Корпорацією «Укртрансбуд», з другого боку, на надання послуг з реалізації та завершення будівельних, монтажних і приймально-здавальних робіт на майданчику СВЯП-2 («ЮТЕМ-Інжиніринг» виконує функції генерального підрядника з будівництва).

02.09.2014 отримано дозвіл Державної архітектурно-будівельної інспекції України на виконання будівельних робіт на майданчику СВЯП-2. Фізичні роботи на майданчику будівництва розпочалися в жовтні 2014 року.

Продовжуються роботи з доопрацювання програм заводських приймальних випробувань на обладнання, важливе для безпеки СВЯП-2, та технічну специфікацію на «Стіл поводження з пошкодженим ВЯП».

Запланований термін введення СВЯП-2 в експлуатацію — листопад 2016 року.

Будівництво заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗПРРВ)

Довідково: *Об'єкт, призначений для переробки рідких радіоактивних відходів, накопичених за час експлуатації і тих, що утворилися в процесі зняття з експлуатації ЧАЕС, а також експлуатаційних рідких РАВ об'єкта «Укриття». Будівництво фінансується з Рахунка ядерної безпеки ЄБРР (Угода про грант 006).*

За результатами експертизи отримано окремий дозвіл на експлуатацію ЗПРРВ № 000040/7 від 11.12.2014. Виконуються умови окремого дозволу на експлуатацію ЗПРРВ.

Сторонами підписано Додаткову угоду № 5 (зміна обсягів робіт та продовження терміну надання консультаційних послуг), в рамках якої буде виконано розроблення індивідуальних технічних вимог протипожежного захисту ЗПРРВ та підтвердження нормованої межі вогнестійкості будівельних конструкцій ЗПРРВ. Виконання додаткового обсягу робіт завершено на 100 %.

За системами радіаційного контролю та автоматизованої системи управління технологічним процесом ЗПРРВ завершено

дослідну експлуатацію та виконано приймальні випробування. Завершено документальне оформлення випробувань.

У зв'язку з введенням в дію нових будівельних норм виникла необхідність реконструкції систем протипожежного захисту, блискавкозахисту і виконання робіт з утеплення зовнішніх стін. Вказані роботи необхідно виконати до прийняття об'єкта в експлуатацію.

Розроблено робочі проекти «Чорнобильська АЕС. ЗПРРВ. Реконструкція системи протипожежного захисту та блискавкозахисту» і «Чорнобильська АЕС. ЗПРРВ. Утеплення зовнішніх стін заводу».

У зв'язку з тим, що ці роботи не були передбачені затвердженим раніше проектом будівництва ЗПРРВ та бюджетом Рахунка ядерної безпеки ЄБРР, роботи можливо виконати тільки за рахунок коштів з бюджету України, що потребує перезатвердження проекту будівництва заводу з новими показниками фінансування.

*Будівництво промислового комплексу з поводження
з твердими радіоактивними відходами Чорнобильської АЕС
(ПКПТРВ)*

Довідково: Промисловий комплекс з переробки твердих радіоактивних відходів (ПКПТРВ) побудований за рахунок коштів Європейської Комісії та України. Будівництво об'єкта завершено у квітні 2009 року.

ПКПТРВ призначений для приймання, переробки та/або захоронення твердих РАВ, накопичених за час експлуатації та що утворилися в процесі зняття з експлуатації ЧАЕС, а також експлуатаційних РАВ об'єкта «Укриття».

У цьому комплексі об'єднані чотири об'єкти з поводження з твердими радіоактивними відходами, замкнуті в єдиний технологічний цикл:

лот 0: тимчасове сховище низько- і середньоактивних довгоіснуючих відходів та високоактивних відходів у будівлі сховища рідких і твердих відходів;

лот 1: установка з вилучення твердих радіоактивних відходів всіх категорій з існуючого сховища твердих РАВ;

лот 2: завод із сортування твердих радіоактивних відходів всіх категорій та переробки низько- та середньоактивних відходів;

лот 3: спеціально обладнане приповерхнєве сховище.

Перші три лоти знаходяться на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, лот 3 – на майданчику комплексу «Вектор» у зоні відчуження.

Контракт на будівництво промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами, що складається з лотів 0, 1, 2, 3, завершено. При цьому лот 3 введено в експлуатацію 2008 року, лот 0, а також «холодні» випробування лотів 1 і 2 завершені у квітні 2009 року.

Консультант продовжує надавати підтримку, однак є низка недоліків, які можуть вплинути на термін завершення «гарячих» випробувань.

Тривають роботи з усунення недоліків, виявлених під час завершення будівництва та за результатами завершення першого етапу випробувань на лотах 1, 2.

Отримано окремий дозвіл Держатомрегулювання від 23.05.2014 серія ОД № 000040/6 на виконання робіт в рамках другого етапу введення в експлуатацію («гарячих» випробувань).

Укладено Додаткову угоду № 5 до контракту без додаткового фінансування, термін реалізації становить 58 місяців від дати початку контракту.

Завершено роботи в рамках другого етапу «гарячих» випробувань, 13.02.2015 підписано акт комісії з приймання технологічного обладнання та систем заводу з переробки твердих радіоактивних відходів ПКПТРВ після другого етапу «гарячих» випробувань. Направлено до Держатомрегулювання Звіт про проведення другого етапу «гарячих» випробувань.

Розроблено технічне рішення щодо підготовки до третього етапу «гарячих» випробувань, затверджено ДСП «Чорнобильська АЕС» і погоджено ДСП «ЦППРВ». Технічне рішення направлено для проведення експертизи до Держатомрегулювання та Державного та наукового центру ядерної та радіаційної безпеки.

Доопрацьовано та погоджено з Державною інспекцією з ядерної безпеки на ЧАЕС заключний звіт з аналізу безпеки установки вилучення твердих відходів та заводу переробки твердих радіоактивних відходів ПКПТРВ.

Модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів

У рамках проекту TACIS U4.01/06W «Модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС» передбачено створення установки, основним призначенням якої є подрібнення довгомірних відходів, що вилучатимуться з реакторних відділень у ході зняття з експлуатації 1–3 енергоблоків ЧАЕС. Цю установку планується змонтувати на енергоблоці 2, а потім послідовно переміщувати на 1 та 3 енергоблоки. Основна функція установки – фрагментація (подрібнення) спецвиробів та елементів активної зони реакторів («довгомірів»), які відпрацювали свій ресурс. Довжина «довгомірів» – від 6 до 22 м, діаметр – 145 мм, що вимагає спеціального обладнання і технологій для поводження з ними під час зняття блоків з експлуатації.

Держатомрегулювання в рамках комплексної державної експертизи погодило робочий проект «Модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на Чорнобильській АЕС». Однак зараз реалізація цього проекту зупинена через припинення робіт виконавцем проекту – компанією АМЕС (строк реалізації робіт за контрактом завершився у 2014 році, АМЕС відмовилася укладати додаткову угоду до зазначеного контракту).

Реалізація завдань Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття» (ПЗУ або SIP) щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему

Загальна інформація стосовно об'єкта «Укриття»

Особливе місце серед ядерних установок України посідає унікальний для світової практики об'єкт «Укриття» – зруйнований 1986 року запроектною аварією енергоблок № 4 Чорнобильської АЕС, що втратив всі функціональні властивості енергоблока, на якому виконані першочергові заходи для зменшення наслідків аварії і продовжуються роботи із забезпечення контролю його стану, ядерної та радіаційної безпеки.

Об'єкт «Укриття» не є об'єктом, створеним згідно з правилами та нормами вибору майданчика, проектування, будівництва, введення у експлуатацію, експлуатації та виведення з експлуатації ядерних установок. Сучасний стан об'єкта не відповідає і не може

відповідати нормам і правилам безпеки в атомній енергетиці і вигодам загальнопромислової безпеки.

Об'єкт «Укриття» в сучасному стані кваліфікується як місце поверхневого зберігання неорганізованих радіоактивних відходів (тимчасове сховище неорганізованих РАВ, що знаходиться у стадії стабілізації і реконструкції). Тобто всі ядерні та радіоактивні матеріали, що знаходяться в об'єкті, є радіоактивними відходами. Регулювання діяльності на об'єкті «Укриття» здійснюється відповідно до його кваліфікації, визначеної НРБУ-97/Д-2000 на основі нормативно-правових актів з ядерної та радіаційної безпеки.

Утримання під контролем джерел випромінювання, забезпечення захисту людини і довкілля від радіаційного впливу є метою всієї діяльності на об'єкті «Укриття», у тому числі діяльності з перетворення його на екологічно безпечну систему.

Згідно з підписаним у грудні 1995 року Меморандумом про взаєморозуміння між Урядом України і Урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС був розроблений Рекомендований курс дій, що передбачає три фази заходів з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему:

фаза 1 — стабілізація та інші короткотермінові заходи;

фаза 2 — підготовка до перетворення в екологічно безпечний стан;

фаза 3 — перетворення в екологічно безпечний стан.

У рамках Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття» реалізуються заходи тільки перших двох фаз, у результаті яких буде споруджено нову локалізуючу оболонку з терміном експлуатації 100 років і можна буде приступити до демонтажу нестабільних конструкцій. Що стосується вилучення паливовмісних матеріалів та інших високоактивних відходів з об'єкта «Укриття», то на сьогодні є тільки концептуальні рішення і попередні оцінки коштів та часу, потрібних на реалізацію цих рішень.

Згідно з Планом здійснення заходів на об'єкті «Укриття» планується:

— введення в експлуатацію першого пускового комплексу нового безпечного конфайнменту (далі — НБК) у жовтні 2017 року;

— постачання першочергового устаткування і підготовчі роботи для демонтажу (2016–2017 роки);

— реалізація робіт з раннього демонтажу (2017–2020 роки).

Окрім будівництва нового безпечного конфайнмента, План здійснення заходів на об'єкті «Укриття» передбачає виконання 22 завдань та більше 200 заходів з підвищення безпеки та надійності конструкцій існуючого об'єкта, більшість із яких уже виконано, інші виконуються.

Найбільш значущими є стабілізаційні заходи, які в повному обсязі завершені у 2008 році українсько-російським консорціумом «Стабілізація». У рамках цих заходів виконано роботи з підсилення та стабілізації опорних конструкцій існуючого об'єкта «Укриття», а також відремонтовано (а, по суті, збудовано) нову легку покрівлю, що виключає подальше потрапляння атмосферних опадів всередину. Усі ці заходи істотно підвищили радіаційну, ядерну і загальнопромислову безпеку всередині та навколо ОУ та дозволили продовжити його проектний термін експлуатації на 15 років.

На цей час контрольовані параметри об'єкта «Укриття» стабільні, будь-якої їх динаміки, що викликала би стурбованість, протягом тривалого часу не відмічається. Персонал ЧАЕС виконує на об'єкті регламентні роботи з пилопригнічення, запобігання ядерній активності паливовмісних мас тощо. Незважаючи на виконувани на об'єкті роботи, зберігається загальна тенденція стабілізації радіаційної обстановки. На зовнішніх об'єктах, промислового майданчику та у виробничих приміщеннях об'єкта «Укриття» з постійним та періодичним перебуванням персоналу не було зафіксовано перевищення контрольних рівнів потужності експозиційної дози γ -випромінювання та радіоактивного забруднення.

Що стосується поводження з паливовмісними матеріалами та іншими високоактивними відходами з об'єкта «Укриття» (фаза 3), то на сьогодні опрацьовано лише концептуальні рішення і попередні оцінки коштів та часу, необхідних для її реалізації. Розв'язання цієї проблеми безпосередньо пов'язано зі створенням в Україні геологічного сховища високоактивних відходів, яке планується збудувати до 2035 року. Разом з тим уже сьогодні необхідно приступити до вирішення питань, пов'язаних з деградацією паливовмісних матеріалів та поводженням з рідкими радіоактивними відходами об'єкта «Укриття».

Новий безпечний конфайнмент

Концептуальний проект нового безпечного конфайнмента (НБК) у вигляді арки затверджено Кабінетом Міністрів України

у 2004 році. За підсумками міжнародного тендера в липні 2007 року визначений підрядник проектування та будівництва НБК – консорціум *Novarka* (Франція), з яким 17 вересня 2007 року укладено контракт. Асамблея вкладників Чорнобильського фонду «Укриття» гарантувала виділення необхідних для будівництва коштів.

На першому етапі, який розпочато 2008 року, було завершено підготовчі роботи, що забезпечили безпечне та ефективне будівництво НБК. Зокрема, виконано великий обсяг робіт з очищення та планування території, облаштування котлованів під будівництво фундаментів монтажної, транспортної та сервісної зон НБК, а також монтажного майданчика для укрупненої збірки аркових конструкцій.

Складність виконання цих робіт полягала в тому, що техногенні ґрунти в місцях виконання земляних робіт мали значне радіоактивне забруднення і належать до радіоактивних відходів, у тому числі високоактивних.

На першому етапі введено в експлуатацію тимчасові об'єкти, а саме: три бетонні заводи, нову високовольтну лінію, приміщення будівельної лабораторії, офісні приміщення, ремонтні майстерні, склади, медичні пункти, приміщення для прийому їжі тощо.

На другому етапі виконуються роботи з проектування та будівництва НБК, проведення всього комплексу необхідних випробувань і введення його в експлуатацію.

Проект був розділений на кілька ліцензійних пакетів, почергова розробка яких дозволила практично безперервно здійснювати роботи за пакетами, які пройшли експертизу і надані для виробництва. Підсумковий ліцензійний пакет після проходження експертизи затверджено у квітні 2013 року і Держатомрегулювання видало ДСП «Чорнобильська АЕС» як експлуатаційній організації окремий дозвіл на його реалізацію.

Протягом 2014–2015 років темпи будівництва НБК зберігалися на високому рівні.

Загальна вага обох змонтованих конструкцій арки (східної і західної частин) становить близько 26 тис. т. Зовнішня обшивка завершена більш як на 70 %. У травні, вересні та листопаді 2014 року з випередженням графіка пройшли три етапи піддомкращування західної частини арки, в результаті яких вона піднята на повну проектну висоту.

26 листопада 2014 року здійснено переміщення східної частини арки із зони очікування в напрямку до західної частини.

Крім того, завершено влаштування всіх фундаментів НБК.

Значний прогрес досягнуто у будівництві технологічної споруди. Завершено роботи із влаштування фундаментів, велися роботи з бетонування периферичних стін і колон. Проводилися роботи на інших зовнішніх та внутрішніх допоміжних об'єктах НБК.

Встановлена дата завершення будівництва НБК — 30 листопада 2017 року.

*Підсилення та герметизація будівельних конструкцій,
що виконують функції огорожуючого контуру НБК*

Розроблено робочий проект, проведено міжнародний тендер та в грудні 2014 року укладено контракт на будівництво зазначених конструкцій.

Цей проект має взаємодію з будівництвом НБК, оскільки арка не може бути насунута у проектне положення та введена в експлуатацію до завершення будівництва торцевих стін. Фінансування контракту на будівництво забезпечується за рахунок коштів додаткового грошового внеску України до Чорнобильського фонду «Укриття».

У 2015 році за проектом розроблено комплект проектно-технологічної документації. Отримано висновок державної ядерної та радіаційної безпеки до «ПВР на будівництво стіни в машзалі з відновленням покрівлі та стінового огороження (східний торець огорожуючого контуру НБК)».

*Проектування пускового комплексу № 2 (ПК-2)
нового безпечного конфайнмента
(етап демонтажу після завершення робіт зі створення НБК)*

У частині проектування другого пускового комплексу НБК завершено перший етап проектування — обраний варіант демонтажу об'єкта «Укриття», оформлено відповідне рішення.

Під час виконання стабілізаційних заходів були враховані такі фактори:

— терміни експлуатації стабілізованих конструкцій різних зон споруди та окремих конструкцій обґрунтовані з урахуванням особливостей їх стану (часові взаємозв'язки між етапами стабілізації, спорудженням НБК та демонтажем нестабільних конструкцій);

— під час розроблення стабілізаційних заходів передбачена технічна перспектива їх розвитку на випадок, якщо пауза між стабілізацією та спорудженням НБК затягнеться;

— враховано, що частина конструкцій об'єкта «Укриття» має перебувати у стійкому положенні під захистом НБК, решту конструкції необхідно стабілізувати без створення додаткових труднощів при їх демонтажі.

З урахуванням зазначених факторів максимальний термін безпечної експлуатації стабілізованих конструкцій був визначений у 15 років (до кінця 2023 року).

Для всіх нестабільних конструкцій і зон, що підлягають демонтажу на ранніх етапах існування НБК, було визначено два етапи — повний та відкладений демонтаж з урахуванням результатів передпроектних досліджень на майданчику.

Повний демонтаж — це перший етап виконання першочергових робіт з демонтажу нестабільних конструкцій, що починається одразу після введення в експлуатацію НБК і має бути виконаний до кінця 2023 року.

Відкладений демонтаж — це другий етап виконання демонтажних робіт, які є продовженням раннього демонтажу, що починається одразу після закінчення першого етапу.

Інститутом проблем безпеки АЕС НАН України продовжуються наукові роботи з дослідження демонтажу нестабільних конструкцій об'єкта «Укриття», який може бути розпочато після введення в експлуатацію об'єкта «Укриття».

Розділ V

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС, ВКЛЮЧАЮЧИ ПОВОДЖЕННЯ З РАДІОАКТИВНИМИ ВІДХОДАМИ ТА ВІДПРАЦЬОВАНИМ ЯДЕРНИМ ПАЛИВОМ

Зона відчуження в системі поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом в Україні

Ключовим елементом розвитку системи поводження з радіоактивними відходами (РАВ) та відпрацьованим ядерним паливом

(ВЯП) в Україні є створення на території зони відчуження комплексу об'єктів, призначених для поводження з РАВ та ВЯП, включаючи:

- об'єкти, призначені для поводження з РАВ, на майданчику комплексу «Вектор», які мають забезпечити завершальний етап поводження з РАВ (централізоване захоронення та довгострокове зберігання) усіх виробників України, а також переробку деяких видів РАВ зони відчуження та невеликих виробників;

- Централізоване сховище для відпрацьованого ядерного палива АЕС України (ЦСВЯП);

- створення об'єктів для поводження з РАВ та ВЯП на майданчику ЧАЕС;

- виконання пошукових робіт з вибору майданчика для геологічного сховища.

Враховуючи це, у V Національній доповіді України за Об'єднаною конвенцією про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами, підготовленій у 2014 році, основними перспективами, поряд із завершенням будівництва НБК, визначено:

«Створення об'єктів, призначених для поводження з РАВ та ВЯП, у зоні відчуження, включаючи:

- проектування та будівництво ЦСВЯП;

- проектування та будівництво сховища для довгострокового зберігання осклованих ВАВ від переробки ВЯП реакторів ВВЕР-440, що надходять з Російської Федерації».

Централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива (ЦСВЯП)

Законом України «Про поводження з відпрацьованим ядерним паливом щодо розміщення, проектування та будівництва централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій» законодавчо закріплено рішення про спорудження цього сховища на території зони відчуження.

Техніко-економічне обґрунтування інвестицій у будівництво ЦСВЯП реакторів типу ВВЕР вітчизняних атомних електростанцій схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2009 року № 131-р. Експлуатаційною організацією на етапах життєвого циклу ЦСВЯП є ДП НАЕК «Енергоатом». Роботи за

проектом створення ЦСВЯП ведуться американською корпорацією *Holtec International* згідно з укладеним контрактом. Держатомрегулювання угодило План ліцензування створення ЦСВЯП.

Спорудження ЦСВЯП дозволить мінімізувати вивезення ВЯП з України, скоротити витрати на вивезення і, відповідно, зменшити залежність від цінової політики Російської Федерації на приймання, тимчасове зберігання та переробку ВЯП.

Наприкінці грудня 2015 року Держатомрегулюванням розпочата державна експертиза ЯРБ низки технічних специфікацій на обладнання, важливе для безпеки ЦСВЯП, зокрема на багатоцільові контейнери (БЦК-31 та БЦК-85), з обґрунтовуючими матеріалами.

*Будівництво, введення в експлуатацію
та експлуатація комплексу з поводження
з низько- та середньоактивними радіоактивними
відходами «Вектор» (І черга)*

Створення об'єкта з поводження з радіоактивними відходами зумовлено необхідністю мінімізації екологічної небезпеки, пов'язаної з територіями, радіоактивно забрудненими внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Рішенням ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР № 724/163 від 01.07.87 прийнято постанову про створення комплексу виробництв, призначеного для збору, дезактивації, транспортування, переробки та захоронення РАВ з територій, забруднених внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС (кодова назва «Вектор»). Науково-технічною радою Міністерства атомної енергетики СРСР 15.09.1990 затверджено техніко-економічне обґрунтування створення об'єкта Комплекс «Вектор».

Комплексу виробництв «Вектор» належить важливе місце в державній системі поводження з радіоактивними відходами. Його проектні потужності дозволяють повною мірою вирішувати питання захоронення низько- та середньоактивних короткоіснуючих РАВ, а також питання довготривалого зберігання низько- та середньоактивних довгоіснуючих та високоактивних радіоактивних відходів.

Будівництво комплексу «Вектор» розпочалося в січні 1998 року згідно з проектною документацією, яка пройшла державну експертизу і була затверджена наказом міністра надзвичайних ситуацій

від 16.06.1997 № 90. Державна політика у сфері поводження з радіоактивними відходами в Україні на сьогодні реалізується відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами».

Перша черга комплексу виробництв «Вектор» передбачає захоронення радіоактивних відходів з територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також із пунктів захоронення і тимчасової локалізації радіоактивних відходів, розташованих у зоні відчуження.

На цей час на майданчику комплексу виробництв «Вектор» введено в експлуатацію об'єкт першої черги — спеціально обладнане приповерхнєве сховище твердих радіоактивних відходів (СОПСТРВ — лот 3), призначене для захоронення низько- та середньоактивних короткоіснуючих радіоактивних відходів, що надходять із промислового комплексу з переробки твердих радіоактивних відходів (ПКПТРВ — лот 2) та із заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗПРРВ), розташованих на майданчику Чорнобильської АЕС. Протягом 2014–2015 років у сховище захоплено 78 контейнерів з РАВ. У передпусковому стані (до 90 % готовності) два сховища ТРВ-1 та ТРВ-2 для захоронення низько- та середньоактивних твердих радіоактивних відходів чорнобильського походження.

Будівництво комплексу «Вектор» (II черга)

Одним із ключових завдань Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами є подальший розвиток виробничого комплексу «Вектор» — будівництво його другої черги, що передбачає не тільки захоронення, а й переробку РАВ. Потужності другої черги розраховані на переробку, довготривале зберігання і захоронення більше 2 млн м³ РАВ.

Крім радіоактивних відходів чорнобильського походження, друга черга комплексу «Вектор» зможе приймати РАВ з атомних електростанцій України, РАВ зі сховищ спецкомбінатів Державної корпорації «Українське державне об'єднання «Радон», відпрацьовані джерела іонізуючого випромінювання високої активності тощо.

Об'єкти другої черги значно розширять експлуатаційні можливості комплексу «Вектор». Будуть створені потужності для переробки РАВ (спалювання, суперпресування, цементування,

контейнеризації) і довгострокового зберігання (протягом 50–100 років). Ці об'єкти будуть приймати довгоіснуючі низько- та середньоактивні радіоактивні відходи, високоактивні відходи (ВВВ) та відпрацьовані джерела іонізуючого випромінювання.

Планується створення п'яти сховищ для захоронення та зберігання РАВ:

- Централізоване сховище відпрацьованих джерел іонізуючого випромінювання (ЦСВДІВ): передане підприємству в червні 2015 року. Сховище призначено для приймання, ідентифікації, сортування, обробки, кондиціонування, паспортизації і подальшого роздільного зберігання протягом 50–100 років відпрацьованих джерел іонізуючого випромінювання закритого типу. Загальна кількість ВДІВ, запланованих до приймання, – 500 тис. одиниць. У березні 2016 року плануються «гарячі» випробування, після яких сховище буде введено в експлуатацію;

- сховище для довгострокового зберігання низько- та середньоактивних довгоіснуючих радіоактивних відходів (сховище НСА-ДІВ).

- сховище для довгострокового зберігання високоактивних радіоактивних відходів (сховище ВВВ);

- сховище, призначене для захоронення низько- та середньоактивних короткоіснуючих твердих РАВ (сховище ТРВ-2-1);

- сховище для осклованих ВВВ, утворених у результаті переробки в Росії відпрацьованого ядерного палива українських АЕС (сховище ОСК-ВВВ).

Починаючи з 1993 року, відпрацьоване ядерне паливо реакторів ВВЕР-440 українських АЕС вивозилося до Російської Федерації на ФДУП «ПО «Маяк» з метою технологічного зберігання і подальшої переробки. Вивезення ВЯП здійснюється в рамках Угоди між Урядом Російської Федерації і Урядом України про науково-технічне та економічне співробітництво в області атомної енергетики від 14 січня 1993 року. Угода та відповідні контракти ФДУП «ПО «Маяк» з ДП «НАЕК «Енергоатом» передбачають повернення в Україну осклованих високоактивних радіоактивних відходів від переробки ВЯП вже з 2018 року. З метою забезпечення зберігання таких відходів передбачено проектування та будівництво сховища для проміжного їх зберігання. Згідно з протоколами російсько-української групи з питання повернення ВВВ від переробки ядерного палива АЕС України ці відходи повинні

надійти в Україну вже у 2018 році. Передбачається початок щорічної поставки в Україну 72 ТПК-108 осклованих ВАВ із завершенням вивезення у 2024 році загальним об'ємом 550 м³. Будівництво сховища дасть змогу запобігти застосуванню штрафних санкцій до України з боку Російської Федерації за несвоєчасне прийняття відходів, шкідливому впливу радіоактивних відходів на навколишнє природне середовище і здоров'я населення та зменшити витрати підприємств, у результаті діяльності яких утворюються радіоактивні відходи, на їх зберігання на власній території.

Фінансове забезпечення розвитку системи поводження з РАВ

Оскільки всі зазначені заходи плануються та здійснюються відповідно до Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з радіоактивними відходами, забезпечення їх реалізації в установлені терміни та у визначених обсягах залежить від достатності та стабільності фінансування діяльності експлуатаційних організацій та спеціалізованих підприємств з поводження з РАВ, які здійснюють відповідну діяльність.

Разом з тим залишається незадовільною ситуація, пов'язана з функціонуванням Державного фонду поводження з радіоактивними відходами (далі — Фонд РАВ), що формується за рахунок сплати екологічного податку виробниками РАВ — суб'єктами діяльності у сфері використання ядерної енергії (НАЕК «Енергоатом», користувачі ДІВ тощо) з метою створення інфраструктури для безпечного поводження з РАВ, які утворюються/будуть утворені в результаті їхньої діяльності. Кошти Фонду РАВ при його створенні у 2009 році призначалися для виключного фінансування завдань та заходів Загальнодержавної цільової екологічної програми поводження з РАВ (що закріплено у порядку використання коштів Фонду РАВ, затвердженому постановою Кабінету Міністрів № 473 від 20.05.2009).

Фактично ж попереднім урядом було ініційовано ряд змін до законодавства, у тому числі до Закону України «Про поводження з радіоактивними відходами», які змінили напрями використання коштів Фонду РАВ. У результаті Фонд РАВ втратив накопичувальний характер, а його ресурси використовуються не за призначенням.

Через це відбувається системне недофінансування запланованих заходів з розвитку системи поводження з РАВ в Україні,

пов'язаних зі створенням та підвищенням безпеки об'єктів, призначених для поводження з РАВ у зоні відчуження, у тому числі таких невідкладних, як:

- завершення будівництва та введення в експлуатацію сховищ для захоронення РАВ у складі першої черги комплексу «Вектор» (завдання 1 Загальнодержавної програми);

- проектування та будівництво у складі другої черги комплексу виробництв «Вектор» сховища для довгострокового зберігання високоактивних осклованих РАВ, що повертатимуться з Російської Федерації після переробки ВЯП українських АЕС (завдання 3 Загальнодержавної програми). Повернення РАВ очікується вже 2018 року;

- реконструкція та підвищення безпеки існуючих об'єктів (ПЗРВ та ПТЛВР), призначених для поводження з РАВ на території зони відчуження, включаючи реконструкцію ПЗРВ «Буряківка» (завдання 4 Загальнодержавної програми);

- здійснення науково-дослідних та пошукових робіт з вибору майданчика для розміщення геологічного сховища (завдання 11 Загальнодержавної програми). Таке сховище буде необхідне Україні вже через 30–50 років, тож, враховуючи обсяг необхідних досліджень, складність проектування та спорудження, роботи необхідно розпочинати невідкладно, що підтверджується міжнародним досвідом.

Такий стан справ із забезпечення кінцевої стадії при здійсненні діяльності у сфері використання ядерної енергії — поводження з РАВ має негативний вплив на безпеку функціонування та сталий розвиток національного ядерно-енергетичного сектору в цілому, дотримання Україною основних міжнародних принципів забезпечення безпеки під час використання ядерної енергії, виконання міжнародних зобов'язань в рамках Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами.

Діяльність з поводження з РАВ у зоні відчуження

Національна експлуатаційна організація з поводження з радіоактивними відходами на стадії їх довгострокового зберігання і захоронення — ДСП «Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами», утворена наказом МНС від 09.12.2010 № 1086, відповідно до ліцензій Держатомрегулювання

здійснює основну діяльність щодо поводження з РАВ на території зони відчуження, включаючи:

- експлуатацію СОПСТРВ. Прийнято на захоронення: 4 упаковки (200-літрові бочки) РАВ від ЗПРРВ ЧАЕС), 74 упаковки РАВ від ДСП «Харківський ДМСК» (після узгодження з Держатомрегулювання рішення щодо можливості приймання в СОПСТРВ на захоронення упаковок від інших постачальників, крім ЧАЕС). Заплановано переоцінку безпеки СОПСТРВ з урахуванням практичного досвіду отриманого в ході експлуатації та характеристик упаковок РАВ;

- експлуатацію ПЗРВ «Буряківка», обслуговування та підтримку в безпечному стані заповнених та законсервованих сховищ (траншей) ПЗРВ. Наявні потужності ПЗРВ «Буряківка» практично вичерпані, заповнюється остання із 30 приповерхневих сховищ (траншей). За підтримки Європейської Комісії проведено переоцінку безпеки ПЗРВ «Буряківка» з метою прийняття можливих рішень щодо його реконструкції (розширення). У цьому напрямі нагальним завданням є вироблення та прийняття конкретних проектних рішень з урахування результатів експертизи ядерної та радіаційної безпеки;

- обслуговування та підвищення безпеки ПЗРВ «Підлісний», ПЗРВ «ІІ черга ЧАЕС». Розміщені у цих об'єктах аварійні РАВ класифіковані як високоактивні та довгоіснуючі, що підлягають захороненню в геологічному сховищі. Тому ці ПЗРВ не розглядаються як сховища для захоронення. До моменту, коли буде можливим видалення та перезахоронення РАВ із ПЗРВ у геологічному сховищі, необхідно забезпечити стабілізацію, підвищення безпеки, захист від деградації та підтримку локалізуючих функцій існуючих інженерних бар'єрів;

- роботи з обстеження, оцінки безпеки та реабілітації території ПТЛРВ із застосуванням мобільного лабораторного комплексу, спрямовані на пошук та уточнення місць розташування траншей і буртів з РАВ, уточнення складу та активності розміщених РАВ, прийняття рішень щодо ліквідації (або консервації) траншей та подальшої реабілітації територій. За погодженнями Держатомрегулювання технічними рішеннями ведуться роботи з видалення та перезахоронення РАВ з траншей та буртів ПТЛРВ, що можуть мати найбільш негативний вплив на персонал зони відчуження та навколишнє природне середовище — з траншей та буртів ПТЛРВ

«Нова Будбаза», розміщених у місцях ведення будівельних робіт із спорудження СВЯП-2 та НБК, а також з ПТЛРВ «Нафтобаза», де відбуваються сезонні підтоплення, що може збільшити винесення радіонуклідів водними шляхами.

Роботи щодо завершення будівництва сховищ для захоронення РАВ ТРВ-1, ТРВ-2 та інших об'єктів комплексу «Вектор», зупинені у 2010 році, до сьогодні так і не розпочалися. Через постійні затримки завершення будівництва будівлі та обладнання деградують, деякі об'єкти інфраструктури, споруджені на початку 2000-х років, вже потребують ремонту, підвищується вартість проекту, надійність забезпечення безпеки захоронення РАВ у нових сховищах потребує додаткових заходів з проведення обстежень та оцінок. Це призводить до додаткових витрат із державного бюджету, негативно впливає на розвиток та функціонування усієї системи поводження з РАВ в Україні через невиконання основних стратегічних завдань із створення потужностей для захоронення РАВ від виробників України.

Перспективи розвитку зони відчуження.

Визначення статусу та розвиток територій зони відчуження

Зона відчуження і відселена частина зони безумовного (обов'язкового) відселення — це частина території України, що зазнала найбільшого радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, з особливою формою управління, землі якої виведені з господарського обігу і відмежовуються від суміжних територій (Концепція реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 18.07.2012 № 535-р).

Відповідно до статей 2 і 3 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» зону відчуження визначено як територію, з якої у 1986 році та в наступні роки проведено евакуацію або відселення населення та землі якої виведені із народногосподарського користування. Землі зони відчуження віднесені до категорії радіаційно небезпечних.

На території зони відчуження розташовані радіаційно небезпечні об'єкти: Державне спеціалізоване підприємство «Чорнобильська АЕС» у стадії виведення з експлуатації, об'єкт «Укриття»,

три сховища РАВ (ПЗРВ), близько 1 тис. тимчасових необладнаних захоронень РАВ (ПТЛРВ). Крім того, є гідротехнічна споруда – водоймище-охолоджувач площею 22,7 км², що за вмістом радіонуклідів у воді, донних відкладеннях та біологічних об'єктах, по суті, є ПТЛРВ. На території зони відчуження локалізовано величезні запаси радіонуклідів (табл. 13). Загальні обсяги РАВ (без об'єкта «Укриття») оцінюються у 2,8 млн м³.

Таблиця 13

Запаси радіонуклідів у природних і техногенних об'єктах зони відчуження

Об'єкт	Активність, Бк			
	сумарна	¹³⁷ Cs	⁹⁰ Sr	трансуранові елементи
Територія зони відчуження (грунти, ліси, водні об'єкти тощо)	$8,13 \times 10^{15}$	$5,5 \times 10^{15}$	$2,5 \times 10^{15}$	$1,3 \times 10^{14}$
Пункти захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ)	$5,5 \times 10^{15}$	$3,6 \times 10^{15}$	$1,8 \times 10^{15}$	$9,0 \times 10^{13}$
Пункти тимчасової локалізації радіоактивних відходів (ПТЛРВ)	$2,14 \times 10^{15}$	$1,4 \times 10^{15}$	$7,0 \times 10^{14}$	$4,0 \times 10^{13}$
Водоймище-охолоджувач	$2,2 \times 10^{14}$	$1,9 \times 10^{14}$	$3,0 \times 10^{13}$	$2,0 \times 10^{12}$
Усього	$1,6 \times 10^{16}$	$1,0 \times 10^{16}$	$5,0 \times 10^{15}$	$2,6 \times 10^{14}$
Об'єкт «Укриття»	$3,4 \times 10^{17}$	$1,9 \times 10^{17}$	$1,4 \times 10^{17}$	$4,5 \times 10^{15}$

Характерною особливістю радіоактивного забруднення чорнобильського походження є просторова неоднорідність щільності радіонуклідного складу та фізико-хімічних форм випадінь. Значна частина радіонуклідів знаходилася у складі «гарячих часток» – часток твердофазних викидів з реактора, їх питома активність на кілька порядків перевищує активність інших випадінь. Вони відзначаються хімічною стійкістю, а потрапляючи в організм людини, стають джерелом постійного внутрішнього опромінення.

Радіаційний стан території оцінюють переважно не за показниками різних типів випромінювання, а за концентрацією радіонуклідів у ґрунті (або за щільністю забруднення ґрунту радіонуклідами, одиниця вимірювання – кБк/м² чи Кі/км²). На сьогодні радіаційний стан у зоні відчуження формується такими елементами:

^{137}Cs (цезій-137) — найбільш біологічно небезпечний ізотоп, обумовлює до 90 % дози зовнішнього опромінення персоналу, період напіврозпаду — близько 30 років. Доволі легкоплавкий та легкий елемент, тому саме він обумовив глобальну картину забруднення. У зоні відчуження доза зовнішнього опромінення формується переважно за його рахунок;

^{90}Sr (стронцій-90) — має значну мобільність в екосистемах (ефективно вбудовується в ланцюг «грунт — рослини — тварини — опад — грунт»); водорозчинний — є основним компонентом потоку радіоактивних речовин, що потрапляють за межі зони водним шляхом. Тугоплавкий елемент, тому переважна його більшість випала в зоні відчуження. Період напіврозпаду — близько 29 років;

Pu (плутоній, ізотопи 238, 239, 240, 241) — за фізичними властивостями тугоплавкий елемент, тому переважна його більшість випала в межах зони відчуження. Має значну небезпеку (α -випромінювач та хімічна токсичність), однак не має значної екологічної та біологічної мобільності. Період напіврозпаду ^{239}Pu — 24 тис. років. Відповідно ізотопи цього елемента будуть обумовлювати радіаційну ситуацію на території зони в подальшій перспективі. Становить основну небезпеку при інгаляційному надходженні;

^{241}Am (америчій-241) — продукт розпаду ^{241}Pu , єдиний радіонуклід аварійного викиду, кількість якого з часом збільшується. Досягнення максимуму його кількості прогнозується на середину цього століття. За своїми характеристиками подібний до плутонію. Період напіврозпаду — 433 роки.

Радіаційна небезпека зони відчуження для прилеглих територій визначається передовсім міграційними процесами, що включають винесення радіонуклідів водним шляхом, повітряне (вітрове), біогенне і техногенне винесення.

Для виконання робіт з підтримки безпечного стану зони відчуження функціонують декілька державних спеціалізованих підприємств, що належать до сфери управління Державного агентства з управління зоною відчуження. Діяльність цих підприємств фінансується з державного бюджету, зокрема за бюджетною програмою «Підтримка екологічно безпечного стану у зонах відчуження і безумовного (обов'язкового) відселення».

З метою об'єктивної оцінки небезпеки на території зони відчуження здійснюється постійний радіаційно-екологічний моніто-

ринг навколишнього природного середовища. Достовірність результатів моніторингу забезпечується виконанням річного обсягу робіт у кількості близько 4,5 тис. проб і проведенням близько 10 тис. досліджень на вміст радіонуклідів у них. Мережа моніторингу налічує 146 пунктів спостережень, 138 свердловин, 7 населених пунктів. За допомогою автоматизованої системи контролю радіаційного стану у безперервному режимі проводиться контроль за потужністю еквівалентної дози γ -випромінювання на 39 пунктах спостереження, розташованих на території зони відчуження, у тому числі на промисловому майданчику ДСП «Чорнобильська АЕС» і в м. Славутичі.

Довідково: До системи радіаційно-екологічного моніторингу зони відчуження входять пункти спостережень різного призначення (місця виробничої діяльності, ландшафтні полігони, гідрологічні споруди, пункти відбору проб приземного шару атмосфери, планшети радіоактивних випадів радіонуклідів з атмосфери, спостережні свердловини тощо). Інформація за результатами моніторингу оперативно направляється на адреси міністерств, інших державних органів, наукових установ — всього на 22 адреси, у тому числі РНБО, Генеральна прокуратура, ДІЯРУ, МОЗ, Мінприроди, ДСНС та інші.

Результати радіоекологічного моніторингу дозволяють оцінити радіаційний стан головних компонентів природного середовища у зоні відчуження та публікуються в Бюлетені екологічного стану зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, який видається двічі на рік.

Особлива увага в зоні відчуження приділяється здійсненню водоохоронних заходів. Завдяки побудованим впродовж 1991–2003 років водоохоронним спорудам ліво- та правобережжя р. Прип'ять, постійному підтриманню їх у нормальному стані вдається зменшити забруднення р. Дніпро радіонуклідами. Водоохоронні споруди забезпечують також унеможливлення залпового скиду радіонуклідів під час весняних та осінніх повеней.

На виконання вимог законодавства у зоні відчуження здійснюються лісогосподарські заходи, що передбачають охорону лісів від пожеж, шкідників, хвороб та лісопорушень, а також створення нових лісових насаджень для використання їхніх захисних функцій із зменшення обсягу винесення радіонуклідів за межі зони відчуження.

Проблемним є питання належного фінансування робіт у зоні відчуження та утримання (відновлення) об'єктів інфраструктури.

До стратегічних об'єктів, що забезпечують функціонування системи поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом на території зони відчуження, належать автомобільні мости через р. Уж та лісову річку в районі с. Залісся, а також під'їзна колія Вільча – Янів, які перебувають у незадовільному технічному стані та потребують невідкладної реконструкції.

Відповідно до вимог міжнародних Базових стандартів безпеки (BSS, Серія норм безпеки МАГАТЕ, GSR Part 3, 2014) статус території зони відчуження, з точки зору підходів до забезпечення радіаційної безпеки персоналу та населення, слід визначати як:

1) територія, на якій реалізується «ситуація планового опромінення» (орієнтовно 10-кілометрова зона), задіяна під комплекс радіаційно-ядерних об'єктів, яка включає: промислові майданчики ядерних установок, об'єкт «Укриття», об'єкти, призначені для поводження з РАВ. Ця територія має бути визначена як така, що призначена виключно для розвитку системи поводження з відпрацьованим ядерним паливом, радіоактивними відходами, зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, та розвиватися відповідно до Стратегії поводження з радіоактивними відходами та загальнодержавних програм. У зв'язку з розміщенням на цій території захоронень РАВ, утворених у післяаварійний період, вона має бути довгостроково виключена з господарського використання, для доступу та проживання населення, із забезпеченням належного збереження та передачі відповідної інформації. Конкретні розміри та межі такої «зони обмеженого доступу» мають бути визначені на підставі загальної оцінки радіологічного впливу всіх розміщених на ній об'єктів, включаючи довгострокову оцінку безпеки сховищ для захоронення радіоактивних відходів. Діяльність, що провадиться на цій території, пов'язана зі створенням та функціонуванням комплексу радіаційно-ядерних об'єктів, підлягає державному регулюванню ядерної та радіаційної безпеки з боку Держатомрегулювання;

2) решта території, на якій склалася «ситуація існуючого опромінення» внаслідок аварії на ЧАЕС після завершення аварійного опромінення.

Міжнародно визнаним підходом щодо територій, забруднених внаслідок масштабних радіаційних інцидентів, відповідно до міжнародних Базових стандартів безпеки є: визначення

компетентного державного органу та розроблення на державному рівні стратегії «відновлювальних» заходів (реабілітації) з метою подальшого повного чи часткового повернення цих територій у використання з урахуванням радіаційних, екологічних, фінансових, соціально-економічних, демографічних та інших чинників.

На сьогодні функції компетентного державного органу відповідно до Закону України «Про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», покладені на ДАЗВ.

Розділ VI

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ РЕГІОНІВ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Техногенна аварія на Чорнобильській АЕС, яка уразила всю екосистему українсько-білоруського Полісся — регіону, що має виняткове значення для відтворення етнічної історії усіх слов'янських народів, — стала не лише екологічною, соціально-економічною, а й безпрецедентною в сучасному світі гуманітарною катастрофою. Внаслідок радіонуклідного забруднення лише з українського боку територія площею 4125 км² (зона відчуження і зона безумовного (обов'язкового) відселення), на якій у 178 населених пунктах проживало понад 136 тис. осіб, перетворилася у безлюдну дику пущу, де обірвалася етнокультурна спадкоємність поколінь. Практично ця територія назавжди перестала існувати як цілісний етнокультурно-мовний континуум, що поставило на межу загибелі весь комплекс традиційної, матеріальної та духовної культури її колишніх мешканців.

Таким чином, перед сучасною наукою і суспільством постала нагальна проблема порятунку і збереження для нащадків усього комплексу етнічної спадщини постраждалого регіону. Світова практика досі не стикалася з розв'язанням подібних завдань, тому їх довелося вирішувати вперше.

Одним із шляхів збереження народної культури Полісся могло б бути створення сприятливих умов для природного функціонування і міжпоколінної трансмісії традиційних форм культури у середовищі переселенців, що має важливе значення для їх психологічної реабілітації та адаптації в нових місцях проживання.

Однак навіть за успішної реалізації таких програм втрати етнокультурних надбань будуть неминучі.

Тому оптимальним шляхом порятунку культурних надбань у зоні Чорнобильської катастрофи є системна наукова фіксація всього спектра матеріальної і духовної культури уражених районів Полісся, а також фізичне збереження найцінніших матеріальних пам'яток з метою створення Музею-архіву та Регіонального науково-інформаційного фонду етнокультурної спадщини як вичерпної джерельної бази для подальшого розвитку історичної науки і культури та соціально-культурної реабілітації постраждалого населення.

Відповідно до Постанови Верховної Ради УРСР «Про невідкладні заходи щодо захисту громадян України від наслідків Чорнобильської катастрофи» (1990) була утворена Історико-культурологічна експедиція Мінчорнобиля України, яка стала організаційним, координаційним та методичним центром діяльності різнопрофільних творчих колективів, сформованих на базі науково-дослідних інститутів НАН України, вищих навчальних закладів, музеїв та громадських організацій України. З 2001 року ці роботи були продовжені спеціально створеним у системі МНС України Державним науково-виробничим підприємством «Центр захисту культурної спадщини від надзвичайних ситуацій», реорганізованим у 2007 році в Державний науковий центр захисту культурної спадщини від техногенних катастроф.

На початковому етапі діяльності Історико-культурологічної експедиції (1991–1992 роки) був організований інформаційний пошук етнокультурних матеріалів, зібраних до катастрофи на територіях 1–3-ї зон радіоактивного забруднення (за публікаціями та архівними і музейними фондами України), з метою з'ясування доаварійного стану дослідженості постраждалого регіону. Ці роботи завершилися створенням інформаційної картотеки (більше 40 тис. об'єктів), яка стала вихідною базою для розроблення та обґрунтування перспективної комплексної програми, що увійшла окремим розділом до проекту Національної програми мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи на 1993–1995 роки та на період до 2000 року.

Із 1993 року розпочалися систематичні польові дослідження в уражених районах та місцях компактного проживання переселенців, спрямовані на комплексне вивчення і фіксацію різних аспектів традиційної народної культури, які є визначальними для характеристики етносу, запис місцевих говірок та ономастичних

одиниць усіх класів з метою створення мовно-інформаційного фонду, збір краєзнавчої інформації та проведення антропометричних досліджень різних територіальних груп населення, наукова інвентаризація нерухомих пам'яток історії, археології і монументального мистецтва (включаючи обстеження місцевих кладовищ) та проведення археологічних розвідок і розкопок на нововиявлених об'єктах, фіксація особливостей природних та антропогенних ландшафтів. Паралельно здійснювався пошук рухомих матеріальних пам'яток (предметів музейного значення) та архівних документів на паперовій основі (особового та офіційного походження), залишених колишніми мешканцями відселених сіл. У процесі польових досліджень широко застосовувалися сучасні методи наукової фіксації — фотографування, фонозапис, відеозапис на аналогових та цифрових носіях, графічне відтворення об'єктів.

Зокрема, під час комплексних експедицій збір польової інформації здійснювався за такими основними напрямками: традиційне землеробство і тваринництво, допоміжні заняття (збиральництво, рибальство, мисливство, бджільництво), народні промисли і ремесла (деревообробництво, бондарство, гончарство, ковальство, плетіння з природних матеріалів, ткацтво, килимарство), традиційний транспорт, народне будівництво (планування садиби та озеленення, житло і господарські споруди, інтер'єр та екстер'єр, система опалення), сакральна архітектура, традиційний одяг, їжа та харчування, громада і громадський побут, сім'я і сімейний побут, звичаєве право, народні знання (астрономія, метеорологія, метрологія, народна гігієна), народна медицина та ветеринарія, світоглядні уявлення і вірування, календарна обрядовість, родинна обрядовість (родильна, весільна, поховальна), словесний фольклор, музичний фольклор, народна хореографія, народне мистецтво (живопис, графіка, скульптура, ужиткові та сакральні об'єкти), ономастика та мікротопоніміка, краєзнавство.

На різних етапах до польових досліджень було залучено (на договірних засадах) 14 творчих колективів, до яких увійшли фахівці з різних наукових та музейних установ України: Інституту археології, Інституту народознавства, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології, Інституту української мови, Інституту архівної справи та документознавства, а також Київської консерваторії, Рівненського інституту культури, Чернігівського педагогічного університету, Музею народної архітектури та

побуту України в м. Києві, Львівського та Переяслав-Хмельницького музеїв народної архітектури і побуту, історико-краєзнавчих музеїв Волинської, Київської, Рівненської та Чернігівської областей, Української експериментальної лабораторії фольклору, Рівненського фольклорно-етнографічного товариства та ін. Протягом 10 років у комплексних експедиціях до зони відчуження брала участь видатна українська поетеса Ліна Костенко.

У результаті польових розвідок відкрито 50 нових археологічних пам'яток. Серед них: городище літописного міста Чорнобиля XI–XII століть з культурним шаром сільського поселення X століття (нині на городищі ведуться розкопки), ранньонеолітична стоянка VI тисячоліття до н. е. в с. Плютовище — за 5 кілометрів від Чорнобиля, комплекс різночасових пам'яток в околицях с. Великий Дивлин Лугинського району та ін.

На сьогодні в музейному та архівному фондах Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф зосереджено близько 47 тис. етнографічних та археологічних предметів музейного значення, понад 145 тис. наукових фотографій та 6330 годин аудіо- і відеозаписів, 21 тис. архівних документів на паперовій основі. За матеріалами польових досліджень випущено понад 30 наукових та науково-популярних видань, 5 компакт-дисків з традиційною музикою Полісся, організовано 16 етнографічних та археологічних виставок.

У 2011 році на виконання Постанови Верховної Ради України «Про створення Державного музею-архіву народної культури Українського Полісся» від 21.04.2011 № 3299–VI у складі Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф утворено музей-архів народної культури Українського Полісся, що є структурним підрозділом центру. У перспективі функціонуючий музей-архів з оснащеною сучасними мультимедійними засобами експозицією міг би стати привабливим культурно-освітнім осередком для десятків тисяч постраждалих поліщуків, а також іноземних та вітчизняних туристів.

Що стосується нерухомих пам'яток історії та культури, які залишилися на відселених територіях, то оптимальним шляхом їх порятунку є створення у м. Чорнобилі музеєфікованого комплексу народної архітектури та побуту, а також запровадження системи моніторингу та охоронних заходів щодо археологічних об'єктів і місцевих кладовищ.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Серед усіх трагедій, які пережило людство, Чорнобильська катастрофа не має аналогів за масштабами, техногенними та медичними наслідками.

Найбільша еколого-техногенна катастрофа сучасності — аварія на Чорнобильській АЕС — уже впродовж 30 років впливає на здоров'я людей та довкілля не тільки на радіоактивно забруднених територіях, а й на території всієї України. До сьогодні основною складовою дози додаткового опромінення населення, яке проживає на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, залишається внутрішнє опромінення за рахунок місцевих харчових продуктів. Основними дозоформуючими продуктами харчування й на 30-му році подолання наслідків Чорнобильської катастрофи залишаються молоко, м'ясо та гриби з радіоактивно забруднених територій.

За час, що минув після аварії на Чорнобильській АЕС, радіаційний стан територій, що зазнали радіоактивного забруднення, поліпшився. Цьому сприяли природні процеси та здійснені заходи щодо запобігання винесенню радіонуклідів за межі зони відчуження, подолання наслідків аварії у сільськогосподарському та лісогосподарському виробництві, проведення дезактиваційних робіт. Запроваджені заходи привели до зниження рівнів опромінення людей, які проживають на цих територіях.

Міністерство охорони здоров'я України у 1991–2008 роках та у 2012–2014 роках брало участь в організації та проведенні щорічної дозиметричної паспортизації населених пунктів України, що зазнали радіаційного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, разом з Державним агентством України з управління

зоною відчуження та Державною санітарно-епідеміологічною службою України.

Паспортна доза населених пунктів, віднесених до 2, 3 та 4-ї зон радіоактивного забруднення, постійно зменшувалася порівняно із встановленою на момент офіційного розподілу. Більшість населених пунктів поступово змістилися в безпечну зону, де паспортна річна доза не перевищує 0,5 мЗв. У 52 % всіх населених пунктів, паспортизованих у 2012 році, паспортна доза не перевищує 0,5 мЗв/рік, тобто за результатами паспортизації у 2012 році ці населені пункти можуть бути виведені з переліку радіоактивно забруднених територій.

Установлено щорічне зменшення кількості населених пунктів, що за дозовим критерієм віднесені до 3-ї зони радіоактивного забруднення. Так, за результатами дозиметричної паспортизації у 2011–2012 роках в інтервал 1–5 мЗв/рік (3-тя зона) можуть бути віднесені лише 25 населених пунктів Житомирської та 26 населених пунктів Рівненської областей.

Щодо населених пунктів, віднесених до 2-ї зони радіоактивного забруднення (доза > 5 мЗв/рік), то з 2005 року, за результатами щорічної дозиметричної паспортизації, не спостерігалось населених пунктів, що за дозовими критеріями відповідали б цій зоні.

Слід відзначити ряд особливостей дозиметричної паспортизації населених пунктів. І за масштабами, і за тривалістю радіоекологічного та дозиметричного моніторингу, що проводилися в Україні у 1991–2014 роках, роботи, виконані в рамках дозиметричної паспортизації, не мали аналогів у тих дослідженнях, що проводилися після інших широкомасштабних промислових та комунальних аварій, а також при виконанні програм подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в сусідніх країнах (Білорусь, Росія).

Абсолютно унікальними стали як методологічні підходи до оцінки так званої паспортної дози населених пунктів, так і сама концепція річної дози як дози для прийняття управлінських рішень для ведення прямих чи непрямих контрзаходів для населених пунктів України.

За результатами щорічних загальнодозиметричних паспортизацій, що були проведені у 1991–2014 роках, опубліковано 16 Збірків, що містять результати десятків і сотень тисяч спектрометричних, радіохімічних та ЛВЛ-вимірювань. Ці результати моніторингу разом із розрахованими на їх основі річними паспортними дозами

(та їх компонентами) є унікальною інформацією, що кількісно характеризує рівень та часову динаміку радіаційного стану для кожного із 2161 населеного пункту 74 районів 12 областей України впродовж усього післяаварійного періоду.

Завдяки зусиллям МОЗ України, Державного агентства України з управління зоною відчуження (раніше МНС), Державної санітарно-епідеміологічної служби України та значному обсягу робіт, проведених за останні 23 роки у рамках здійснення дозиметричних паспортизацій населених пунктів України, створені унікальні за своєю структурою та змістом бази даних, що містять кількісні характеристики територіально-часового розподілу та динаміки змін низки важливих радіологічних показників, а саме: вміст ^{137}Cs та ^{90}Sr у продуктах харчування (молоці та картоплі) місцевого виробництва (понад 500 тис. вимірів); понад 1,3 млн вимірів вмісту радіоцезію в організмі мешканців населених пунктів України; близько 100 тис. оцінок доз опромінення (окремо зовнішнього і внутрішнього) жителів населених пунктів, що розташовані на радіоактивно забруднених територіях.

Результати дозиметричної паспортизації були підґрунтям для введення тих чи інших протирадіаційних заходів на різних територіях, і саме результати цієї дозиметричної паспортизації можуть стати основним, а може й єдиним об'єктивним критерієм зупинення будь-яких втручань у разі досягнення доаварійної радіаційної ситуації на цих територіях.

З часу аварії рівні вмісту основних дозоутворюючих радіонуклідів у продуктах харчування знизилися в десятки разів, поступово змінюється співвідношення ^{137}Cs та ^{90}Sr у харчових продуктах, що потребує коригування порядку проведення радіаційного контролю харчових продуктів та питної води, його методичного забезпечення, удосконалення гігієнічних нормативів, поліпшення раціонів харчування населення, яке проживає на радіоактивно забруднених територіях.

Враховуючи значне зростання захворюваності серед населення радіоактивно забруднених територій, а також те, що харчовий фактор є домінуючим у забрудненні організму людини, питання оптимізації харчування осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, проблеми захисту населення від іонізуючого випромінювання радіоактивно забруднених територій залишаються актуальними медико-біологічними проблемами сучасності.

Вертикальна міграція радіонуклідів чорнобильського походження у ґрунті сьогодні така, що переважна частина їх ще не досягла водоносних горизонтів, тому водний компонент не відіграє істотного впливу на дозоутворення для населення України. Не викликає стурбованості також ситуація, що склалася у водосховищах Дніпровського басейну, оскільки рівні вмісту радіонуклідів у воді не перевищують допустимих рівнів. Проте залежно від кількості води, яка виходить на заплаву річок на територіях з високими рівнями радіоактивного забруднення і вимиває з поверхневих шарів ґрунту досить значні кількості радіонуклідів, може підвищуватися колективна доза опромінення населення.

Крім того, радіоактивне забруднення водних об'єктів відбувалося як унаслідок прямого випадіння радіоактивних аерозолів на водну поверхню, так і внаслідок вторинних ефектів: змивання радіонуклідів з поверхні забрудненої території водозбірних басейнів і їх перенесення у більш чисті регіони, масообміну між донними відкладеннями і водними масами, надходженням у поверхневі водойми забруднених підземних вод тощо.

Водний шлях поширення радіонуклідів залишається домінуючим шляхом масового перенесення радіонуклідів чорнобильського походження із значно забруднених територій зони відчуження ЧАЕС у чисті або не значно забруднені регіони.

Враховуючи те, що більше 80 % площі лісів українського Полісся зазнали значного забруднення, вони й сьогодні залишаються критичними ландшафтами, з погляду формування доз внутрішнього опромінення населення, обумовлюючи в деяких районах до 50 % додаткової дози внутрішнього опромінення, переважно за рахунок споживання дикорослих ягід та грибів, м'яса диких тварин.

З метою встановлення вимог протирадіаційного захисту персоналу на всіх етапах здійснення протиаварійних заходів щодо ліквідації та мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи, а також практичної діяльності у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення з метою обмеження опромінення персоналу, МОЗ разом з МНС розроблені Правила радіаційної безпеки при проведенні робіт у зоні відчуження (спільний наказ від 04.04.2008 № 179/276).

Міністерство постійно здійснює нагляд за дозоформуючими факторами для персоналу, задіяного на роботах з будівництва об'єкта «Укриття», шляхом узгодження технічних рішень щодо

реалізації проектів міжнародної технічної допомоги на майданчику Чорнобильської АЕС.

Міністерство охорони здоров'я України та Національна академія медичних наук України, а також підпорядковані їм заклади та установи після аварії на Чорнобильській атомній електростанції приділяли значну увагу стану здоров'я постраждалого населення України (обстеження, лікування, оздоровлення, реабілітація) та їх науковому супроводу. Результати цих досліджень свідчать про погіршення здоров'я всіх категорій постраждалих порівняно з контролем, у тому числі й жителів радіоактивно забруднених територій. Тому мінімізація медичних наслідків Чорнобильської катастрофи та підвищення ефективності медичної допомоги особам, які зазнали радіаційного впливу, не лише зберігають актуальність, а й залишаються пріоритетними завданнями на найближчі роки.

У післяаварійний період формування рівня смертності на радіоактивно забруднених територіях відбувається за умов прискореного демографічного старіння, що за швидкого збільшення переселення контингентів старшого віку не тільки структурно підвищує цей рівень, а й посилює темпи його зростання. Рівні смертності населення радіоактивно забруднених територій загалом підтверджують раніше виявлену залежність від категорій зон забруднення, рівнів радіоактивного забруднення та накопичених доз опромінення.

На сьогодні функціонує система медичного нагляду за постраждалими, що включає щорічну диспансеризацію, амбулаторне, за показаннями — стаціонарне лікування і реабілітаційні заходи в санаторно-курортних умовах та реабілітаційних центрах. За впровадженням порядком щорічні медичні огляди інвалідів та учасників ліквідації аварії максимально проводяться до роковин Чорнобильської катастрофи, дітей — до початку літнього оздоровчого сезону.

Епідеміологічними дослідженнями після аварії встановлено наявність в учасників ліквідації наслідків аварії зростання частоти та радіаційних ризиків стохастичних та нестохастичних ефектів опромінення — лейкемії, окремих форм солідних раків, непухлинних захворювань. За результатами дескриптивного аналізу довгострокового моніторингу злоякісних новоутворень у групах постраждалого населення встановлено перевищення національних

показників захворюваності на цю патологію тільки в ліквідаторів 1886–1987 років. Серед усіх форм найбільше відзначено зростання захворюваності на рак щитоподібної залози — у 5,6 раза, захворюваності на рак молочної залози у ліквідаторів 1986–1987 років жіночої статі — в 1,5 раза.

За інформацією ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України», станом на 01.01.2015, під диспансерним наглядом закладів охорони здоров'я сфери управління МОЗ України перебувало 2 млн 11 тис. 779 осіб, потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, що становить 4,69 % загальної чисельності населення України.

Серед потерпілого населення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС діти 0–17 років включно становлять 453 тис. 391 осіб (22,5 %), дорослі віком 18 років і старші — 1 млн 558 тис. 388 осіб (77,5 %).

Залежно від дози опромінення, терміну та місця перебування в зоні, ступеня променевого ураження, прямої чи опосередкованої дії іонізуючого випромінювання особи, які зазнали радіаційного впливу, поділяються на:

- чотири категорії потерпілих;
- п'ять категорій спостереження;
- чотири групи первинного обліку.

Категорія спостереження від Чорнобильської катастрофи — це показник, що визначає соціальний статус, перелік і розмір пільг та компенсацій за втрату здоров'я у зв'язку з Чорнобильською катастрофою.

Категорія спостереження — це показник, що визначає величину отриманої дози загального опромінення або дози опромінення щитоподібної залози від інкорпорованих радіоізотопів йоду.

З часом визначення тієї чи іншої категорії переглядаються та уточнюються.

Офіційний контроль за станом здоров'я потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС ведеться за групами первинного обліку.

Група первинного обліку — це показник, що характеризує відношення населення до радіаційного впливу. Група первинного обліку підлягає включенню до Державного реєстру України осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Група первинного обліку не змінюється.

Групи первинного обліку значно відрізняються між собою як за клініко-дозиметричним статусом, так і за демографічним складом — факторами, що мають безпосередній вплив на формування рівня здоров'я:

1 група — особи, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та найбільше серед усіх категорій потерпілих отримали опромінення;

2 група — особи, які евакуйовані із зони дії радіації або самостійно залишили зону радіоактивного забруднення у період евакуації з 26.04.86, займають наступне місце за дозою навантаження іонізуючого випромінювання на організм. Вважається, що середнє значення дози опромінення евакуйованого населення не є високим, але разом з тим індивідуальна варіабельність цієї величини значна;

3 група — особи, які проживають або проживали на територіях, що підлягають нагляду. Дози опромінення на забруднених територіях значно нижчі, ніж у осіб 1 і 2 груп первинного обліку, але має місце постійний масштабний вплив радіонуклідів з високою біологічною активністю. Крім того, мешканці сільських територій контактують з іншими небезпечними для здоров'я забрудненнями навколишнього середовища (отрутохімікати, мінеральні добрива тощо);

4 група — особи, які народилися від осіб 1–3-ї груп первинного обліку незалежно від того, де на цей час проживають батьки, тобто вони народилися від опромінених батьків. Вплив радіаційного фактора на їхнє здоров'я є опосередкованим і пов'язаним з можливими генетичними змінами спадкових структур.

З часом вікова структура змінюється (діти, підлітки, дорослі), тому виникла потреба виділити серед потерпілих групу осіб, які народилися від осіб 4-ї групи первинного обліку.

За результатами щорічної диспансеризації постраждалих контингентів на обліку в Державному реєстрі України, станом на 01.01.2016, знаходяться 2 млн 397 тис. 863 осіб, з них: учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (1 група первинного обліку) — 319 тис. 289 осіб; евакуйованих (2 група первинного обліку) — 81 тис. 691 особа; осіб, які проживають на радіоактивно забруднених територіях (3 група первинного обліку) — 1 млн 539 тис. 207 осіб; дітей, народжених від батьків 1–3-ї груп первинного обліку, — 457 тис. 676 осіб, у тому числі 85 тис. 143 особи — діти віком до 14 років (включно).

Питання наповнення Державного реєстру України особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, постійно перебуває на контролі Міністерства охорони здоров'я України. Відповідно до Положення про організацію та функціонування Державного реєстру України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 571, на державну установу «Український центр інформаційних технологій та Національного реєстру МОЗ України» покладено облік постраждалого населення, заснований на принципах постійного поновлення інформації про кожну людину. Метою створення зазначеного реєстру є забезпечення довготривалого автоматизованого персонального обліку осіб, які зазнали радіаційного впливу внаслідок аварії на ЧАЕС, їхніх дітей і наступних поколінь, доз їх опромінення, оцінки стану їхнього здоров'я та його динаміки.

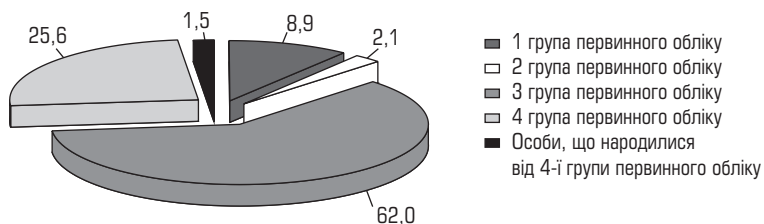

Рис. 1. Структура потерпілих за групами первинного обліку (2014 рік)

За останніх п'ять років чисельність потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС зменшилася на 183 тис. 966 осіб, з них ліквідаторів — на 35 тис. 17 осіб, евакуйованих — на 4244 особи, осіб, які проживають на територіях радіоекологічного контролю, — на 114 тис. 628 осіб. Чисельність осіб, які народилися від батьків 1–3-ї групи первинного обліку, зменшилася на 47 тис. 286 осіб, а осіб, які народилися від батьків 4-ї групи первинного обліку, — збільшилася на 17 тис. 209 осіб.

Серед потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС чоловіки становлять 50,68 %, жінки — 49,32 %. Серед ліквідаторів: чоловіків — 89,2 %, жінок — 10,8 %. Серед евакуйованих: чоловіків — 41,1 %, жінок — 58,9 %. Серед осіб, які проживають на територіях радіоекологічного контролю, чоловіків — 45,43 %, жінок — 54,57 %. Серед осіб, які народилися від батьків 1–3-ї груп первинного обліку, чоловіків — 50,82 %, жінок — 49,18 %. Серед дітей, які народилися від батьків 4-ї групи первинного обліку,

хлопчиків – 50,38 %, дівчаток – 49,62 %. У статеві-віковій структурі чоловіків і жінок перевагу має вікова група 50–54 років включно, відповідно 9,74 % і 7,75 % (табл. 1).

Таблиця 1

Статеві-вікова структура потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС у 2014 році

Чоловіки						Вік	Жінки					
					0,78	85+		1,84				
				1,36		80–84		2,46				
				2,69		75–79			4,12			
			3,62			70–74			4,69			
		5,17				65–69				5,16		
	7,31					60–64				6,06		
9,28						55–59				6,92		
9,74						50–54						7,75
	7,87					45–49						7,31
		6,79				40–44						7,36
	7,05					35–39						7,52
	7,27					30–34						7,62
		6,67				25–29				6,95		
				1,42		20–24		1,49				
			4,69			15–19			4,69			
		6,39				10–14				6,27		
	7,12					5–9						7,07
			4,85			0–4			4,80			
10–9	8–7	6–5	4–3	2–1	0		0	1–2	3–4	5–6	7–8	9–10

Надання медичної допомоги потерпілим

Повнота охоплення профілактичними оглядами протягом останніх років залишається майже на одному рівні: у 2010 році – 96,4 %, у 2014 році – 96,4 %. З числа оглянутих повнота охоплення профілактичними оглядами серед дорослих становила відповідно 95,47 % і 95,4 %, дітей – 99,78 % і 99,9 %. Серед оглянутих у 2014 році виявлено 85,02 % хворих, з них 88,6 % дорослих і 73,27 % дітей.

Найбільше число хворих виявлено серед ліквідаторів (98,38 %), евакуйованих (96,27 %), осіб, які проживають на територіях

радіоекологічного контролю (88,3 %), осіб, які народилися від батьків 1–3-ї групи первинного обліку (72,33 %); осіб, які народилися від батьків 4-ї групи первинного обліку – 62,14 %.

У 2014 році проліковано 99,61 % хворих, в основному амбулаторно – 90,59 % хворих, у стаціонарі – 21,08 %, у санаторно-курортних закладах – 5,19 % і реабілітаційних центрах – 0,35 %.

Стан здоров'я потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Аналізуючи статистичні дані, що характеризують стан здоров'я дорослого потерпілого населення, можна відзначити поступове його погіршення.

Поширеність захворювань за період 2010–2014 років у цілому зросла на 2,62 %.

Серед окремих класів хвороб за зазначений період серед дорослого потерпілого контингенту спостерігається зростання поширеності новоутворень, хвороб крові та кровотворних органів, хвороб ендокринної системи, хвороб ока та придаткового апарату, хвороб системи кровообігу, хвороб органів травлення, уроджених аномалій (табл. 2, рис. 2).

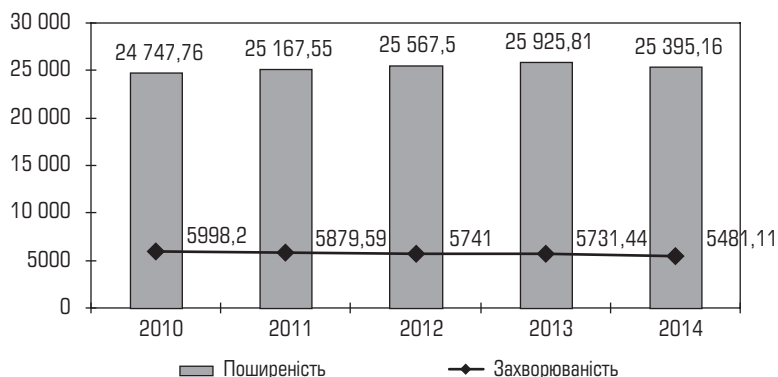

Рис. 2. Частота поширеності хвороб на 10 тис. дорослих, потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

**Співвідношення частоти реєстрації окремих хвороб
серед потерпілого дорослого населення у 2010–2014 роках**

Найменування класів хвороб	2010	2014	+/- %
Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	325,14	277,92	-14,52
Новоутворення	481,41	538,61	+11,89
Хвороби крові та кровотворних органів	150,10	155,52	+3,61
Хвороби ендокринної системи	1615,98	1777,87	+10,02
Розлади психіки та поведінки	468,51	468,39	-0,02
Хвороби нервової системи	1150,91	1075,15	-6,58
Хвороби ока та придаткового апарату	1170,23	1174,10	+0,33
Хвороби вуха та соскоподібного відростка	324,06	322,79	-0,39
Хвороби системи кровообігу	8211,25	9013,22	+9,77
Хвороби органів дихання	3188,27	2973,27	-6,74
Хвороби органів травлення	3416,17	3496,66	+2,36
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	462,05	447,30	-3,19
Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	1667,71	1660,25	-0,44
Хвороби сечостатевої системи	1260,30	1246,00	-1,13
Уроджені аномалії (вади розвитку), деформації та хромосомні порушення	25,31	28,86	+14,03
Симптоми, ознаки та неточно визначені стани	13,09	13,27	+1,38
Травми, отруєння	578,70	515,54	-10,91

Поширеність деяких інфекційних та паразитарних хвороб, розладів психіки та поведінки, хвороб нервової системи, вуха та соскоподібного відростка, органів дихання, шкіри та підшкірної клітковини, кістково-м'язової системи та сполучної тканини, сечостатевої системи і травм, навпаки, зменшилася.

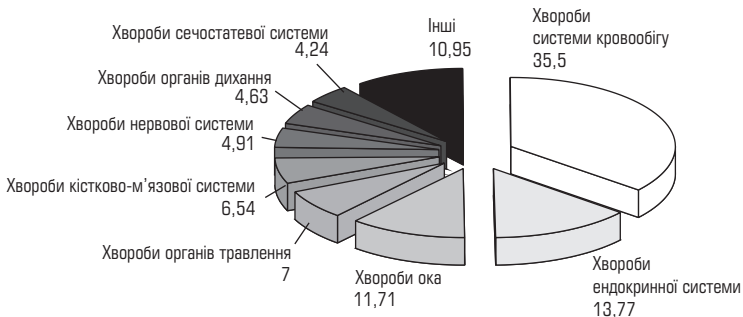

Рис. 3. Структура поширеності хвороб у дорослого потерпілого населення у 2014 році

У структурі поширеності хвороб (рис. 3) на першому місці – хвороби системи кровообігу (35,5 %), на другому – хвороби органів травлення (13,77 %), на третьому місці – хвороби органів дихання (11,71 %).

Інші класи хвороб у структурі поширеності хвороб становлять: хвороби ендокринної системи (7 %), кістково-м'язової системи (6,54 %), сечостатевої системи (4,91 %), ока та придаткового апарату (4,63 %), нервової системи (4,24 %), новоутворення (2,12 %), травми (2,03 %), розлади психіки та поведінки (1,85 %), деякі інфекційні та паразитарні хвороби (1,1 %), хвороби крові (0,62 %), уроджені аномалії (0,12 %).

Незважаючи на зниження первинної інвалідності внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС спостерігається зростання інвалідності внаслідок новоутворень, у тому числі злоякісних (рис. 4).

У структурі первинної інвалідності серед дорослого потерпілого населення новоутворення складають 71,69 %, хвороби системи кровообігу – 20,5 %, хвороби нервової системи – 2,31 %, уроджені аномалії – 1,56 %, хвороби органів дихання – 1,32 %, хвороби ендокринної системи – 0,97 %, хвороби органів травлення – 0,7 %, розлади психіки та поведінки – 0,3 %.

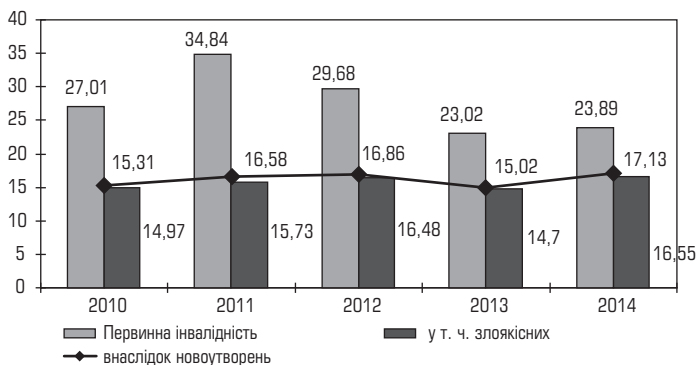

Рис. 4. Частота первинної інвалідності на 10 тис. дорослих, потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Смертність серед дорослого потерпілого населення з року в рік збільшується. За 2010–2014 роки рівень смертності зріс на 4,73 % – з 195,7 на 10 тис. дорослого потерпілого населення до 204,95.

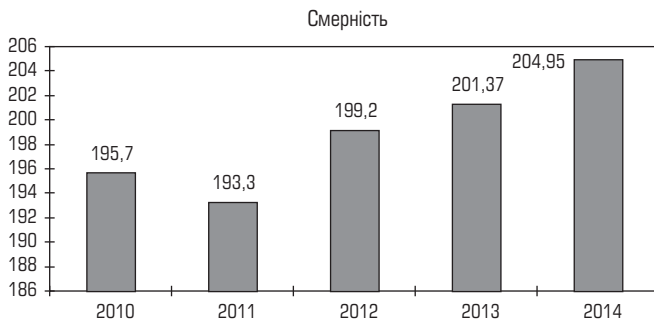

Рис. 5. Частота смертності на 10 тис. дорослих, потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

Таблиця 3

Співвідношення частоти причин смерті серед потерпілого дорослого населення за 2010–2014 роки

Найменування класів хвороб	2010	2014	+/- %
Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	2,25	2,11	-6,22
Новоутворення	25,15	28,18	+12,05
Хвороби крові та кровотворних органів	0,02	0,10	+5 разів
Хвороби ендокринної системи	0,56	0,46	-17,85
Розлади психіки та поведінки	0,47	0,42	-10,63
Хвороби нервової системи	1,38	1,61	+16,67
Хвороби системи кровообігу	139,92	145,65	+4,10
Хвороби органів дихання	5,19	5,15	-0,77
Хвороби органів травлення	7,12	6,93	-2,66
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	0,02	0,08	+4 рази
Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	0,19	0,14	-26,31
Хвороби сечостатевої системи	0,67	0,76	+13,44
Уроджені аномалії (вади розвитку), деформації та хромосомні порушення	0,08	0,10	+25
Симптоми, ознаки та неточно визначені стани	0,98	2,16	+2 рази
Травми, отруєння	11,15	10,90	-2,24

У структурі смертності дорослого потерпілого населення хвороби системи кровообігу складають 71,69 %, новоутворення – 13,76 %, травми – 5,32 %, хвороби органів травлення – 3,39 %, хвороби органів дихання – 2,52 %. Наступні класи хвороб у структурі причин смерті займають симптоми, ознаки та неточно визначені стани – 1,06 %, деякі інфекційні та паразитарні хвороби – 1,03 %,

хвороби нервової системи — 0,79 %, хвороби сечостатевої системи — 0,38 %, хвороби ендокринної системи — 0,23 %, розлади психіки та поведінки — 0,21 %, хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини — 0,07 %, хвороби крові та уроджені аномалії — по 0,05 %, хвороби шкіри та підшкірної клітковини — 0,04 %.

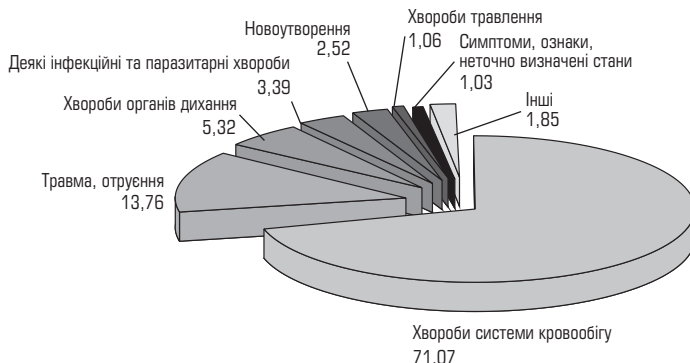

Рис. 6. Структура смертності дорослого потерпілого населення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС у 2014 році

Чисельність потерпілих дорослих, визнаних такими за рішенням суду, у 2014 році становила 26 осіб — 2 особи у Волинській і 24 особи у Житомирській областях.

Серед дитячого населення, потерпілого внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, навпаки, спостерігається зниження поширеності хвороб та захворюваності (рис. 7). Однак, незважаючи на це, зростає поширеність новоутворень, у тому числі злоякісних, та уроджених вад.

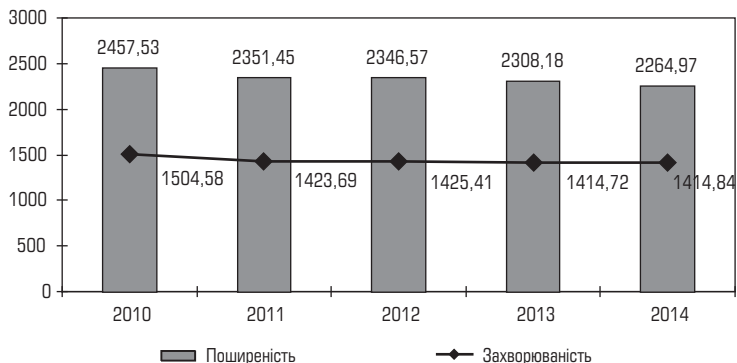

Рис. 7. Частота поширеності хвороб на 1 тис. дітей, потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

**Співвідношення частоти реєстрації окремих хвороб
серед потерпілого дитячого населення за 2010–2014 роки**

Найменування класів хвороб	2010	2014	+/- %
Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	53,30	50,12	
Новоутворення	8,57	9,69	+ 13,07
злоякісних новоутворень	0,84	0,85	
– щитоподібної залози	0,02	0,03	
– кровотворної та лімфатичної тканин	0,40	0,40	
Хвороби крові та кровотворних органів	67,69	53,29	
Хвороби ендокринної системи	254,76	208,22	
Розлади психіки та поведінки	27,94	24,16	
Хвороби нервової системи	100,28	85,40	
Хвороби ока та придаткового апарату	132,15	126,57	
Хвороби вуха та соскоподібного відростка	41,10	42,00	
Хвороби системи кровообігу	63,99	60,34	
Хвороби органів дихання	1089,60	1043,15	
Хвороби органів травлення	240,52	206,07	
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	84,29	86,72	
Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	139,39	121,89	
Хвороби сечостатевої системи	56,85	52,73	
Уроджені аномалії (вади розвитку), деформації та хромосомні порушення	28,15	29,08	+ 3,31
нервової системи	1,55	1,47	
уроджена катаракта	0,59	0,47	
системи кровообігу	6,55	8,07	
органів дихання	0,38	0,29	
органів травлення	2,62	2,65	
сечових органів	1,77	1,98	
кістково-м'язової системи	6,65	6,43	
синдром Дауна	0,46	0,91	
множинні вроджені вади	0,17	0,14	
Симптоми, ознаки та неточно визначені стани	9,88	9,45	
Травми, отруєння	51,09	50,48	

При незначному зростанні кількості пухлин щитоподібної залози (щороку реєструються 10–13 дітей) злоякісні новоутворення

кровотворної та лімфатичної тканин залишаються на рівні 0,4 на 1 тис. потерпілих дітей і становлять 50 % усіх злякисних новоутворень.

Серед уроджених аномалій (вад розвитку), деформацій та хромосомних порушень спостерігається зростання уроджених вад системи кровообігу, органів травлення, сечових органів та синдрому Дауна.

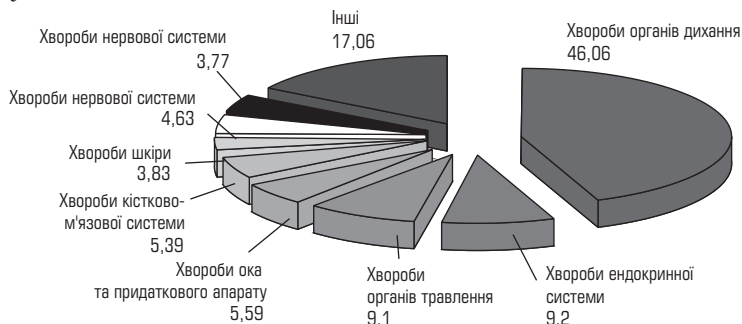

Рис. 8. Структура поширеності хвороб у дитячого потерпілого населення у 2014 році

У структурі поширеності хвороб, на першому місці – хвороби органів дихання (46,06 %), далі – хвороби ендокринної системи (9,2 %), хвороби органів травлення (9,1 %), інші класи хвороб – хвороби ока та придаткового апарату (5,59 %), кістково-м'язової системи (5,39 %), шкіри та підшкірної клітковини (3,83 %), системи кровообігу (2,67 %), крові (2,36 %), сечостатевої системи (2,33 %), травми (2,23 %), деякі інфекційні та паразитарні хвороби (2,22 %), хвороби вуха та соскоподібного відростка (1,86 %), уроджені аномалії (1,29 %), розлади психіки та поведінки (1,07 %), новоутворення (0,43 %), симптоми, ознаки та неточно визначені стани (0,42 %).

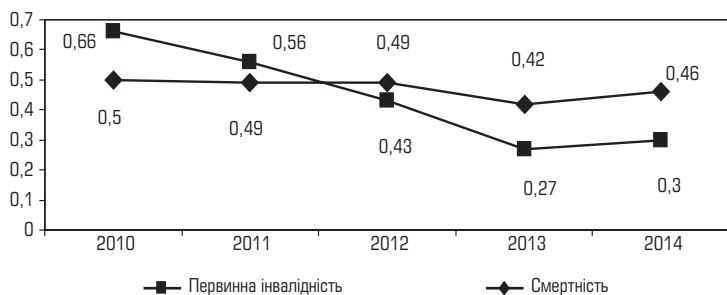

Рис. 9. Частота первинної інвалідності і смертності на 1 тис. дітей, потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

На рівні первинної інвалідності потерпілого дитячого населення смертність знаходиться майже на тому ж рівні.

Окрема увага приділяється вивченню поширеності захворюваності на рак щитоподібної залози. Аварія на ЧАЕС визнана світовою медичною спільнотою однією з незаперечних причин її поширення. На сьогодні остаточно доведено значне зростання захворюваності на рак щитоподібної залози після Чорнобильської катастрофи серед осіб групи підвищеного ризику (0–18 років на час аварії), що визнано як головний медичний наслідок аварії на ЧАЕС провідними науковими установами світу.

Минає 30 років після аварії на ЧАЕС, і сьогодні діти і підлітки, які зазнали найбільш значного впливу радіоактивного йоду, перейшли в категорію дорослих, тож нині приділяється особлива увага інформації щодо раку щитоподібної залози саме серед молодих дорослих пацієнтів. У Державному реєстрі осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, зберігається інформація про 1 млн 529 тис. 363 особи, які на момент аварії були дітьми.

Аналіз даних клініко-морфологічного реєстру Інституту ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка НАМН України встановив, що за 1986–2015 роки в Україні з приводу раку щитоподібної залози прооперовано 10 609 осіб, яким на момент аварії було від 0 до 18 років, з морфологічно підтвердженим діагнозом «рак щитоподібної залози», серед яких 8006 осіб перебували в дитячому віці (0–14 років) на час аварії і 2004 особи – у підлітковому віці (15–18 років), решта осіб отримали додаткове опромінення радіойодом внутрішньоутробно.

Підтверджує зв'язок зростання захворюваності на рак щитоподібної залози з Чорнобильською катастрофою також географічний розподіл випадків цієї патології у дітей України. Більш як 60 % осіб, які захворіли на рак у дитячому віці, проживали на час аварії в найбільш забруднених північних регіонах країни, передовсім у Житомирській, Київській, Чернігівській областях. Первинна захворюваність на рак щитоподібної залози у цих областях після аварії в 10 разів перевищує відповідний показник решти території України. На користь зв'язку між аварією на ЧАЕС та зростанням захворюваності на рак щитоподібної залози свідчить і наявність залежності рівня цієї патології від дози опромінення залози: у більшості хворих, прооперованих з приводу цього захворювання, доза перевищувала 100 сГр.

Наведені дані переконливо свідчать про необхідність продовження довгострокового скринінгового обстеження осіб, які на момент аварії були в дитячому і підлітковому віці та проживали на територіях, забруднених радіоактивним йодом. Тим паче, що за науковим прогнозом післядія «чорнобильського» йоду триватиме ще приблизно 10 років. Міністерством охорони здоров'я спільно з Міністерством надзвичайних ситуацій та Національною академією медичних наук розроблено та затверджено наказ від 29.01.2010 № 62/45/5 «Про вдосконалення ендокринологічної допомоги потерпілим внаслідок Чорнобильської катастрофи», яким передбачені обов'язкові огляди осіб, які на момент Чорнобильської катастрофи були в дитячому та підлітковому віці (1968–1986 роки народження), та осіб, які зазнали опосередкованого опромінення щитоподібної залози під час внутрішньоутробного розвитку. Наказом визначено головний науково-методичний, консультативний та лікувальний заклад щодо координації наукових пошуків з проблем патології ендокринної системи в осіб 1968–1986 років народження — ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В. П. Комісаренка НАМН України».

Пріоритетами для збереження і поліпшення здоров'я постраждалих дітей повинні стати:

- забезпечення адресної висококваліфікованої і спеціалізованої допомоги;
- проведення цілеспрямованих профілактичних, лікувальних і реабілітаційних заходів для зниження рівня дитячої захворюваності, інвалідності та смертності.

З метою поліпшення якості життя дорослого населення, яке проживає на радіаційно забруднених територіях, необхідно:

- забезпечити підвищення рівня медичного обслуговування, соціальної і психологічної реабілітації населення, евакуйованого із зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення;
- забезпечити проведення оптимальних системних контрзаходів, спрямованих на зниження доз внутрішнього опромінення населення на всіх забруднених радіонуклідами територіях;
- удосконалити науково-методичну і практичну освітню систему щодо поліпшення репродуктивного здоров'я, програму психокорекції та соціальної підтримки, орієнтовану на постраждале

дитяче і підліткове населення, щоб спонукати його до здійснення не лише контрзаходів стосовно зменшення накопиченої дози загального опромінення, а й проводити санацію хронічних захворювань, зокрема ендокринних, вести здоровий спосіб життя;

— оптимізувати систему об'єктивного інформування населення про радіологічну ситуацію в регіоні, ефективні контрзаходи, рекомендації науки і медицини щодо захисту від дії іонізуючого випромінювання, новий досвід подолання негативних наслідків аварії.

Доцільно скоригувати роботу закладів охорони здоров'я, що працюють з особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та проживають на радіоактивно забруднених територіях, на потреби пацієнтів жителів малих сіл, де у зв'язку з відселенням населення загалом старше, ніж на решті території держави, і у його складі переважають одинаки. Внаслідок цього зростає потреба в його геріатричному та геронтологічному обслуговуванні.

Україна завжди була країною з пріоритетним розвитком використання ядерної енергії. Так, на початку 1930-х років були розгорнуті ядерні дослідження, а з кінця 1940-х років — промисловий видобуток та збагачення урану. Застосування ядерних технологій супроводжувалися неконтрольованим збільшенням опромінення персоналу та населення при відставанні медичного захисту. Найдраматичнішим прикладом такого ставлення стала Чорнобильська катастрофа.

Населення України, яке отримало опромінення від штучних джерел іонізуючого випромінювання, можна поділити на такі групи:

— персонал та пожежники ЧАЕС, військові — учасники ядерних випробувань у колишньому СРСР з діагнозом «гостра променева хвороба»;

— інші групи постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи (учасники ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, населення радіоактивно забруднених територій, діти, які були опромінені до народження або народилися від опромінених батьків);

— оперативний персонал діючих АЕС;

— персонал 30-кілометрової зони, а також персонал, зайнятий на роботах з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

— персонал заводів, шахт ядерного циклу та населення, яке проживає в зонах спостереження навколо АЕС, урановидобувних шахт та хвостосховищ.

Сучасна ситуація не залишає Україні іншого шляху, ніж подальше розгортання повного ядерно-паливного циклу та розширення застосування ядерної енергії. Проте розвиток галузі можливий тільки у разі застосування міжнародно визнаних технологій та досвіду радіаційного медичного захисту населення. Такий досвід в Україні отримано під час ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, він є унікальним для всього світу і є пріоритетним міжнародним надбанням України.

Основними пріоритетами України у майбутньому повинні стати:

1) відновлення розроблення та затвердження Загальнодержавної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2015–2020 роки;

2) фінансування в повному обсязі державних бюджетних програм «Комплексне медико-санітарне забезпечення та лікування онкологічних захворювань із застосуванням високоартісних медичних технологій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнало радіоактивного забруднення»;

3) продовження робіт із щорічної диспансеризації осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, у спеціалізованих закладах охорони здоров'я;

4) продовження довгострокового скринінгового обстеження осіб, які на момент аварії були в дитячому і підлітковому віці та проживали на територіях, що зазнали забруднення радіоактивним йодом;

5) забезпечення адресної висококваліфікованої і спеціалізованої допомоги дітям, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи;

6) проведення цілеспрямованих профілактичних, лікувальних і реабілітаційних заходів для зниження рівня дитячої захворюваності, інвалідності та смертності серед дитячого населення зазначеної категорії.

Система охорони здоров'я, її лікувально-профілактичні заклади, медичні працівники докладають зусиль для максимального

забезпечення постраждалих лікувально-профілактичною допомогою. Проте слід зазначити, що коштів державного та місцевого бюджетів не вистачає для повного задоволення потреб постраждалих в ефективних лікувальних заходах, з року в рік зменшуються видатки на пільгове забезпечення постраждалих лікарськими засобами. Такі негаразди негативно позначаються на моральному стані постраждалих, затримують отримання медичної допомоги, збільшують кількість звернень громадян зазначених категорій до центральних органів виконавчої влади.

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

Внаслідок Чорнобильської катастрофи найбільш постраждалими залишаються території Полісся України — північні райони Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської та Чернігівської областей, де до зон радіоактивного забруднення віднесено 2052 населені пункти.

На території Українського Полісся сільське господарство є основним сектором регіональної економіки й основною сферою зайнятості населення. Природні ландшафти — луки, пасовища і ліс дають значну частку продукції, а доза опромінення населення формується переважно за рахунок споживання продуктів харчування місцевого виробництва.

Для біогеоценозів Полісся характерні такі ґрунтово-кліматичні особливості:

- переважне поширення у складі ґрунтового покриву малогумусних кислих низькородючих ґрунтів легкого гранулометричного складу;
- значне поширення органічних гідроморфних ґрунтів та торфовищ;
- періодичне застійне перезволоження природних угідь.

Зазначені особливості зумовлюють інтенсивну міграцію радіонуклідів у системі «ґрунт — рослина», що призводить до значного забруднення рослинної продукції навіть в умовах невисокої щільності забруднення ґрунту. Серед основних факторів, що визначають рівень забруднення рослин, — агрохімічні (вміст у ґрунті калію, кальцію, фосфору, кислотність ґрунтового розчину). Особливу значущість має можливість людини ефективно впливати на ці показники родючості.

У 1986–1990 роках були проведені вимірювання сумарної β-активності, потужності експозиційної дози, питомої активності

^{137}Cs і ^{90}Sr у ґрунті. Пізніше проводилося широкомасштабне радіологічне обстеження сільськогосподарських угідь, за даними якого встановлено ступінь забруднення ґрунтів радіонуклідами, визначено найбільш критичні території.

Це дало змогу організувати диференційоване проведення контрзаходів, зосередити фінансові та матеріальні ресурси на найзабрудненіших площах, значною мірою запобігти виробництву радіоактивно забрудненої сільськогосподарської продукції, і таким чином радикально знизити радіаційне навантаження на населення.

Забруднення угідь ^{90}Sr внаслідок Чорнобильської катастрофи було менш інтенсивним, ніж ^{137}Cs і спостерігається, в основному, в межах зони відчуження та на прилеглих територіях, проте в аерозольних випадках стронцій поширився значно далі.

Нині особлива небезпека одержання радіоактивно забрудненої продукції зберігається на пасовищах і сіножаттях забруднених зон, що розташовані на лучно-болотних та торфово-болотних перезволожених ґрунтах, для яких характерні високі коефіцієнти переходу ^{137}Cs в рослини. Забруднені корми зумовлюють підвищене забруднення молока, особливо в приватних господарствах.

На територіях, прилеглих до зони відчуження, на піщаних ґрунтах також спостерігаються випадки одержання зернових продовольчих культур, забруднених ^{90}Sr вище допустимого рівня.

Таким чином, на території радіоактивного забруднення сформувалися так звані критичні угіддя, характерною ознакою яких є ґрунти з високим коефіцієнтом переходу радіонуклідів у рослини, та, як наслідок, критичні населені пункти, де забруднення молока ^{137}Cs перевищує 100 Бк/л, а доза опромінення населення — більше 1 мЗв/рік.

Загалом, нині радіаційна ситуація на забруднених територіях порівняно з раннім поставарійним періодом покращилася. Це відбулося за рахунок:

- природних автореабілітаційних процесів (радіоактивного розпаду, фіксації і перерозподілу радіонуклідів у ґрунті);
- проведення комплексу контрзаходів, спрямованих на посилення біогеохімічних бар'єрів з метою блокування радіонуклідів у ґрунтах, що забезпечує зниження радіаційного забруднення продуктів харчування місцевого виробництва;
- посиленого радіоекологічного моніторингу ґрунтів та сільськогосподарської продукції, її радіологічного контролю і чіткого

дотримання рекомендацій з ведення сільськогосподарського виробництва.

Аналіз даних наукових досліджень засвідчує, що й у віддалений поставарійний період до 90 % ^{137}Cs на природних угіддях продовжує зосереджуватися у верхніх шарах ґрунту. Це свідчить про необхідність та доцільність активного проведення агротехнічних контрзаходів з метою зниження міграції радіонуклідів у харчовому ланцюзі.

Донедавна завдяки ретельному моніторингу і реалізації контрзаходів у громадському секторі агропромислового виробництва забруднення продукції вище державних гігієнічних нормативів спостерігалось лише в окремих випадках. Останніми роками у зв'язку зі скороченням обсягів, а потім і припиненням контрзаходів та повної реалізації їх післядії забруднення сільськогосподарської продукції почало зростати. Доречно наголосити на випадках перевищення допустимих рівнів вмісту ^{137}Cs у картоплі (близько 10 населених пунктів) та вмісту ^{90}Sr у зерні (близько 50 населених пунктів), чого не спостерігалось раніше.

Разом з тим нині в особистих підсобних господарствах північних районів Полісся нерідко виробляється сільськогосподарська продукція, яка не відповідає вимогам державних нормативів на вміст ^{137}Cs та ^{90}Sr у продуктах харчування (ДР-2006).

Що стосується першої зони радіоактивного забруднення, то на сучасному етапі тут природні процеси «старіння» радіонуклідів себе вичерпали. Тому відродження цих земель, виробництво на них радіологічно безпечної сільськогосподарської продукції можливе лише за умови планового впровадження науково обґрунтованих контрзаходів з відповідним їх фінансуванням.

ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ

ЗАКОН УКРАЇНИ

ПРО СТАТУС І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

№ 796–XII від 28 лютого 1991 року

(Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 16, ст. 200)

(Вводиться в дію Постановою ВР № 797–XII від 28.02.91, ВВР, 1991, № 16, ст. 201)

В редакції Закону № 2001–XII від 19.12.91, ВВР, 1992, № 13, ст. 178

Із змінами, внесеними:

Законами № 2532–XII від 01.07.92, ВВР, 1992, № 37, ст. 543;

Декретами № 12–92 від 26.12.92, ВВР, 1993, № 10, ст. 76; *№ 29–93 від 26.03.93*, ВВР, 1993, № 20, ст. 217; *№ 43–93 від 30.04.93*, ВВР, 1993, № 26, ст. 281;

Законами № 3180–XII від 05.05.93, ВВР, 1993, № 26, ст. 277; *№ 3285–XII від 17.06.93*, ВВР, 1993, № 29, ст. 305; *№ 3328–XII від 29.06.93*, ВВР, 1993, № 32, ст. 343; *№ 126/95–ВР від 06.04.95*, ВВР, 1995, № 16, ст. 111; *№ 498/95–ВР від 22.12.95*, ВВР, 1996, № 3, ст. 11; *№ 96/96–ВР від 22.03.96*, ВВР, 1996, № 16, ст. 71; *№ 230/96–ВР від 06.06.96*, ВВР, 1996, № 35, ст. 162; *№ 581/96–ВР від 11.12.96*, ВВР, 1997, № 6, ст. 45; *№ 404/97–ВР від 27.06.97*, ВВР, 1997, № 33, ст. 207; *№ 796/97–ВР від 30.12.97*, ВВР, 1998, № 21, ст. 109; *№ 378–XIV від 31.12.98*, ВВР, 1999, № 8, ст. 59; *№ 563–XIV від 25.03.99*, ВВР, 1999, № 19, ст. 174; *№ 1458–III від 17.02.2000*, ВВР, 2000, № 14–15–16, ст. 121; *№ 2120–III від 07.12.2000*, ВВР, 2001, № 2–3, ст.10; *№ 2399–III від 26.04.2001*, ВВР, 2001, № 27, ст. 134; *№ 2400–III від 26.04.2001*, ВВР, 2001, № 30, ст. 140; *№ 2638–III від 11.07.2001*, ВВР, 2001, № 44, ст. 230; *№ 3054–III від 07.02.2002*, ВВР, 2002, № 29, ст. 199; *№ 429–IV від 16.01.2003*, ВВР, 2003, № 10–11, ст. 87; *№ 1767–IV від 15.06.2004*, ВВР, 2004, № 36, ст. 445; *№ 2321–IV від 12.01.2005*, ВВР, 2005, № 9, ст. 181; *№ 2454–IV від 03.03.2005*, ВВР, 2005, № 16, ст. 259; *№ 2603–IV від 31.05.2005*, ВВР, 2005, № 25, ст. 338; *№ 3108–IV від 17.11.2005*, ВВР, 2006, № 1, ст. 18; *№ 3235–IV від 20.12.2005*, ВВР, 2006, № 9, № 10–11, ст. 96; *№ 3421–IV від 09.02.2006*, ВВР, 2006, № 22, ст. 199; *№ 231–V від 05.10.2006*, ВВР, 2006, № 49, ст. 485; *№ 489–V від 19.12.2006*, ВВР, 2007, № 7–8, ст. 66; *№ 107–VI від 28.12.2007*, ВВР, 2008, № 5–6, № 7–8, ст. 78 – зміни діють по 31 грудня 2008 року № 259–VI від 10.04.2008, ВВР, 2008, № 24, ст. 232; *№ 1276–VI від 16.04.2009*, ВВР, 2009, № 38, ст. 535; *№ 1760–VI від 15.12.2009*, ВВР, 2010, № 8, ст. 62; *№ 2756–VI від 02.12.2010*, ВВР, 2011, № 23, ст. 160; *№ 3668–VI від 08.07.2011*, ВВР, 2012, № 12–13, ст. 82; *№ 5062–VI від 05.07.2012*, ВВР, 2013, № 28, ст. 297; *№ 5459–VI від 16.10.2012*, ВВР, 2013, № 48, ст. 682; *№ 76–VIII від 28.12.2014*, ВВР, 2015, № 6, ст. 40 – щодо набрання чинності

норм зазначеного Закону див. «Прикінцеві положення»; № 213–VIII від 02.03.2015, ВВР, 2015, № 22, ст. 145; № 911–VIII від 24.12.2015, ВВР, 2016, № 5, ст. 50; № 987–VIII від 04.02.2016, ВВР, 2016, № 11, ст. 123; № 1339–VIII від 21.04.2016.

(Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного Суду № 12–рп/2000 від 25.10.2000)

(Додатково див. Рішення Конституційного Суду № 6–рп/2007 від 09.07.2007; № 10–рп/2008 від 2.05.2008)

(Установити, що у 2011 році норми і положення статей 39, 50, 51, 52, 54 цього Закону застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України виходячи з наявного фінансового ресурсу бюджету Пенсійного фонду України на 2011 рік згідно із Законом № 2857–VI від 23.12.2010)

(У тексті Закону слова «Міністерство охорони здоров'я України» та «виконавчі органи рад» в усіх відмінках замінено відповідно словами «центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я» та «виконавчі органи сільських, селищних, міських рад» у відповідному відмінку згідно із Законом № 5459–VI від 16.10.2012)

Чорнобильська катастрофа торкнулася долі мільйонів людей. У багатьох регіонах, на величезних територіях виникли нові соціальні та економічні умови. Україну оголошено зоною екологічного лиха. Створення системи надійного захисту людей від наслідків Чорнобильської катастрофи потребує залучення значних фінансових, матеріальних та наукових ресурсів.

Цей Закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на охорону їх життя і здоров'я та створює єдиний порядок визначення категорій зон радіоактивно забруднених територій, умов проживання і трудової діяльності на них, соціального захисту потерпілого населення.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Мета та основні завдання Закону

Закон спрямований на захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та розв'язання пов'язаних з нею проблем медичного і соціального характеру, що виникли внаслідок радіоактивного забруднення території; громадян, які постраждали внаслідок інших ядерних аварій та випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, та розв'язання пов'язаних з цим проблем медичного і соціального характеру.

Державна політика в галузі соціального захисту потерпілих від Чорнобильської катастрофи та створення умов проживання і праці на забруднених територіях базується на принципах:

пріоритету життя та здоров'я людей, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи, повної відповідальності держави за створення безпечних і нешкідливих умов праці;

комплексного розв'язання завдань охорони здоров'я, соціальної політики і використання забруднених територій на основі державних цільових програм з цих питань та урахування інших напрямів економічної та соціальної політики, досягнень в галузі науки та охорони навколишнього середовища;

соціального захисту людей, повного відшкодування шкоди особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

використання економічних методів поліпшення життя шляхом проведення політики пільгового оподаткування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та їх об'єднань;

здійснення заходів щодо професійної переорієнтації та підвищення кваліфікації постраждалого населення;

забезпечення координації діяльності державних органів, установ, організацій та об'єднань громадян, що вирішують різні проблеми соціального захисту постраждалого населення, а також співробітництва і проведення консультацій між державними органами і постраждалими (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з соціального захисту на місцевому та державному рівнях;

міжнародного співробітництва в галузях охорони здоров'я, соціального захисту, охорони праці, використання світового досвіду організації роботи з цих питань.

Стаття 2. Виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014

Стаття 3. Умови проживання і трудової діяльності населення без обмежень за радіаційним фактором

Умовою проживання і трудової діяльності населення без обмежень за радіаційним фактором є одержання додаткової за рахунок забруднення території радіоактивними ізотопами дози, яка не перевищує рівня опромінення 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік.

В'їзд у зони відчуження і безумовного (обов'язкового) відселення для постійного проживання забороняється. Проживання населення у цих зонах дозволяється лише до завершення відселення. Порядок в'їзду для постійного проживання в зону гарантованого добровільного відселення визначається рішенням Кабінету Міністрів України.

Направлення молодих спеціалістів після закінчення вищих навчальних закладів, професійних навчально-виховних закладів для роботи в зонах відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення без їх згоди забороняється.

Стаття 4. Підстави для відселення та право на самостійне переселення громадян з територій, які зазнали радіоактивного забруднення

Підставами для відселення громадян з територій, які зазнали радіоактивного забруднення, є положення Концепції проживання населення на територіях України з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Етапи відселення визначаються Концепцією.

Населення, яке проживає у зоні безумовного (обов'язкового) відселення, підлягає обов'язковому відселенню.

Кожен громадянин, який проживає у зоні гарантованого добровільного відселення, має право на підставі наданої йому об'єктивної інформації про радіаційну обстановку, дози опромінення і можливі їх наслідки для здоров'я самостійно приймати рішення про подальше проживання на цій території чи відселення.

Громадянам, які прийняли рішення про виїзд із зони гарантованого добровільного відселення, створюються умови для відселення.

Право на самостійне переселення (до створення умов для відселення) мають громадяни, які проживають у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, а також сім'ї, які проживають у зоні посиленого радіоекологічного контролю, у складі яких є вагітні жінки або діти до 18 років, за умови, що вони за медичними показниками, які визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, проживати в цій зоні не можуть, або у разі перевищення індивідуальної ефективної еквівалентної дози опромінення людини понад 70 мЗв (7 бер) за життя.

Громадяни, які відселяються або самостійно переселяються, користуються компенсаціями, передбаченими цим Законом.

Відселення та самостійне переселення дозволяється лише у місцевості, які не віднесені до категорій зон радіоактивно забруднених територій (стаття 2), за винятком переселення до близьких родичів.

Порядок відселення та самостійного переселення визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 5. Умови реєвакуації населення

Реєвакуація населення провадиться виключно у добровільному порядку після зниження радіоактивного забруднення території до рівня, який передбачає безпечні умови проживання без обмежень відповідно до частини першої статті 3 цього Закону. Рішення про реєвакуацію населення приймається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Якість продуктів харчування та сільськогосподарської продукції

Продукти харчування та сільськогосподарська продукція, в яких вміст радіонуклідів не перевищує затверджених допустимих рівнів, вважаються придатними для реалізації та споживання.

Допустимі рівні вмісту радіонуклідів у продуктах харчування та сільськогосподарській продукції затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Продукція, вироблена в зонах радіоактивного забруднення, повинна мати сертифікат відповідності затвердженим допустимим рівням вмісту радіонуклідів, в якому зазначаються відомості про місце виробництва продукції, вміст радіонуклідів, відповідального виробника цієї продукції і контролера, який перевіряв її на вміст радіонуклідів.

Стаття 7. Заборона виробництва та реалізації радіоактивно забрудненої продукції і умови її використання та переробки

Виробництво та реалізація продукції, радіоактивна забрудненість якої перевищує допустимі рівні вмісту радіонуклідів, за винятком продукції науково-виробничого та дослідного характеру, забороняються.

У разі неможливості використання та переробки продукції, забрудненої радіонуклідами понад затвержені допустимі рівні, вона підлягає вилученню та знищенню у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з відшкодуванням пов'язаних із цим витрат виробниками забрудненої продукції.

Стаття 8. Інформація про рівні радіоактивного забруднення

Кабінет Міністрів України забезпечує громадянам України надання повної, своєчасної та достовірної інформації про рівні забруднення радіоактивними речовинами місцевостей, на яких вони проживають або працюють, про ступінь забрудненості радіонуклідами продуктів харчування та майна, про усі вимоги та умови додержання режиму радіаційної безпеки.

Органи громадського контролю можуть перевіряти достовірність зазначеної інформації.

Розділ II

СТАТУС ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ, ІНШИХ ЯДЕРНИХ АВАРІЙ ТА ВИПРОБУВАНЬ, ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАНЬ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

Стаття 9. Визначення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї

Особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, є:

1) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС — громадяни, які брали безпосередню участь у ліквідації аварії та її наслідків;

2) потерпілі від Чорнобильської катастрофи — громадяни, включаючи дітей, які зазнали впливу радіоактивного опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи;

3) громадяни, які брали безпосередню участь у ліквідації інших ядерних аварій та їх наслідків, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт;

4) громадяни, які постраждали від радіоактивного опромінення внаслідок будь-якої аварії, порушення правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушення правил зберігання і захоронення радіоактивних речовин, що сталося не з вини потерпілих.

Стаття 10. Визначення осіб, які належать до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС вважаються громадяни, які безпосередньо брали участь у будь-яких роботах, пов'язаних з усуненням самої аварії, її наслідків у зоні відчуження у 1986–1987 роках незалежно від кількості робочих днів, а у 1988–1990 роках — не менше 30 календарних днів, у тому числі проведенні евакуації людей і майна з цієї зони, а також тимчасово направлені або відряджені у зазначені строки для виконання робіт у зоні відчуження, включаючи військовослужбовців*, працівники державних, громадських, інших підприємств, установ і організацій незалежно від їх відомчої підпорядкованості, а також ті, хто працював не менше 14 календарних днів у 1986 році на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві. Перелік цих пунктів визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 11. Визначення осіб, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи

До потерпілих від Чорнобильської катастрофи належать:

1) евакуйовані із зони відчуження (в тому числі особи, які на момент евакуації перебували у стані внутріутробного розвитку, після досягнення ними повноліття), а також відселені із зон безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення;

2) особи, які постійно проживали на територіях зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день

* Тут і надалі до військовослужбовців належать: особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани, військовослужбовці надстрокової служби, військовозобов'язані, призвані на військові збори, військовослужбовці-жінки, а також сержанти (старшини), солдати (матроси), які перебувають (перебували) на дійсній строковій службі у збройних силах, керівний і оперативний склад органів Комітету державної безпеки, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, а також інших військових формувань.

аварії або прожили за станом на 1 січня 1993 року на території зони безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років, та відселені або самостійно переселилися з цих територій;

3) особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років;

4) особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років;

5) особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями. Перелік видів робіт і місць, де виконувалися зазначені роботи, встановлюється Кабінетом Міністрів України;

6) особи, які досягли повноліття, з числа зазначених у статті 27 цього Закону, та яким у дитячому віці встановлено причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи, за умови проходження переогляду у спеціалізованій медико-соціальной експертній комісії відповідно до частини п'ятої статті 17 цього Закону.

Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, до потерпілих від Чорнобильської катастрофи належать неповнолітні діти, зазначені у статті 27 цього Закону. Після досягнення повноліття (в разі одруження або влаштування на роботу в передбачених чинним законодавством випадках до досягнення повноліття — за їх бажанням відповідно з часу одруження або влаштування на роботу) визначення статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи провадиться на умовах, визначених частиною першою цієї статті, а щодо потерпілих, зазначених у пункті 6 частини першої цієї статті, визначення категорії провадиться відповідно до пункту 1 частини першої статті 14 цього Закону.

Стаття 12. Встановлення причинного зв'язку між захворюванням, пов'язаним з Чорнобильською катастрофою, частковою або повною втратою працездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і Чорнобильською катастрофою

Причинний зв'язок між захворюванням, пов'язаним з Чорнобильською катастрофою, частковою або повною втратою працездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і Черно-

бильською катастрофою визнається встановленням (незалежно від наявності дозиметричних показників чи їх відсутності), якщо його підтверджено під час стаціонарного обстеження постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи уповноваженою медичною комісією не нижче обласного рівня або спеціалізованими медичними установами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, які мають ліцензію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Неповнолітнім дітям, зазначеним у статті 27 цього Закону, в разі захворювання причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи встановлюється відповідно до частини першої цієї статті.

На встановлення причинного зв'язку між погіршенням стану здоров'я і встановленням інвалідності та наслідками Чорнобильської катастрофи мають право особи, яким після досягнення повноліття не буде надано відповідно до частини першої статті 11 цього Закону статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи, з числа:

- зазначених у пункті 2 статті 27 цього Закону;
- народжених після 26 квітня 1986 року від батька, який на час настання вагітності матері мав підстави належати до 1 або 2 категорії постраждалих, або матір'ю, яка на час настання вагітності або під час вагітності мала підстави належати до 1 або 2 категорії постраждалих;
- хворих на рак щитовидної залози.

Стаття 13. Обов'язок держави перед громадянами за шкоду, завдану внаслідок Чорнобильської катастрофи

Держава бере на себе відповідальність за завдану шкоду громадянам та зобов'язується відшкодувати її за:

- 1) пошкодження здоров'я або втрату працездатності громадянами та їх дітьми, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- 2) втрату годувальника, якщо його смерть пов'язана з Чорнобильською катастрофою;
- 3) матеріальні втрати, що їх зазнали громадяни та їх сім'ї у зв'язку з Чорнобильською катастрофою, відповідно до цього Закону та інших актів законодавства України.

На державу покладаються також зобов'язання щодо своєчасного медичного обстеження, лікування і визначення доз опромінення учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілих від Чорнобильської катастрофи.

Стаття 14. Визначення категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, для встановлення пільг і компенсацій

Для встановлення пільг і компенсацій визначаються такі категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи:

- 1) інваліди з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілих від Чорнобильської катастрофи (статті 10, 11

і частина третя статті 12), щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, хворі внаслідок Чорнобильської катастрофи на променеву хворобу, — категорія 1;

2) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали у зоні відчуження:

— з моменту аварії до 1 липня 1986 року — незалежно від кількості робочих днів;

— з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року — не менше 5 календарних днів;

— у 1987 році — не менше 14 календарних днів, а також потерпілі від Чорнобильської катастрофи;

— евакуйовані у 1986 році із зони відчуження (в тому числі особи, які на момент евакуації перебували у стані внутрішнього розвитку, після досягнення ними повноліття);

— особи, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення, — категорія 2;

3) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали:

— у зоні відчуження з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року — від 1 до 5 календарних днів;

— у зоні відчуження в 1987 році — від 1 до 14 календарних днів;

— у зоні відчуження в 1988–1990 роках — не менше 30 календарних днів;

— на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві — не менше 14 календарних днів у 1986 році, а також потерпілі від Чорнобильської катастрофи (не віднесені до категорії 2), які:

— постійно проживали на територіях зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або які за станом на 1 січня 1993 року прожили у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років та відселені або самостійно переселилися з цих територій;

— постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років, — категорія 3;

4) особи, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років, — категорія 4.

Крім встановлених цією статтею категорій осіб, право на пільги та компенсації, передбачені цим Законом, мають особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями.

Громадяни, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт, належать до категорії 1, або 2, або 3. Порядок визначення цих категорій встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Громадяни, які захворіли на променеву хворобу або захворювання яких пов'язане з переопроміненням внаслідок будь-якої аварії, порушення правил експлуатації обладнання з радіоактивною речовиною, порушення правил зберігання і захоронення радіоактивних речовин, які сталися не з вини потерпілих, якщо такий зв'язок встановлено медичними закладами, належать до категорій, зазначених у частині третій цієї статті.

Стаття 15. Підстави для визначення статусу громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Підставами для визначення статусу учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС є період роботи (служби) у зоні відчуження, що підтверджено відповідними документами.

Підставою для визначення статусу евакуйованих із зони відчуження, відселених і тих, які самостійно переселилися, відповідно до статті 4 є довідка про евакуацію, відселення, самостійне переселення.

Підставою для визначення статусу потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які проживають або працюють на забруднених територіях, є довідка про період проживання, роботи на цих територіях.

Видача довідок про період роботи (служби) по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також на територіях радіоактивного забруднення, про заробітну плату за цей період здійснюється підприємствами, установами та організаціями (військкоматами), а про період проживання на територіях радіоактивного забруднення, евакуацію, відселення, самостійне переселення — органами місцевого самоврядування.

Визначення рівнів забруднення, доз опромінення, відновлення їх шляхом розрахунку здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням відповідних державних органів та обласних державних адміністрацій.

Розділ III
ЄДИНА СИСТЕМА РЕЄСТРАЦІЇ
ТА МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ,
ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК
ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 16. Організація єдиного державного обліку осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

З метою найбільш ефективного вирішення завдань медико-соціального забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, створюється Державний реєстр України (єдина інформаційна система), до складу якого входять соціологічні, дозиметричні і медичні підреєстри. Складовою частиною Державного реєстру України є Український військовий реєстр і його підрозділи, що ведуться Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України та Службою безпеки України.

Головними завданнями Державного реєстру України є здійснення контролю за станом здоров'я, вивчення найближчих та віддалених медичних наслідків у осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, громадські організації передають у Державний реєстр України повну і вичерпну інформацію щодо осіб, визначених статтями 10, 11, 27 цього Закону, для включення в банк даних необхідних відомостей про календарні строки їх роботи, період проживання на радіоактивно забруднених територіях, про місце роботи, про дози опромінення.

Реєстраційний номер у Державному реєстрі України повідомляється громадянам, а також лікувальним закладам за місцем їх проживання або роботи.

Громадянам гарантується збереження лікарської таємниці щодо відомостей, які знаходяться в Державному реєстрі України.

Працівники Державного реєстру України несуть відповідальність згідно з чинним законодавством за розголошення відомостей щодо осіб, внесених до Державного реєстру України.

Положення про організацію і функціонування Державного реєстру України розробляється центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах охорони здоров'я, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 17. Організація медичного обстеження і оздоровлення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах

охорони здоров'я, соціального захисту населення, освіти і науки, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації організують щорічне медичне обстеження (диспансеризацію), санаторно-курортне лікування всіх осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, запроваджують систему радіаційно-екологічного, медико-генетичного, медико-демографічного моніторингу на території України. Цими органами у регіонах найбільшого зосередження осіб, які постраждали, створюються спеціалізовані центри, в тому числі дитячі, для обстеження, лікування, соціально-психологічної реабілітації та профорієнтації потерпілих осіб.

Медикаменти і медичне обладнання, які надходять цільовим призначенням на території радіоактивного забруднення, а також для спеціалізованих медичних закладів (в тому числі дитячих), в яких проходять лікування постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи (незалежно від місця їх розташування на території України), звільняються від усіх видів оподаткування і сплати мита. Перелік таких спеціалізованих медичних закладів визначає Кабінет Міністрів України.

Громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, зобов'язані проходити обов'язкове обстеження в медичних закладах.

Громадяни, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, переогляд у медико-соціальній експертній комісії проходять залежно від рівнів розладу функцій організму, що встановлюється зазначеною комісією, через 3–5 років. При стійких незворотних морфологічних змінах та порушеннях функцій органів і систем організму, неефективності будь-яких видів реабілітаційних заходів, а також після досягнення пенсійного віку, в тому числі на пільгових умовах, група інвалідності встановлюється безстроково.

Потерпілі діти, яким було встановлено причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи, проходять переогляд у спеціалізованій медико-соціальній експертній комісії по досягненні ними 18 років, незалежно від терміну, на який їм було встановлено інвалідність у дитячому віці.

Громадянам, які перенесли променеву хворобу будь-якого ступеня і внаслідок цього стали інвалідами I або II групи, інвалідність встановлюється безстроково незалежно від віку.

За бажанням інвалідів їх переогляд проводиться в будь-який час.

У разі якщо при черговому переогляді у медико-соціальній експертній комісії громадянам не підтверджено будь-яку групу інвалідності, зазначеним громадянам гарантується працевлаштування чи перекваліфікація.

Стаття 18. Норми харчування у спеціалізованих лікувальних, лікувально-санаторних і курортних закладах

Для громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Кабінетом Міністрів України за рекомендаціями центрального

органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, встановлюються додаткові норми раціонального харчування у спеціалізованих лікувальних, лікувально-санаторних і курортних закладах.

Розділ IV

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ, ІНШИХ ЯДЕРНИХ АВАРІЙ ТА ВИПРОБУВАНЬ, ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАНЬ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ. ЗАГАЛЬНІ КОМПЕНСАЦІЇ ТА ПІЛЬГИ

Стаття 19. Надання компенсацій та пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Компенсації та пільги, встановлені в даному розділі, стосуються всіх громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відповідно до встановлених категорій.

Стаття 20. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 1

Особам, віднесеним до категорії 1 (пункт 1 статті 14), надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги:

- 1) безплатне придбання ліків за рецептами лікарів;
- 2) безплатне позачергове зубопротезування (за винятком зубопротезування із дорогоцінних металів та прирівняних по вартості до них, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я);
- 3) першочергове обслуговування у лікувально-профілактичних закладах та аптеках;
- 4) позачергове щорічне безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок через безготівкове перерахування санаторно-курортним закладам, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із санаторно-курортного лікування чи одержання за їх бажанням грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні;

право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

5) користування при виході на пенсію та зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені під час роботи;

6) щорічне медичне обслуговування, диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів, лікування в спеціалізованих стаціонарах;

7) переважне право залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, в тому числі при ліквідації, реорганізації або перепрофілюванні підприємства, установи, організації, скороченні чисельності або штату працівників, а також на працевлаштування.

У разі вивільнення працівників у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, установи, організації, скороченням чисельності або штату працівників їм виплачується допомога в розмірі трикратної середньомісячної заробітної плати, а також зберігається за їх бажанням посадовий оклад, тарифна ставка (оклад) на новому місці роботи, але не більше одного року. Їм також гарантується працевлаштування з урахуванням їх побажань або можливість навчання нових професій (спеціальностей) із збереженням у встановленому порядку середньої заробітної плати за останнім місцем роботи за весь період підготовки, але не більше одного року.

При переведенні у зв'язку із станом здоров'я на нижчеоплачувану роботу зазначеним працівникам виплачується різниця між попереднім заробітком і заробітком на новій роботі до встановлення інвалідності або одужання, але не більше одного року;

8) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від страхового стажу;

9) виплата працюючим інвалідам допомоги по тимчасовій непрацездатності до 4 місяців підряд або до 5 місяців у календарному році;

10) позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов (включаючи сім'ї загиблих або померлих громадян). Особи, зазначені в цьому пункті, забезпечуються жилою площею протягом року з дня подання заяви, для чого місцеві ради щорічно виділяють 15 відсотків усього збудованого житла (в тому числі підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності). Кабінет Міністрів України щорічно виділяє обласним державним адміністраціям цільовим призначенням капітальні вкладення відповідно до кількості сімей, що потребують поліпшення житлових умов. Фінансування будівництва здійснюється з Державного бюджету України.

Крім загальних підстав, передбачених законодавством України, такі, що потребують поліпшення житлових умов, визнаються особи, які

забезпечені жилою площею нижче рівня середньої забезпеченості громадян у даному населеному пункті або які проживають у комунальних квартирах.

Особам, які перенесли променеву хворобу будь-якого ступеня або стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, які потребують поліпшення житлових умов, надається додаткова жила площа у вигляді окремої кімнати.

Сім'я, що втратила годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, має право на додаткову жилу площу, порядок надання і розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України.

Передбаченими цим пунктом пільгами щодо забезпечення житлом громадяни мають право скористатися лише один раз;

11) 50-процентна знижка плати за користування житлом (квартирної плати, плати за утримання будинків), комунальними послугами (газ, електрична і теплова енергія, водопостачання, водовідведення та інші послуги) у межах середніх норм споживання, передбачених законом, телефоном (абонентна плата, оплата послуг електров'язку за місцеві телефонні розмови з квартирних телефонів при посекундному обліку їх тривалості). Зазначені у цьому пункті пільги надаються також членам сімей громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які проживають у жилих будинках (квартирах) усіх форм власності в межах норм, передбачених законом. До членів сімей громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, належать: дружина (чоловік), неповнолітні діти, непрацездатні батьки, особа, яка проживає разом з постраждалою внаслідок Чорнобильської катастрофи особою — інвалідом I групи та доглядає за нею, за умови, що ця особа не перебуває у шлюбі; особа, яка знаходиться під опікою або піклуванням громадянина, що має право на пільги, та проживає разом з ним.

Особам, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення, відшкодовується 50 процентів вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню.

У разі проживання у гуртожитку оплата за проживання провадиться у розмірі 50 процентів встановленої плати;

12) передача безплатно в приватну власність займаних ними та їх сім'ями квартир (будинків) державного та громадського житлового фонду незалежно від того, чи є зазначена особа наймачем чи членом сім'ї наймача. Зазначена пільга може бути використана один раз;

13) позачергове безоплатне забезпечення автомобілем інвалідів I групи незалежно від наявності медичних показань та інвалідів II групи за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем, відсутності у них протипоказань до керування автомобілем; позачергове пільгове забезпечення автомобілем інвалідів II групи за наявності медичних показань та протипоказань до керування з правом передачі керування автомобілем члену сім'ї. Інваліди II групи за відсутності відповідних медичних показань мають право на безоплатне або на пільгових умовах забезпечення автомобілем, а також інваліди III групи за наявності

медичних показань — на забезпечення автомобілем та відсутності проти-показань до керування ним — на пільгових умовах у порядку загальної черги. Порядок та умови забезпечення автомобілем визначаються Кабінетом Міністрів України;

14) забезпечення продуктами харчування за медичними нормами з обов'язковим прикріпленням до відповідних магазинів за місцем проживання. Зазначеним особам компенсується 50 процентів вартості продуктів харчування за медичними нормами, встановлюваними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

15) безплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі, в яких число посадочних місць для пасажирів не більше 9) на території України;

16) одержання лікарняного листка на весь період лікування в санаторіях і спеціалізованих лікувальних закладах з урахуванням часу проїзду туди й назад, з виплатою допомоги по державному соціальному страхуванню незалежно від того, ким і за чий рахунок видано путівку;

17) позачергове обов'язкове забезпечення їх дітей місцями у дошкільних закладах незалежно від відомчої підпорядкованості;

18) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

19) безплатний проїзд один раз на рік до будь-якого пункту України і назад автомобільним або повітряним, або залізничним, або водним транспортом з правом першочергового придбання квитків;

20) обов'язкове (протягом року після подання заяви) відведення місцевими радами земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва для тих, хто потребує поліпшення житлових умов та перебуває на квартирному обліку, а також відведення земельних ділянок для ведення особистого підсобного господарства, садівництва і городництва, будівництва індивідуальних гаражів і дач;

21) *виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;*

22) використання чергової відпустки у зручний для них час, а також отримання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 робочих днів на рік;

23) позачерговий протягом року вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів для тих, хто потребує поліпшення житлових умов, до кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічного обслуговування, до садівницьких товариств, а також право на позачергове придбання садових будинків або матеріалів для їх будівництва, для індивідуальної забудови. У випадку одержання житла права, передбачені пунктом 10 цієї статті, втрачаються, якщо житлові умови поліпшились настільки, що відпали підстави для надання іншого жилого приміщення.

Передбаченими цим пунктом пільгами по забезпеченню житлом громадяни мають право скористатися один раз;

24) першочергове обслуговування на підприємствах, в установах, організаціях зв'язку, технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів, служби побуту, торгівлі, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

25) першочергове придбання промислових товарів підвищеного попиту, в тому числі легкового автомобіля, мотоцикла, моторного човна, телевізора, холодильника, меблів, пральної машини, пылососа у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

26) вступ поза конкурсом до державних вищих закладів освіти, професійно-технічних закладів освіти та на курси для професійного навчання з обов'язковим наданням гуртожитку на час навчання тим, хто не має житла, і виплатою підвищеної стипендії в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від місця навчання на території України. Особи, які закінчили середні та професійно-технічні заклади освіти з відзнакою (відмінними оцінками), приймаються без екзаменів до державних вищих закладів освіти за результатами співбесіди. Зазначені особи навчаються в цих закладах освіти за рахунок держави;

27) позачергове влаштування в заклади соціального захисту, а також на обслуговування службами соціального захисту вдома, якщо хворий не має близьких родичів, які проживають з ним.

У разі неможливості організації такого обслуговування закладами соціального захисту відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за хворим;

28) позачергове встановлення телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення;

29) *виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;*

30) *виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;*

31) оплата лікарняних листків по тимчасовій непрацездатності особам, які є учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, нараховується за їх бажанням з середнього фактичного заробітку, який вони одержували під час роботи по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, без обмеження двома тарифними ставками або посадовими окладами.

У такому ж порядку оплата лікарняних листків провадиться і особам, тимчасова непрацездатність яких настала внаслідок загального захворювання.

32) *виключено на підставі Закону № 230/96–ВР від 06.06.96.*

Пільги, передбачені пунктами 1, 2, 17, 26, 27 цієї статті, поширюються на неповнолітніх дітей померлих громадян, віднесених до категорії 1, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою. Пільги, передбачені пунктом 26 цієї статті, поширюються на неповнолітніх дітей громадян, віднесених до категорії 1. Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 цієї статті, надаються дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, або опікуну (на час опікунства) дітей померлого. Дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою,

а також опікуну дітей померлого видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 частини першої цієї статті, надаються дружинам (чоловікам), якщо та (той) не одружилися вдруге, померлих громадян, смерть яких пов'язана з участю у ліквідації інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт. Дружинам (чоловікам) зазначеної категорії померлих громадян видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 21. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 2

Особам, віднесеним до категорії 2 (пункт 2 статті 14), надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги:

(Дію пункту 1 частини першої статті 21 зупинено на 2007 рік в частині надання безпроцентних та пільгових позик згідно із Законом № 489–V від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду № 6-рп/2007 від 09.07.2007)

(Дію пункту 1 частини першої статті 21 зупинено на 2006 рік в частині надання безпроцентних та пільгових позик згідно із Законом № 3235–IV від 20.12.2005)

(Дію пункту 1 статті 21 зупинено на 2001 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове (кооперативне) будівництво з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї з погашенням 50 процентів позики за рахунок державного бюджету, а також безпроцентної позики для будівництва садових будинків та благоустрою садових ділянок, будівництва індивідуальних гаражів громадянами, віднесеними до категорії 1 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також надання безпроцентної позики для організації підприємницької діяльності, селянського (фермерського) господарства громадянам, віднесеним до категорії 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом № 2120–III від 07.12.2000)

(Дію пункту 1 статті 21 зупинено на 2000 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове (кооперативне) будівництво з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї з погашенням 50 процентів позики за рахунок державного бюджету, а також безпроцентної позики для будівництва садових будинків та благоустрою садових ділянок, будівництва індивідуальних гаражів громадянами, віднесеними до категорії 1 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також надання безпроцентної позики для організації підприємницької діяльності, селянського (фермерського) господарства громадянам, віднесеним до категорії 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом № 1458–III від 17.02.2000)

(Дію пункту 1 статті 21 зупинено на 1999 рік в частині одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове (кооперативне) будівництво з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї з погашенням

50 процентів позики за рахунок державного бюджету, а також безпроцентної позики для будівництва садових будинків та благоустрою садових ділянок, будівництва індивідуальних гаражів громадянами, віднесеними до категорії 1 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також надання безпроцентної позики для організації підприємницької діяльності, селянського (фермерського) господарства громадянам, віднесеним до категорії 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи згідно із Законом № 378–XIV від 31.12.98)

1) пільги, передбачені пунктами 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31 статті 20;

(Зупинено дію з 06.01.93 пункту 1 частини першої статті 21 щодо пільги, передбаченої пунктом 18 статті 20 цього Закону згідно з Декретом № 43–93 від 30.04.93)

3) позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов.

Крім загальних підстав, передбачених законодавством України, такими, що потребують поліпшення житлових умов, визнаються особи, які забезпечені жилою площею нижче рівня середньої забезпеченості громадян у даному населеному пункті або які проживають у комунальних квартирах.

Сім'я, що втратила годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, має право на додаткову жилу площу, порядок надання і розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України.

Передбаченими цим пунктом пільгами щодо забезпечення житлом громадяни мають право скористатися один раз;

4) 50-процентна знижка вартості проїзду один раз на рік до будь-якого пункту України і назад автомобільним, або повітряним, або залізничним, або водним транспортом;

5) першочергове встановлення телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення;

6) забезпечення продуктами харчування за фізіологічними нормами з обов'язковим прикріпленням до відповідних магазинів за місцем проживання. Зазначеним особам компенсується 25 процентів вартості продуктів харчування за фізіологічними нормами, встановлюваними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

7) виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;

8) відшкодування у встановленому законодавством порядку втраченого заробітку, який вони мали до ушкодження здоров'я, якщо захворювання або каліцтво, що виникли у зв'язку з виконанням робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, призвели до стійкої втрати професійної працездатності (без встановлення інвалідності), що встановлено уповноваженою медичною комісією;

9) безплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі) на території України для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які належать до категорії 2.

Пільги, передбачені пунктами 1, 2, 17, 26, 27 статті 20, поширюються на неповнолітніх дітей померлих громадян, віднесених до категорії 2, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою. Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 статті 20, надаються дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, або опікуну (на час опікунства) дітей померлого. Дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, а також опікуну дітей померлого видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 частини першої статті 20, надаються дружинам (чоловікам), якщо та (той) не одружилися вдруге, померлих громадян, смерть яких пов'язана з участю у ліквідації інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт. Дружинам (чоловікам) зазначеної категорії померлих громадян видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 22. Компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 3

Особам, віднесеним до категорії 3 (пункт 3 статті 14), надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги:

1) пільги, передбачені пунктами 1, 2, 3, 5, 6, 8, 17, 20, 27 статті 20, а також пунктом 7 статті 20 для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які належать до категорії 3;

2) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

3) щорічне отримання відпустки строком до 14 робочих днів без збереження заробітної плати одному з батьків, які мають неповнолітніх дітей і проживають на територіях зон радіоактивного забруднення;

4) першочерговий вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів для тих, хто потребує поліпшення житлових умов;

5) *виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;*

6) зарахування поза конкурсом при одержанні позитивних оцінок на вступних екзаменах у заклади освіти осіб з числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які проживають на територіях радіоактивного забруднення і направлені на навчання згідно з планом цільової підготовки або договорами з підприємствами. Зазначені особи навчаються за рахунок держави.

Студентам із числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи гарантується надання гуртожитку, якщо вони не мають житла, а також виплата підвищеної стипендії в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від місця навчання на території України;

7) *виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;*

8) пріоритетне забезпечення промисловими товарами тривалого користування, перелік і порядок продажу яких визначається Кабінетом Міністрів України;

9) взяття на квартирний облік громадян, які проживають у комунальних квартирах, незалежно від розміру жилої площі;

10) передача в особисту власність жилих будинків та жилих приміщень державного і громадського житлового фонду, в які відселені або самостійно переселилися громадяни, відповідно до статті 4 цього Закону, незалежно від розміру займаної площі;

11) передача громадянам, які відпрацювали на території зони гарантованого добровільного відселення не менш як три роки, безплатно в приватну власність квартир (будинків) державного та громадського житлового фонду, які вони займають у цій зоні;

12) виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;

13) виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;

14) відшкодування 50 процентів вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню, особам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення до відселення у будинках, що не мають центрального опалення;

15) звільнення від плати за землю.

Пільги, передбачені пунктами 1, 2, 17, 26, 27 статті 20, поширюються на неповнолітніх дітей померлих громадян з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, віднесених до категорії 3, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою. Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 статті 20, надаються дружині (чоловіку) померлих громадян з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, віднесених до категорії 3, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, або опікуну (на час опікунства) дітей померлих громадян. Дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, а також опікуну дітей померлого видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Установити, що пільги, передбачені пунктом 1 частини першої та частиною другою цієї статті в частині пільг, передбачених пунктами 1, 2, 11 статті 20, пунктом 14 частини першої цієї статті, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Пільги, передбачені пунктами 5, 7, 8, 11, 12, 20, 23 і 27 частини першої статті 20, надаються дружинам (чоловікам), якщо та (той) не одружилися вдруге, померлих громадян, смерть яких пов'язана з участю у ліквідації інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт. Дружинам (чоловікам) зазначеної категорії померлих громадян видається посвідчення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 23. Виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014

Стаття 24. Пільги особам, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

Особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, надаються гарантовані державою пільги та компенсації, передбачені пунктами 1, 6, 8, 20 і 27 статті 20, пунктом 15 статті 22.

Установити, що пільги, передбачені пунктом 1 статті 20, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

(Щодо зупинення дії статті 24 див. Закони № 378–XIV від 31.12.98, № 1458–III від 17.02.2000, № 2120–III від 07.12.2000)

Стаття 25. Проходження військової служби особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Особи призовного віку, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, не направляються для проходження військової служби на території з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення, а також у військові частини з ядерними установками або іншими джерелами іонізуючого опромінення, надвисокими частотами і компонентами ракетного пального.

Військовослужбовцям строкової служби, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, надаються обов'язкові щорічні відпустки тривалістю не менш як 30 днів без урахування часу проїзду.

Військовослужбовці строкової служби, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, проходять обов'язкове щорічне медичне обстеження.

Статтю 26. Виключено на підставі Закону № 230/96–ВР від 06.06.96

Розділ V
ЗАХИСТ ДІТЕЙ, ПОТЕРПІЛИХ
ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 27. Визначення дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи

До дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, належать неповнолітні діти, які:

1) евакуйовані із зони відчуження, у тому числі діти, які на момент евакуації знаходились у стані внутріутробного розвитку;

2) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше одного року у зоні безумовного (обов'язкового) відселення;

3) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше двох років у зоні гарантованого добровільного відселення;

4) проживали на момент аварії чи прожили або постійно навчалися після аварії не менше трьох років у зоні посиленого радіоекологічного контролю;

5) народились після 26 квітня 1986 року від батька, який на час настання вагітності матері мав підстави належати до категорії 1, 2 або 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, або народжені матір'ю, яка на час настання вагітності або під час вагітності мала підстави належати до категорії 1, 2 або 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;

6) хворі на рак щитовидної залози незалежно від дозиметричних показників, а також хворі на променеву хворобу;

7) одержали дозу опромінення щитовидної залози внаслідок Чорнобильської катастрофи, яка перевищує рівні, встановлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Стаття 28. Лікування потерпілих дітей

Рятування, лікування та реабілітація (включаючи психологічну) потерпілих дітей дошкільного і шкільного віку визнаються пріоритетними напрямками в усіх медичних програмах і заходах, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи.

Лікування потерпілих дітей забезпечується на базі кращих вітчизняних санаторно-курортних закладів, спеціалізованих медичних центрів, обладнаних сучасним діагностичним і лікувальним устаткуванням, з сучасними лікарськими засобами, із залученням до роботи в них найдосвідченіших вітчизняних та зарубіжних спеціалістів із своїми методиками, устаткуванням та медикаментами.

Стаття 29. Забезпечення потерпілих дітей продуктами харчування

Потерпілі діти забезпечуються відповідно до фізіологічних норм, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, продуктами харчування, а також харчовими додатками, які сприяють виведенню радіонуклідів з організму, в порядку, передбаченому статтею 30 цього Закону.

Стаття 30. Пільги та компенсації потерпілим дітям та їх батькам

Потерпілим дітям, зазначеним у пунктах 1–6 статті 27 цього Закону, та їх батькам надаються такі гарантовані державою компенсації та пільги:

1) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

2) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною віком до 14 років – у розмірі 100 процентів середньої заробітної плати (доходу) незалежно від страхового стажу за весь період хвороби, включаючи санаторно-курортне лікування, одному з батьків або особі, яка їх замінює, якщо дитина потребує догляду батьків згідно з медичним висновком закладу охорони здоров'я, в якому дитина лікується чи перебуває на диспансерному обліку;

3) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

4) безплатне придбання ліків за рецептами лікарів, а також безплатне позачергове зубопротезування (за винятком зубопротезування із дорогоцінних металів та матеріалів, прирівняних до них за вартістю, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я);

5) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

6) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

7) *виключено на підставі Закону № 230/96–ВР від 06.06.96;*

8) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

9) *Виключено на підставі Закону № 230/96–ВР від 06.06.96;*

10) надання жінкам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, відпустки по вагітності і родах тривалістю 90 календарних днів до родів і 90 календарних днів після родів, яка обчислюється сумарно і надається жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до родів, з оплатою в розмірі повного заробітку незалежно від страхового стажу та місця роботи.

Вагітні жінки забезпечуються додатковим харчуванням за нормами, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

11) безплатне харчування учнів середніх загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних закладів освіти, студентів коледжів та технікумів (училищ), розташованих на територіях радіоактивного забруднення (пункти 2, 3, 4 статті 2 цього Закону), а також дітей, евакуйованих із зони відчуження, дітей, які є інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, і тих, які проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення. Дітям, які не харчуються в зазначених навчальних закладах, а також за всі дні, коли вони не відвідували ці заклади, до досягнення повноліття виплачується грошова компенсація у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

12) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

13) зарахування до стажу роботи одному з батьків часу догляду за потерпілою дитиною до досягнення нею віку 12 років.

Дітям, зазначеним у пункті 7 статті 27 цього Закону, надаються пільги, передбачені пунктами 3, 4 та 5 частини першої цієї статті. Одному з батьків зазначених дітей або особі, яка їх замінює, надаються пільги, передбачені пунктом 2 частини першої цієї статті.

Дітям, зазначеним у статті 27 цього Закону, яким встановлено інвалідність, пов'язану з Чорнобильською катастрофою, надаються компенсації та пільги, передбачені пунктами 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11 частини першої цієї статті, а також надаються такі компенсації та пільги:

1) безплатне користування всіма видами міського та приміського транспорту (крім таксі з числом посадочних місць для пасажирів не більше 9) на території України;

2) позачергове обов'язкове забезпечення місцями у дошкільних закладах освіти незалежно від відомчої підпорядкованості;

3) використання чергової відпустки у зручний час для одного з батьків дитини-інваліда або особи, яка їх замінює, а також отримання одним із батьків або особою, яка їх замінює, додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком на 14 робочих днів на рік;

4) вступ поза конкурсом до державних вищих закладів освіти, професійно-технічних закладів освіти та на курси для професійного навчання з обов'язковим наданням гуртожитку на час навчання тим, хто не має житла, і виплатою підвищеної стипендії в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від місця навчання на території України. Особи, які закінчили середні загальноосвітні школи та професійно-технічні заклади освіти з відзнакою (відмінними оцінками), приймаються без екзаменів до державних вищих закладів освіти за результатами співбесіди. Зазначені особи навчаються в цих закладах освіти за рахунок держави;

5) позачергове влаштування в заклади соціального захисту, а також обслуговування службами соціального захисту вдома, якщо дитина-інвалід не має близьких родичів, які проживають разом з нею;

6) розмір державної соціальної допомоги, призначеної дітям-інвалідам віком до 18 років, підвищується на 50 процентів від розміру, передбаченого абзацом п'ятим частини першої статті 2 Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам»;

7) надання додаткової жилої площі у вигляді окремої кімнати дитині, яка стала інвалідом внаслідок Чорнобильської катастрофи та потребує особливого догляду. Відсутність окремої кімнати є підставою для взяття на квартирний облік. Сім'ям, що мають дітей-інвалідів, надається право позачергового одержання жилих приміщень;

8) 50-процентна знижка плати за користування сім'єю, що має дитину-інваліда, житлом (квартирна плата), телефоном (в тому числі щодо оплати послуг електров'язку за місцеві телефонні розмови з квартирних телефонів при похвилинному обліку їх тривалості) та комунальними послугами (водопостачання, газ, електрична, теплова енергія та інші послуги) у жилих будинках (квартирах) усіх форм власності в межах норм, передбачених законодавством, за умови, що дитина проживає разом з сім'єю.

Сім'ям, що мають дітей-інвалідів, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення, відшкодовується 50 процентів вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню;

9) позачергове встановлення сім'ї, що має дитину-інваліда, телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення;

10) щорічне безплатне забезпечення дитини-інваліда та одного з батьків чи особи, яка їх замінює, путівкою для будь-якого виду оздоровлення чи відпочинку протягом двох місяців шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівки через безготівкове перерахування закладам оздоровлення чи відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, за надання послуг із оздоровлення або відпочинку чи одержання грошової компенсації у розмірі середньої вартості путівки в Україні.

Батьки потерпілих дітей-інвалідів або особа, яка їх замінює, мають право вільного вибору санаторно-курортного закладу відповідного профілю чи закладу відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та, за бажанням, здійснення доплати за надання додаткових послуг за рахунок власних коштів у разі недостатності суми щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок на санаторно-курортне лікування чи відпочинок у вибраному закладі. Санаторно-курортні заклади незалежно від форми власності зобов'язані надавати санаторно-курортні та оздоровчі послуги шляхом безготівкових розрахунків.

Порядок надання щорічної грошової допомоги та здійснення доплат за рахунок власних коштів, виплати грошової компенсації в розмірі середньої вартості путівки в Україні встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розмір щорічної грошової допомоги, щорічний розмір середньої вартості путівки в Україні визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

11) першочергове безкоштовне протезування дітей-інвалідів.

Дітям, які мають підстави для встановлення категорії 2 або 3, до досягнення повноліття, крім компенсацій та пільг, зазначених у частині першій цієї статті, надаються пільги, передбачені пунктами 2, 4 і 5 частини третьої цієї статті.

Після досягнення повноліття (в разі одруження або влаштування на роботу у передбачених чинним законодавством випадках до досягнення повноліття — за їх бажанням, відповідно з часу одруження або влаштування на роботу) особам, зазначеним у статті 27 цього Закону, надаються пільги та компенсації відповідно до встановлених статтею 14 цього Закону категорій.

Дітям до досягнення повноліття, які до вступу в державні вищі заклади освіти, професійно-технічні заклади освіти, розташовані за межами зони забруднення, мали підстави для отримання категорії 4, надаються пільги, передбачені пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті та

пунктом 4 частини третьої цієї статті, а студентам з числа цих дітей віком до 23 років надаються пільги, передбачені пунктом 6 статті 22 цього Закону.

Установити, що пільги, передбачені пунктом 4 частини першої та пунктами 8, 9 частини третьої цієї статті, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 31. Виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007

Розділ VI

ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ ПОТЕРПІЛО ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 32. Забезпечення громадян, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються), жилими приміщеннями

1. Громадяни, які евакуйовані або відселені (відселяються), безплатно забезпечуються жилими приміщеннями, як правило, у спеціально збудованих для цієї мети селищах, будинках і квартирах, які передаються їм в особисту власність.

2. Громадяни, які самостійно переселяються або переселилися відповідно до статті 4 цього Закону за направленнями обласних державних адміністрацій, за новим місцем проживання включаються підприємствами, установами та організаціями, де вони працевлаштовані, або місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад до окремих від інших категорій списків для позачергового одержання житла без подання документів про здачу приміщення, яке вони займали. При цьому громадяни, які є інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, користуються пільгою, передбаченою пунктом 10 статті 20 цього Закону, незалежно від реєстрації місця проживання.

Громадяни, які з різних причин не можуть працевлаштуватися та поселитися за обраним місцем проживання, зараховуються до окремих від інших категорій списків для позачергового одержання житла при районних державних адміністраціях, виконавчих органах сільських, селищних, міських рад на підставі направлення, виданого у встановленому порядку.

Особи, які після відселення або самостійного переселення повернулися на території радіоактивного забруднення, права на повторне одержання направлення не мають.

Проживання без реєстрації місця проживання та неможливість працевлаштування зазначених у цій статті громадян не можуть бути

підставою для відмови у взятті на квартирний облік і наданні житла в будь-якому населеному пункті України.

Органи місцевого самоврядування щорічно виділяють для забезпечення жилою площею вказаних громадян 15 процентів всього збудованого житла (в тому числі підприємствами, установами, організаціями), для чого Кабінет Міністрів України щорічно виділяє обласним державним адміністраціям, на території яких самостійно переселяються громадяни з території радіоактивного забруднення, цільовим призначенням капітальні вкладення відповідно до кількості сімей, що самостійно переселилися.

3. Для забезпечення житлом сімей, які відселяються або самостійно переселяються відповідно до статті 4 цього Закону за направленнями обласних державних адміністрацій, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, підприємства, установи та організації, а також самі громадяни можуть купувати в будь-якому населеному пункті України (крім м. Києва та курортних місцевостей) за договірними цінами жилі будинки та квартири у громадян, яким вони належать на праві особистої власності, а також будинки і квартири державного і громадського житлового фонду, що не використовуються, — за їх залишковою балансовою вартістю.

Якщо жила площа будинку (квартири), що купується, перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї, вартість зайвої площі і частини надвірних будівель, збудованих не за встановленими проектами, сплачує громадянин.

Громадянам, які збудували чи купили за власні кошти жилі будинки садибного типу з надвірними будівлями, а також жилі приміщення в будинках житлово-будівельних (житлових) кооперативів, відшкодовується їх вартість у розмірах, визначених місцевими радами за обраним місцем проживання.

Місцеві державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, підприємства, установи, організації, колективні сільськогосподарські підприємства і громадяни, а також власники жилих будинків і квартир звільняються від сплати державного мита при укладенні договорів купівлі-продажу будинків і квартир.

Кабінет Міністрів України виділяє Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській і Севастопольській міським державним адміністраціям, на територію яких самостійно переселяються (переселилися) громадяни відповідно до статті 4 цього Закону, капіталовкладення для придбання житла.

4. Громадяни мають право на індивідуальне житлове будівництво з позачерговим одержанням земельних ділянок з гарантованим забезпеченням необхідними будівельними матеріалами, укладанням договорів з підрядними організаціями на будівництво будинків садибного типу, а також на позачерговий вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів незалежно від строків проживання і реєстрації місця проживання у даному населеному пункті. При цьому громадянам Радою

міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями за місцем будівництва житла виділяються кошти з розрахунку 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї.

Розмір і порядок виділення коштів для будівництва житла встановлюються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями. Кошти на будівництво житла відраховуються з загальних капіталовкладень, які виділяються Кабінетом Міністрів України для будівництва житла. У цьому разі громадяни втрачають право на забезпечення житлом, передбачене пунктами 1, 2, 3 цієї статті.

За згодою громадян їм можуть передаватись у приватну власність незавершені будівництвом будинки садибного типу для закінчення будівництва за власні кошти. Порядок надання таких будинків визначається Кабінетом Міністрів України. Пільгами, передбаченими цим пунктом, громадяни мають право скористатися один раз.

5. Громадяни, переселені у тимчасові жилі приміщення, мають право на наступне позачергове за окремим списком забезпечення постійним благоустроєним житлом або на створення умов для будівництва відповідно до пункту 4 цієї статті.

Передбаченими цією статтею пільгами по забезпеченню житлом громадяни мають право скористатися один раз.

Стаття 33. Позачергове забезпечення житлом осіб, які самостійно переселяються (переселилися) на жилу площу близьких родичів

Громадяни з числа інвалідів та пенсіонерів, які самостійно переселяються (переселилися) відповідно до статті 4 цього Закону на жилу площу близьких родичів (батьки, діти, онуки, рідні брати і сестри), мають право на позачергове забезпечення житлом як такі, що не мають житла. Житлом вказані громадяни забезпечуються протягом трьох років.

Вказана пільга може бути використана один раз.

Стаття 34. Забезпечення житлом осіб, які евакуювані в 1986 році за межі республіки і виявили бажання повернутись в Україну

Особи, які евакуювані в 1986 році за межі республіки і бажають повернутися в Україну, мають право переселитися на жилу площу близьких родичів (батьки, діти, онуки, рідні брати і сестри) з наступним першочерговим забезпеченням житлом як такі, що не мають житла. Громадяни, які не мають на території України близьких родичів або не бажають переселитися на їх жилу площу, включаються місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад за обраним місцем проживання (крім м. Києва та курортних місцевостей) до окремих від інших категорій списків для першочергового одержання житла.

Вказана пільга може бути використана один раз.

Стаття 35. Компенсація громадянам за майно, втрачене у зв'язку з евакуацією, відселенням або самостійним переселенням

Компенсація громадянам за втрачене у зв'язку з евакуацією, відселенням або самостійним переселенням відповідно до статті 4 цього Закону майно включає:

1) грошову компенсацію у повному розмірі вартості жилих, дачних, садових будинків, гаражів, господарських будівель та споруд, яка здійснюється за цінами, встановленими на момент припинення права власності.

Компенсація за майно, зазначене в абзаци першому цього пункту, виплачена у період 1992–1996 років, за зверненнями громадян, яким вона була виплачена, або спадкоємців підлягає перерахунку з врахуванням отриманої компенсації в розмірі вартості, що склалася на період введення національної грошової одиниці України. Виплату здійснити протягом 5 років, з 1 січня 2003 року до 31 грудня 2007 року;

2) вартість сільськогосподарських тварин, що підлягають вимушеному забою з причини підвищеного радіоактивного забруднення, яка відшкодовується органами державного страхування в повному розмірі за страховими документами;

3) вартість плодоягідних насаджень, посівів та незастрахованих сільськогосподарських тварин за затвердженими Кабінетом Міністрів України розцінками;

4) вартість домашнього майна, яке за ступенем радіоактивного забруднення не може бути перевезено на нове місце проживання, за фактичною вартістю з урахуванням зносу, яка визначається комісіями відповідних рад;

5) *виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;*

6) *виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;*

Громадяни, які до введення в дію цього Закону одержали кредит на будівництво житла, дач, гаражів на забруднених територіях, звільняються від сплати процентів за користування позикою.

Громадяни, евакуйовані із зони відчуження, відселені із зони безумовного (обов'язкового) або зони гарантованого добровільного відселення, а також громадяни, що самостійно переселилися з територій, які зазнали радіоактивного забруднення і які на момент евакуації, відселення або самостійного переселення були членами колективних або інших сільськогосподарських підприємств, а також пенсіонери з їх числа, що до набрання чинності цим Законом проживали у сільській місцевості, мають право на отримання земельної частки (паю) за новим місцем роботи (проживання) із земель запасу та резервного фонду в розмірі та в порядку, визначених законодавством.

Компенсації, передбачені цією статтею, надаються один раз.

Стаття 36. Компенсації та пільги громадянам, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються) на нове місце проживання

Громадянам, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються) відповідно до статті 4 цього Закону на нове місце проживання, надаються такі компенсації та пільги:

1) виплата одноразової допомоги в порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України на кожного члена сім'ї;

(Щодо дії пункту 1 частини першої статті 36 додатково див. Закони № 3235–IV від 20.12.2005, № 489–V від 19.12.2006, Рішення Конституційного Суду № 6–рп/2007 від 09.07.2007)

2) оплата вартості проїзду, витрат на перевезення майна залізничним, водним або автомобільним транспортом за нормами, встановленими обласною державною адміністрацією;

3) збереження середньої заробітної плати за дні зборів у дорогу і влаштування на новому місці проживання, але не більше 14 робочих днів, а також за час перебування у дорозі виходячи з середньомісячного заробітку за попереднім місцем роботи;

4) оплата витрат, пов'язаних з переїздом, яка здійснюється місцевими радами за попереднім місцем проживання за рахунок коштів, виділених на ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи;

5) виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007;

6) першочергове влаштування на роботу місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, підприємствами, установами, організаціями за новим місцем проживання з урахуванням професії, спеціальності, кваліфікації. У разі неможливості такого працевлаштування громадянам гарантується надання іншої роботи з урахуванням їх побажань і громадських потреб або можливості навчання нових професій (спеціальностей) із збереженням їм у встановленому порядку середньої заробітної плати на весь період перепідготовки, але не більше одного року.

За громадянами, які працювали на забруднених територіях до відселення або самостійного переселення, зберігається за новим місцем роботи безперервний стаж, стаж роботи за спеціальністю, присвоєна їм кваліфікація та звання в порядку і на умовах, визначених законодавством;

7) позачергове придбання товарів, за які виплачено компенсацію відповідно до пункту 4 статті 35 цього Закону;

8) звільнення від сплати протягом трьох років податку з власників транспортних засобів, а також звільнення осіб, які відселилися або самостійно переселилися в сільські населені пункти, на такий же строк від сплати податку з будівель.

Компенсації та пільги, передбачені цією статтею, надаються один раз.

Стаття 37. Виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014

Стаття 38. Бронювання жилого приміщення за особами, які направлені або приїхали за вільним наймом чи за контрактом на роботу в зони відчуження, безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення

Особи, які направлені або приїхали за вільним наймом на роботу в зони відчуження, безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, а також особи, які працюють на територіях радіоактивного забруднення за контрактом, мають право на бронювання жилого приміщення за попереднім місцем проживання на весь час роботи в зазначених зонах.

Розділ VII

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ НА ТЕРИТОРІЯХ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ

Стаття 39. Виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014

Стаття 39. Доплата громадянам, які працюють у зоні відчуження

Громадянам, які працюють у зоні відчуження, встановлюється доплата у порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

(Дію статті 40 зупинено на 2007 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом № 489–V від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду № 6-рп/2007 від 09.07.2007)

(Дію статті 40 зупинено на 2006 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом № 3235–IV від 20.12.2005)

Стаття 40. Оплата праці військовослужбовців, військовозобов'язаних, вільнонайманих, які несуть службу на територіях радіоактивного забруднення

Військовослужбовцям, які несуть службу на територіях радіоактивного забруднення, підвищення оплати праці провадиться шляхом нарахування на оклади грошового утримання надбавок, встановлених статтею 39 цього Закону.

Військовозобов'язаним, вільнонайманим, призваним та направленим для ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, а також тим, які несуть службу на територіях радіоактивного забруднення, оплата праці провадиться згідно із статтею 39 цього Закону за всі календарні дні роботи на підставі довідки, яка надається військовою частиною.

(Дію статті 41 зупинено на 2007 рік в частині виплати компенсацій і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом № 489–V від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду № 6-рп/2007 від 09.07.2007)

(Дію статті 41 зупинено на 2006 рік в частині виплати компенсації і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом № 3235–IV від 20.12.2005)

Стаття 41. Оплата праці працівників, які перебувають у відрядженні на територіях радіоактивного забруднення

Працівникам, тимчасово переведеним або відрядженим для роботи на територіях радіоактивного забруднення, оплата праці провадиться з урахуванням доплат, передбачених статтею 39 цього Закону, виплачуються добові у розмірі, передбаченому законодавством. У зоні відчуження добові виплачуються у підвищеному розмірі, який встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Працівникам, відрядженим на будівництво об'єктів, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, замість добових виплачуються 75 процентів середньої заробітної плати за місцем основної роботи.

Стаття 42. Виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007

Стаття 43. Оплата праці працівників, зайнятих спеціальною переробкою, утилізацією, дослідженням сировини і матеріалів з підвищеною внаслідок Чорнобильської катастрофи радіоактивністю, а також контролем, ремонтом і спеціальною обробкою радіоактивно забруднених технічних засобів

Оплата праці працівників, зайнятих спеціальною переробкою, утилізацією, дослідженням сировини і матеріалів з підвищеною внаслідок Чорнобильської катастрофи радіоактивністю, провадиться за підвищеними на 25 процентів тарифними ставками (відрядними розцінками) і посадовими окладами за умови розташування підприємства поза зонами радіоактивного забруднення і постійної потужності дози зовнішнього опромінення на робочому місці понад 50 мікрорентген на годину.

Оплата праці працівників, зайнятих ремонтом і обслуговуванням технічних засобів та обладнання, їх спеціальною обробкою, проведенням дозиметричного контролю, провадиться за підвищеними на 25 процентів тарифними ставками (відрядними розцінками), посадовими окладами за умови, що поверхневе забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи цих технічних засобів та обладнання перевищує встановлені норми.

(Дію статті 44 зупинено на 2007 рік в частині виплати компенсації і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом № 489–V від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду № 6-рп/2007 від 09.07.2007)

(Дію статті 44 зупинено на 2006 рік в частині виплати компенсації і допомог у розмірах відповідно до мінімальної заробітної плати згідно із Законом № 3235–IV від 20.12.2005)

Стаття 44. Оплата праці у вихідні та святкові дні на територіях радіоактивного забруднення

Оплата праці у вихідні та святкові дні на територіях радіоактивного забруднення провадиться в подвійному розмірі з урахуванням доплат, встановлених статтею 39 цього Закону.

Стаття 45. *Виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014*

Стаття 46. *Виключено на підставі Закону № 107–VI від 28.12.2007*

Стаття 47. Щорічні відпустки працівникам, які працюють (перебувають у відрядженні) на територіях радіоактивного забруднення

Працівники, які працюють (перебувають у відрядженні) на територіях радіоактивного забруднення, надається щорічна відпустка тривалістю пропорційно відпрацьованому на цих територіях часу:

— у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення — 44 календарні дні. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 56 календарних днів;

— у зоні гарантованого добровільного відселення — 37 календарних днів. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 49 календарних днів;

— у зоні посиленого радіоекологічного контролю — 30 календарних днів. Загальна тривалість відпустки не повинна перевищувати 42 календарних днів.

Зазначені відпустки надаються без урахування додаткової відпустки, передбаченої законодавством України.

В усіх випадках тривалість щорічної відпустки не повинна бути меншою за передбачену законодавством України для будь-якої категорії працівників. За працівниками, які отримують відпустку більшої тривалості, ніж передбачено цим Законом, її тривалість зберігається.

Розділ VIII

ПЕНСІЇ І КОМПЕНСАЦІЇ ОСОБАМ, ВІДНЕСЕНИМ ДО КАТЕГОРІЙ 1, 2, 3, 4

Стаття 48. Компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю, особам, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій та випробувань, учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, інших ядерних аварій, ядерних випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, сім'ям у зв'язку із втратою годувальника та щорічна допомога на оздоровлення

Одноразова компенсація виплачується учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок

Чорнобильської катастрофи, учасникам ліквідації наслідків інших ядерних аварій, особам, які брали участь у ядерних випробуваннях, військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт, які стали інвалідами внаслідок відповідних ядерних аварій та випробувань, участі у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт, дружинам (чоловікам), якщо та (той) не одружилися вдруге, померлих громадян, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, участю у ліквідації наслідків інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт, сім'ям, які втратили годувальника, та батькам померлого із числа осіб, віднесених до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, дітям-інвалідам, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Щорічна допомога на оздоровлення виплачується громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, які брали участь у ліквідації наслідків інших ядерних аварій, у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт і постраждалим за інших обставин від радіаційного опромінення не з власної вини, віднесеним до категорії 1, учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, інших ядерних аварій, громадянам, які брали участь у ядерних випробуваннях, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, у складанні ядерних зарядів та здійсненні на них регламентних робіт, і постраждалим за інших обставин від радіаційного опромінення не з власної вини, віднесеним до категорії 2 або 3, дітям-інвалідам, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Компенсація та допомога, передбачені цією статтею, виплачуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 49. Пенсії особам, віднесеним до категорій 1, 2, 3, 4

(Установити, що у 2007 році працюючим пенсіонерам, на яких поширюється дія цього Закону, достроково призначена пенсія за віком (з урахуванням підпункту «г» пункту 1 статті 26 Закону України «Про зайнятість населення», пункту «в» частини другої статті 12 Закону України «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему» та статті 21 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні») у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого законодавством для відповідної категорії осіб, не виплачується згідно із Законом № 489-V від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду № 6-рп/2007 від 09.07.2007)

(Установити, що з 1 січня 2007 року максимальний розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед

Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2006–2007 роках відповідно до цього Закону не може перевищувати 12 мінімальних розмірів пенсії за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а по інших категоріях пенсіонерів розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2007 році, не може перевищувати 10 тисяч гривень на місяць згідно із Законом № 489–V від 19.12.2006)

(Установити, що розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсії за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених у 2006 році відповідно до цього Закону, не може перевищувати 12 мінімальних розмірів пенсії за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», згідно із Законом № 3235–IV від 20.12.2005)

(Установити, що у 2006 році достроково призначена пенсія за віком з урахуванням підпункту «г» пункту 1 статті 26 Закону України «Про зайнятість населення» у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого законодавством для відповідної категорії осіб, працюючим пенсіонерам, на яких поширюється дія цього Закону, не виплачується згідно із Законом № 3235–IV від 20.12.2005)

Пенсії особам, віднесеним до категорій 1, 2, 3, 4, встановлюються у вигляді:

а) державної пенсії;

б) додаткової пенсії за шкodu, заподіяну здоров'ю, яка призначається після виникнення права на державну пенсію.

Стаття 50. Додаткова пенсія за шкodu, заподіяну здоров'ю, особам, віднесеним до категорії 1

Особам, віднесеним до категорії 1, призначається щомісячна додаткова пенсія за шкodu, заподіяну здоров'ю, у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 51. Додаткова пенсія за шкodu, заподіяну здоров'ю, особам, віднесеним до категорій 2, 3, 4

Особам, віднесеним до категорій 2, 3, 4 призначається щомісячна додаткова пенсія за шкodu, заподіяну здоров'ю, у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 52. Щомісячна компенсація сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи

Щомісячна компенсація у разі втрати годувальника призначається на кожного непрацездатного члена сім'ї, який був на його утриманні, у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Право на щомісячну компенсацію в разі втрати годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи мають непрацевдатні члени сім'ї годувальника, які були на його утриманні. При цьому дітям щомісячна компенсація призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Члени сім'ї, які вважаються непрацевдатними і утриманцями, визначаються відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі і стажисти мають право на щомісячну компенсацію в разі втрати годувальника на строк навчання у навчальних закладах, але не більш як до досягнення ними 23-річного віку.

Стаття 53. Виплата додаткової пенсії за шкodu, заподіяну здоров'ю, та щомісячної компенсації сім'ям за втрату годувальника

Додаткова пенсія за шкodu, заподіяну здоров'ю, та щомісячна компенсація сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи з урахуванням інших доходів не можуть перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працевдатність.

Стаття 54. Державна пенсія особам, віднесеним до категорії 1 та у зв'язку з втратою годувальника

Пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи можуть призначатися за бажанням громадянина із заробітку, одержаного за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, у розмірі відшкодування фактичних збитків, який визначається згідно із законодавством.

В усіх випадках розмір середньомісячної заробітної плати для обчислення пенсії за роботу у зоні відчуження у 1986–1990 роках не може перевищувати 3,0 тис. карбованців.

Умови, порядок призначення та мінімальні розміри пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи визначаються актами Кабінету Міністрів України з відповідних питань.

Стаття 55. Умови надання пенсій за віком особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення

Особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення, пенсії надаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»:

№ п/п	Категорії осіб, які постраждали	Зменшення віку
1.	Учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС	
	— які працювали у зоні відчуження з моменту аварії до 1 липня 1986 року незалежно від кількості робочих днів, а з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року — не менше 5 календарних днів	10 років
	— які працювали у 1987 році у зоні відчуження не менше 14 календарних днів	8 років
	— які працювали з 1 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року у зоні відчуження від 1 до 5 календарних днів, у 1987 році — від 10 до 14 календарних днів, у 1988 році — не менше 30 календарних днів, на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або їх будівництві — не менше 14 календарних днів у 1986 році	5 років

Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які відпрацювали на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним у встановленому порядку (чоловіки — 10 років і більше, жінки — 7 років 6 місяців і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на три роки понад передбачений цією статтею.

Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які відпрацювали на інших роботах з шкідливими і важкими умовами праці за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним у встановленому порядку (чоловіки — 12 років 6 місяців і більше, жінки — 10 років і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на один рік понад передбачений цією статтею.

2.	Потерпілі від Чорнобильської катастрофи	
	— евакуйовані з 10-кілометрової зони відчуження у 1986 році	10 років
	— евакуйовані з інших територій зони відчуження у 1986 році	8 років
	— особи, які постійно проживали або постійно проживають чи постійно працювали або постійно працюють у зоні безумовного (обов'язкового) відселення за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у цій зоні не менше 2 років	4 роки* та додатково 1 рік за кожний рік проживання, роботи, але не більше 9 років

2.	Потерпілі від Чорнобильської катастрофи	
	— особи, які постійно проживали або постійно проживають чи постійно працювали або постійно працюють у зоні гарантованого добровільного відселення за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у цій зоні не менше 3 років	3 роки* та додатково 1 рік за 2 роки проживання, роботи, але не більше 6 років
	— особи, які постійно проживали або постійно проживають чи постійно працювали або постійно працюють у зоні посиленого радіологічного контролю за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у цій зоні не менше 4 років	2 роки* та додатково 1 рік за 3 роки проживання, роботи, але не більше 5 років
	— особи, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, що виконувалися за урядовими завданнями	2 роки

* Початкова величина зниження пенсійного віку встановлюється лише особам, які постійно проживали або постійно працювали у зазначених зонах з моменту аварії по 31 липня 1986 року незалежно від часу проживання або роботи в цей період.

Потерпілим від Чорнобильської катастрофи, які відпрацювали на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 (чоловіки — 10 років і більше, жінки — 7 років 6 місяців і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на два роки понад передбачений цією статтею.

Потерпілим від Чорнобильської катастрофи, які відпрацювали на інших роботах з шкідливими і важкими умовами праці за списком № 2 (чоловіки — 12 років 6 місяців і більше, жінки — 10 років і більше), вік виходу на пенсію зменшується додатково на один рік понад передбачений цією статтею.

Пенсійний вік за бажанням особи може бути знижено тільки за однією підставою, передбаченою цією статтею, якщо не обумовлено інше. При цьому відповідне зниження пенсійного віку, передбачене цією статтею, застосовується також до завершення періоду збільшення віку виходу на пенсію до 1 січня 2022 року.

Призначення та виплата пенсій названим категоріям провадиться відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і цього Закону.

Стаття 56. Пільги щодо обчислення стажу роботи (служби)

1. Час роботи, служби (в тому числі державної) з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у зоні відчуження зараховується до стажу роботи, стажу державної служби, вислуги років, яка надає право на пенсію за вислугу років відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»: до 1 січня 1988 року — у потрійному, а з 1 січня 1988 року до 1 січня 1993 року — у полуторному розмірі (у тому числі за списком № 1). З 1 січня 1993 року та в наступні роки пільги з обчислення стажу роботи у зоні відчуження визначаються Кабінетом Міністрів України.

2. Право на пенсію в повному розмірі мають громадяни, віднесені до категорій 1, 2, 3, 4, за умови стажу роботи не менш як: чоловіки — 20 років, жінки — 15 років, із збільшенням пенсії на один процент заробітку за кожний рік роботи понад встановлений цим пунктом стаж, але не вище 75 процентів заробітку, а громадянам, які відпрацювали за списком № 1, чоловіки — 10 років і більше, жінки — 7 років 6 місяців і більше — не вище 85 процентів заробітку.

3. Громадянам, віднесеним до категорій 1, 2, 3 і 4, надається статус ветерана праці за умови наявності у них стажу роботи на 10 років більшого за встановлений пунктом 2 цієї статті (у жінок — 25 років, у чоловіків — 30 років).

Стаття 57. Пільги по обчисленню середньомісячного заробітку

Обчислення середньомісячного заробітку провадиться відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

У разі обчислення пенсії відповідно до частини другої статті 27 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» за бажанням того, хто звернувся за пенсією, середньомісячний фактичний заробіток для обчислення пенсії може визначатися за будь-які 12 місяців підряд роботи на територіях радіоактивного забруднення.

Якщо особа, яка звернулася за пенсією, пропрацювала на територіях радіоактивного забруднення:

менше 12 місяців, — середньомісячний заробіток визначається шляхом поділу загальної суми заробітку за календарні місяці роботи на кількість цих місяців;

не менше 30 календарних днів у двох місяцях, — середньомісячний заробіток визначається за будь-які фактично відпрацьовані 30 календарних днів роботи;

менше місяця, — середньомісячний заробіток визначається за цей календарний місяць з додаванням до заробітку на основній роботі.

Порядок обчислення середньомісячного заробітку для призначення пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, призначеної відповідно до статті 54 цього Закону, визначається Кабінетом Міністрів України.

Особам, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році, а також в евакуації населення на добровільній безплатній основі і стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, що підтверджено відповідними документами, пенсія по інвалідності за їх бажанням обчислюється з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, що був встановлений на час їхнього перебування в зоні відчуження.

Стаття 58. Виплата пенсій працюючим пенсіонерам

Тимчасово, у період з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2016 року, пенсії, призначені відповідно до цього Закону:

особам (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»), які працюють на посадах та на умовах, передбачених законами України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», призначені пенсії/щомісячне довічне грошове утримання не виплачуються;

у період роботи особи (крім інвалідів I та II груп, інвалідів війни III групи та учасників бойових дій, осіб, на яких поширюється дія пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту») на інших посадах/роботах пенсії, розмір яких перевищує 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплачуються в розмірі 85 відсотків призначеного розміру, але не менше 150 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Після звільнення з роботи виплата пенсії відповідно до цього Закону поновлюється.

З 1 січня 2017 року пенсії особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, виплачуються в повному розмірі без урахування одержуваного заробітку (доходу).

Стаття 59. Пенсії військовослужбовцям, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи

Пенсії військовослужбовцям призначаються з їх грошового забезпечення згідно з цим Законом та іншими законодавчими актами. Додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, призначається відповідно до статті 51 цього Закону.

Військовослужбовцям пенсії по інвалідності, а членам їх сімей пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи за їх бажанням можуть призначатися на умовах і в порядку, визначених законодавством України для осіб, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, що їх вони дістали при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків) або відповідно до статті 54 цього Закону.

Особам, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок чого

стали інвалідами, пенсія по інвалідності обчислюється відповідно до цього Закону або за бажанням цих осіб з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, що був встановлений на час їхнього перебування в зоні відчуження.

Стаття 59¹. Виплата пенсій громадянам України, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, у разі виїзду за кордон

У разі виїзду пенсіонера із числа постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи на постійне місце проживання за кордон пенсія, призначена в Україні, крім пенсії, зазначеної в частині другій цієї статті, виплачується в порядку, передбаченому статтею 51 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Пенсія по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, призначена згідно із статтею 54 цього Закону, в разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон виплачується органом, що призначає пенсії. При цьому застосовується порядок переведення в інші країни пенсій по інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 60. Право вибору пільг та компенсацій особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, які мають одночасно право на інші пільги та компенсації, передбачені законодавством України, надаються за їх вибором пільги та компенсації відповідно до одного із законів України.

Розділ ІХ

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 61. Пільги щодо оподаткування об'єднань громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Пільги щодо оподаткування об'єднань громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, встановлюються законами про оподаткування.

Розділ Х

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 62. Роз'яснення порядку застосування цього Закону

Роз'яснення порядку застосування цього Закону провадиться у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, рішення якого є

обов'язковими для виконання міністерствами та іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, всіма суб'єктами господарювання незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форм власності.

Стаття 63. Фінансування витрат, пов'язаних з реалізацією цього Закону

Фінансування витрат, пов'язаних з реалізацією цього Закону, здійснюється за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 64. Відповідальність осіб за порушення цього Закону

Особи, винні в порушенні вимог цього Закону, утаюванні або навмисному перекрученні відомостей про стан радіаційної обстановки або про захворюваність людей, у видачі документів, посвідчень, вчиненні будь-яких інших діянь, що призводять до незаконного одержання громадянами прав і пільг, передбачених цим Законом, несуть матеріальну, адміністративну або кримінальну відповідальність, встановлену законодавством України.

Стаття 65. Порядок видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

1. Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілим від Чорнобильської катастрофи видаються посвідчення, виготовлені за зразками, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Дітям, які не досягли повноліття, посвідчення видаються на загальних підставах та вручаються батькам.

2. При зміні категорії, а також у випадках, передбачених статтею 17 цього Закону, посвідчення підлягає заміні.

3. Посвідчення «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» та «Потерпілий від Чорнобильської катастрофи» є документами, що підтверджують статус громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та надають право користування пільгами, встановленими цим Законом.

4. Видача посвідчень провадиться спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями за поданням районних державних адміністрацій.

Порядок видачі посвідчень встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 66. Поширення дії цього Закону на громадян інших держав, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Громадяни інших держав, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, користуються всіма пільгами, що передбачені цим Законом, у разі переїзду на постійне місце проживання в Україну.

Стаття 67. Порядок підвищення розміру доплат, пенсій і компенсацій, передбачених цим Законом

Конкретні розміри всіх доплат, пенсій і компенсацій підвищуються Кабінетом Міністрів України відповідно до зміни індексу вартості життя і зростання мінімальної заробітної плати.

Крім індексації пенсії, яка здійснюється відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення, у разі, якщо величина середньої заробітної плати в Україні за даними центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, за минулий рік зросла, то з 1 березня поточного року розмір пенсії підвищується в порядку, встановленому частиною другою статті 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність.

Стаття 68. Підстави для припинення виплати компенсацій та надання пільг за проживання на території зони безумовного (обов'язкового) відселення

Виплата компенсацій і надання пільг, передбачених статтями 37 і 46 цього Закону, громадянам, які проживають на території зони безумовного (обов'язкового) відселення, припиняється у разі їх відмови від переселення в збудоване для цієї мети житло (житлові умови повинні відповідати вимогам, передбаченим житловим законодавством). На зазначених громадян у період їх подальшого проживання на радіоактивно забрудненій території не поширюється також пільга щодо зменшення пенсійного віку, передбачена статтею 55 цього Закону.

Стаття 69. Виключено на підставі Закону № 230/96–ВР від 06.06.96

Стаття 70. Захист прав громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

Громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, мають право захищати у відповідних державних, судових органах свої законні інтереси та інтереси своїх дітей.

Стаття 71. Особливості внесення змін до цього Закону

Дія положень цього Закону не може призупинятися іншими законами, крім законів про внесення змін до цього Закону.

ЗАКОН УКРАЇНИ

ПРО ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТЕРИТОРІЇ, ЩО ЗАЗНАЛА РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

№ 791а–XII від 27.02.1991 року

Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 16, ст. 198

Вводиться в дію Постановою ВР № 795–XII від 28.02.91, ВВР, 1991, № 16, ст 199

Із змінами, внесеними:

Законами № 1991–XII від 17.12.91, ВВР, 1992, № 13, ст. 177; № 2530–XII від 01.07.92 ВВР, 1992, № 37, ст. 541;

Декретом № 12–92 від 26.12.92, ВВР, 1993, № 10, ст. 76;

Законами № 157/95–ВР від 28.04.95, ВВР, 1995, № 19, ст. 136; № 498/95–ВР від 22.12.95, ВВР, 1996, № 3, ст. 11; № 608/96–ВР від 17.12.96, ВВР, 1997, № 8, ст. 62; № 182/97–ВР від 04.04.97, ВВР, 1997, № 20, ст. 145; № 2285–IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, № 7–8, ст. 162; № 2505–IV від 25.03.2005, ВВР, 2005, № 17, № 18–19, ст. 267; № 259–VI від 10.04.2008, ВВР, 2008, № 24, ст. 232; № 1566–VI від 25.06.2009, ВВР, 2009, № 51, ст. 759; № 5459–VI від 16.10.2012, ВВР, 2013, № 48, ст. 682; № 1170–VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 22, ст. 816; № 76–VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст.40 – щодо набрання чинності норм зазначеного Закону див. «Прикінцеві положення» № 901–VIII від 23.12.2015, ВВР, 2016, № 4, ст. 44;

Офіційне тлумачення до Закону див. в Рішенні Конституційного Суду № 24–рп/2009 від 06.10.2009

У тексті Закону слова «Української РСР», замінені словом «України», слова «Рада Міністрів Української РСР», «Радою Міністрів Української РСР», «Ради Міністрів Української РСР» замінені відповідно словами «Кабінет Міністрів України», «Кабінетом Міністрів України», «Кабінету Міністрів України», посилання на Державний комітет Української РСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС замінені посиланням на Міністерство у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС України згідно із Законом № 1991–12 від 17.12.91

У тексті Закону слова «Міністерство у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС України», «Міністерство сільського господарства України», «Міністерство охорони навколишнього природного середовища України», «Державний комітет України по стандартизації, метрології та якості продукції» у всіх відмінках замінено словами «Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи», «Міністерство сільського господарства і продовольства України», «Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України», «Державний

комітет України по стандартизації, метрології та сертифікації» у відповідних відмінках згідно із Законом № 182/97–ВР від 04.04.97

У тексті Закону слова «Адміністрація зони» в усіх відмінках замінено словами «центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення» у відповідному відмінку згідно із Законом № 5459–VI від 16.10.2012

Чорнобильська катастрофа створила на значній території України надзвичайно небезпечну для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну обстановку. Україну оголошено зоною екологічної катастрофи. Усунення наслідків цієї катастрофи залежить від законодавчого визначення правового режиму різних за ступенем радіоактивного забруднення територій і заходів щодо його забезпечення. Закон регулює питання поділу території на відповідні зони, режим їх використання та охорони, умови проживання та роботи населення, господарську, науково-дослідну та іншу діяльність в цих зонах. Закон закріплює і гарантує забезпечення режиму використання та охорони вказаних територій з метою зменшення дії радіоактивного опромінення на здоров'я людини та на екологічні системи.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

До територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в межах України належать території, на яких виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами понад доаварійний рівень, що з урахуванням природно-кліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій може призвести до опромінення населення понад 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік, і яке потребує вжиття заходів щодо радіаційного захисту населення та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення населення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення його нормальної господарської діяльності.

Стаття 2. Визначення категорій зон радіоактивно забруднених територій

Залежно від ландшафтних та геохімічних особливостей ґрунтів, величини перевищення природного доаварійного рівня накопичення радіонуклідів у навколишньому середовищі, пов'язаних з ними ступенів можливого негативного впливу на здоров'я населення, вимог щодо здійснення

радіаційного захисту населення та інших спеціальних заходів, з урахуванням загальних виробничих та соціально-побутових відносин територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділяється на зони.

Такими зонами є:

1) зона відчуження — це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 році;

2) зона безумовного (обов'язкового) відселення — це територія, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами, з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 15,0 Кі/км² та вище, або стронцію від 3,0 Кі/км² та вище, або плутонію від 0,1 Кі/км² та вище, де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 5,0 мЗв (0,5 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період;

3) зона гарантованого добровільного відселення — це територія з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 5,0 до 15,0 Кі/км², або стронцію від 0,15 до 3,0 Кі/км², або плутонію від 0,01 до 0,1 Кі/км², де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період.

Межі цих зон встановлюються та переглядаються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з Національною академією наук, центральними органами виконавчої влади, сільськогосподарства та з питань продовольчої безпеки держави, безпеки використання ядерної енергії, управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, на основі експертних висновків.

Перелік населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення, та дані щорічних дозиметричних паспортизацій із зазначенням очікуваних доз опромінення населення оприлюднюються Кабінетом Міністрів України один раз на три роки, починаючи з 2009 року, а також надаються на запит відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Карти зазначених зон, перелік населених пунктів, віднесених до цих зон, та дані щорічних дозиметричних паспортизацій із зазначенням очікуваних доз опромінення населення один раз на три роки публікуються в загальнодержавних та регіональних друкованих засобах масової інформації і зберігаються у відповідних центральних та місцевих органах виконавчої влади.

Стаття 3. Визначення радіаційно небезпечних земель

Радіаційно небезпечні землі — це землі, на яких неможливе подальше проживання населення, одержання сільськогосподарської та іншої

продукції, продуктів харчування, що відповідають республіканським та міжнародним допустимим рівням вмісту радіоактивних речовин, або які нецільно використовувати за екологічними умовами.

До зазначених у цій статті земель належать території, вказані в пунктах 1 і 2 статті 2 цього Закону.

Стаття 4. Визначення радіоактивно забруднених земель

Радіоактивно забруднені землі — це землі, які потребують проведення заходів радіаційного захисту та інших спеціальних втручань, спрямованих на обмеження додаткового опромінення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення нормальної господарської діяльності.

До зазначених у цій статті земель належать території, вказані в пунктах 3 і 4 статті 2 цього Закону.

Стаття 5. Компетенція України щодо зон, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Україна визначає правовий режим зон, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, укладає договори на проведення робіт з іншими державами, міжнародними організаціями.

Кабінет Міністрів України визначає всю господарську міжнародну діяльність у зоні відчуження.

Координацію робіт у зонах здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

Стаття 6. Фінансування робіт у зонах, що зазнали радіоактивного забруднення

Фінансування робіт для подолання наслідків Чорнобильської катастрофи здійснюється за рахунок державного бюджету України, а також інших фінансових надходжень.

Стаття 7. Забезпечення господарської діяльності у зонах гарантованого добровільного відселення та посиленого радіоекологічного контролю

Не підлягають оподаткуванню земельні ділянки та будинки, розташовані на території зон гарантованого добровільного відселення і посиленого радіоекологічного контролю, що належать громадянам, які проживають поза межами зон радіоактивного забруднення.

Стаття 8. Управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення після повного відселення жителів

Управління зоною відчуження, а також зоною безумовного (обов'язкового) відселення після повного відселення жителів з населених пунктів, віднесених до цієї зони, та припинення у зв'язку з цим у зазначених

пунктах діяльності місцевих рад здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, організовує та координує проведення всіх заходів на територіях зони відчуження, а також зони безумовного (обов'язкового) відселення, вирішує питання їх фінансування, охорони громадського порядку, захисту наукових і економічних інтересів держави, вживає заходів до створення безпечних умов праці та зменшення рівня опромінення персоналу, який працює на цих територіях, з метою охорони його здоров'я, забезпечує додержання норм радіаційної безпеки, порядку поведінки з радіоактивними відходами, а також несе відповідальність за оперативне, повне та об'єктивне інформування населення про екологічний стан у цих зонах.

Накази центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, є обов'язковими для виконання всіма підприємствами, установами і організаціями, розташованими або залученими до робіт у зазначених зонах, незалежно від форм власності та організаційно-правових форм.

Стаття 9. Управління зоною безумовного (обов'язкового) відселення до повного відселення жителів з населених пунктів, віднесених до цієї зони, та зоною гарантованого добровільного відселення

Управління зоною безумовного (обов'язкового) відселення до повного відселення жителів з населених пунктів, віднесених до цієї зони, та управління зоною гарантованого добровільного відселення здійснюється відповідними обласними радами.

Стаття 10. Забезпечення населення інформацією про радіаційний стан території

Кабінет Міністрів України забезпечує населення необхідною інформацією про радіаційний стан території.

Стаття 11. Власність на результати наукових досліджень, пов'язаних з Чорнобильською катастрофою

Вся наукова інформація та результати наукових досліджень, які одержані в зонах радіоактивного забруднення, є надбанням України і можуть бути використані тільки з дозволу Кабінету Міністрів України.

Розділ II

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗОН ВІДЧУЖЕННЯ ТА БЕЗУМОВНОГО (ОБОВ'ЯЗКОВОГО) ВІДСЕЛЕННЯ

Стаття 12. Види діяльності, заборонені у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення

Землі зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення виводяться з господарського обороту, відмежовуються від суміжних територій і переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель.

У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забороняється:

- постійне проживання населення;
- здійснення діяльності з метою одержання товарної продукції без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення;
- перебування осіб, які не мають на це спеціального дозволу, а також залучення до роботи осіб без їх згоди;
- вивезення за межі зон без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, землі, глини, піску, торфу, деревини, а також заготівля і вивезення рослинних кормів, лікарських рослин, грибів, ягід та інших продуктів побічного лісокористування, за винятком зразків для наукових цілей;
- винесення або вивезення із зон будівельних матеріалів і конструкцій, машин і устаткування, хатніх речей, іншого рухомого майна без спеціального дозволу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і дозиметричного контролю;
- ведення сільськогосподарської, лісогосподарської, виробничої та іншої діяльності, а також будівництво без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, (у тому числі будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення);
- випасання худоби, порушення середовища перебування диких тварин, спортивне та промислове полювання і рибальство;
- перегін тварин, сплав лісу. В'їзд на територію зони і виїзд з неї здійснюється тільки за спеціальними перепустками з обов'язковим дозиметричним контролем людей та транспортних засобів. Транзитний проїзд усіх видів транспорту здійснюється за спеціальними перепустками, що видаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення;

— будь-яка інша діяльність, яка не забезпечує режим радіаційної безпеки;

— перебування осіб, які мають медичні протипоказання для роботи в контакт з джерелами іонізуючого випромінювання або щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з роботами по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, оскільки вони є професійно хворими.

Порядок застосування положень цієї статті визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 13. Обов'язкові заходи, які здійснюються в зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення

У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення спеціалізованими підрозділами здійснюються обов'язкові заходи щодо:

— запобігання винесенню радіонуклідів з території зон і радіоактивному забрудненню навколишнього середовища;

— моніторингу стану природного середовища та медико-біологічного моніторингу;

— утримання території в належному санітарному і пожежобезпечному стані;

— застосування методів фіксації радіонуклідів на місцевості.

Всі види діяльності повинні проводитись з обмеженням загальної колективної дози радіоактивного опромінення, а також з обмеженням кількості залучених осіб.

Стаття 14. Охорона територій зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення

У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забезпечується суворий природоохоронний режим, охорона територій, природних, історичних та етнокультурних пам'яток відповідно до чинного законодавства.

Охорону громадського порядку на територіях зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, контрольно-пропускний режим при в'їзді та виїзді з таких зон забезпечують уповноважені підрозділи органу Національної поліції, а пожежну і техногенну безпеку — центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку.

Контроль за виконанням зазначених заходів здійснюється в зоні відчуження та відселеній частині зони безумовного (обов'язкового) відселення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення, в іншій частині зони безумовного (обов'язкового) відселення — відповідними обласними державними адміністраціями.

Розділ III
ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗОНИ
ГАРАНТОВАНОГО ДОБРОВОЛЬНОГО ВІДСЕЛЕННЯ

**Стаття 15. Використання земель зони гарантованого
добровільного відселення**

Земельні ділянки, розташовані у зоні гарантованого добровільного відселення, належать до радіоактивно забруднених і використовуються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Якщо за економічними та екологічними умовами подальше використання цих земель неможливе, вони переводяться до категорії радіаційно небезпечних.

**Стаття 16. Види діяльності, заборонені у зоні
гарантованого добровільного відселення**

У зоні гарантованого добровільного відселення забороняється:

- будівництво нових, розширення діючих підприємств, безпосередньо не пов'язаних із забезпеченням радіоекологічного, соціального захисту населення, а також умов його життя та праці;
- будь-яка діяльність, що погіршує радіоекологічну ситуацію;
- природокористування, яке не відповідає вимогам норм радіаційної безпеки;
- внесення пестицидів, гербіцидів, отрутохімікатів без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- залучення школярів, учнів і студентів до робіт, які можуть негативно вплинути на стан їх здоров'я.

**Стаття 17. Заходи щодо зниження ризику
захворюваності населення у зоні
гарантованого добровільного відселення**

З метою зниження ризику захворюваності населення та зменшення доз радіоактивного опромінення у зоні гарантованого добровільного відселення державою гарантується:

- добровільне переселення людей із зони;
- перепрофілювання виробництв на випуск екологічно чистої продукції;
- постійний дозиметричний контроль радіоактивного забруднення ґрунту, води, повітря, продуктів харчування, сировини, жилих і виробничих приміщень, а також медико-біологічний та радіоекологічний моніторинг;
- проведення суцільної щорічної медичної диспансеризації населення та забезпечення ранньої профілактики захворювань;
- забезпечення населення в необхідній кількості та асортименті медичними препаратами, питною водою, чистими продуктами харчування, у тому числі такими, які мають радіопротекторні властивості, сприяють виведенню з організму радіонуклідів;

- у разі доцільності дезактивація території спеціалізованими підрозділами;
- проведення суцільної газифікації населених пунктів і будівництво доріг з асфальтовим та бетонним покриттям;
- надання громадянам, які проживають у зазначеній зоні, пільг та компенсацій, передбачених Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та іншими актами чинного законодавства.

Розділ IV

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗОНИ ПОСИЛЕНОГО РАДІОЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

Стаття 18. Види діяльності, заборонені у зоні посиленого радіоекологічного контролю

У зоні посиленого радіоекологічного контролю забороняється:

- будівництво санаторіїв, піонерських таборів, баз і будинків відпочинку, а також будівництво нових підприємств, які шкідливо впливають на здоров'я населення і навколишнє середовище;
- будь-яка діяльність, що погіршує радіоекологічну ситуацію;
- природокористування, яке не відповідає вимогам норм радіаційної безпеки;
- внесення пестицидів, гербіцидів, отрутохімікатів без спеціального дозволу в центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- залучення школярів, учнів і студентів до робіт, які можуть негативно вплинути на стан їх здоров'я.

Стаття 19. Заходи щодо зниження ризику захворюваності населення у зоні посиленого радіоекологічного контролю

З метою зниження ризику захворюваності населення та зменшення доз радіоактивного опромінення у зоні посиленого радіоекологічного контролю державою гарантується:

- перепрофілювання виробництв на випуск екологічно чистої продукції;
- постійний дозиметричний контроль радіоактивного забруднення ґрунту, води, повітря, продуктів харчування, сировини, жилих і виробничих приміщень, а також медико-біологічний та радіоекологічний моніторинг;
- проведення суцільної щорічної медичної диспансеризації населення та забезпечення ранньої профілактики захворювань;
- забезпечення населення в необхідній кількості та асортименті медичними препаратами, питною водою, чистими продуктами харчування,

в тому числі такими, які мають радіопротекторні властивості, сприяють виведенню з організму радіонуклідів;

— в разі доцільності дезактивація території спеціалізованими підрозділами;

— поетапне проведення суцільної газифікації населених пунктів і будівництво доріг з асфальтовим та бетонним покриттям;

— надання громадянам, які проживають у зазначеній зоні, пільг і компенсацій, передбачених Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та іншими актами чинного законодавства.

Розділ V

КОНТРОЛЬ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ В ЗОНАХ, ЩО ЗАЗНАЛИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 20. Державний контроль за додержанням правового режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Державний контроль за додержанням правового режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення, здійснюється уповноваженими на те державними органами в порядку, встановленому законодавством України.

Органом, відповідальним за здійснення державного контролю за додержанням правового режиму зони відчуження та відселеної частини зони безумовного (обов'язкового) відселення, є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

Стаття 21. Органи, які здійснюють радіаційний контроль в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Прогнозні оцінки сумарної дози опромінення людей, а також контроль за додержанням норм радіаційної безпеки здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Загальна оцінка радіаційної обстановки на території зон, що зазнали радіоактивного забруднення, радіоекологічний моніторинг території, методичне керівництво та координація робіт по визначенню радіаційної обстановки здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

Радіаційний контроль за рівнем радіоактивного забруднення сільськогосподарських угідь здійснюється центральним органом виконавчої

влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі; водних ресурсів — центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства; підземних вод та корисних копалин — центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр; атмосферного повітря на території населених пунктів — центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Радіаційний контроль за рівнем радіоактивного забруднення сільськогосподарської продукції і продуктів харчування здійснюється центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Радіаційний контроль за рівнями радіоактивного забруднення залізничного, водного, авіаційного та автомобільного транспорту, їх складових частин, вирішення питань про надання дозволу на його переміщення за межі зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення здійснюється міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, яким належать зазначені транспортні засоби, за участю у разі потреби Національної поліції.

Радіаційний контроль за вивезенням домашніх і побутових речей, знарядь праці та будівельних матеріалів, свійських тварин за межі радіоактивно забрудненої території, з якої передбачається відселення людей, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення.

Контроль за достовірністю і об'єктивністю даних відомчих служб, що здійснюють радіаційний контроль, незалежно від їх підпорядкування покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення, а метрологічний контроль — на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері технічного регулювання.

Відомчий радіаційний контроль за рівнями радіоактивного забруднення продукції здійснюється підприємствами, об'єднаннями і організаціями, які її виготовляють.

Розділ VI

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ В ЗОНАХ, ЩО ЗАЗНАЛИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Стаття 22. Відповідальність за порушення правового режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення

Особи, винні у порушенні встановленого цим Законом правового режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення, а також

у невиконанні приписів державних органів, які здійснюють контроль у цій галузі,

— несуть встановлену законодавством кримінальну, адміністративну, матеріальну чи іншу відповідальність.

Особи, з вини яких громадянам, підприємствам, установам і організаціям завдано майнової шкоди, пов'язаної з недодержанням встановленого цим Законом режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення, повинні відшкодувати завдану потерпілим майнову шкоду відповідно до чинного законодавства.

ЗАКОН УКРАЇНИ

ПРО ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОДАЛЬШОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ І ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ЗРУЙНОВАНОГО ЧЕТВЕРТОГО ЕНЕРГОБЛОКА ЦІЄЇ АЕС НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

№ 309–XIV від 11 грудня 1998 року

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 4, ст. 33

Із змінами, внесеними:

Законами № 722–XIV від 03.06.99, ВВР, 1999, № 32, ст. 264; № 2398–III від 26.04.2001, ВВР, 2001, № 27, ст. 133; № 1064–IV від 09.07.2003, ВВР, 2004, № 5, ст. 28; № 1907–IV від 29.06.2004, ВВР, 2004, № 51, ст. 546; № 886–VI від 15.01.2009, ВВР, 2009, № 24, ст. 300;

Кодексами № 2755–VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, № 13–14; № 15–16, № 17, ст. 112; № 4495–VI від 13.03.2012, ВВР, 2012; № 44–45, № 46–47, № 48, ст. 552

Законами № 5067–VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 24, ст. 243; № 76–VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст. 40;

(У преамбулі та в тексті Закону слова «і населення міста Славутич» виключено згідно із Законом № 722–XIV від 03.06.99)

Метою цього Закону є регулювання особливостей правовідносин під час подальшої експлуатації та дострокового зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС, перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС, а також особливостей оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності, здійснення діяльності яких пов'язане з цим.

Стаття 1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

зняття з експлуатації енергоблока Чорнобильської АЕС — комплекс заходів після вилучення ядерного палива з установки, виконання яких робить неможливим її використання у цілях, для яких вона була споруджена, та забезпечує безпеку населення та довкілля;

припинення експлуатації енергоблока Чорнобильської АЕС — заключний етап експлуатації енергоблока, який реалізується після прийняття рішення про зняття його з експлуатації та протягом якого він приводиться до стану, коли ядерне паливо відсутнє на його території або, перебуваючи в межах цієї території, розміщене тільки у сховищах

відпрацьованого ядерного палива, призначених для його тривалого безпечного зберігання;

конфайнмент — захисна споруда, що включає в себе комплекс технологічного обладнання для вилучення із зруйнованого четвертого енергоблока Чорнобильської АЕС матеріалів, які містять ядерне паливо, поводження з радіоактивними відходами та інші системи, призначена для здійснення діяльності з перетворення цього енергоблока на екологічно безпечну систему та забезпечення безпеки персоналу, населення і довкілля.

Стаття 2. Відносини, що виникають під час подальшої експлуатації та зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС, перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС (далі — об'єкта «Укриття») на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту працівників Чорнобильської АЕС, регулюються законами України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про поводження з радіоактивними відходами», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про спеціальну економічну зону «Славутич», цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 3. Основними завданнями цього Закону є:

розвиток правових засад подальшої експлуатації, зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

встановлення особливостей правового режиму використання міжнародної технічної допомоги, яка надається на безоплатній і безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС;

встановлення порядку фінансування обіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами, робіт з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС і ліквідації негативних соціальних наслідків у місті Славутичі, пов'язаних із закриттям Чорнобильської АЕС, а також визначення особливостей щорічного формування видатків Державного бюджету України на фінансування вищезазначених напрямів.

Стаття 4. Дія цього Закону поширюється на види діяльності, пов'язані з подальшою експлуатацією, зняттям з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС, перетворенням об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпеченням соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС.

Стаття 5. Державна підтримка робіт з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему повинна забезпечуватися відповідно до затвердженої в установленому порядку Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Стаття 6. Роботи з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему виконуються відповідно до затвердженої в установленому порядку Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Однією з цілей щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему є вилучення з нього матеріалів, які містять ядерне паливо, та радіоактивних відходів. При цьому до вилучення матеріалів, які містять ядерне паливо, та радіоактивних відходів з об'єкта «Укриття» забезпечується переведення їх у контрольований стан.

Стаття 7. Фінансування робіт з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, забезпечення радіаційної безпеки, медичного та біофізичного контролю персоналу Чорнобильської АЕС та підрядних організацій, що виконують роботи з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС і жителів міста Славутич здійснюється за рахунок державного бюджету України, міжнародної технічної допомоги та добровільних внесків юридичних або фізичних осіб та інших джерел, які не заборонені законом.

Законом про Державний бюджет України на відповідний рік передбачається окремим рядком виділення коштів на фінансування робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС і жителів міста Славутич, а також виділення коштів на фінансування робіт з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Кошти, передбачені частиною першою цієї статті, зараховуються на окремий рахунок. Розпорядника цих коштів визначає Кабінет Міністрів України, якщо інше не передбачено діючими міжнародними угодами.

Стаття 9. Міжнародна технічна допомога, яка надається на безоплатній і безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС, підлягає особливому режиму оподаткування відповідно до законодавства.

Стаття 10. Міжнародна технічна допомога, зазначена у статті 9, підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Відмова у державній реєстрації міжнародної технічної допомоги може бути оформлена лише письмово із зазначенням причин. Необґрунтована відмова у державній реєстрації міжнародної технічної допомоги забороняється.

Стаття 11. Міжнародна технічна допомога, яка надається на безоплатній і безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС, може використовуватися лише за цільовим призначенням.

Стаття 12. Працівники Чорнобильської АЕС, які влаштувалися на роботу до 15 грудня 2000 року і які вивільняються з роботи у зв'язку з достроковим зняттям Чорнобильської АЕС з експлуатації, мають право на: соціальне забезпечення та страхування на загальних засадах відповідно до законодавства;

працевлаштування самостійно або за сприяння державної служби зайнятості на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форми власності у першочерговому порядку;

користування закладами охорони здоров'я за попереднім місцем роботи.

Держава забезпечує працівникам Чорнобильської АЕС, які влаштувалися на роботу до 15 грудня 2000 року і які вивільняються з роботи у зв'язку з достроковим зняттям Чорнобильської АЕС з експлуатації, додаткові гарантії щодо:

а) надання у разі припинення трудового договору одноразової допомоги в розмірі не менше середнього місячного заробітку;

б) надання одноразової матеріальної допомоги в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі їх переселення в іншу місцевість;

в) *виключено на підставі Закону № 76–VIII від 28.12.2014;*

г) надання щомісячної доплати до пенсії непрацюючим пенсіонерам, вивільненим у зв'язку із закриттям Чорнобильської АЕС, у порядку та розмірі, визначених Кабінетом Міністрів України.

(Поширити положення пункту «г» частини другої статті 12 також на непрацюючих пенсіонерів, які перебували (за станом на 15 грудня 2000 року) в трудових відносинах з Чорнобильською АЕС або з профспілковою організацією Чорнобильської АЕС і були звільнені у період після закриття Чорнобильської АЕС (15 грудня 2000 року) до набрання чинності цим Законом:

за власним бажанням у зв'язку з виходом на пенсію;

у зв'язку з виявленою невідповідністю працівника займаній посаді за станом здоров'я;

у зв'язку із закінченням строку повноважень або скороченням штату, які відповідно працювали на виборних та/або штатних посадах у профспілковій організації Чорнобильської АЕС, за умови, що їх робочі місця знаходилися безпосередньо на Чорнобильській АЕС згідно із Законом № 1907–IV від 29.06.2004).

Фінансування витрат на компенсації та гарантії, зазначені у пунктах «а», «б», «в», «г» частини другої цієї статті, здійснюється за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на здійснення заходів, пов'язаних з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС.

Застрахованим особам, зазначеним у частинах першій і другій статті 22 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», — працівникам Чорнобильської АЕС, які вивільняються з роботи у зв'язку з достроковим зняттям Чорнобильської АЕС з експлуатації, гарантується право на одержання допомоги по безробіттю у розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати за останнім місцем роботи (обчисленої за рік) протягом 120 календарних днів, 75 відсотків — протягом 30 наступних календарних днів і 50 відсотків — протягом 390 наступних календарних днів за умови їх реєстрації в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу протягом чотирнадцяти календарних днів після звільнення.

Допомога по безробіттю може виплачуватися одноразово для організації безробітними підприємницької діяльності, якщо ці безробітні не можуть бути працевлаштовані у зв'язку з відсутністю на ринку праці підходящої роботи.

Одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації безробітними підприємницької діяльності здійснюється в розмірі допомоги по безробіттю, нарахованої відповідно до цієї статті, у розрахунку на 540 календарних днів.

Матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації надається в розмірі допомоги по безробіттю на початок навчання і не підлягає зменшенню. Тривалість виплати цієї допомоги зараховується до загальної тривалості виплати допомоги по безробіттю і не може її перевищувати.

Виплата допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової, що призначена для організації безробітними підприємницької діяльності, та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації понад розміри і тривалість, передбачені Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», здійснюється відповідно до порядку, передбаченого законодавством для надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової, що призначена для організації безробітними підприємницької діяльності, та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації, та за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на соціальний захист працівників, що вивільняються у зв'язку з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС.

Порядок здійснення виплат, передбачених пунктами «а», «б», «г» частини другої цієї статті, та виплат допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової, що призначена для організації безробітними підприємницької діяльності, та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації понад розміри і тривалість, передбачені Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», встановлюється Кабінетом Міністрів України.

З метою забезпечення ядерної безпеки та береження кваліфікованих кадрів в Україні працівникам зупинених енергоблоків, а також працівникам об'єкта «Укриття», на період виведення Чорнобильської АЕС з експлуатації, встановлюється заробітна плата в розмірі не нижчому від середньої заробітної плати працівників відповідних професій та посад на діючих атомних електростанціях України із збереженням пільг, передбачених законами України.

Стаття 13. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом місяця:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

3. Внести до законодавчих актів України такі зміни:

- 1) *втратив чинність на підставі Закону № 5067–VI від 05.07.2012;*
- 2) *втратив чинність на підставі Кодексу № 2755–VI від 02.12.2010;*
- 3) *втратив чинність на підставі Кодексу № 2755–VI від 02.12.2010;*
- 4) *втратив чинність на підставі Кодексу № 4495–VI від 13.03.2012.*

4. Кабінету Міністрів України:

1) при уточненні показників Державного бюджету України на другий квартал 2001 року передбачити окремим рядком кошти на фінансування у повному обсязі робіт по зняттю з експлуатації першого, другого та третього енергоблоків Чорнобильської АЕС, передбачивши також видатки щодо українського внеску в міжнародні проекти в розмірі не менше 325 млн. гривень, а також кошти на соціальний захист працівників Чорнобильської АЕС, які вивільняються у зв'язку з достроковим зняттям Чорнобильської АЕС з експлуатації, у сумі не менше 50 млн. гривень;

2) передбачити у проектах законів про Державний бюджет України на 2002 рік та наступні роки виділення окремим рядком коштів на фінансування у повному обсязі робіт по зняттю з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС відповідно до графіка, а також на ліквідацію негативних соціальних наслідків у місті Славутич, пов'язаних із закриттям Чорнобильської АЕС.

3) щорічно у проектах законів про Державний бюджет України у розподілі видатків по головних розпорядниках бюджетних коштів

передбачати кошти на фінансування заходів, визначених статтями 7 і 8 цього Закону, за такими напрямками:

підтримання у безпечному стані енергоблоків та об'єкта «Укриття» Чорнобильської АЕС та виведення її з експлуатації;

внесок України до Чорнобильського фонду «Укриття» на реалізацію програми SIP;

виконання робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами;

фінансування будівництва пускового комплексу «Вектор»;

фізичний захист ядерних установок та ядерних матеріалів;

підтримання екологічно безпечного стану у зонах відчуження і безумовного (обов'язкового) відселення;

фінансування державного санітарно-епідеміологічного нагляду та спеціалізованого медичного обслуговування працівників Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС» та жителів міста Славутича;

додаткова дотація бюджету міста Славутича на забезпечення утримання соціальної інфраструктури міста у повному обсязі;

соціальний захист працівників, які вивільняються у зв'язку з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС;

4) відповідно до частини другої статті 100 Бюджетного кодексу України при формуванні розрахункових показників бюджету міста Славутича до обчисленого за формулою обсягу коштів, що підлягає передачі до Державного бюджету України, застосовувати коефіцієнт 0,6.

ЗАКОН УКРАЇНИ

ПРО ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНУ ПРОГРАМУ ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА «УКРИТТЯ» НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

№ 886-VI від 15 січня 2009 року

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, № 24, ст. 300

Із змінами, внесеними Законом № 3960-VI від 21.10.2011, ВВР, 2012, № 23, ст. 231

Верховна Рада України постановляє:

I. Затвердити Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему (додається).

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2010 року.

2. Внести до Закону України «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 4, ст. 33, № 32, ст. 264; 2001 р., № 27, ст. 133; 2004 р., № 5, ст. 28, № 51, ст. 546) такі зміни: статті 5 і 6 викласти в такій редакції:

Стаття 5. Державна підтримка робіт з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему повинна забезпечуватися відповідно до затвердженої в установленому порядку Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Стаття 6. Роботи з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему виконуються відповідно до затвердженої в установленому порядку Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Однією з цілей щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему є вилучення з нього матеріалів, які містять ядерне паливо, та радіоактивних відходів. При цьому до вилучення матеріалів, які

містять ядерне паливо, та радіоактивних відходів з об'єкта «Укриття» забезпечується переведення їх у контрольований стан»;

2) частини першу та другу статті 7 викласти в такій редакції:

«Стаття 7. Фінансування робіт з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, забезпечення радіаційної безпеки, медичного та біофізичного контролю персоналу Чорнобильської АЕС та підрядних організацій, що виконують роботи з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС і жителів міста Славутич здійснюється за рахунок Державного бюджету України, міжнародної технічної допомоги та добровільних внесків юридичних або фізичних осіб та інших джерел, які не заборонені законом.

Законом про Державний бюджет України на відповідний рік передбачається окремим рядком виділення коштів на фінансування робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС і жителів міста Славутич, а також виділення коштів на фінансування робіт з перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему»;

3) статтю 8 виключити.

3. Кабінету Міністрів України:

після укладення контрактів, передбачених заходами щодо зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, визначених у додатку до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, у місячний термін інформувати Верховну Раду України про умови контракту, обсяги фінансування та графіки виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами;

щоквартально інформувати Верховну Раду України про обсяги фінансування та графіки виконаних робіт (надання послуг), які передбачені контрактами, що визначені міжнародним Планом здійснення заходів на об'єкті «Укриття»;

наприкінці поточного та на початку чергового етапу робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему подавати в порядку законодавчої ініціативи до Верховної Ради України проект відповідних змін та уточнень до Загальнодержавної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА ПРОГРАМА ЗНЯТТЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТА «УКРИТТЯ» НА ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНУ СИСТЕМУ

Загальні положення

Ця Загальнодержавна програма зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему (далі – Програма) визначає основні напрями робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, орієнтовні обсяги їх фінансування, організаційні та технічні завдання.

До розташованих на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС ядерних установок та об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, що підлягатимуть зняттю з експлуатації, належать:

перший, другий та третій енергоблоки (головні корпуси);

перше сховище відпрацьованого ядерного палива на основі технології «мокрого» зберігання;

тимчасові сховища рідких і твердих радіоактивних відходів.

Зняттю з експлуатації підлягають також інші об'єкти загальностанційного призначення: допоміжні, електротехнічні, гідротехнічні споруди, ставок-охолоджувач.

На промисловому майданчику Чорнобильської АЕС знаходиться четвертий зруйнований енергоблок (об'єкт «Укриття»), який є ядерно небезпечним об'єктом і тимчасовим сховищем неорганізованих радіоактивних відходів. Заходи, що здійснюються на об'єкті «Укриття», кваліфікуються як перетворення його на екологічно безпечну систему.

Завершення діяльності із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему потребує близько 100 років, тому Програма містить першочергові заходи, які необхідно здійснити протягом 2009–2012 років на етапі припинення експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Мета Програми

Метою Програми є забезпечення реалізації державної політики щодо: підготовки до зняття і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

забезпечення захисту персоналу, населення та довкілля від впливу іонізуючого випромінювання.

Програмою передбачено діяльність за такими основними напрямками: припинення експлуатації, підготовка до зняття і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС;

перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

поводження з радіоактивними відходами Чорнобильської АЕС, що накопичені за період експлуатації та утворюватимуться під час виконання робіт із зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

науково-технічна та інформаційна підтримка робіт з підготовки до зняття і зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, гарантування прозорості для суспільства рішень стосовно забезпечення безпеки діяльності, передбаченої Програмою;

соціальний захист працівників Чорнобильської АЕС та мешканців міста Славутич у зв'язку з достроковим зняттям Чорнобильської АЕС з експлуатації.

Для досягнення мети Програми в умовах відсутності досвіду зняття з експлуатації енергоблоків з реакторами типу РВПК-1000 необхідно:

удосконалювати нормативно-правову базу з питань зняття з експлуатації ядерних установок та об'єктів, призначених для поведження з радіоактивними відходами;

забезпечити будівництво об'єктів, призначених для поведження з радіоактивними відходами, які утворюватимуться у процесі зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

створити на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС комплекс інженерно-технічних систем та споруд, у тому числі інтегровану систему поведження з радіоактивними відходами, для забезпечення виконання робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Відповідно до законодавства України проваджувати діяльність із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС передбачається за такими етапами:

1) припинення експлуатації (підготовчий етап до зняття з експлуатації) — етап, під час якого буде здійснено вилучення ядерного палива та переміщення його у сховище відпрацьованого ядерного палива, призначене для довгострокового зберігання. Поточний етап, під час якого виконується основне завдання, що визначає тривалість етапу, — вилучення ядерного палива з енергоблоків. Строк завершення — не раніше 2013 року;

2) остаточне закриття та консервація реакторних установок. На цьому етапі буде проведено консервацію реакторів і найбільш радіаційно забрудненого устаткування (орієнтовно до 2022 року);

3) витримка реакторних установок протягом періоду, під час якого повинне відбутися природне зниження радіоактивного випромінювання до прийнятного рівня (орієнтовно до 2045 року);

4) демонтаж реакторних установок. На цьому етапі буде проведено демонтаж устаткування та очищення майданчика з метою максимального зняття обмежень і регуляторного контролю (орієнтовно до 2065 року).

Техніко-економічне обґрунтування основних заходів із зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС повинне готуватися у рамках проекту зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС.

Перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему передбачає:

- зменшення ризиків впливу іонізуючого випромінювання;
- створення додаткових захисних бар'єрів, зокрема таких, що забезпечуватимуть належні умови для виконання робіт на наступному етапі;
- вилучення з об'єкта «Укриття» паливовмісних матеріалів, високоактивних та довгоіснуючих радіоактивних відходів, переведення їх у безпечний стан, проміжне контрольоване зберігання та захоронення у глибинних сховищах (стабільних геологічних формаціях) у разі, якщо до початку їх вилучення (орієнтовно 30–50 років) не запропоновано альтернативного шляху забезпечення безпеки зберігання матеріалів у об'єкті «Укриття».

Інженерно-технологічні критерії проектування і будівництва конфайнмента повинні визначатися в установленому порядку на етапі розроблення та затвердження передпроектної та проектної документації.

Завдання щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему розв'язуватиметься шляхом послідовного розроблення та виконання окремих планів, проектів або програм, спрямованих на здійснення зазначених заходів. Заходи кожного наступного етапу повинні детально плануватися наприкінці попереднього та базуватися на його результатах з урахуванням досягнутого рівня розвитку техніки і технологій поводження з радіоактивними відходами та паливовмісними матеріалами.

Послідовність здійснення заходів та обсяги робіт повинні коригуватися з урахуванням результатів реалізації проекту міжнародної технічної допомоги — Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття».

Завдання і заходи

Основними завданнями етапу припинення експлуатації Чорнобильської АЕС є:

- підтримка у безпечному стані першого, другого, третього енергоблоків та існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива;

- створення на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС інфраструктури для поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами;

- звільнення від ядерного палива енергоблоків;

- завершення будівництва та введення в експлуатацію:

- другого сховища відпрацьованого ядерного палива;

- заводу з переробки рідких радіоактивних відходів;

- промислового комплексу поводження з твердими радіоактивними відходами;

розроблення та затвердження проектів:
остаточного закриття та консервації першого, другого та третього енергоблоків;

реконструкції транспортно-технологічної частини існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива;

поводження з пошкодженим ядерним паливом;

виведення з експлуатації ставка-охолоджувача;

модернізації об'єктів інфраструктури (електромережа, водо-, теплопостачання, пожежогасіння, телекомунікації тощо);

виведення з експлуатації та частковий демонтаж окремих систем і елементів енергоблоків;

здійснення організаційно-технічних заходів з управління, експлуатації, технічного обслуговування, ремонту систем, що працюватимуть у подальшому, та забезпечення контролю за безпекою.

На етапі остаточного закриття та консервації енергоблоків Чорнобильської АЕС здійснюються такі основні заходи:

демонтаж зовнішніх стосовно ядерного реактора систем та елементів установок, які не впливають на безпеку та не потрібні для роботи на подальших етапах;

укріплення бар'єрів, які запобігають поширенню радіоактивних речовин у довкілля;

надійна консервація частин установок, що не демонтуються;

створення умов для забезпечення тимчасового контрольованого зберігання радіоактивних речовин на установках;

збирання та кондиціювання радіоактивних відходів, що утворюються під час проведення зазначених робіт, передача цих відходів спеціалізованим підприємствам.

На етапі витримки реакторних установок здійснюються такі основні заходи:

експлуатація систем та елементів, що забезпечують безпечно зберігання радіоактивних речовин, які містяться в законсервованих установках;

періодичне обстеження стану законсервованої установки.

На етапі демонтажу реакторних установок основними завданнями є демонтаж і вилучення систем та елементів, рівень забруднення яких перевищує рівні вилучення, для розміщення їх на тимчасове зберігання у сховищах радіоактивних відходів.

Заходи щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему здійснюватимуться відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регламентують величини допустимих викидів і скидів радіоактивних матеріалів та речовин у довкілля.

Завдання щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему повинне розв'язуватися шляхом послідовного розроблення та здійснення таких заходів:

підтримка об'єкта в безпечному стані;

розроблення і затвердження нормативної та проектної документації щодо перетворення об'єкта на екологічно безпечну систему;

створення необхідної інфраструктури для провадження діяльності щодо стабілізації цього об'єкта та будівництва, введення в експлуатацію і експлуатація нового конфайнмента;

стабілізація, підвищення експлуатаційної надійності та довговічності конструкцій і систем, що забезпечують здійснення контролю за показниками безпеки;

створення додаткових захисних бар'єрів, у першу чергу конфайнмента, що забезпечують умови, необхідні для виконання технічних робіт на етапі перетворення об'єкта на екологічно безпечну систему, а також безпеку персоналу, населення та довкілля;

демонтаж нестабільних конструкцій;

розроблення технологій вилучення паливовмісних матеріалів;

створення інфраструктури для поводження з радіоактивними відходами;

створення сховищ для захоронення (зокрема в геологічних формаціях) паливовмісних матеріалів та довгоіснуючих радіоактивних відходів;

вилучення з об'єкта (або переведення в контрольований стан) паливовмісних матеріалів та довгоіснуючих радіоактивних відходів, їх кондиціонування з подальшим зберіганням і захороненням у відповідних сховищах; демонтаж конструкцій об'єкта та елементів конфайнмента.

Основними заходами щодо створення системи поводження з радіоактивними відходами Чорнобильської АЕС є:

будівництво та експлуатація об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами;

звільнення від радіоактивних відходів і зняття з експлуатації об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, після вичерпання їх ресурсу;

розроблення і затвердження нормативної та проектної документації щодо поводження з радіоактивними відходами;

створення інтегрованої системи поводження з радіоактивними відходами, які утворюватимуться під час виконання робіт із зняття з експлуатації енергоблоків та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Основними заходами щодо організації науково-технічної та інформаційної підтримки робіт із зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, гарантування прозорості для громадськості, прийняття рішень стосовно забезпечення безпеки цієї діяльності є розроблення і виконання таких програм:

науково-технічне супроводження робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

інформаційне забезпечення зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему;

інформаційне забезпечення з метою висвітлення для громадськості питань, пов'язаних із зняттям з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворенням об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Завдання щодо соціального захисту працівників Чорнобильської АЕС та мешканців міста Славутич у зв'язку з достроковим зняттям з експлуатації Чорнобильської АЕС розв'язується шляхом:

- створення умов для збереження кваліфікованого персоналу Чорнобильської АЕС;

- створення компенсуючих робочих місць у місті Славутич для працевлаштування персоналу Чорнобильської АЕС, що вивільняється;

- забезпечення соціальних виплат і гарантій персоналу Чорнобильської АЕС, що вивільняється, та мешканців міста Славутич;

- збереження та розвитку соціальної інфраструктури міста Славутич.

Для забезпечення виконання Програми необхідно здійснити першочергові заходи згідно з додатком.

Очікувані результати виконання Програми та її ефективність

У результаті виконання Програми в період до 2013 року передбачається:

- припинити експлуатацію першого, другого і третього енергоблоків Чорнобильської АЕС та розпочати роботи щодо їх остаточного закриття і консервації;

- створити ефективну систему поводження з радіоактивними відходами Чорнобильської АЕС;

- завершити будівництво та введення в експлуатацію нового сховища відпрацьованого ядерного палива;

- завершити будівництво та введення в експлуатацію конфайнмента над об'єктом «Укриття»;

- удосконалити систему соціальних гарантій працівникам Чорнобильської АЕС;

- забезпечити прозорість висвітлення питань, пов'язаних з безпекою діяльності з підготовки до зняття і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворенням об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

Показниками ефективності Програми є:

- забезпечення безпеки персоналу, населення та довкілля;

- своєчасне введення в експлуатацію нового сховища відпрацьованого ядерного палива та об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами;

- своєчасне введення в експлуатацію конфайнмента над об'єктом «Укриття»;

- своєчасний початок робіт із зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС.

Перегляд Програми здійснюється в кінці строку дії та (за необхідності) протягом її виконання у разі значного відставання в строках проведення або недостатнього фінансування зазначених у Програмі робіт.

Обсяги та джерела фінансування Програми

Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, міжнародної технічної допомоги та добровільних внесків юридичних або фізичних осіб та інших джерел, які не заборонені законом.

Обсяг бюджетних видатків на передбачені Програмою заходи визначається в межах наявних фінансових ресурсів згідно із законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Загальна сума фінансування робіт відповідно до Програми за рахунок коштів державного бюджету становить 3 535,90 млн. гривень (без врахування видатків 2009 року). Реалізація проектів міжнародної технічної допомоги здійснюється в обсягах і за планами фінансування, які передбачені контрактами.

Обсяг бюджетного фінансування підлягає уточненню у процесі здійснення заходів Програми залежно від конкретної ситуації, що склалася на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, та ходу виконання основних завдань.

**ПЕРШОЧЕРГОВІ
щодо зняття з експлуатації
та перетворення об'єкта «Укриття»**

Найменування завдання	Найменування показника	Значення показника	Найменування заходу
1	2	3	4
1. Зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС	забезпечення безпеки персоналу, населення та довкілля	свочасний початок робіт із зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС	припинення експлуатації Чорнобильської АЕС

підтримка у безпечному стані першого, другого, третього енергоблоків Чорнобильської АЕС, об'єкта «Укриття» та існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива

будівництво другого сховища відпрацьованого ядерного палива

розроблення та затвердження документів, усього у тому числі:
 проекту етапу остаточного закриття та консервації Чорнобильської АЕС, включаючи звіти проведення аналізу безпеки, про відповідність санітарному законодавству, про вплив на навколишнє природне середовище
 проекту модифікації транспортно-технологічної частини існуючого сховища відпрацьованого ядерного палива

Додаток
до Загальнодержавної програми

ЗАХОДИ
Чорнобильської АЕС
на екологічно безпечну систему

Головний розпорядник бюджетних коштів	Джерела фінансування (державний, місцевий бюджет, інші)	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів для виконання завдань, млн гривень	У тому числі за роками			
			2009	2010	2011	2012
5	6	7	8	9	10	11
МНС	державний бюджет	256,10	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	94,10	95,00	67,00
—	—	2083,80	—	643,90	693,70	746,20
МНС	міжнародна технічна допомога		в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами			
—	державний бюджет					
—	—	10,00	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	6,50	3,50	
—	—		—			

1	2	3	4

проекту виведення з експлуатації ставка-охолоджувача

рівнів обмеженого звільнення матеріалів Чорнобильської АЕС від регулюючого контролю технологічних регламентів першого, другого і третього енергоблоків на етапі закриття та консервації робочої документації на основі проекту зняття з експлуатації капітальне будівництво на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС, у тому числі: автоматизований комплекс інженерно-технічних засобів фізичного захисту

перенесення ланцюгів управління відкритого розподільного пристрою 110/330/750 кВ з енергоблоків влаштування фізичних бар'єрів по ряду «Б» машинного залу головного корпусу модернізація систем хімовдоочищення промислової опалювальної котельні та хімічного цеху реконструкція систем теплопостачання, технічного водопостачання і пожежогасіння на майданчику реконструкція каналізаційних очисних споруд у м. Прип'яті інші об'єкти капітального будівництва фізичний захист ядерних установок та ядерних матеріалів

Разом
за завданням 1,
у тому числі

	5	6	7	8	9	10	11
МНС		державний бюджет		в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік			
	–”–	–”–		–”–			
	–”–	–”–	1,00	–”–	0,50	0,50	
	–”–	–”–	3,00	–”–		1,50	1,50
	–”–	–”–					
	–”–	–”–	91,00	–”–	26,00	30,00	35,00
	–”–	–”–	25,20	–”–	7,70	11,50	6,00
	–”–	–”–	4,30	–”–	2,00	2,30	
	–”–	–”–	14,30	–”–	3,20	4,60	6,50
	–”–	–”–	11,70	–”–	7,00	2,20	2,50
	–”–	–”–		–”–			
	–”–	–”–	16,10	–”–	14,10	2,00	
Мінпалив-енерго		–”–	50,20	–”–	16,20	16,50	17,50
			2566,70	–”–	821,20	863,30	882,20
		державний бюджет	2566,70	–”–	821,20	863,30	882,20
		міжнародна технічна допомога		в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами			

1	2	3	4
2. Перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему	забезпечення безпеки персоналу, населення та довкілля	своєчасне введення в експлуатацію конфайнмента над об'єктом «Укриття», моніторинг стану паливо-вмісних матеріалів та розробка стратегії вилучення та поводження з паливо-вмісними матеріалами	розроблення і затвердження нормативної та проектної документації щодо перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему створення необхідної інфраструктури для провадження діяльності щодо стабілізації об'єкта «Укриття» підсилення конструкції об'єкта «Укриття» створення конфайнмента здійснення внеску України до Чорнобильського фонду «Укриття» для виконання програми Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття»

Разом
за завданням 2,
у тому числі

3. Поводження з радіоактивними відходами

забезпечення безпеки персоналу, населення та довкілля

створення завершеної інфраструктури щодо поводження з радіоактивними відходами

звільнення від радіоактивних відходів

проекування,

будівництво та введення в експлуатацію об'єктів і установок, призначених для поводження з радіоактивними відходами
експлуатація установок, призначених для поводження з радіоактивними відходами та ядерним паливом

5	6	7	8	9	10	11
МНС МОЗ Держатом- регулю- вання Мінрегіон- буд	міжнародна тех- нічна допомога	в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами міжнародного Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття»				
–”–	–”–	–”–				
–”–	–”–	–”–				
–”–	–”–	–”–				
МНС	державний бюджет	в обсягах згідно з рішеннями Уряду України				
	–”–	в обсягах згідно з рішеннями Уряду України				
	міжнародна тех- нічна допомога	в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами міжнародного Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття»				
МНС	державний бюджет	229,80	в обсягах, перед- бачених держ- бюджетом на 2009 рік	73,00	76,80	80,00
МНС	–”–	372,30	–”–	149,30	125,60	97,40
–”–	міжнародна технічна допо- мога	в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами				
–”–	державний бюджет	126,30	в обсягах, перед- бачених держ- бюджетом на 2009 рік	54,00	35,30	37,00

1	2	3	4
			постачання контейнеровозів і спецавтомобілів для транспортування радіоактивних відходів здійснення внеску України на Рахунок ядерної безпеки ЄБРР
Разом за завданням 3, у тому числі			
4. Науково-технічна та інформаційна підтримка робіт	забезпечення безпеки під час виконання робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему	опромінення персоналу та населення у межах діючих норм	розроблення програми науково-технічного супроводження робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему виконання програми науково-технічного супроводження робіт об'єкта «Укриття» розроблення нормативної документації розроблення, введення в експлуатацію та експлуатація системи інформаційного забезпечення зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС
Разом за завданням 4, у тому числі			
5. Соціальне забезпечення	надання соціальних гарантій працівникам Чорнобильської АЕС створення належних умов праці	виконання діючих соціальних програм	закінчення робіт на об'єктах незавершеного будівництва соціальної інфраструктури міста Славутич (готельно-офісний комплекс) поетапне будівництво житлових будинків у місті Славутич (200 квартир)

	5	6	7	8	9	10	11
МНС		державний бюджет	2,00	–”–		2,00	
–”–	–”–						в обсягах згідно з рішеннями Уряду України
			730,40	–”–	276,30	239,70	214,40
			730,40	–”–	276,30	239,70	214,40
		міжнародна технічна допомога					в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами
МНС Національна академія наук		державний бюджет	0,6	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	0,6		
–”–	–”–		35,60	–”–	13,20	11,20	11,20
МНС		–”–	4,50	–”–	1,50	1,50	1,50
–”–	–”–		4,40	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	3,00	1,20	0,20
			45,10	–”–	18,30	13,90	12,90
			45,10	–”–	18,30	13,90	12,90
–”–	–”–		40,0*	–”–	10,00	15,00	15,00
–”–	–”–		29,40	–”–	9,80	9,80	9,80

1	2	3	4	

гарантоване медичне обслуговування

надання працівникам Чорнобильської АЕС соціальних пільг та гарантій на рівні встановлених для працівників діючих АЕС

виділення субвенції з державного бюджету бюджету міста Славутич на виконання заходів із запобігання аваріям та техногенним катастрофам у житлово-комунальному господарстві міста Славутич (згідно з переліком об'єктів, наданих Славутицькою міською радою)

збереження та розвиток соціальної інфраструктури міста Славутич

виконання діючих соціальних програм

додаткові дотації бюджету міста Славутич на забезпечення утримання соціальної інфраструктури міста у повному обсязі (відповідно до п. 4 статті 13 Закону України «Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему»

Разом за завданням 5, у тому числі

Усього за Програмою,

5	6	7	8	9	10	11
МНС, галузева проф- спілка, державне спеціалізо- ване під- приємство «Чорно- бильська АЕС»	державний бюджет	8,90	в обсягах, перед- бачених держ- бюджетом на 2009 рік	3,00	3,00	2,90
МНС	—”	19,20	—”	6,20	6,40	6,60
Мінжитло- комунгосп	—”	46,40**	в обсягах, перед- бачених держ- бюджетом на 2009 рік	21,30**	16,50**	8,60**
Славу- тицька міська рада	—”	49,80**	в обсягах, перед- бачених держ- бюджетом на 2009 рік	13,50**	17,40**	18,90**
		193,4	—”	63,8	68,1	61,5
	—”	193,4	—”	63,8	68,1	61,5
		3535,90	в обсягах, перед- бачених держ- бюджетом на 2009 рік	1179,60	1185,0	1171,30
	—”	3535,90	—”	1179,60	1185,0	1171,30
міжнародна технічна допо- мога			в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами			

1	2	3	4

у тому числі

* Орієнтовна вартість робіт (остаточно сума буде визначена після проведення проектно-вишукувальних робіт).

** Буде уточнюватися законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

5	6	7	8	9	10	11
МНС	державний бюджет	3389,5	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	1128,6	1134,6	1126,3
	міжнародна технічна допомога		в обсягах фінансування та за графіками виконання робіт (надання послуг), які передбачені контрактами			
Мінжитлокомунгосп	державний бюджет	46,40**	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	21,30**	16,50**	8,60**
Славутицька міська рада	державний бюджет	49,80**	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	13,50**	17,40**	18,90**
Мінпалив-енерго	державний бюджет	50,20	в обсягах, передбачених держбюджетом на 2009 рік	16,20	16,50	17,50

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОРЯДКУ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СОЦІАЛЬНИМ ЗАХИСТОМ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

№ 936 від 20 вересня 2005 р.

Із змінами, внесеними Постановами КМ № 1074 від 01.08.2006; № 211 від 14.02.2007; № 165 від 05.03.2008; № 968 від 07.09.2011; № 35 від 25.01.2012; № 1198 від 19.12.2012; № 331 від 27.03.2013; № 716 від 29.12.2014; № 8 від 14.01.2015; № 74 від 11.02.2016

З метою вдосконалення системи проведення соціальних виплат громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок використання коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що додається.

2. Визнати такими, що втратили чинність:

абзаци другий, четвертий — шостий пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 1992 р. № 258 «Про норми харчування та часткову компенсацію вартості продуктів для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1992 р., № 10, ст. 236);

пункти 20–22, 25–28, 30, 32–35 Порядку використання коштів Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000 р. № 987 (Офіційний вісник України, 2000 р., № 25, ст. 1054; 2001 р., № 32, ст. 1481; 2002 р., № 15, ст. 814, № 27, ст. 1265), а також пункт 23 — в частині надання громадянам житлово-комунальних послуг, послуг зв'язку, позик банків та забезпечення громадян паливом.

**Виконуючий обов'язки
Прем'єр-міністра України**

Ю. ЄХАНУРОВ

ПОРЯДОК

використання коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

1. Цей Порядок визначає механізм використання, обліку, звітності і контролю за використанням коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, головним розпорядником яких є Мінсоцполітики.

2. Розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня за програмами визначаються Міністерство соціальної політики Автономної Республіки Крим, структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (крім м. Києва та Севастополя) рад, Фонд соціального захисту інвалідів.

3. Призначення громадянам компенсацій, допомоги певних видів та надання пільг здійснюється за єдиною заявою відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1146 «Про вдосконалення механізму надання соціальної допомоги» (Офіційний вісник України, 2002 р., № 34, ст. 1584).

Органи соціального захисту населення, що проводять нарахування та виплати, передбачені Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі — Закон), звіряють у разі потреби отриману від громадян інформацію щодо правомірності нарахування компенсаційних виплат з відділами персоналізованого обліку згідно з Єдиним автоматизованим реєстром осіб, які мають право на пільги відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 січня 2003 р. № 117 (Офіційний вісник України, 2003 р., № 5, ст. 177).

Виплата компенсацій, допомоги певних видів та надання пільг у разі, коли вперше встановлено відповідний статус постраждалої особи і видано відповідне посвідчення, проводиться з дня подання громадянином заяви, але не раніше ніж з дня видачі йому посвідчення встановленого зразка.

У разі зміни категорії постраждалої особи або її посвідчення проведення виплати поновлюється з дня припинення останньої виплати за умови, що особа мала право на такі виплати та повідомила про це уповноважений орган протягом трьох місяців.

У разі зміни місця реєстрації або місця роботи громадянин для отримання виплати за новим місцем реєстрації або місцем роботи подає

протягом трьох місяців заяву та довідку про отримані виплати (нарахування).

4. Виплата компенсацій та допомоги певних видів, передбачених Законом, проводиться центрами по нарахуванню і виплаті соціальних допомог, структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (крім м. Києва та Севастополя) рад (далі — уповноважений орган) за місцем реєстрації громадян працюючим і непрацюючим громадянам та пенсіонерам, зокрема пенсіонерам та особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби та інших структур, громадянам, що займаються підприємницькою діяльністю без утворення юридичної особи, громадянам, які працюють у громадян, що займаються підприємницькою діяльністю без утворення юридичної особи, а саме:

1) одноразова допомога у трикратному розмірі мінімальної заробітної плати на кожного члена сім'ї — громадянам, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються), відповідно до пункту 1 частини першої статті 36 Закону;

2) щомісячна грошова допомога — громадянам, які проживають на території зон радіоактивного забруднення, у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства відповідно до частини першої статті 37 Закону, постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 «Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411);

3) компенсація за пільгове забезпечення продуктами харчування — громадянам, що належать до першої та другої категорії постраждалих відповідно до пункту 14 частини першої статті 20, пункту 6 частини першої статті 21 Закону, за нормами, встановленими МОЗ;

4) одноразова компенсація — учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, та сім'ям, що втратили годувальника із числа осіб, які належать до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, і батькам померлого громадянина, відповідно до частини першої статті 48 Закону, постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411), а також щорічна допомога на оздоровлення відповідно до частини четвертої статті 48 Закону, постанови Кабінету Міністрів України від 12 липня 2005 р. № 562 «Про щорічну допомогу на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

5) доплата особам за роботу (службу) на території зон радіоактивного забруднення відповідно до статей 39, 40 Закону, пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411);

6) виплата допомоги у трикратному розмірі середньомісячної заробітної плати у разі вивільнення працівників у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, установи, організації, скорочення чисельності або штату працівників, а також збереження за їх бажанням посадового окладу, тарифної ставки (окладу) на новому місці роботи відповідно до пункту 7 частини першої статті 20, пункту 1 частини першої статті 21, пункту 1 частини першої статті 22 Закону);

7) виплата при переведенні громадянина у зв'язку із станом здоров'я на нижчеоплачувану роботу різниці між попереднім заробітком і заробітком на новій роботі на період до встановлення інвалідності або одужання, але не більш як на один рік, відповідно до пункту 7 частини першої статті 20, пункту 1 частини першої статті 21, пункту 1 частини першої статті 22 Закону ;

8) збереження середньої заробітної плати під час переїзду на нове місце проживання, але не більше ніж за 14 робочих днів, виходячи із середньомісячної заробітної плати за попереднім місцем роботи громадянам, які відселяються або переселяються з території зони радіоактивного забруднення. У разі неможливості працевлаштування на новому місці — збереження заробітної плати за період навчання нових професій (спеціальностей), але не більше одного року, відповідно до пунктів 3, 6 частини першої статті 36 Закону ;

9) оплата додаткової відпустки громадянам строком 14 робочих днів (16 календарних днів) відповідно до пункту 22 частини першої статті 20, пункту 1 частини першої статті 21, пункту 3 частини третьої статті 30 Закону;

10) оплата різниці між тривалістю щорічної відпустки, яка надається відповідно до статті 47 Закону, та тривалістю щорічної відпустки, яка надається відповідно до Закону України «Про відпустки» або інших законів громадянам, які працюють (перебувають у відрядженні) на території зон радіоактивного забруднення;

11) доплата особам, які працюють у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення після повного відселення жителів відповідно до статті 39 Закону та у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

12) збереження за працівниками за попереднім місцем роботи на період працевлаштування, але не більш як на три місяці, середньої заробітної плати з урахуванням місячної вихідної допомоги у разі звільнення у зв'язку з відселенням або самостійним переселенням з території зони радіоактивного забруднення відповідно до статті 45 Закону;

13) виплата середньої заробітної плати за час вимушеного простою громадянам, які повинні бути відселені із зон радіоактивного забруднення відповідно до статті 46 Закону;

14) виплата підвищення до стипендії учням та студентам (у тому числі інвалідам, які отримують пенсію) відповідно до пункту 26 частини першої статті 20, пункту 1 частини першої статті 21, пункту 6 частини першої статті 22, пункту 1 частини першої статті 23, пункту 4 частини

третьої статті 30, а також за умови реєстрації на території зони посиленого радіоекологічного контролю до вступу в навчальний заклад та виїзду на період навчання з цієї території або навчання на цій території — відповідно до пункту 1 частини першої статті 23, частини шостої статті 30 Закону.

Розмір підвищення до стипендії визначається згідно з пунктом 35 Порядку призначення і виплати стипендій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 р. № 882 (Офіційний вісник України, 2004 р., № 28, ст. 1871). Кошти на виплату підвищеної на 100 відсотків академічної або соціальної стипендії перераховуються закладам за місцем навчання громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на підставі паспортних даних, що подаються навчальним закладом протягом 20 днів після початку семестру, та щомісячних розрахунків, надісланих не пізніше ніж до 20 числа місяця, що передує місяцю виплати;

15) відшкодування в установленому законодавством порядку втраченого заробітку, який вони мали до ушкодження здоров'я, у разі, коли захворювання або каліцтво, що виникли у зв'язку з виконанням робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, призвели до стійкої втрати професійної працездатності (без встановлення інвалідності), що встановлено уповноваженою медичною комісією відповідно до пункту 8 частини першої статті 21 Закону;

16) щомісячна грошова допомога на дітей, які перебувають на повному державному забезпеченні у державних та комунальних дошкільних навчальних закладах до вступу їх до школи (не старше 8 років) відповідно до пункту 1 частини першої статті 30 Закону та постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 «Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411);

17) щомісячна грошова допомога на дітей, які перебувають на повному державному забезпеченні у державних та комунальних дошкільних навчальних закладах до вступу їх до школи (не старше 8 років) у випадках, коли діти тимчасово не відвідують дитячий дошкільний навчальний заклад (з будь-яких причин) відповідно до пункту 1 частини першої статті 30 Закону та постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 «Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411);

18) щомісячна виплата незалежно від інших виплат на кожну дитину шкільного віку, яка народилася після 26 квітня 1986 р. від батька, який на час настання вагітності матері має підстави належати до категорії 1 або 2, або матері, яка на час настання вагітності або під час вагітності має підстави належати до категорії 1 або 2, а також на кожну дитину, яка проживала у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення, відповідно до пункту 6 частини першої статті 30 Закону та постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 «Про компенсаційні виплати особам,

які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411);

19) виплата грошової компенсації батькам потерпілих дітей, якщо діти не перебувають на повному державному забезпеченні і не відвідують дитячі дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади, на суму середньої вартості харчування в цих закладах, що встановлюється органами місцевого самоврядування відповідно до пункту 12 частини першої статті 30 Закону ;

20) виплата щомісячної грошової компенсації до досягнення повноліття на дітей, які навчаються у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних навчальних закладах, коледжах та технікумах (училищах), розташованих на територіях радіоактивного забруднення, а також дітей, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, і тих, які проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення і які не харчуються в їдальнях зазначених навчальних закладів, а також за всі дні, коли перелічені особи з поважних причин не відвідували ці заклади, відповідно до пункту 11 частини першої статті 30 Закону та постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1997 р. № 155 «Про порядок та розміри компенсаційних виплат дітям, які потерпіли внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 1997 р., число 7, с. 44);

21) відшкодування витрат, пов'язаних з вихованням (утриманням) дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, відділам освіти районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, структурним підрозділам з питань освіти виконавчих органів міських, районних у містах рад, які до 25 числа кожного місяця подають уповноваженим органам відомості — розрахунки відповідно до пункту 1 частини першої статті 30 Закону та частини п'ятої статті 35 Закону України «Про дошкільну освіту» .

5. Соціальні виплати, доплати (види допомоги), передбачені підпунктами 5–13 пункту 4 цього Порядку, проводяться за місцем основної роботи (служби) громадян підприємствами, установами, організаціями (далі — підприємства) та фізичними особами — суб'єктами підприємницької діяльності без утворення юридичної особи, установами, організаціями та військовими частинами відповідно до розрахункових даних, поданих до уповноваженого органу за формою, затвердженою Мінсоцполітики.

Виплати грошової допомоги, передбачені підпунктами 16 і 17 пункту 4 цього Порядку, здійснюються на підставі відомостей про відвідування дітьми дошкільних закладів, поданих до уповноваженого органу відділами освіти районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, структурними підрозділами з питань освіти виконавчих органів міських, районних у містах рад відповідно до підпункту 21 пункту 4 цього Порядку.

6. Підприємства реєструються уповноваженим органом, для чого подають не пізніше ніж за два місяці до початку кожного бюджетного року

відомості про підприємство з визначенням кількості постраждалих осіб за категоріями отримувачів компенсацій та допомоги певних видів за формою, затвердженою Мінсоцполітики, і списки громадян із зазначенням прізвища, імені та по батькові, категорії, серії та номера посвідчення, місця реєстрації, ідентифікаційного номера.

Графік відпусток громадян та розрахунок витрат для додаткової відпустки на наступний бюджетний рік подаються підприємством до уповноваженого органу разом із зазначеними відомостями.

У разі зміни зазначених відомостей та списків громадян підприємство повідомляє протягом 20 днів наступного місяця про такі зміни відповідних розпорядників коштів.

До 25 числа місяця, за який здійснюється нарахування, підприємства подають до уповноваженого органу документи щодо розрахункових витрат, пов'язаних з виплатою компенсацій та допомоги певних видів, за затвердженою Мінсоцполітики формою та реєстр отримувачів компенсаційних виплат і допомоги певних видів, де зазначаються прізвище, ім'я та по батькові, категорія, номер посвідчення, ідентифікаційний номер, відомості про нараховані виплати, суму компенсацій та вид допомоги.

Керівники підприємств несуть персональну відповідальність за своєчасність подання розрахункових документів до уповноваженого органу та правильність призначення і нарахування компенсаційних виплат та допомоги певних видів.

Уповноважений орган перевіряє, реєструє, обліковує розрахунки та подає органам Казначейства платіжні документи для здійснення відповідних видатків, що провадяться в установленому законодавством порядку.

Одержану інформацію, подану підприємствами, підрозділи уповноваженого органу у разі потреби звіряють щодо правомірності нарахування виплат та компенсацій з відділами персоналізованого обліку.

7. Виплата компенсацій та видів допомоги може проводитись через банківські установи або поштові відділення.

Уповноважений орган укладає з Державним підприємством «Укрпошта» та установами банків договори на безоплатне обслуговування одержувачів соціальних виплат відповідно до Порядку виплати пенсій та грошової допомоги за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх поточні рахунки у банківських установах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1999 р. № 1596 (Офіційний вісник України, 1999 р., № 35, ст. 1803).

Оплата поштових операцій та інші витрати в частині видатків, пов'язані з виплатою компенсацій, допомоги певних видів та наданням пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, здійснюються за рахунок коштів, виділених за відповідною бюджетною програмою на підставі укладених договорів.

8. Витрати, пов'язані з оплатою особам, застрахованим у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, листків непрацездатності за період лікування в санаторіях, виплати понад установлені законодавством

розміри допомоги по тимчасовій непрацездатності (у тому числі допомоги по догляду за хворою дитиною), вагітності та пологах здійснюються підприємствами за рахунок коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, пов'язаними з народженням та похованням.

Мінсоцполітики відшкодовує Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності зазначені витрати за рахунок коштів, передбачених відповідною бюджетною програмою.

Відшкодування витрат Фонду здійснюється Мінсоцполітики на підставі розрахункових даних про використання коштів, що подаються щомісяця виконавчою дирекцією Фонду. Після надходження зведеного щоквартального фінансового звіту про фактичні витрати, який подається Фондом до Мінсоцполітики через 45 календарних днів після закінчення звітного періоду, уточнюються обсяги витрат Фонду, що підлягають відшкодуванню.

9. Мінсоцполітики в десятиденний строк після прийняття закону про Державний бюджет України на відповідний рік, виходячи з розроблених МОЗ фізіологічних (медичних) норм харчування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 1992 р. № 258 (ЗП України, 1992 р., № 10, ст. 236), і даних Держстату щодо середніх цін на продукти харчування, що склалися в регіонах за попередні три місяці, визначає в розрізі Автономної Республіки Крим, області, м. Києва та Севастополя розміри грошової компенсації вартості продуктів харчування відповідно до Закону для громадян, віднесених до категорій 1 і 2, потерпілих дітей у разі захворювання кровотворних органів (гострі лейкози), щитовидної залози (аденома, рак), на злоякісні пухлини, а також для батьків потерпілих дітей, які не відвідують дитячі дошкільні та шкільні заклади і не забезпечуються продуктами харчування.

10. Виплата компенсацій громадянам за нерухоме майно, що втрачене у разі відселення або самостійного переселення з території зон радіоактивного забруднення, та перерахунок компенсацій, виплачених громадянам у період 1992–1996 років, провадиться за попереднім місцем їх проживання уповноваженими органами у порядку черговості за списками, затвердженими відповідними органами місцевої виконавчої влади, на підставі Положення про порядок виплати компенсацій громадянам за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 р. № 755 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 29, с. 50; 2001 р., № 31, ст. 1400; 2002 р., № 36, ст. 1691), за умови надходження коштів на зазначені цілі.

Прийняття заяв на проведення та виплату перерахунку компенсації за втрачене нерухоме майно, виплаченої громадянам у період 1992–1996 років, здійснюється поетапно до 31 грудня 2007 р. у межах бюджетних призначень.

11. Видатки, пов'язані з обслуговуванням банківських позик, що надані до 1999 року на пільгових умовах громадянам, які постраждали

внаслідок Чорнобильської катастрофи, провадяться уповноваженими органами у межах бюджетних призначень, затверджених Мінсоцполітики на зазначені видатки, на підставі розрахунків регіональних відділень Ощадбанку.

Кошти перераховуються уповноваженим органом регіональним управлінням Ощадбанку, які використовують зазначені кошти в такій послідовності:

для відшкодування заборгованості за минулі періоди (в тому числі за минулий місяць);

для відшкодування заборгованості, що утвориться у поточному місяці (за січень та грудень).

Сплата банківських відсотків несвоєчасно погашеної частини безвідсоткової позики покладається на особу, яка отримала зазначену позику.

12. Забезпечення інвалідів автомобілями здійснюється безпосередньо Міністерством соціальної політики Автономної Республіки Крим, структурними підрозділами з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій відповідно до Порядку забезпечення інвалідів автомобілями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2006 р. № 999 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 30, ст. 2130).

Розпорядником коштів нижчого рівня за бюджетною програмою «Забезпечення автомобілями громадян, віднесених до категорії I осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» визначено Фонд соціального захисту інвалідів.

13. Відшкодування громадянам один раз на рік вартості проїзду міжміським транспортом до будь-якого населеного пункту України та у зворотному напрямку (без врахування пересадок) здійснюється за рахунок відповідних субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетом та за місцем реєстрації громадян на підставі проїзних квитків, пред'явлених управлінню (відділу) праці та соціального захисту населення райдержадміністрації, виконкому міських, районних у містах рад.

При цьому сума відшкодування вартості проїзду залізничним транспортом не повинна перевищувати вартості проїзду у плацкартному або купейному вагоні швидкого поїзду, а також у вагонах другого класу швидкісного поїзду.

Відшкодування витрат на надання пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, для оплати житлово-комунальних послуг, придбання палива, послуг зв'язку та транспортних послуг, передбачених законодавством, здійснюється за рахунок відповідних субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам.

13¹. Головний розпорядник бюджетних коштів проводить розподіл бюджетних коштів, передбачених для відшкодування витрат із безоплатного харчування потерпілих дітей відповідно до пункту 11 частини першої та частини третьої статті 30 Закону, між структурними підрозділами з питань соціального захисту населення обласних, Київської міської держадміністрацій, що проводять відповідний розподіл коштів між

структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад відповідно до чисельності потерпілих дітей.

Відшкодування витрат організаторам харчування за фактично надані послуги проводиться структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад на підставі актів про виконані роботи. Зазначені акти складаються організаторами харчування, погоджуються з керівниками навчальних закладів, засвідчуються підписом керівника, скріплені печаткою структурного підрозділу з питань освіти районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад за місцем розташування таких закладів, згідно з договорами про закупівлю та разом із зведеним реєстром витратків подаються визначеному в договорі структурному підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад протягом п'яти днів після закінчення місяця, в якому надано послуги.

Закупівля послуг за рахунок бюджетних коштів здійснюється у встановленому законом порядку.

13². Головний розпорядник бюджетних коштів здійснює розподіл коштів, передбачених на оплату послуг на санаторно-курортне лікування постраждалих громадян відповідно до пункту 4 частини першої статті 20 і пункту 10 частини третьої статті 30 Закону, між структурними підрозділами з питань соціального захисту населення облдержадміністрацій пропорційно чисельності постраждалих громадян, які мають право на таке лікування.

Оплата послуг закладів, підприємств, установ та організацій на санаторно-курортне лікування постраждалих громадян здійснюється розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» на підставі укладених договорів.

Організація оздоровлення постраждалих громадян та виплата грошової компенсації за самостійне санаторно-курортне лікування здійснюються відповідно до Порядку організації оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 р. № 261 (Офіційний вісник України, 2013 р., № 29, ст. 1009).

Видатки здійснюються в межах бюджетних призначень, передбачених головному розпоряднику бюджетних коштів у законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

14. Складення та подання фінансової звітності щодо отримання і використання бюджетних коштів здійснюється за формами та в установленому законодавством порядку.

15. Структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій,

виконавчих органів міських, районних у містах (крім м. Києва та Севастополя) рад подають щокварталу відповідному розпоряднику коштів вищого рівня звіт про виплату компенсацій, допомоги певних видів та надання пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, за формою, затвердженою Мінсоцполітики, не пізніше ніж до 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом, а річний – не пізніше ніж до 20 січня року, наступного за звітним.

Міністерство соціальної політики Автономної Республіки Крим, структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, Фонд соціального захисту інвалідів подають Мінсоцполітики зведений звіт не пізніше ніж до 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом, а річний – не пізніше ніж до 25 січня року, наступного за звітним.

Структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад щомісяця до 15 числа місяця подають структурним підрозділам з питань соціального захисту населення обласних, Київської міської держадміністрацій звіт про використання бюджетних коштів, передбачених для відшкодування витрат з безоплатного харчування потерпілих дітей. Зведений звіт структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, Київської міської держадміністрацій подають щомісяця до 20 числа Мінсоцполітики.

16. Контроль за цільовим використанням бюджетних коштів здійснюється Мінсоцполітики, Держфінінспекцією, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями в межах їх компетенції.

ПОСТАНОВА

**ПРО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН,
ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК
ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ**

№ 1210 від 23 листопада 2011 р.

Із змінами, внесеними Постановою КМ № 112 від 25.03.2014

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок обчислення пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що додається.

2. Пенсійному фонду України забезпечити здійснення перерахунку пенсій, призначених особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, до набрання чинності цією постановою, за матеріалами пенсійних справ.

3. Міністерству охорони здоров'я та Міністерству надзвичайних ситуацій забезпечити оптимізацію системи проведення експертизи щодо встановлення причинного зв'язку хвороб з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих факторів, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, шляхом ліквідації обласних (міських) спеціалізованих лікарсько-консультативних комісій і скорочення кількості міжвідомчих експертних комісій до трьох і дитячих спеціалізованих лікарсько-консультативних комісій до двох та затвердити порядок участі Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України» під час розгляду питання щодо встановлення причинного зв'язку хвороб з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих факторів, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи.

4. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

5. Ця постанова набирає чинності з 1 січня 2012 року.

Прем'єр-міністр України

М. АЗАРОВ

ПОРЯДОК
обчислення пенсій особам, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи

1. Цей Порядок визначає механізм обчислення пенсій по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсій у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи відповідно до статей 54 і 57 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі — пенсії). Пенсії за бажанням осіб можуть призначатися виходячи із заробітної плати, одержаної за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, у розмірі відшкодування фактичних збитків.

2. Заробітна плата для обчислення пенсій враховується за будь-які 12 місяців підряд такої роботи.

3. У разі коли особа пропрацювала у зоні відчуження:

1) з дня аварії не менш як 12 місяців підряд, за її бажанням пенсія може обчислюватися виходячи із заробітної плати за будь-який повний календарний місяць роботи в зазначеній зоні;

2) на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС не менш як 12 місяців у період з 26 квітня 1986 р. до 1 серпня 1987 р., за її бажанням пенсія може обчислюватися виходячи із заробітної плати за будь-який повний календарний місяць роботи в зоні відчуження. Якщо така особа виводилася із зони Чорнобильської АЕС за медичними показниками у зв'язку з переопроміненням, за її бажанням пенсія може обчислюватися виходячи із заробітної плати за будь-який повний календарний місяць роботи на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС;

3) менш як 12 місяців підряд, пенсія обчислюється виходячи із заробітної плати за повні календарні місяці підряд у зоні відчуження;

4) менше календарного місяця у 1986–1990 роках, за її бажанням пенсія може обчислюватися виходячи із заробітної плати, одержаної за роботу у зоні відчуження, за весь фактично відпрацьований час, в одному із неповних календарних місяців роботи протягом цих років, без додавання суми заробітної плати за період роботи за межами зони відчуження. У такому разі заробітна плата за весь фактично відпрацьований час ділиться на число відпрацьованих днів, а одержана сума множиться на 25,4. Якщо дні роботи припали на вихідні і святкові дні, розрахунок заробітної плати проводиться у такому ж порядку, як і за роботу у робочі дні, а доплата за вихідні і святкові дні, нарахована за фактично відпрацьований час, з урахуванням установленної кратності додається до суми обчисленої заробітної плати;

5) менше місяця та захворіла на променеву хворобу, пенсія обчислюється згідно із статтею 57 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

4. Якщо робота проводилася вахтовим методом, визначення тривалості роботи у зоні відчуження і заробітної плати для обчислення пенсії здійснюється виходячи з того, що одна повна вахта (не менш як 14 робочих днів підряд) вважається повним місяцем.

5. У разі коли кількість відпрацьованих днів у неповному календарному місяці роботи більш як 25,4, пенсія обчислюється виходячи із заробітної плати за фактично відпрацьований час.

6. В усіх випадках премія, передбачена підпунктом 3 пункту 1 постанови Ради Міністрів УРСР, Укрпрофради від 10 червня 1986 р. № 207–7 (не більш як 400 карбованців на місяць), що була визначена умовами оплати праці для осіб, які безпосередньо брали участь у роботах, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи і запобіганням забрудненню навколишнього природного середовища, після проведеного розрахунку додається до суми обчисленого заробітку.

7. Пенсії призваних на військові збори військовозобов'язаних, які брали участь в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та працювали у зоні відчуження в 1986–1990 роках, призначаються виходячи із заробітної плати, яку вони одержували за основним місцем роботи, з урахуванням фактично відпрацьованого часу у зоні відчуження, характеру виконуваної роботи, місця і тривалості робочого дня (незалежно від періоду проведення розрахунку оплати праці за умови, якщо такий розрахунок проведено на підставі первинних документів про місце роботи і тривалість робочого дня згідно із сумарною кратністю оплати праці, встановленою у відповідні періоди за зонами небезпеки: у III зоні — 5, II — 4, I — 3). При цьому в усіх випадках заробітна плата для розрахунку пенсії не повинна бути нижчою від фактично одержаної суми у зазначений період.

8. В усіх випадках розмір середньомісячної заробітної плати для обчислення пенсії за роботу в зоні відчуження у 1986–1990 роках не може перевищувати 3 тис. карбованців.

9. Пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання внаслідок Чорнобильської катастрофи, для осіб з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і пенсії у зв'язку з втратою годувальника з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС визначаються за формулою

$$П = Зс \times Кзс \times \frac{Кв}{100\%},$$

де П — розмір пенсії;

Зс — середня заробітна плата (дохід) в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески, за 2006 рік, що застосовується для обчислення пенсії відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»;

Кзс — середньомісячний коефіцієнт заробітної плати, який враховується під час обчислення пенсії;

Кв — розмір відшкодування фактичних збитків (у відсотках).

Середньомісячний коефіцієнт заробітної плати, який враховується під час обчислення пенсії (Кзс), визначається за формулою

$$K_{zs} = \frac{C_k}{K},$$

де C_k — сума коефіцієнтів заробітної плати ($K_{z1} + K_{z2} + K_{z3} + \dots + K_{zn}$) за кожний місяць роботи в зоні відчуження у 1986–1990 роках;

K — кількість місяців, за які розраховано коефіцієнти заробітної плати.

Коефіцієнт заробітної плати ($K_{z1}, K_{z2}, K_{z3}, \dots, K_{zn}$) за кожний місяць роботи в зоні відчуження, який враховується під час обчислення пенсії, визначається за формулою

$$K_z = \frac{Z_v}{Z_{sm}},$$

де K_z — коефіцієнт заробітної плати;

Z_v — сума заробітної плати за роботу в зоні відчуження за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати, за період 1986–1990 років;

Z_{sm} — показник середньомісячної заробітної плати робітників та службовців, зайнятих у галузях національної економіки, згідно з додатком 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. № 1783 «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» (Офіційний вісник України, 2003 р., № 47, ст. 2431), за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати, за період 1986–1990 років.

Розмір відшкодування фактичних збитків (K_v) визначається:

для пенсій по інвалідності — як відсоток втрати працездатності, визначений органами медико-соціальної експертизи;

для пенсій по втраті годувальника — як співвідношення кількості непрацездатних членів сім'ї до кількості таких членів сім'ї з урахуванням потерпілого (у відсотках)

$$K_v = \frac{K_u}{K_u + 1} \times 100\%,$$

де K_u — кількість непрацездатних членів сім'ї.

Під час визначення коефіцієнта заробітної плати у випадках, передбачених цим пунктом, середня заробітна плата за рік у відповідному періоді вважається середньомісячною платою робітників та службовців, зайнятих у галузях національної економіки, відповідного року.

10. Призначення пенсії із заробітної плати, одержаної за роботу за межами зони відчуження, провадиться на загальних підставах відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

11. Мінімальний розмір пенсії становить:

1) для учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС:

I групи інвалідності — 180 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

II групи інвалідності — 160 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

III групи інвалідності — 145 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

2) для інших інвалідів, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою:

I групи інвалідності — 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 січня 2012 р. і 150 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 липня 2012 р.;

II групи інвалідності — 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 січня 2012 р. і 125 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 липня 2012 р.;

III групи інвалідності — 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 січня 2012 р. і 110 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 липня 2012 р.;

3) для дітей-інвалідів — 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

4) для непрацездатних членів сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні:

на одного непрацездатного члена сім'ї — 50 відсотків пенсії по інвалідності померлого годувальника;

на двох і більше непрацездатних членів сім'ї — 100 відсотків пенсії по інвалідності померлого годувальника, що розподіляється між ними рівними частинами.

12. У разі коли розмір пенсійної виплати (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім пенсій за особливі заслуги перед Україною) не досягає в інвалідів — учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, I групи — 285 відсотків, II групи — 255 відсотків, III групи — 225 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, виплачується щомісячна державна адресна допомога до пенсії у сумі, що не вищає до зазначених розмірів.

У разі зміни прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, проводиться перерахунок зазначеної допомоги виходячи з розміру встановленого прожиткового мінімуму.

13. Щомісячна додаткова пенсія за шкodu, заподіяну здоров'ю, відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» виплачується у таких розмірах:

1) особам, що належать до категорії 1:

з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС: інвалідам I групи — 474,5 гривні;

інвалідам II групи — 379,6 гривні;
інвалідам III групи — 284,7 гривні;
для інших інвалідів, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою:

інвалідам I групи — 341,64 гривні;
інвалідам II групи — 227,76 гривні;
інвалідам III групи — 170,82 гривні;

2) особам, що належать до категорій 2–4:

особам, що належать до категорії 2, — 170,82 гривні;

особам, що належать до категорії 3, — 113,88 гривні;

особам, що належать до категорії 4, — 56,94 гривні;

3) дітям-інвалідам, а також хворим внаслідок Чорнобильської катастрофи на променеви хворобу — 170,82 гривні.

14. Щомісячна компенсація сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи призначається на кожного непрацевдатного члена сім'ї, який був на його утриманні, у розмірі 113,88 гривні.

15. Підвищення пенсій непрацюючим пенсіонерам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення, передбачене статтею 39 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», здійснюється в таких розмірах:

тим, що проживають у зоні безумовного (обов'язкового) відселення, — 13,2 гривні;

тим, що проживають у зоні гарантованого добровільного відселення, — 10,5 гривні;

тим, що проживають у зоні посиленого радіоекологічного контролю, — 5,2 гривні.

15¹. Особам, які одночасно мають право на отримання надбавки, додаткової пенсії, підвищення до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, відповідно до Законів України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про жертви нацистських переслідувань» і «Про соціальний захист дітей війни», таке підвищення провадиться за їх вибором за однією з підстав.

16. Під час призначення (перерахунку) пенсій відповідно до акону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» не застосовуються коефіцієнти підвищення пенсій, передбачені пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 1 червня 1992 р. № 296 «Про перерахунок державних пенсій» (ЗП України, 1992 р., № 6, ст. 139), пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 3 грудня 1992 р. № 677 «Про перерахунок державних пенсій» (ЗП України, 1992 р., № 12, ст. 293), пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 13 січня 1993 р. № 16 «Про порядок обчислення пенсій, що призначаються після 1 листопада 1992 року» (ЗП України, 1993 р., № 3, ст. 56), пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 13 січня 1993 р. № 17 «Про перерахунок

державних пенсій, призначених до 1 січня 1993 року» (ЗП України, 1993 р., № 3, ст. 57), пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 2 червня 1993 р. № 397 «Про перерахунок пенсій, призначених до 1 червня 1993 року», пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1993 р. № 673 «Про перерахування пенсій, призначених до 1 вересня 1993 року», пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 6 грудня 1993 р. № 983 «Про перерахунок пенсій, призначених до 1 грудня 1993 року», абзацом другим пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 1994 р. № 721 «Про підвищення розмірів пенсій, призначених до 1 жовтня 1994 р. та порядок обчислення пенсій, що призначаються після 1 жовтня 1994 року» (ЗП України, 1995 р., № 1, ст. 13), постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1994 р. № 869 «Про підвищення розмірів пенсій» (ЗП України, 1995 р., № 3, ст. 57), пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 1995 р. № 41 «Про підвищення розмірів пенсій» (ЗП України, 1995 р., № 4, ст. 83), пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 2 жовтня 1995 р. № 776 «Про підвищення розмірів пенсій та збільшення компенсаційних виплат деяким категоріям пенсіонерів» (ЗП України, 1996 р., № 2, ст. 51), пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 10 січня 1996 р. № 32 «Про підвищення розмірів пенсій, призначених до 1 січня 1996 р., та порядок обчислення пенсій, що призначаються після 1 січня 1996 року» (ЗП України, 1996 р., № 5, ст. 158), підпунктом «а» пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 19 березня 1996 р. № 342 «Про підвищення розмірів пенсій, призначених до 1 березня 1996 р., та порядок обчислення пенсій, що призначаються після 1 березня 1996 року» (ЗП України, 1996 р., № 8, ст. 264).

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 23 листопада 2011 р. № 1210

ПЕРЕЛІК

постанов Кабінету Міністрів України, що втратили чинність

1. Пункти 4 і 5 постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 «Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411).
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 1997 р. № 523 «Про затвердження нового Порядку обчислення пенсій по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсій у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 1997 р., число 23, с. 80).
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2001 р. № 861 «Про підвищення розмірів пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 2001 р., № 31, ст. 1392).

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2002 р. № 374 «Про підвищення розмірів пенсій, призначених відповідно до статті 54 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», а також пенсій, призначених відповідно до інших законів України, які раніше не підвищувались» (Офіційний вісник України, 2002 р., № 13, ст. 659).

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 666 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 травня 1997 р. № 523» (Офіційний вісник України, 2002 р., № 21, ст. 1038).

6. Пункт 4 змін, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2004 р. № 268 (Офіційний вісник України, 2004 р., № 10, ст. 598).

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 р. № 894 «Про підвищення розмірів пенсій, призначених відповідно до частини четвертої статті 54 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 2004 р., № 28, ст. 1875).

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 1240 «Про внесення зміни до пункту 1 Порядку обчислення пенсій по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсій у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 2004 р., № 38, ст. 2497).

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2005 р. № 1293 «Про збільшення розмірів пенсії деяким категоріям громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 2005 р., № 52, ст. 3328).

ПОСТАНОВА

**ПРО КОМПЕНСАЦІЙНІ ВИПЛАТИ ОСОБАМ,
ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК
ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ,
ТА ВИЗНАННЯ ТАКИМИ, ЩО ВТРАТИЛИ ЧИННІСТЬ,
ДЕЯКИХ ПОСТАНОВ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ**

№ 285 від 14 травня 2015 р.

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Установити такі розміри виплат, передбачених статтями 36 і 48 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»:

1) одноразової компенсації учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітям-інвалідам, сім'ям, які втратили годувальника із числа осіб, віднесених до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, батькам померлого:

інвалідам I групи — 379,3 гривні;

інвалідам II групи — 284,4 гривні;

інвалідам III групи — 189,6 гривні;

дітям-інвалідам — 1264 гривні;

сім'ям, які втратили годувальника, — 7586 гривень;

батькам померлого — 3792 гривні;

2) одноразової допомоги громадянам, які евакуйовані, відселені (відселяються) або самостійно переселилися (переселяються) на нове місце проживання, — 15,7 гривні на кожного члена сім'ї.

2. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 «Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411);

постанову Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2007 р. № 649 «Про встановлення розмірів виплат деяким категоріям громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 2007 р., № 30, ст. 1217).

ПОСТАНОВА

ПРО ПОРЯДОК ТА РОЗМІРИ КОМПЕНСАЦІЙНИХ ВИПЛАТ ДІТЯМ, ЯКІ ПОТЕРПІЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

№ 155 від 8 лютого 1997 р.

Із змінами, внесеними Постановами КМ № 211 від 14.02.2007; № 442 від 13.04.2011; № 533 від 25.05.2011

Відповідно до пункту 11 статті 30 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Установити з 1 квітня 2011 р. щомісячну грошову компенсацію на дітей, які навчаються у середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних навчальних закладах, коледжах та технікумах (училищах), розташованих на територіях радіоактивного забруднення, а також дітей, евакуйованих із зони відчуження, дітей, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, і тих, які проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до відселення і які не харчуються в їдальнях зазначених навчальних закладів, а також за всі дні, коли перелічені особи не відвідували ці заклади, до досягнення ними повноліття в таких розмірах: у віці від 6 до 10 років — 180 гривень, від 11 до 14 років — 185 гривень, від 15 до 18 років — 190 гривень на місяць пропорційно навчальним дням, в які діти не харчувалися.

2. Грошова компенсація виплачується у разі коли:

навчання потерпілої дитини здійснюється в домашніх умовах, але при цьому потерпіла дитина перебуває в обліковому складі школи. За висновком районної (міської) медико-педагогічної комісії на підставі висновку дитячої спеціалізованої лікарсько-консультаційної комісії про те, що дитина за станом здоров'я не може відвідувати навчальний заклад і їй рекомендовано здійснювати навчання вдома, місцевий орган виконавчої влади, виконавчий орган місцевого самоврядування видають батькам дитини (особі, яка їх замінює) відповідну довідку для пред'явлення її за місцем роботи, навчання, служби;

дитина тимчасово не відвідувала навчальний заклад. Батькам цієї дитини (особі, яка їх замінює) видається довідка з навчального закладу (за підписом його керівника) про те, що дитина не відвідувала навчальний заклад протягом відповідного періоду;

дитині за станом здоров'я необхідна спеціальна дієта (на підставі висновку медичного закладу) і вона не може харчуватися за місцем навчання;

в навчальному закладі відсутні умови для харчування дітей (що підтверджується довідкою місцевого органу виконавчої влади, виконавчого органу місцевого самоврядування за місцем знаходження навчального закладу);

у навчальному закладі не забезпечено безоплатне харчування дітей.

3. Зазначена грошова компенсація виплачується за попередній календарний місяць, протягом якого потерпіла дитина не харчувалася в їдальні навчального закладу або не відвідувала даний заклад.

4. Ця постанова набирає чинності з 1 січня 1997 року.

Перший віце-прем'єр-міністр України

В. ДУРДИНЕЦЬ

**МІНІСТЕРСТВО
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

НАКАЗ

**ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ РОЗМІРІВ
ГРОШОВОЇ КОМПЕНСАЦІЇ ВАРТОСТІ ПРОДУКТІВ
ХАРЧУВАННЯ ГРОМАДЯНАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ
ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ,
НА 2016 РІК**

№ 42 від 25.01.2016

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 лютого 2016 р. за № 194/28324

Відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та на виконання пункту 9 Порядку використання коштів державного бюджету для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2005 року № 936 (зі змінами), НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Розміри грошової компенсації вартості продуктів харчування для громадян, віднесених до категорій 1 і 2 осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на 2016 рік, що додаються.

2. Фінансово-економічному департаменту (Задніпрянець В. А.) забезпечити подання цього наказу в установленому порядку на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

3. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування та застосовується з 01 січня 2016 року.

Міністр

П. Розенко

ПОГОДЖЕНО:

В. о. Міністра фінансів України

О. Маркарова

**Перший заступник Голови
Спільного представницького органу
сторони роботодавців на національному рівні**

Д. Олійник

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства соціальної політики України
25.01.2016 № 42

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
05 лютого 2016 р. за № 194/28324

РОЗМІРИ
грошової компенсації вартості продуктів харчування для громадян,
віднесених до категорій 1 і 2 осіб, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи, на 2016 рік

№ з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці	Розміри компенсаційних виплат, грн	
		1 категорія	2 категорія
1	Вінницька область	405,6	202,8
2	Волинська область	409,2	204,6
3	Дніпропетровська область	409,2	204,6
4	Донецька область	420,0	210,0
5	Житомирська область	415,8	207,9
6	Закарпатська область	394,2	197,1
7	Запорізька область	404,4	202,2
8	Івано-Франківська область	407,4	203,7
9	Київська область	415,2	207,6
10	Кіровоградська область	401,4	200,7
11	Луганська область	422,4	211,2
12	Львівська область	399,0	199,5
13	Миколаївська область	392,4	196,2
14	Одеська область	406,8	203,4
15	Полтавська область	401,4	200,7
16	Рівненська область	406,2	203,1
17	Сумська область	397,8	198,9
18	Тернопільська область	411,6	205,8
19	Харківська область	393,0	196,5
20	Херсонська область	403,8	201,9
21	Хмельницька область	391,8	195,9
22	Черкаська область	394,8	197,4
23	Чернівецька область	414,0	207,0
24	Чернігівська область	398,4	199,2
25	м. Київ	456,0	228,0

ПОСТАНОВА

**ПРО НОРМИ ХАРЧУВАННЯ
ТА ЧАСТКОВУ КОМПЕНСАЦІЮ ВАРТОСТІ ПРОДУКТІВ
ДЛЯ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ
ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ**

№ 258 від 21 травня 1992 р.

Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 4 від 05.01.93; № 931 від 16.09.2005 щодо змін додатково див. Постанову КМ; № 936 від 20.09.2005; № 211 від 14.02.2007; № 35 від 25.01.2012

Відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та з метою забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, продуктами харчування і виплати часткової компенсації їх вартості Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити розроблені Міністерством охорони здоров'я України норми харчування для зазначених громадян у стаціонарах спеціалізованих лікувальних, лікувально-санаторних і курортних закладах, а також дітей у дошкільних і шкільних закладах (додатки № 1–3).

2. Надати Міністерству соціальної політики право визначати виходячи із розроблених Міністерством охорони здоров'я фізіологічних (медичних) норм харчування (додаток № 4) і середніх цін на продукти харчування, що склалися у регіоні, розміри грошової компенсації вартості продуктів харчування, встановлені вказаним Законом для громадян, віднесених до 1 і 2 категорії, для потерпілих дітей у разі захворювання кровотворних органів (гострі лейкози), щитовидної залози (аденома, рак), злоякісними пухлинами, а також для батьків потерпілих дітей, які не відвідують дитячі дошкільні та шкільні заклади і не забезпечуються продуктами харчування на суму середньої вартості харчування в цих закладах і не перебувають на повному державному забезпеченні.

3. *Втратив чинність на підставі Постанови КМ № 931 від 16.09.2005.*

4. Раді Міністрів Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям при забезпеченні продуктами харчування осіб, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи і віднесені до 1 категорії, вагітних жінок і жінок, які годують дітей, керуватися, крім фізіологічних (медичних) норм, також

додатковими нормами, встановленими Міністерством охорони здоров'я України (додатки № 5 і 6).

Перший віце-прем'єр-міністр України

К. МАСИК

Міністр Кабінету Міністрів України

В. ПЕХОТА

Додаток № 1
до постанови Кабінету Міністрів України
від 21 травня 1992 р. № 258

**Додаткові норми
продуктів харчування для осіб, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи, у стаціонарах
спеціалізованих лікувальних закладів (відділень)**

(на день у грамах)

Найменування продуктів	На одного хворого віком				
	до 1 року	від 1 до 6 років	від 6 до 10 років	від 10 до 14 років	старше 14 років
Молочні суміші, в т. ч. кисломолочні продукти	180	200	200	200	200
Соки	–	50	50	50	50
Флодоягідні консерви	30	50	50	50	50
Буряк червоний	–	10	10	15	20
Капуста	–	–	–	15	30
Цибуля ріпчата	–	–	–	5	5
Цибуля зелена	–	–	–	5	5
Петрушка, кріп	–	–	–	5	5
Морква	–	10	10	15	25
Горох консервований	–	–	–	–	10
Фрукти свіжі	–	100	100	100	50
Сухофрукти	–	10	10	10	15
Яловичина	–	10	15	25	40
Птиця	–	–	–	–	20
Риба та інші продукти моря	–	15	15	20	30
Сир	–	10	10	10	25

Міністр Кабінету Міністрів України

В. ПЕХОТА

Додаток № 2
до постанови Кабінету Міністрів України
від 21 травня 1992 р. № 258

**Норми харчування осіб,
які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи,
в лікувально-курортних закладах**

(на день у грамах)

Найменування продуктів	На одну особу віком			
	до 6 років	від 6 до 10 років	від 10 до 14 років	старше 14 років
1	2	3	4	6
Хліб пшеничний	100	120	150	150
Хліб житній	50	70	100	200
Борошно пшеничне	25	35	50	50
Крохмаль	3	4	5	20
Крупи, макаронні вироби, бобові	50	60	70	100
Картопля	300	400	450	400
Овочі різні	350	450	550	500
Фрукти свіжі, цитрусові	300	400	500	300
Соки	100	150	200	250
Фрукти сухі	20	30	40	40
Горіхи	5	7	10	–
Масло вершкове	50	60	65	70
Олія	10	15	20	20
Молоко	500	500	500	500
Сир	60	80	100	90
Сметана	25	30	35	40
Сир твердий	10	15	20	40
Яйця (штук)	0,75	1	1	1,5
М'ясо	125	160	200	250
Птиця	25	32	40	50
Ковбаси варені, сосиски, сардельки	10	20	26	60
Ковбаса напівкопчена	5	10	12	30
Окорок, буженина, карбонат	5	10	12	30
Рибопродукти	80	100	125	150
Мінеральна вода	–	–	–	500
Цукор	–	–	–	60
Повидло, джем, мармелад	–	–	–	40
Мед	–	–	–	20

1	2	3	4	6
Консерви – ікра (чорна, кетова)	–	–	–	10
Субпродукти (печінка, язик)	–	–	–	30
Пшеничні висівки	–	–	–	15
Чай	–	–	–	2
Кава, какао	–	–	–	5
Спеції	–	–	–	20

Міністр Кабінету Міністрів України

В. ПЕХОТА

Додаток № 3
до постанови Кабінету Міністрів України
від 21 травня 1992 р. № 258

**Норми харчування
дітей у дошкільних та шкільних закладах, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи**

(на день у грамах)

Найменування продуктів	На одну дитину або учня в залежності від віку				
	Дитячі дошкільні заклади		Загальноосвітні школи*		
	до 3 років	від 3 до 6 років	від 6 до 10 років	від 10 до 14 років	старше 14 років
1	2	3	4	6	
Хліб пшеничний	60	110	125	150	175
Хліб житній	30	60	125	150	175
Борошно пшеничне	16	25	25	30	40
Крохмаль	3	3	4	5	5
Крупи, бобові, макарони	35	45	50	60	70
Картопля	150	250	300	350	400
Овочі різні	250	300	350	400	400
Фрукти свіжі, цитрусові	100	150	150	200	250
Соки	50	100	150	150	200
Фрукти сухі	15	15	15	15	15
Цукор	45	50	55	60	65
Мед	3	5	5	7	7
Кондитерські вироби	10	15	20	25	25
Масло вершкове	25	30	30	35	35
Олія	8	10	12	15	17

1	2	3	4	6	
Яйця	1/2	1	1	1	1
Молоко	500	420	400	400	400
Сир	50	40	40	50	60
Сметана	15	15	15	20	20
Сир твердий	5	10	10	15	15
М'ясо, м'ясопродукти	100	120	130	160	200
Риба, рибопродукти	40	50	50	60	70
Чай	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
Какао	1	1	1	1	1
Кава ячмінна	1	1	2	2	2
Дріжджі	1	1	1	1	1
Ванільний цукор	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Сіль	5	8	8	9	10
Лавровий лист	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02

* Ці ж норми встановлюються для учнів технікумів, училищ, професійно-технічних закладів

Міністр Кабінету Міністрів України

В. ПЕХОТА

Додаток № 4
до постанови Кабінету Міністрів України
від 21 травня 1992 р. № 258

**Фізіологічні (медичні) норми
забезпечення продуктами харчування громадян,
які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи**

(на місяць)

Найменування продуктів	Одиниця виміру	На одну особу віком						
		до 1 року	від 1 до 3 років	від 3 до 7 років	від 7 до 11 років	від 11 до 14 років	від 14 до 18 років	старше 18 років
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Хліб пшеничний	кг	–	1,09	3,41	3,88	4,65	5,43	8
Хліб житній	–”–	–	–	1,86	3,88	4,65	5,43	2,5
Борошно пшеничне	–”–	–	0,09	0,78	0,78	0,93	1,24	0,75
Крохмаль	–”–	–	0,09	0,09	0,12	0,16	0,16	0,25

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Крупи, макарони, бобові	–”–	0,9	1,09	1,4	1,56	1,86	2,17	1,5
Картопля	–”–	1,24	3,1	7,75	9,30	10,85	12,40	9,6
Овочі різні	–”–	1,56	6,2	10,85	10,85	12,4	13,95	16,3
Соки	літрів	3,1	3,1	3,1	4,65	4,65	6,7	2
Цукор	кг	0,31	1,56	1,56	1,71	1,86	1	2,2
Фрукти сухі	–”–	–	–	0,47	0,47	0,47	0,47	0,66
Фрукти свіжі	–”–	1,56	3,1	4,65	4,65	6,2	7,75	9,6
Мед	–”–	–	–	0,16	0,16	0,22	0,22	0,31
Кондитерські вироби на пектині	–”–	–	–	0,47	0,62	0,78	0,78	0,93
Масло вершкове	–”–	0,31	0,31	0,93	0,93	1,09	1,09	0,5
Олія	–”–	–	–	0,31	0,37	0,47	0,53	0,8
Молоко і кисломолочні продукти	–”–	17,05	20,15	13,02	12,4	12,4	12,4	11,8
Сир	–”–	1,24	1,56	1,24	1,24	1,56	1,86	0,75
Сметана, вершки	–”–	0,16	0,16	0,47	0,47	0,62	0,51	0,62
Сир твердий	–”–	-	-	0,31	0,31	0,47	0,47	0,45
М'ясо, м'ясопродукти	–”–	-	1,56	3,72	4,03	4,96	6,2	6,7
Риба, рибопродукти	–”–	-	0,31	1,56	1,56	1,86	2,17	1,75
Суміші «Малиш», «Віталакт» тощо	–”–	2,26	–	–	–	–	–	–
Яйця	штук	15	15	31	31	31	31	23
Плодоовочеві консерви	умовних банок	31	31	–	–	–	–	–
М'ясні пюреподібні консерви	–”–	15	15	–	–	–	–	–
Чай	грамів	–	3,2	6,2	9,3	9,3	9,3	9,3
Какао	–”–	–	31	31	31	31	31	31
Кава ячмінна	–”–	–	31	31	62	62	93	93
Сіль	кг	–	0,12	0,25	0,25	0,25	0,31	0,31
Дріжджі	грамів	–	-	31	31	31	31	31
Ванільний цукор	–”–	–	-	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Лавровий лист	–”–	–	-	0,31	0,62	0,62	0,62	1
Маргарин	кг	–	-	–	–	–	–	0,36

Примітка. У раціон харчування для населення, яке проживає на забруднених територіях, максимально вводяться продукти, що мають радіопротекторні властивості (гарбузи, морква, продукти з пектиновими добавками, джеми, повидло, мармелад, пюре і соки — вишневий, гарбузовий, гранатовий, абрикосовий, моркв'яний тощо).

Додаток № 5
до постанови Кабінету Міністрів України
від 21 травня 1992 р. № 258

**Додатковий набір продуктів харчування,
понад фізіологічні норми, для осіб, віднесених до 1 категорії**

(на місяць)

Найменування продуктів	Одиниця виміру	Кількість
Крупа гречана	кілограмів	1
Цитрусові	—”—	2
Мед бджолиний	—”—	1
Яловичина	—”—	2
Ковбасні вироби	—”—	2
Оселедці	—”—	0,5
Молоко згущене	—”—	1
Сир твердий	—”—	0,5
Масло вершкове	—”—	1,5
Кава натуральна	грамів	60
Ікра лососева	банок	1
Консерви «Печінка тріски»	—”—	2
Шпроти, сардини	—”—	1
Краби (консерви)	—”—	1
М'ясні консерви	—”—	2
Какао	грамів	100
Чай	—”—	60

Міністр Кабінету Міністрів України

В. ПЕХОТА

Додаток № 6
до постанови Кабінету Міністрів України
від 21 травня 1992 р. № 258

**Додатковий набір продуктів харчування,
понад фізіологічні норми, для вагітних і жінок, які годують дітей**

(на місяць)

Крупи, макарони, бобові	360 грамів
Соки	4,2 літра
Олія	130 грамів
Яйця	8 штук
Молоко і кисломолочні продукти	2,15 літра
Сметана, вершки	420 грамів
Сир	2,35 кілограма

Міністр Кабінету Міністрів України

В. ПЕХОТА

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

ПРО ЩОРІЧНУ ДОПОМОГУ НА ОЗДОРОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

№ 562 від 12 липня 2005 р.

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Установити громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, такий розмір щорічної допомоги на оздоровлення:

інвалідам I і II групи — 120 гривень;

учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 2 категорії — 100 гривень;

інвалідам III групи та дітям-інвалідам — 90 гривень;

учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 3 категорії, кожній дитині, яка втратила внаслідок Чорнобильської катастрофи одного з батьків, та евакуйованим із зони відчуження у 1986 році, включаючи дітей, — 75 гривень.

2. Визнати таким, що втратив чинність, підпункт «є» пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 836 «Про компенсаційні виплати особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1996 р., № 15, ст. 411).

Прем'єр-міністр України

Ю. ТИМОШЕНКО

ПОСТАНОВА

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
ОЗДОРОВЛЕННЯ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ
ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ**

№ 261 від 27 березня 2013 р.

Із змінами, внесеними Постановами КМ: № 378 від 27.08.2014; № 8 від 14.01.2015; № 489 від 17.07.2015

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 20 та пункту 10 частини третьої статті 30 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок організації оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що додається.

2. Внести до пункту 5 постанови Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 323 «Про організаційне і фінансове забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей в Україні» (Офіційний вісник України, 1997 р., число 16, с. 26; 2000 р., № 20, ст. 831; 2001 р., № 32, ст. 1481) зміни, що додаються.

3. Визнати таким, що втратив чинність, пункт 1 постанови Кабінету Міністрів України від 16 травня 2000 р. № 800 «Про затвердження Положення про організацію оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Офіційний вісник України, 2000 р., № 20, ст. 831).

Прем'єр-міністр України

М. АЗАРОВ

ПОРЯДОК
організації оздоровлення громадян, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи

1. Цей Порядок визначає механізм організації оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в частині безоплатного або пільгового забезпечення постраждалих осіб та потерпілих дітей санаторно-курортними путівками чи путівками на відпочинок, виплати за їх бажанням грошової компенсації.

2. Організація оздоровлення постраждалих осіб та потерпілих дітей здійснюється Мінсоцполітики, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в межах повноважень.

3. Пріоритетним напрямом оздоровлення постраждалих осіб та потерпілих дітей є забезпечення їх санаторно-курортними путівками відповідного профілю лікування.

4. Безоплатними санаторно-курортними путівками або путівками на відпочинок забезпечуються:

постраждалі особи (особи, віднесені до категорії 1);

потерпілі діти (діти-інваліди, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою) разом з одним із батьків або особою, яка їх замінює.

Потерпілі діти забезпечуються санаторно-курортними путівками або путівками на відпочинок з урахуванням вимог Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей».

5. Строк перебування в санаторно-курортному закладі за санаторно-курортною путівкою становить:

для постраждалих осіб — 18 днів;

для постраждалих осіб із захворюваннями нервової системи (з наслідками травм і захворюваннями хребта і спинного мозку) — до 35 днів;

для потерпілих дітей — від 21 дня до двох місяців.

Строк перебування потерпілих дітей у закладі відпочинку за путівкою на відпочинок становить 14 днів.

6. Облік постраждалих осіб та потерпілих дітей, які мають право на забезпечення санаторно-курортною путівкою чи путівкою на відпочинок (далі — путівки), ведуть структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (крім м. Києва та Севастополя) рад (далі — місцеві органи) за місцем проживання таких осіб.

7. Для взяття на облік для забезпечення путівкою у наступному році постраждала особа чи один із батьків потерпілої дитини або особа, яка їх замінює, подає до 15 жовтня поточного року місцевому органу:

1) для одержання санаторно-курортної путівки постраждалою особою:

заяву із зазначенням бажаної пори року заїзду;

видану в установленому МОЗ порядку довідку для одержання путівки на санаторно-курортне лікування за формою 070/о;

копію посвідчення постраждалої особи разом із відповідними вкладками (у разі їх наявності);

копію паспорта;

у разі подання заяви за місцем проживання, відмінним від місця реєстрації, особою (крім осіб, які є громадянами України, що переселилися з тимчасово окупованої території чи районів проведення антитерористичної операції) додатково подається видана місцевим органом за місцем реєстрації довідка про те, що постраждала особа не перебуває на обліку для забезпечення в наступному році санаторно-курортною путівкою;

2) для одержання санаторно-курортної путівки потерпілою дитиною:

заяву для одержання путівки такою дитиною разом з одним із батьків або особою, яка їх замінює, із зазначенням бажаної пори року заїзду;

видану в установленому МОЗ порядку довідку для одержання потерпілою дитиною путівки на санаторно-курортне лікування за формою 070/о;

видану в установленому МОЗ порядку довідку для одержання одним із батьків потерпілої дитини або особою, яка їх замінює, путівки на санаторно-курортне лікування за формою 070/о (у разі наявності);

копію посвідчення потерпілої дитини разом із відповідними вкладками (у разі наявності);

копію посвідчення постраждалої особи одного з батьків потерпілої дитини або особи, яка їх замінює, разом із відповідними вкладками (у разі наявності);

копію свідоцтва про народження або копію паспорта потерпілої дитини;

копію паспорта одного з батьків потерпілої дитини або особи, яка їх замінює;

у разі подання заяви за місцем проживання потерпілої дитини (крім дітей, які переселилися з тимчасово окупованої території чи районів проведення антитерористичної операції), відмінним від місця її реєстрації, одним із батьків потерпілої дитини або особою, яка їх замінює, додатково подається довідка місцевого органу за місцем реєстрації потерпілої дитини про те, що вона не перебуває на обліку для забезпечення у наступному році путівкою.

Одному з батьків потерпілої дитини або особі, яка їх замінює, що не мають права на забезпечення санаторно-курортною путівкою відповідно до Закону, послуги з лікування за санаторно-курортною путівкою для потерпілої дитини не надаються.

Під час подання копій документів, передбачених цим пунктом Порядку, особи надають їх оригінали для огляду.

8. Для взяття на облік для забезпечення путівкою на відпочинок постраждала особа чи один із батьків потерпілої дитини або особа, яка їх замінює, подає передбачені пунктом 7 цього Порядку документи, крім виданої в установленому МОЗ порядку довідки для одержання путівки на санаторно-курортне лікування за формою 070/о.

9. Місцеві органи за наявності документів, передбачених пунктом 7 цього Порядку, здійснюють реєстрацію заяв та облік постраждалих осіб і потерпілих дітей окремо для забезпечення санаторно-курортними путівками залежно від профілю захворювання, за яким особи направляються на санаторно-курортне лікування, та путівками на відпочинок у порядку черговості подання заяв.

10. Інформація про кількість постраждалих осіб та потерпілих дітей, яких місцевими органами взято на облік для забезпечення путівками у наступному році, подається до 15 листопада поточного року Міністерством соціальної політики Автономної Республіки Крим, структурними підрозділами з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій (далі — регіональні органи) Мінсоцполітики.

11. Санаторно-курортне лікування або відпочинок постраждалих осіб та потерпілих дітей провадяться у санаторно-курортних закладах відповідного профілю лікування чи закладах відпочинку, що мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики.

12. Забезпечення постраждалих осіб та потерпілих дітей путівками здійснюється з дотриманням вимог пункту 3 цього Порядку в межах виділених коштів пропорційно кількості постраждалих осіб та потерпілих дітей, які перебувають на обліку для забезпечення путівками, відповідно до договорів, укладених із санаторно-курортними закладами або закладами відпочинку, що мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики (далі — договір).

13. Оплата послуг із санаторно-курортного лікування або відпочинку, наданих постраждалим особам та потерпілим дітям, здійснюється відповідно до умов договорів шляхом безготівкового перерахування грошової допомоги для компенсації вартості путівок санаторно-курортним закладам чи закладам відпочинку.

14. Санаторно-курортні заклади і заклади відпочинку незалежно від форми власності надають послуги із санаторно-курортного лікування чи відпочинку постраждалим особам та потерпілим дітям за умови пред'явлення ними путівок, одержаних згідно з вимогами цього Порядку.

15. Інформація про перелік санаторно-курортних закладів та закладів відпочинку, умови проживання, харчування та перелік процедур, які входять до вартості санаторно-курортної путівки, надається місцевими органами. Постраждала особа, яка перебуває на обліку для забезпечення путівкою, та один із батьків потерпілої дитини, яка перебуває на зазначеному обліку, або особа, яка їх замінює, згідно з цим Порядком мають право вільно обирати санаторно-курортний заклад відповідного профілю

лікування чи заклад відпочинку, що має ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики.

16. Відповідальна особа місцевого органу за місцем проживання роз'яснює постраждалим особам та батькам потерпілих дітей або особам, які їх замінюють, порядок одержання путівки.

17. Місцеві органи подають щокварталу до 5 числа наступного місяця регіональним органам звіт про кількість осіб, які одержали санаторно-курортні путівки у звітному кварталі, для подання до 10 числа Мінсоцполітики узагальненого звіту.

18. Місцевий орган у порядку черговості подання заяв видає не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку заїзду постраждалій особі чи одному з батьків потерпілої дитини або особі, яка їх замінює, путівку до обраного закладу з урахуванням зазначеного в заяві профілю лікування.

19. У разі коли на дату видачі путівки постраждала особа чи потерпіла дитина позбавлена права на пільги згідно із Законом або вік потерпілої дитини на дату початку заїзду за путівкою не відповідає вимогам абзаців другого і третього частини першої статті 13 Закону України «Про оздоровлення та відпочинок дітей», путівка не видається.

20. Факт надання санаторно-курортним закладом чи закладом відпочинку послуг із санаторно-курортного лікування або відпочинку постраждалій особі чи потерпілій дитині підтверджується зворотним талоном путівки.

Путівка, якою постраждала особа чи потерпіла дитина не скористалася в установлений строк заїзду, може бути запропонована іншій постраждалій особі чи потерпілій дитині у порядку черговості подання заяв з узгодженим перенесенням строку заїзду.

21. Путівки постраждалим особам та потерпілим дітям, зазначеним у пункті 4 цього Порядку, видаються за медичними показаннями з урахуванням пільг, передбачених законодавством для конкретної категорії осіб, у порядку черговості у міру надходження путівок.

У разі коли такі особи та діти мають право на санаторно-курортне лікування за двома або більше законами, їм надається право вибору в забезпеченні путівкою за одним із них.

Якщо вони відмовилися від путівок, місцевий орган складає акт відмови від путівки за формою, затвердженою Мінсоцполітики.

22. За постраждалими особами та потерпілими дітьми, які перебували на обліку та не отримали путівки в поточному році, зберігається обліковий номер у черзі для забезпечення санаторно-курортною путівкою на наступний рік за умови поновлення медичних показань до санаторно-курортного лікування.

23. У разі коли постраждала особа чи потерпіла дитина протягом року перебувала на обліку для забезпечення санаторно-курортною путівкою, але не отримувала її (крім випадку відмови від путівки), така особа чи дитина має право на отримання грошової компенсації за самостійне санаторно-курортне лікування в установленому законодавством розмірі.

Право на таку компенсацію настає з дня звернення із заявою про її виплату один раз на рік.

Для виплати грошової компенсації за самостійне санаторно-курортне лікування постраждала особа чи один із батьків потерпілої дитини або особа, яка їх замінює, подає місцевому органу за місцем проживання заяву про виплату грошової компенсації за самостійне санаторно-курортне лікування та документи, передбачені абзацами третім – шостим підпункту 1 або абзацами третім, п'ятим, шьомим і дев'ятим підпункту 2 пункту 7 цього Порядку.

Виплата грошової компенсації здійснюється після подання постраждалою особою чи одним із батьків потерпілої дитини або особою, яка їх замінює, до місцевого органу за місцем проживання документів про оплату повної вартості санаторно-курортної путівки, підтвердження проходження самостійного санаторно-курортного лікування тривалістю не менше ніж 18 днів за профілем захворювання, за яким постраждалій особі чи потерпілій дитині видано довідку для одержання путівки на санаторно-курортне лікування, або зворотного талона санаторно-курортної путівки.

24. Відповідальність за достовірність інформації, яка подається згідно з цим Порядком, а також порядок здійснення контролю за дотриманням вимог цього Порядку встановлюються законом.

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 27 березня 2013 р. № 261

ЗМІНИ,

**що вносяться до пункту 5 постанови Кабінету Міністрів України
від 14 квітня 1997 р. № 323**

У пункті 5:

в абзаці третьому слова «дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» замінити словами «дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи»;

в абзаці четвертому слова «проїзд дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на оздоровлення в межах України здійснюється за рахунок коштів Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту населення» замінити словами «проїзд дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи, на оздоровлення в межах України здійснюється за рахунок коштів державного бюджету».

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

ПИТАННЯ СТИПЕНДІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

№ 882 від 12 липня 2004 р.

Із змінами, внесеними Постановами КМ: № 150 від 15.02.2006; № 157 від 15.02.2006; № 165 від 05.03.2008; № 983 від 07.09.2011; № 177 від 07.03.2012; № 1084 від 28.11.2012; № 255 від 01.04.2013; № 297 від 22.04.2013; № 334 від 13.05.2013; № 211 від 23.03.2016

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок призначення і виплати стипендій, що додається.

2. Міністерству фінансів, Міністерству освіти і науки, іншим органам виконавчої влади, у підпорядкуванні яких є навчальні заклади та наукові установи, забезпечити призначення і виплату починаючи з 1 липня 2004 р. стипендій відповідно до Порядку, затвердженого цією постановою.

3. Внести зміни до постанов Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

4. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2001 р. № 950 «Про затвердження Порядку призначення, виплати та розмірів стипендіального забезпечення учнів, студентів, курсантів, слухачів, клінічних ординаторів, аспірантів і докторантів» (Офіційний вісник України, 2001 р., № 32, ст. 1474), крім пункту 4, абзац другий якого після слова «працівникам» доповнити словом «державних»;

постанову Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2003 р. № 448 «Про збільшення розміру стипендіального забезпечення студентів вищих навчальних закладів» (Офіційний вісник України, 2003 р., № 14, ст. 631).

5. Міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, у підпорядкуванні яких є навчальні заклади та наукові установи, привести власні нормативно-правові акти з питань стипендіального забезпечення у відповідність з цією постановою.

6. Доручити Міністерству освіти і науки давати роз'яснення щодо застосування цієї постанови.

7. Ця постанова набирає чинності з 1 липня 2004 року.

Прем'єр-міністр України

В. ЯНУКОВИЧ

**ПОРЯДОК
призначення і виплати стипендій**

Загальні питання

1. Дія цього Порядку поширюється на осіб, які навчаються у навчальних закладах та наукових установах за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, у навчальних закладах, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим, та комунальних навчальних закладах за рахунок коштів відповідних бюджетів:

1) учнів денної форми навчання професійно-технічних навчальних закладів (далі — учні);

2) студентів денної форми навчання вищих навчальних закладів I–IV рівня акредитації, крім осіб, які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки магістрів державного управління (далі — студенти);

3) курсантів денної форми навчання вищих навчальних закладів цивільної авіації, морського і річкового транспорту, Севастопольського національного інституту ядерної енергії та промисловості (далі — курсанти вищого навчального закладу);

4) учнів VIII–XII класів середніх спеціальних музичних шкіл-інтернатів і середніх художніх шкіл;

5) учнів I–II курсів училищ фізичної культури, студентів I–II курсів Олімпійського коледжу імені Івана Піддубного;

6) слухачів підготовчих відділень консерваторій та студій підготовки акторських кадрів (далі — слухачі);

7) клінічних ординаторів;

8) аспірантів і докторантів, які навчаються з відривом від виробництва;

9) курсантів, слухачів та ад'юнктів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів — у частині призначення стипендій, зазначених у підпункті 1 пункту 5 цього Порядку.

2. Учням, студентам, курсантам вищого навчального закладу, слухачам, клінічним ординаторам, аспірантам і докторантам, які навчаються згідно з угодами, укладеними між навчальними закладами або науковими установами та фізичними або юридичними особами, стипендії можуть виплачуватися за рахунок коштів цих осіб, якщо це передбачено умовами укладеної угоди.

Особі, яка навчалася згідно із зазначеною угодою і в установленому порядку переведена на навчання за державним замовленням, стипендія призначається і виплачується відповідно до цього Порядку за результатами попереднього семестрового контролю з місяця, що настає за датою її зарахування відповідно до наказу керівника навчального закладу.

3. Призначення і виплата стипендій студентам, які є іноземними громадянами та особами без громадянства, провадиться відповідно до міжнародних договорів України і актів Кабінету Міністрів України.

4. Стипендії призначаються зазначеним у пункті 1 цього Порядку особам:

академічні:

зазначеним у підпунктах 1–3 та 9 — за результатами навчання у професійно-технічних і вищих навчальних закладах та виявленою при цьому успішністю;

зазначеним у підпунктах 4–8 — на підставі наказу про зарахування до навчальних закладів та наукових установ;

соціальні — на підставі нормативно-правових актів на отримання державних пільг і гарантій для окремих категорій громадян.

Стипендії виплачуються раз на місяць.

5. Академічними стипендіями є:

1) стипендії Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, іменні стипендії, які призначаються учням, студентам, курсантам вищих навчальних закладів, а також курсантам, слухачам та ад'юнктам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів за результатами навчання, розміри та порядок призначення яких визначаються окремими нормативно-правовими актами;

2) іменні або персональні стипендії навчального закладу;

3) ординарні (звичайні) академічні стипендії.

Розмір академічних стипендій для осіб, зазначених у підпунктах 1–6 пункту 1 цього Порядку, визначається виходячи з установленого Кабінетом Міністрів України розміру мінімальної ординарної (звичайної) академічної стипендії з урахуванням типу навчального закладу, умов та напрямку навчання, успішності стипендіата.

6. Соціальні стипендії призначаються:

1) студентам і курсантам вищого навчального закладу з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також студентам і курсантам вищого навчального закладу, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишились без батьків;

2) студентам і курсантам вищого навчального закладу з числа осіб, яким згідно із Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» гарантуються пільги під час призначення стипендії;

3) студентам і курсантам вищого навчального закладу з малозабезпечених сімей (у разі отримання відповідної державної допомоги згідно із законодавством);

4) студентам, які є дітьми-інвалідами та інвалідами I–III групи;

5) студентам і курсантам вищого навчального закладу, які мають сім'ї з дітьми і в яких обоє з подружжя або одна мати (батько) навчається у вищому навчальному закладі за денною формою навчання;

6) студентам, які навчаються за гірничими спеціальностями, батьки яких загинули або стали інвалідами внаслідок отримання травм на виробництві, професійного захворювання під час роботи на вугледобувних підприємствах.

7. З метою підвищення життєвого рівня та заохочення за успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній і науковій діяльності навчальний заклад 10 відсотків коштів, передбачених для виплати стипендій, використовує для надання учням, студентам, курсантам вищого навчального закладу, клінічним ординаторам і аспірантам, які навчаються за державним замовленням, матеріальної допомоги та заохочення.

Порядок використання коштів, передбачених на виплату стипендій, для надання матеріальної допомоги та заохочення розробляється навчальним закладом та затверджується його керівником.

8. Для вирішення питань з призначення та позбавлення академічної або соціальної стипендії (у тому числі спірних), надання матеріальної допомоги учням, студентам, курсантам вищого навчального закладу, заохочення кращих з них за успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній та науковій діяльності, навчальні заклади утворюють стипендіальні комісії.

До складу стипендіальної комісії входять керівник навчального закладу, представники фінансових підрозділів, декани факультетів (завідуючі відділеннями), представники профспілкових та самоврядних організацій учнів, студентів, курсантів вищого навчального закладу.

У своїй роботі стипендіальна комісія навчального закладу керується законами та іншими нормативно-правовими актами, які визначають права і обов'язки учнів, студентів, курсантів вищого навчального закладу, цим Порядком, статутом навчального закладу.

За поданням стипендіальної комісії керівник навчального закладу затверджує реєстр осіб, яким призначаються стипендії.

На час проходження практики або іншої трудової діяльності, яка провадиться з дозволу навчального закладу, стипендіат зберігає право на отримання стипендії.

У разі коли учень, студент, курсант вищого навчального закладу має право на безоплатне харчування, але навчальний заклад не в змозі його забезпечити, особі виплачується академічна та/або соціальна стипендія без урахування зменшення її розміру згідно з пунктами 15, 16 і підпункту 1 пункту 31 цього Порядку (за умови письмової відмови від безоплатного харчування).

9. Стипендіатам, які мають дітей віком до трьох років і продовжують навчання за денною формою, виплачуються щомісячна грошова допомога, передбачена законодавством, і стипендія, призначена згідно з цим Порядком.

9¹. Стипендіатам, які постійно проживають на території населеного пункту або навчаються у навчальному закладі, що розташований у населеному пункті, якому надано статус гірського, виплачується додаткова стипендія у розмірі 20 відсотків мінімальної ординарної

(звичайної) академічної стипендії відповідного типу навчального закладу.

**Іменні або персональні стипендії навчального закладу,
ординарні (звичайні) академічні стипендії учнів,
студентів, курсантів вищого навчального закладу**

10. Професійно-технічні навчальні заклади у межах коштів, передбачених для виплати стипендії, вирішують питання про першочергове призначення академічної та соціальної стипендії учням:

1) з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також учням, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишились без батьків;

2) з числа осіб, яким згідно із Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», гарантуються пільги при призначенні стипендії;

3) з малозабезпечених сімей (за умови отримання відповідної державної допомоги згідно із законодавством);

4) які є дітьми-інвалідами та інвалідами I–III групи;

5) які за результатами семестрового контролю мають середній бал успішності не нижчий ніж 7 за дванадцятибальною або не нижчий ніж 4 за п'ятибальною шкалою оцінювання;

6) які навчаються гірничих професій, чиї батьки загинули або стали інвалідами внаслідок отримання виробничих травм, професійного захворювання під час роботи на вугледобувних підприємствах.

11. *Виключено на підставі Постанови КМ № 165 від 05.03.2008.*

12. Академічна стипендія у мінімальному розмірі призначається:

учням, які за результатами семестрового контролю мають менше ніж 10–12 балів з кожного предмета за дванадцятибальною або середній бал успішності нижчий ніж 5 за п'ятибальною шкалою оцінювання;

студентам, які за результатами семестрового контролю мають середній бал успішності 7.00–9.99 за дванадцятибальною або 4.00–4.99 за п'ятибальною шкалою оцінювання;

учням та студентам першого року навчання до першого семестрового контролю.

Дія цього пункту не поширюється на учнів і студентів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також на учнів і студентів, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків.

12¹. Учням, студентам і курсантам вищого навчального закладу з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також учням, студентам і курсантам вищого навчального закладу, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків, призначається соціальна стипендія у розмірі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У разі коли успішність зазначених в абзаці першому цього пункту осіб становить за результатами семестрового контролю 10–12 балів

з кожного предмета або середній бал успішності дорівнює п'яти (відповідно за дванадцяти — та п'ятибальною шкалою оцінювання), розмір соціальної стипендії, призначеної згідно з абзацом першим цього пункту, збільшується на:

40 гривень — для учнів;

70 гривень — для студентів вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста або бакалавра;

100 гривень — для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста або магістра.

Дія пунктів 12, 13–17 та 27 цього Порядку не поширюється на учнів, студентів і курсантів вищого навчального закладу, перелічених у цьому пункті.

13. Учням і студентам, які за результатами семестрового контролю мають 10–12 балів з кожного предмета за дванадцятибальною або середній бал успішності 5 за п'ятибальною шкалою оцінювання, розмір ординарної (звичайної) академічної стипендії збільшується порівняно з призначеним згідно з пунктом 12 цього Порядку на:

для учнів — 40 гривень;

для студентів вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» або «бакалавр», — 70 гривень;

для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», «спеціаліст» або «магістр», — 100 гривень.

14. За особливі успіхи у навчанні, участь у громадській, спортивній та науковій діяльності учням, студентам, курсантам вищого навчального закладу за поданням стипендіальної комісії навчального закладу можуть призначатися іменні або персональні стипендії навчального закладу, виплата яких проводиться у межах коштів, передбачених для виплати стипендій, відповідно до положення про іменні або персональні стипендії навчального закладу, що затверджується його керівником.

Розмір іменної або персональної стипендії навчального закладу підвищується порівняно з призначеною згідно з пунктом 12 цього Порядку на гривень:

для учнів — 65;

для студентів вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст» або «бакалавр» — 120;

для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст» або «магістр» — 120.

15. Курсантам вищого навчального закладу, які перебувають на державному утриманні (крім зазначених у підпунктах 1 і 2 пункту 6 цього Порядку), академічна стипендія призначається у розмірі 50 відсотків

ординарної (звичайної) академічної стипендії студентів вищих навчальних закладів відповідного рівня акредитації, призначеної згідно з пунктами 12, 13 і 14 цього Порядку.

16. Учням та студентам індустріально-педагогічних вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, які навчаються за програмами підготовки майстрів виробничого навчання і забезпечуються безоплатним триразовим харчуванням, розмір ординарної (звичайної) академічної стипендії, призначеної згідно з пунктами 12, 13 і 14 цього Порядку, зменшується на 50, а тим особам, які забезпечуються безоплатним одноразовим харчуванням, — на 20 відсотків.

Дія цього пункту не поширюється на учнів та студентів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також на учнів і студентів, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків.

17. Розмір академічної стипендії, призначеної згідно з пунктами 12, 13, 14 і 16 цього Порядку, збільшується на (відсотків мінімальної ординарної (звичайної) академічної стипендії відповідного типу навчального закладу, призначеної згідно з цим Порядком):

1) 10:

студентам, які навчаються за напрямом підготовки 0101 — педагогічна освіта, відповідно до переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 22, с. 42);

студентам, які навчаються за напрямами підготовки (спеціальностями) галузі знань 0101 — педагогічна освіта, відповідно до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 50, ст. 3333), і переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 839 (Офіційний вісник України, 2007 р., № 46, ст. 1877);

студентам, які здобувають кваліфікацію вчителя за напрямами підготовки (спеціальностями) 6.010201 (5.01020101) — фізичне виховання*, 6.010203 — здоров'я людини*, 5.02020201 — хореографія*, 6.020204 (5.02020401) — музичне мистецтво*, 6.020205 (5.02020501) — образотворче мистецтво*, 6.020208 — декоративно-прикладне мистецтво*, 6.020302 — історія*, 6.020303 — філологія*, 6.040101 — хімія*, 6.040102 — біологія*, 6.040104 — географія*, 6.040302 — інформатика*, відповідно до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 50,

ст. 3333), і переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 839 (Офіційний вісник України, 2007 р., № 46, ст. 1877);

2) 18:

студентам, які навчаються за напрямами підготовки 0701 — фізика, 0702 — прикладна фізика, 0801 — математика, 0803 — механіка, 0903 — гірництво, відповідно до переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 22, с. 42);

студентам, які навчаються за напрямами підготовки (спеціальностями) 6.040201 — математика, 6.040202 — механіка, 6.040203 — фізика, 6.040204 — прикладна фізика, відповідно до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 50, ст. 3333);

студентам, які навчаються за напрямами підготовки (спеціальностями) галузі знань 0503 — розробка корисних копалин, відповідно до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719) (Офіційний вісник України, 2006 р., № 50, ст. 3333), і переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 839 (Офіційний вісник України, 2007 р., № 46, ст. 1877);

учням (із строком навчання не більш як 10 місяців), які закінчили загальноосвітні навчальні заклади, в яких вивчали основи тваринництва і сільськогосподарської техніки, а також з числа осіб, звільнених у запас із Збройних Сил;

3) 21:

студентам, які навчаються за напрямами підготовки 0701 — фізика, 0801 — математика, відповідно до переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 22, с. 42), і які одночасно належать до групи спеціальностей 0101 — педагогічна освіта як такі, що передбачають (за умов виконання відповідного державного освітнього стандарту) можливість присвоєння фахівцю кваліфікації вчителя, та студентам, які навчаються за напрямами підготовки (спеціальностями)

6.040201 — математика, 6.040203 — фізика, відповідно до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719) (Офіційний вісник України, 2006 р., № 50, ст. 3333), і яким за умови виконання психолого-педагогічної, методичної та практичної програми підготовки відповідно до галузевого стандарту педагогічної освіти, буде присвоєна кваліфікація вчителя.

18. Академічна стипендія призначається з першого числа місяця, що настає після закінчення семестрового контролю згідно з навчальним планом, на період до визначення результатів наступного семестрового контролю.

Особи, зазначені у пункті 6, підпунктах 1–4 і 6 пункту 10 цього Порядку, які вперше претендують або поновлюють право на призначення соціальної стипендії, подають стипендіальній комісії документи, що підтверджують їх право на отримання пільг та гарантій на стипендіальне забезпечення згідно з нормативно-правовими актами.

Стипендіальна комісія протягом трьох робочих днів приймає рішення щодо призначення соціальної стипендії.

Академічні стипендії клінічних ординаторів, аспірантів і докторантів

19. Академічна стипендія клінічним ординаторам, аспірантам і докторантам устанавлюється у розмірі середньої місячної заробітної плати за останнім основним місцем роботи (з урахуванням наступних змін в оплаті праці на відповідних посадах), але не нижче 60 відсотків і не вище посадового окладу, визначеного за схемою посадових окладів, відповідно:

викладача-стажиста — для клінічних ординаторів і аспірантів;
доцента — для докторанта.

20. Клінічним ординаторам, аспірантам, докторантам, що поновили навчання після наданої їм в устанавленому порядку перерви у навчанні, та аспірантам або докторантам, яким в устанавленому порядку продовжено строк навчання в аспірантурі або докторантурі, академічна стипендія призначається на весь наступний період навчання.

Призначення і виплата академічних та соціальних стипендій у окремих випадках

21. У разі коли строк закінчення навчання особи, яка отримує академічну та/або соціальну стипендію, настає до закінчення місяця або коли стипендіат вибуває з навчального закладу (наукової установи) до закінчення строку навчання, їм виплачується стипендія у повному обсязі за останній місяць навчання.

22. У період тимчасової непрацездатності, підтвердженої відповідним документом, особа отримує академічну та/або соціальну стипендію у призначеному їй розмірі.

23. У разі коли стипендіат має право на призначення кількох академічних стипендій, виплачується одна — найбільшого розміру, якщо інше не передбачено нормативними актами.

24. Учням, студентам і курсантам вищого навчального закладу, які навчалися за державним замовленням і:

1) перебувають в академічній відпустці за медичними показаннями відповідно до наказу керівника навчального закладу, в межах коштів, передбачених для виплати стипендій, щомісяця виплачується допомога у розмірі 50 відсотків мінімальної ординарної (звичайної) академічної стипендії відповідного типу навчального закладу.

Учням, студентам і курсантам вищого навчального закладу з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також учням, студентам і курсантам вищого навчального закладу, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків, допомога виплачується у розмірі соціальної стипендії, яку вони отримували до початку академічної відпустки за медичними показаннями.

Зазначеним у цьому підпункті особам, які хворіють на туберкульоз, допомога виплачується протягом 10 місяців з дня настання тимчасової непрацездатності у подвійному розмірі;

2) поновили навчання за державним замовленням після академічної відпустки, академічна стипендія призначається у розмірі, який встановлюється особі згідно з цим Порядком за результатами останнього (до перерви у навчанні) семестрового контролю.

У разі коли дата поновлення до складу учнів, студентів або курсантів вищого навчального закладу не збігається з початком місяця, стипендія виплачується з місяця, що настає після зарахування такої особи відповідно до наказу керівника навчального закладу.

25. *Виключено на підставі Постанови КМ № 165 від 05.03.2008.*

Академічні стипендії учнів середніх спеціальних музичних шкіл-інтернатів і середніх художніх шкіл, учнів училищ фізичної культури, слухачів підготовчих відділень консерваторій та студій підготовки акторських кадрів

26. Учням середніх спеціальних музичних шкіл-інтернатів і середніх художніх шкіл академічна стипендія призначається у такому розмірі (відсотків мінімальної ординарної (звичайної) академічної стипендії вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації): VIII клас — 32, IX клас — 36, X клас — 40, XI–XII класи — 44 відсотків.

27. Учням училищ фізичної культури, студентам Олімпійського коледжу імені Івана Піддубного академічна стипендія призначається у розмірі 50 відсотків академічної стипендії студентів вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації з урахуванням дії пунктів 13, 29 і 33 цього Порядку.

28. Слухачам студій підготовки акторських кадрів та слухачам підготовчих відділень консерваторій академічна стипендія призначається відповідно у розмірі 44 і 48 відсотків мінімальної ординарної (звичайної)

академічної стипендії вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації.

Соціальні стипендії

Особи, яким призначається тільки соціальна стипендія

29. Студентам і курсантам вищого навчального закладу, зазначеним у підпунктах 2–6 пункту 6 цього Порядку, які за результатами семестрового контролю втратили право на призначення академічної стипендії, обов'язково призначається соціальна стипендія (відсотків мінімальної ординарної (звичайної) академічної стипендії вищих навчальних закладів відповідного рівня акредитації):

100 — особам, зазначеним у підпункті 2, які за результатами семестрового контролю мають середній бал успішності нижчий ніж 7 за дванадцятибальною або нижчий ніж 4 за п'ятибальною шкалою оцінювання;

109 — особам, зазначеним у підпунктах 3 і 4, які за результатами семестрового контролю мають середній бал успішності нижчий ніж 7 за дванадцятибальною або нижчий ніж 4 за п'ятибальною шкалою оцінювання;

100 — особам, зазначеним у підпунктах 5 і 6, які за результатами семестрового контролю мають середній бал успішності нижчий ніж 7 за дванадцятибальною або нижчий ніж 4 за п'ятибальною шкалою оцінювання.

30. *Виключено на підставі Постанови КМ № 165 від 05.03.2008.*

31. Розмір соціальної стипендії, що призначається згідно з пунктом 29 цього Порядку:

1) зменшується:

студентам індустріально-педагогічних вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, які навчаються за програмами підготовки майстрів виробничого навчання (крім зазначених у підпункті 1 пункту 6 цього Порядку) і забезпечуються безоплатним триразовим харчуванням, — на 50, а тим, які забезпечуються безоплатним одноразовим харчуванням, — на 20 відсотків;

курсантам вищого навчального закладу, які перебувають на державному утриманні (крім зазначених у підпунктах 1 і 2 пункту 6 цього Порядку), — на 50 відсотків;

2) збільшується на 18 відсотків мінімальної ординарної (звичайної) академічної стипендії відповідного типу навчального закладу, призначеної згідно з пунктом 29 цього Порядку:

студентам, які навчаються за напрямками підготовки 0701 — фізика, 0702 — прикладна фізика, 0801 — математика, 0803 — механіка, 0903 — гірництво, відповідно до переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 22, с. 42);

студентам, які навчаються за напрямками підготовки (спеціальностями) 6.040201 — математика, 6.040202 — механіка, 6.040203 — фізика, 6.040204 — прикладна фізика, відповідно до переліку напрямів, за якими

здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 50, ст. 3333);

студентам, які навчаються за напрямами підготовки (спеціальностями) галузі знань 0503 — розробка корисних копалин, відповідно до переліку напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 50, ст. 3333), і переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 839 (Офіційний вісник України, 2007 р., № 46, ст. 1877).

32. *Виключено на підставі Постанови КМ № 165 від 05.03.2008.*

33. Якщо згідно з пунктом 31 цього Порядку передбачається зміна розміру соціальної стипендії на двох чи більше підставах, її розмір змінюється за кожною з підстав окремо.

*Особи, які одночасно мають право
на академічну і соціальну стипендію*

34. Особам, зазначеним у підпунктах 3 і 4 пункту 6 цього Порядку, яким призначена академічна стипендія, додатково виплачується соціальна стипендія (відсотків мінімальної ординарної (звичайної) академічної стипендії відповідного типу навчального закладу, призначеної згідно з цим Порядком):

1) 9:

студентам і курсантам вищого навчального закладу з малозабезпечених сімей (у разі отримання відповідної державної допомоги згідно із законодавством);

студентам, які є дітьми-інвалідами та інвалідами I–III групи (крім інвалідів по зору і слуху та інвалідів війни);

2) 30:

учням, студентам і курсантам вищого навчального закладу з числа тих, що входили до складу військових формувань, які за рішенням відповідних державних органів були направлені для участі в операціях з підтримання миру і безпеки або відряджені до держав, в яких у цей період велися бойові дії;

3) 50:

учням і студентам, які є інвалідами по зору і слуху;

учням і студентам з числа військовослужбовців, які прирівняні до інвалідів війни.

Якщо згідно з цим пунктом стипендіат має право на кілька додаткових соціальних стипендій, кожна з них призначається і виплачується окремо.

Розмір соціальних стипендій, призначених згідно з цим пунктом, визначається з урахуванням пункту 31 цього Порядку.

35. Особам, яким згідно із Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» гарантуються пільги під час призначення стипендії, за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на здійснення заходів з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, виплачується додаткова соціальна стипендія у сумі:

учням — 130 гривень;

студентам вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» або «бакалавр», — 150 гривень;

студентам вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», «спеціаліст» або «магістр», — 170 гривень.

У разі коли зазначені суми додаткової соціальної стипендії менші ніж сума додаткової соціальної стипендії, яка виплачувалась у грудні 2007 р., продовжується виплата додаткової соціальної стипендії у сумі, яка виплачувалась у грудні 2007 року.

36. *Виключено на підставі Постанови КМ № 165 від 05.03.2008.*

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 12 липня 2004 р. № 882

ЗМІНИ,

що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України

1. У постанові Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1994 р. № 560 «Про стипендії Кабінету Міністрів України для молодих учених» (ЗП України, 1994 р., № 11, ст. 285; Офіційний вісник України, 2003 р., № 52, ст. 2798):

у другому реченні пункту 1 постанови слово «стипендії» замінити словами «іменної або ординарної (звичайної) академічної стипендії»;

у пункті 3 Положення, затвердженого зазначеною постановою, слова «стипендії аспіранта» замінити словами «іменної або ординарної (звичайної) академічної стипендії аспіранта».

ПОСТАНОВА

**ПРО ВПОРЯДКУВАННЯ БЕЗОПЛАТНОГО
ТА ПІЛЬГОВОГО ВІДПУСКУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ
ЗА РЕЦЕПТАМИ ЛІКАРІВ У РАЗІ АМБУЛАТОРНОГО
ЛІКУВАННЯ ОКРЕМИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ
ТА ЗА ПЕВНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ЗАХВОРЮВАНЬ**

№ 1303 від 17 серпня 1998 р.

Із змінами, внесеними Постановою КМ № 759 від 26.08.2015

З метою забезпечення раціонального використання бюджетних коштів, усунення множинності рішень щодо безоплатного і пільгового відпуску лікарських засобів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Установити, що безоплатний або пільговий відпуск лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування провадиться групам населення та за категоріями захворювань згідно з додатками 1 і 2.

Безоплатно і на пільгових умовах відпускаються лікарські засоби, зазначені у переліку лікарських засобів вітчизняного та іноземного виробництва, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. № 1071 (ЗП України, 1996 р., № 17, ст. 480), з урахуванням змін, які вносяться Міністерством охорони здоров'я за погодженням з Міністерством фінансів.

2. Відпуск лікарських засобів безоплатно і на пільгових умовах у разі амбулаторного лікування осіб провадиться аптеками за рецептами, виписаними лікарями лікувально-профілактичних закладів за місцем проживання цих осіб.

Особи, які обслуговуються у відомчих лікувально-профілактичних закладах і мають право на безоплатний або пільговий відпуск лікарських засобів, отримують їх у аптеках, закріплених за цими закладами.

Безоплатний відпуск лікарських засобів дітям-інвалідам провадиться за рецептами лікарів незалежно від місця проживання цих дітей, але в межах Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя. У цьому разі витрати, пов'язані з оплатою вартості лікарських засобів, беруть на себе органи охорони здоров'я за місцем їх відпуску.

3. Витрати, пов'язані з відпуском лікарських засобів безоплатно і на пільгових умовах, провадяться за рахунок асигнувань, що передбачаються державним та місцевими бюджетами на охорону здоров'я.

Визначення права на отримання окремими групами населення пільг щодо забезпечення лікарськими засобами у разі амбулаторного лікування за рецептами лікарів, які відпускаються залежно від середньомісячного сукупного доходу сім'ї, здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Ради Міністрів УРСР від 21 лютого 1983 р. № 86 «Про безплатну видачу медикаментів окремим категоріям хворих, які перебувають на амбулаторному лікуванні» (ЗП УРСР, 1983 р., № 4, ст. 16);

абзац перший підпункту 1 пункту 14 постанови ЦК Компартії України, Ради Міністрів УРСР і Укрпрофради від 22 квітня 1986 р. № 147 «Про організацію виконання постанови ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР і ВЦРПС від 27 березня 1986 р. № 400 «Про заходи по дальшому поліпшенню умов життя інвалідів з дитинства» (ЗП УРСР, 1986 р., № 7, ст. 32);

додаток № 3 до розпорядження Ради Міністрів УРСР від 28 грудня 1989 р. № 461;

постанову Кабінету Міністрів України від 11 липня 1992 р. № 389 «Про пільговий відпуск медикаментів за рецептами лікарів при амбулаторному лікуванні для окремих категорій населення» (ЗП України, 1992 р., № 7, ст. 180).

Прем'єр-міністр України

В. ПУСТОВОЙТЕНКО

Додаток 1

до постанови Кабінету Міністрів України
від 17 серпня 1998 р. № 1303

(у редакції постанови Кабінету Міністрів України
від 26 серпня 2015 р. № 759)

ПЕРЕЛІК

**груп населення, у разі амбулаторного лікування яких
лікарські засоби за рецептами лікарів відпускаються безоплатно
або на пільгових умовах**

1. Групи населення, у разі амбулаторного лікування яких лікарські засоби за рецептами лікарів відпускаються безоплатно:

1) незалежно від розміру середньомісячного сукупного доходу їх сім'ї:
діти віком до трьох років;

учасники бойових дій та інваліди війни відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи і віднесені до категорій 1 та 2 відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

неповнолітні діти померлих громадян, віднесених до категорій 1 та 2, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

дівчата-підлітки і жінки з протипоказаннями вагітності, а також жінки, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (засоби контрацепції – гормональні препарати);

пенсіонери, які отримують пенсію за віком або у зв'язку з втратою годувальника (крім осіб, які отримують пенсію на дітей у зв'язку з втратою годувальника), якщо зазначені особи одержують пенсію в розмірі, що не перевищує мінімальний розмір пенсії;

інваліди, які отримують пенсію за віком, по інвалідності або у зв'язку з втратою годувальника (крім осіб, які отримують пенсію на дітей у зв'язку з втратою годувальника), якщо зазначені особи одержують пенсію в розмірі, що не перевищує мінімальний розмір пенсії, відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;

інваліди та особи, які отримують державну соціальну допомогу, призначену замість пенсії, відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;

діти-інваліди відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;

ветерани військової служби, ветерани органів внутрішніх справ, ветерани податкової міліції, ветерани державної пожежної охорони, ветерани Державної кримінально-виконавчої служби, ветерани служби цивільного захисту, ветерани Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації відповідно до Закону України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист»;

2) якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу;

діти з багатодітних сімей відповідно до Закону України «Про охорону дитинства»;

особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи і віднесені до категорії 3 відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

учасники війни, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, а також особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

жертви нацистських переслідувань відповідно до Закону України «Про жертви нацистських переслідувань»;

дружини (чоловіки) померлих жертв нацистських переслідувань, визнаних за життя інвалідами від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге, відповідно до Закону України «Про жертви нацистських переслідувань»;

особи, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, відповідно до Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»;

неповнолітні діти померлих громадян з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, віднесених до категорії 3, смерть

яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою, відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

особи, які працювали з моменту аварії на Чорнобильській АЕС до 1 липня 1986 р. не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями.

2. Групи населення, в разі амбулаторного лікування яких лікарські засоби за рецептами лікарів відпускаються з оплатою 50 відсотків їх вартості:

діти віком від трьох до шести років;

інваліди I і II груп відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;

депортовані особи, які досягли пенсійного віку або є інвалідами, відповідно до Закону України «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою»;

реабілітовані особи, які стали інвалідами внаслідок репресій або є пенсіонерами, відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні»;

почесні донори України відповідно до Закону України «Про донорство крові та її компонентів» і громадяни України, нагороджені нагрудним знаком «Почесний донор СРСР», відповідно до постанови Верховної Ради України від 23 червня 1995 р. № 240/95–ВР «Про введення в дію Закону України «Про донорство крові та її компонентів».

Міністр Кабінету Міністрів України

А. ТОЛСТОУХОВ

Додаток 2
до постанови Кабінету Міністрів України
від 17 серпня 1998 р. № 1303

ПЕРЕЛІК

категорій захворювань, у разі амбулаторного лікування яких лікарські засоби відпускаються безоплатно*

Онкологічні захворювання
Гематологічні захворювання
Діабет (цукровий і нецукровий)
Ревматизм
Ревматоїдний артрит
Пухирчатка

* Безоплатний відпуск лікарських засобів за переліченими категоріями захворювань провадиться лише у разі амбулаторного лікування основного захворювання, за яким хворим надано пільги. Хворі на СНІД та ВІЧ-інфіковані незалежно від основного захворювання мають право на безоплатний відпуск лікарських засобів за наявності в них будь-яких інших захворювань.

Системний гострий вовчак
Системні, хронічні, тяжкі захворювання шкіри
Сифіліс
Лепра
Туберкульоз
Аддісонова хвороба
Гепатоцеребральна дистрофія
Фенілкетонурія
Шизофренія та епілепсія
Психічні захворювання (інвалідам I та II груп, а також хворим, які працюють в лікувально-виробничих майстернях психоневрологічних і психіатричних закладів)
Стан після операції протезування клапанів серця
Гостра переміжна порфірія
Муковісцидоз
Тяжкі форми бруцельозу
Дизентерія
Гіпофізарний нанізм
Стан після пересадки органів і тканин
Бронхіальна астма
Хвороба Бехтерева
Міостенія
Міопатія
Мозочкова атаксія Марі
Хвороба Паркінсона
Інфаркт міокарду (перші шість місяців)
Дитячий церебральний параліч
СНІД, ВІЧ-інфекція
Післяопераційний гіпотиреоз, у тому числі з приводу раку щитовидної залози
Гіпопаратиреоз
Вроджена дисфункція кори наднирників

Міністр Кабінету Міністрів України

А. ТОЛСТОУХОВ

ПОСТАНОВА

**ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОРЯДКУ
ВИПЛАТИ КОМПЕНСАЦІЇ ГРОМАДЯНАМ
ЗА ВТРАЧЕНЕ НЕРУХОМЕ МАЙНО У РАЗІ ВІДСЕЛЕННЯ
АБО САМОСТІЙНОГО ПЕРЕСЕЛЕННЯ
З РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНОЇ ТЕРИТОРІЇ**

№ 1243 від 18 листопада 2009 р.

Відповідно до статті 35 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок виплати компенсації громадянам за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території, що додається.

2. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 р. № 755 «Про затвердження Положення про порядок виплати компенсацій громадянам за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забруднених територій» (Офіційний вісник України, 1997 р., число 29, с. 50);

постанову Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 875 «Про внесення змін до Положення про порядок виплати компенсацій громадянам за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забруднених територій» (Офіційний вісник України, 2001 р., № 31, ст. 1400);

постанову Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р. № 1284 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 р. № 755» (Офіційний вісник України, 2002 р., № 36, ст. 1691).

Прем'єр-міністр України

Ю. ТИМОШЕНКО

ПОРЯДОК
виплати компенсації громадянам
за втрачене нерухоме майно
у разі відселення або самостійного переселення
з радіоактивно забрудненої території

1. Цей Порядок визначає механізм виплати громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, компенсації за майно, втрачене у зв'язку з їх відселенням або самостійним переселенням відповідно до статті 4 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Дія цього Порядку поширюється на громадян, які не отримали зазначену компенсацію на дату набрання чинності постановою, якою затверджено цей Порядок, в тому числі тих громадян, які перебувають на черзі на отримання компенсації.

2. У цьому Порядку наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

1) втрачене нерухоме майно — житловий, дачний, садовий будинок, гараж, господарські будівлі та споруди, що розташовані на радіоактивно забрудненій території, перебували у приватній власності громадянина та залишені ним у разі використання права на переселення;

2) житлове приміщення у місці переселення — будинок садибного типу із земельною ділянкою та господарськими будівлями, що споруджені відповідно до затвердженого проекту, або квартира у багатоповерховому будинку, якими забезпечуються переселенці;

3) компенсація — відшкодування вартості нерухомого майна, втраченого на місці відселення на момент припинення права власності, розмір якого визначається шляхом проведення суб'єктом оціночної діяльності незалежної оцінки такого майна у порядку, встановленому Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»;

4) місце відселення — населений пункт, з якого здійснюється відселення (самостійне переселення) громадянина (його сім'ї);

5) місце переселення — населений пункт на території України, до якого здійснюється відселення (самостійне переселення) громадянина (його сім'ї);

6) переселенець — особа, що проживала на радіоактивно забрудненій території і відселена згідно із списком, складеним облдержадміністрацією, або переселилася самостійно на підставі направлення, виданого облдержадміністрацією місця відселення;

7) радіоактивно забруднена територія — частина території України, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Така територія поділяється на зони відповідно до статті 2

Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

8) суб'єкт оціночної діяльності — суб'єкт господарювання, який відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» провадить оціночну діяльність.

3. Вартість втраченого нерухомого майна визначається суб'єктом оціночної діяльності.

Відбір суб'єктів оціночної діяльності здійснюється органами виконавчої влади у порядку, встановленому законодавством. За результатами конкурсного відбору укладається двосторонній договір на проведення оцінки майна, в якому замовником оцінки та платником виступають органи виконавчої влади, а виконавцем робіт з оцінки — суб'єкт оціночної діяльності, який визначений переможцем конкурсу.

Замовник оцінки забезпечує надання суб'єкту оціночної діяльності вихідних даних, необхідних для проведення оцінки, та здійснення рецензування звіту про оцінку майна.

4. Для отримання компенсації переселенець подає до райдержадміністрації (виконавчого органу ради міста обласного значення) за місцезнаходженням втраченого нерухомого майна:

1) заяву;

2) копію ордеру на житлове приміщення, виданого у зв'язку з переселенням (незалежно від того, на кого з членів сім'ї виписано ордер), або копію договору купівлі-продажу, що підтверджує факт придбання переселенцем у місці переселення житлового будинку садибного типу (квартири), або копію акта введення в експлуатацію у місці переселення житлового будинку садибного типу у разі індивідуального будівництва, або копію акта введення в експлуатацію будинку садибного типу, переданого переселенцю у приватну власність відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 р. № 637 «Про порядок передачі у приватну власність громадян незавершених будівництвом будинків садибного типу» (Офіційний вісник України, 1997 р., число 27, с. 65), або копію свідоцтва про право власності на житло, яке громадянин отримав після переселення у власність на підставах, не заборонених законом;

3) довідку про передачу втраченого нерухомого майна органу самоврядування місця відселення (сільській, селищній, міській раді);

4) довідку про склад сім'ї та постійну реєстрацію у місці переселення;

5) копію паспорта громадянина України.

5. Сума компенсації перераховується за рішенням райдержадміністрації (виконавчого органу ради міста обласного значення), що прийнято на підставі документів, зазначених у пункті 4 цього Порядку, відділенням Державного казначейства місця відселення на особистий рахунок переселенця або спадкоємця, відкритий ним у будь-якому банку України, у порядку черговості, встановленої райдержадміністрацією (виконавчим органом ради міста обласного значення) з урахуванням дати реєстрації заяви щодо отримання компенсації в обліковому журналі. Контроль та відповідальність за дотриманням черговості покладається

на райдержадміністрацію (виконавчий орган ради міста обласного значення).

Спадкочемці громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, мають право на грошову компенсацію за втрачене спадкодавцем нерухоме майно, якщо така компенсація була нарахована, але не отримана переселенцем, відповідно до норм Цивільного кодексу України.

6. Втрачене нерухоме майно передається переселенцем відповідному органу самоврядування місця відселення (сільській, селищній, міській раді) у разі:

забезпечення його житловим приміщенням у місці переселення — відповідно до Порядку відселення та самостійного переселення громадян з територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 1992 р. № 706 (ЗП України, 1993 р., № 1-2, ст. 23);

індивідуального будівництва у місці переселення або отримання на підставі рішення обласної або районної держадміністрації у приватну власність незавершеного будівництвом будинку садибного типу — у місячний строк з моменту підписання акта щодо введення в експлуатацію житлового будинку;

придбання житла у місці переселення на умовах договору купівлі-продажу — у місячний строк з моменту укладення договору.

7. Виплата компенсації проводиться один раз.

8. Переселенець, що отримав компенсацію, але продовжує користуватися втраченим нерухомим майном, несе відповідальність згідно із законом.

ПОСТАНОВА

ПРО ДОПЛАТИ ОСОБАМ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ У ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ

№ 831 від 10 вересня 2008 р.

Із змінами, внесеними Постановами КМ № 984 від 21.09.2011; № 978 від 24.10.2012; № 380 від 29.05.2013; № 162 від 04.06.2014; № 717 від 29.12.2014; № 226 від 23.03.2016; № 297 від 20.04.2016

Кабінет Міністрів України постановляє:
Установити, що з 1 січня 2016 р.:

особам, які постійно працюють, а також особам рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, органів і підрозділів служби цивільного захисту Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державного агентства з управління зоною відчуження, військовослужбовцям Національної гвардії, Служби безпеки, Державної прикордонної служби та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, які постійно виконують службові обов'язки у зоні відчуження, встановлюється доплата у розмірі 150 відсотків мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

Така доплата визначається пропорційно відпрацьованому часу, але не більше від зазначеного розміру;

особам, відрядженим у зону відчуження (в тому числі особам рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, органів і підрозділів цивільного захисту Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державного агентства з управління зоною відчуження, військовослужбовцям Національної гвардії, Служби безпеки, Державної прикордонної служби та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації), крім збереження середньої заробітної плати (грошового забезпечення) за основним місцем роботи (служби), за дні перебування у зоні відчуження провадиться доплата відповідно до абзаців другого і третього постановляючої частини цієї постанови;

особам, які постійно працюють або виконують службові обов'язки у зоні відчуження вахтовим методом, надаються безоплатно за встановленими нормами засоби індивідуального захисту, спецодяг і взуття, місця в гуртожитках. Зазначені особи безоплатно забезпечуються лікувально-профілактичним харчуванням;

особам, які постійно працюють або виконують службові обов'язки у зоні відчуження, час роботи або служби зараховується до стажу роботи і вислуги років у полуторному розмірі (в тому числі за Списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 р. № 36 (Офіційний вісник України, 2003 р., № 4, ст. 102);

особам, відрядженим у зону відчуження, надаються безоплатно засоби індивідуального захисту, спецодяг і взуття;

у зоні відчуження запроваджується скорочена тривалість робочого часу — не більш як 36 годин на тиждень.

Прем'єр-міністр України

Ю. ТИМОШЕНКО

ПОСТАНОВА

**ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОРЯДКУ
ВИДАЧІ ПОСВІДЧЕНЬ ОСОБАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ
ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ**

№ 51 від 20 січня 1997 р.

Із змінами, внесеними Постановами КМ № 620 від 07.05.98; № 1638 від 16.10.98

Про продовження терміну дії посвідчень див. Постанову КМ № 979 від 05.06.99

Із змінами, внесеними Постановами КМ № 1105 від 21.08.2001; № 767 від 16.06.2004; № 563 від 12.07.2005; № 1283 від 24.12.2005; № 955 від 25.12.2013

У тексті Постанови слова «Міністерство з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи» в усіх відмінках замінено словами «Міністерство праці та соціальної політики» згідно з Постановою КМ № 1283 від 24.12.2005

У зв'язку з прийняттям Закону України від 6 червня 1996 року «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (додається).

2. Затвердити нові зразки посвідчень, що видаються особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (додаються).

Дозволити тимчасово до виготовлення нових посвідчень використовувати для видачі громадянам уже виготовлені бланки посвідчень за зразками, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 1992 р. № 501 «Про затвердження Порядку видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (ЗП України, 1992 р., № 10, ст. 245).

3. Міністерству праці та соціальної політики забезпечити виготовлення бланків посвідчень осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та вкладок до них.

Міністерству праці та соціальної політики, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити своєчасну видачу посвідчень та вкладок до них.

4. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

5. Контроль за дотриманням Порядку видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, покласти на Міністерство праці та соціальної політики.

Прем'єр-міністр України

П. ЛАЗАРЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 20 січня 1997 р. № 51

ПОРЯДОК
видачі посвідчень особам, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи

1. Цей Порядок регулює правила видачі посвідчень учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і потерпілого внаслідок Чорнобильської катастрофи.

2. Посвідчення є документом, що підтверджує статус громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та надає право користуватися пільгами й компенсаціями, встановленими Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», іншими актами законодавства.

3. Інвалідам з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і потерпілим від Чорнобильської катастрофи, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, хворим внаслідок Чорнобильської катастрофи на променевою хворобу, віднесеним до категорії 1, а також учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали у зоні відчуження з моменту аварії до 1 липня 1986 р. — незалежно від кількості робочих днів, з 1 липня 1986 р. до 31 грудня 1986 р. — не менше 5, а у 1987 році — не менше 14 календарних днів, віднесеним до категорії 2, видаються посвідчення синього кольору, серія А. При цьому у посвідченні на правій стороні по діагоналі зліва направо ставиться штамп фарбою червоного кольору «Перереєстровано» і на вільному місці виконується запис про дату перереєстрації. Починаючи з 1 жовтня 1998 р. зазначене посвідчення без такого штаму вважається недійсним. Посвідчення «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» і «Постраждалий від Чорнобильської катастрофи» (категорії 1, 2, 3 серії А) без відмітки про перереєстрацію, передбачену у абзаці першому пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 4 лютого 1997 р. № 135 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 6, с. 68, число 34, с. 7; 1998 р., № 19, ст. 681), з тимчасовими вкладками затвердженого цією постановою зразка для осіб, які станом на 1 жовтня 1998 р. не отримали відповідної довідки

у Державному галузевому архіві Міністерства оборони, вважаються чинними до 1 травня 1999 року.

До посвідчення особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи і віднесені до категорії 1, додається вкладка за встановленим зразком (додаток № 11). Зазначене посвідчення без вкладки з 1 січня 1997 р. вважається не дійсним.

Якщо після чергового перегляду медико-соціальною експертною комісією особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, не підтверджено будь-яку групу інвалідності, посвідчення категорії 1 підлягає заміні на посвідчення іншої категорії відповідно до законодавства.

4. Потерпілим від Чорнобильської катастрофи з числа евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (в тому числі особам, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) і особам, які постійно прожили у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття рішення про відселення (розпорядження Ради Міністрів УРСР від 28 червня 1989 р. № 224), віднесеним до категорії 2, видаються посвідчення сірого кольору, серія Б.

5. Учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали у зоні відчуження з 1 липня 1986 р. до 31 грудня 1986 р. від 1 до 5 календарних днів, у 1987 році — від 1 до 14, у 1988 — 1990 роках — не менше 30 календарних днів, на діючих пунктах санітарної обробки населення і дезактивації техніки або на їх будівництві — не менше 14 календарних днів у 1986 році, віднесеним до категорії 3, видаються посвідчення зеленого кольору, серія А. При цьому у посвідченні на правій стороні по діагоналі зліва направо ставиться штамп фарбою червоного кольору «Перереєстровано» і на вільному місці виконується запис про дату перереєстрації. Починаючи з 1 жовтня 1998 р. зазначене посвідчення без такого штампу вважається недійсним. Посвідчення «Учасник ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС» і «Постраждалий від Чорнобильської катастрофи» (категорії 1, 2, 3 серії А) без відмітки про перереєстрацію, передбачену у абзаці першому пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 4 лютого 1997 р. № 135 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 6, с. 68, число 34, с. 7; 1998 р., № 19, ст. 681), з тимчасовими вкладками затвердженого цією постановою зразка для осіб, які станом на 1 жовтня 1998 р. не отримали відповідної довідки у Державному галузевому архіві Міністерства оборони, вважаються чинними до 1 травня 1999 року.

До пунктів дезактивації техніки і санітарної обробки населення належать пункти у межах сіл Діброви Поліського, Дитяток і Старих Соколів Іванківського районів, на аеродромах Чернігівського вищого військового училища льотчиків у місті Чернігові і селі Малійках Чернігівського району Чернігівської області та пункт дезактивації залізничного транспорту на станції Вільча Поліського району.

Потерпілим від Чорнобильської катастрофи (не віднесеним до категорії 2), які постійно проживали на територіях зон безумовного

(обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або які за станом на 1 січня 1993 р. прожили у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років та відселені або самостійно переселилися з цих територій, чи таким, що постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 р. прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років, і віднесеним до категорії 3, видаються посвідчення зеленого кольору, серія Б.

6. Особам, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 р. прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років, і віднесеним до категорії 4, видаються посвідчення коричневого кольору, серія В.

7. Особам, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 р. не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986 — 1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, видаються посвідчення рожевого кольору, серія Г.

8. Неповнолітнім дітям, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи, видаються посвідчення жовтого кольору, серія Д.

Неповнолітнім дітям, яким відповідно до статті 12 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» встановлена інвалідність, пов'язана з наслідками Чорнобильської катастрофи, до посвідчення серії Д видається вкладка за встановленим зразком (додаток № 12), яка є підставою для надання пільг, передбачених частиною третьою статті 30 зазначеного Закону.

Після досягнення повноліття (в разі одруження або влаштування на роботу у передбачених чинним законодавством випадках до досягнення повноліття — за їх бажанням, відповідно з часу одруження або влаштування на роботу) особам, зазначеним у статті 27 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», категорії встановлюються відповідно до статті 14 зазначеного Закону, а посвідчення видаються згідно з цим Порядком.

9. Неповнолітнім дітям померлого громадянина, віднесеного до категорій 1, 2, 3, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, видаються довідки встановленого зразка (додаток 2).

Дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, а також опікуну дітей померлого видається посвідчення.

10. Видача посвідчень провадиться:

народним депутатам України, відповідальним працівникам Секретаріату Верховної Ради України, Адміністрації Президента України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, Вищого арбітражного суду України, Прокуратури України, Кабінету Міністрів України, а також керівникам центральних органів виконавчої влади, Фонду державного майна України, Антимонопольного комітету України, головам обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, працівникам підприємств і організацій, розташованих у зоні відчуження, — Мінпраці;

іншим потерпілим і учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також дружині (чоловіку) або опікуну дітей померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою — Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями за поданням місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування за місцем проживання.

Посвідчення видаються:

учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС на підставі одного з таких документів:

- а) посвідчення про відрядження в зону відчуження;
- б) військового квитка і довідки командира військової частини або армії про участь у ліквідації наслідків аварії у зоні відчуження;
- в) довідки про підвищену оплату праці в зоні відчуження (із зазначенням кількості днів і населеного пункту);

інвалідам із числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і потерпілим від Чорнобильської катастрофи, віднесеним до категорії 1, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, — на підставі довідки медико-соціальної експертної комісії про встановлення інвалідності відповідної групи, пов'язаної з наслідками Чорнобильської катастрофи;

хворим внаслідок Чорнобильської катастрофи на променеву хворобу — на підставі висновку експертної медичної ради і акта форми № Н-1;

потерпілим від Чорнобильської катастрофи з числа евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (в тому числі особам, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) і особам, які постійно проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття рішення про відселення (розпорядження Ради Міністрів УРСР від 28 червня 1989 р. № 224), — на підставі довідки, виданої Волинською, Житомирською, Київською, Рівненською або Чернігівською облдержадміністраціями (додатки № 3 або № 4);

особам, які постійно проживали на територіях зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або які за станом на 1 січня 1993 р. прожили у зоні безумовного

(обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років та відселені або самостійно переселилися з цих територій, — на підставі довідки встановленого зразка (додаток № 5);

особам, які постійно проживають або працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 р. прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років, — на підставі довідки встановленого зразка (додаток № 6);

особам, які постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 р. прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років, — на підставі довідки встановленого зразка (додаток № 7);

особам, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 р. не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, — на підставі довідки встановленого зразка (додаток № 1);

дітям, потерпілим від Чорнобильської катастрофи, — на підставі довідки встановленого зразка (додатки № 3–10);

громадянам інших держав та особам без громадянства, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, у разі переїзду на постійне місце проживання в Україну — відповідно до законодавства;

дружині (чоловіку) померлого громадянина, смерть якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою, а також опікуну дітей померлого — на підставі документів про підтвердження статусу постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи або на підставі відповідного посвідчення, а також експертного висновку щодо причинного зв'язку смерті з наслідками Чорнобильської катастрофи.

Рішення про видачу або відмову у видачі посвідчення приймається у місячний термін з дня надходження необхідних документів до органу, що видає посвідчення.

11. У разі втрати або псування посвідчення замість нього видається дублікат на підставі раніше поданих документів, зазначених у пункті 10 цього Порядку, а також особистої заяви (з поясненням обставин втрати або псування посвідчення і зазначенням його номера і дати видачі) та публікації в пресі повідомлення про визнання втраченого посвідчення недійсним.

Дублікат видається органом, який видав посвідчення, або органом, який видає такі посвідчення за новим місцем проживання громадянина, на підставі завірених в установленому порядку копій документів,

зазначених у пункті 10 цього Порядку. Угорі у лівому кутку посвідчення ставиться штамп або робиться чорним чорнилом надпис: «Дублікат. Видано замість посвідчення серії ... № ...».

У разі відшукування втраченого посвідчення воно підлягає обов'язковому здаванню для знищення органомі, яким видано його дублікат.

12. Спiрні питання щодо визначення статусу осіб, які брали участь у проведенні робіт з евакуації людей і майна із зони відчуження, розглядаються комісіями при Київській і Житомирській облдержадміністраціях на підставі відповідних письмових підтверджень, виданих керівниками підприємств, організацій та установ, які направляли цих осіб на роботу до зони відчуження, або керівниками місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування за місцем виконання робіт.

Спiрні питання щодо визначення статусу осіб, евакуйованих із зони відчуження в 1986 році, розглядаються відповідними комісіями Київської і Житомирської облдержадміністрацій на підставі довідок та інших документів, що засвідчують факт перебування в населеному пункті, віднесеному до зони відчуження, виданих місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Спiрні питання визначення статусу осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, вирішуються комісією при Мінпраці, до складу якої, крім спеціалістів зазначеного Міністерства включаються спеціалісти МОЗ, МНС, Мінюсту, Міноборони, Держкомгідромету та Київської облдержадміністрації за поданням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Рішення зазначених комісій є підставою для видачі посвідчень відповідної категорії.

У разі встановлення цими комісіями факту необґрунтованої видачі посвідчення відповідної категорії посвідчення на підставі рішення комісії підлягає вилученню.

Додаток № 1

до Порядку видачі посвідчень особам, які
постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

ДОВІДКА

Видана _____,
(прізвище, ім'я, по батькові)

який(яка) працював(ла) з « _____ » _____ 19____ р. по
« _____ » _____ 19____ р. в населеному пункті _____
і на посаді _____ виконував(ла) роботи _____

Довідка є підставою для видачі посвідчень особам, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 р. не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, і дає право на пільги, передбачені статтею 24 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Керівник _____ « ____ » _____ 19____ р.
(підпис)

МП

Додаток 2
до Порядку видачі посвідчень
особам, які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

Зразок

ДОВІДКА

Видана _____ ,
(прізвище, ім'я, по батькові)
народження _____ , який (яка) є неповнолітньою дитиною
(рік народження)
померлого громадянина _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
із числа ліквідаторів, потерпілих категорії _____ , смерть
(словами)
якого пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Довідка є підставою для надання пільг і компенсацій, передбачених статтями _____ Закону України «Про статус і соціальний
(словами)

захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 3
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

КОРІНЕЦЬ ДОВІДКИ № _____

Виданої гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) на 26 квітня 1986 р. постійно проживав(ла)
і був(ла) прописаний (на) в _____
(найменування населеного пункту)

_____ області і у встановленому порядку евакуйований (на)
« ____ » _____ 19 ____ р.

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорно-
бильської катастрофи категорії 2 відповідно до статті 14 Закону України
«Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи».

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Посадова особа, яка видала довідку _____
(підпис)

Довідку одержав(ла) _____
(підпис)

« ____ » _____ 19 ____ р.

МП

Продовження додатка № 3

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) на 26 квітня 1986 р. постійно проживав (ла) і був
(ла) прописаний (на) в _____
(найменування населеного пункту)

_____ області і у встановленому порядку евакуйований (на)
« ____ » _____ 19 ____ р.

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорно-
бильської катастрофи категорії 2 відповідно до статті 14 Закону України

«Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 4
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) з моменту аварії по _____
постійно проживав (ла) у зоні безумовного (обов'язкового) відселення
у _____
(найменування області, населеного пункту)

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 2 відповідно до статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом. Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Посадова особа, яка видала довідку _____
(підпис)

Довідку одержав(ла) _____
(підпис)

« ____ » _____ 19____ р.

МП

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) з моменту аварії по _____
постійно проживав (ла) у зоні безумовного (обов'язкового) відселення
у _____
(найменування області, населеного пункту)

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 2 відповідно до статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 5
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

КОРИНЕЦЬ ДОВІДКИ № _____

Виданої гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) постійно проживав (ла) на території зони безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або за станом на 1 січня 1993 р. прожив (ла) у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років у _____
(найменування області, населеного пункту)

та відселений (на) або самостійно переселився (лася) з цієї території.

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 3, відповідно до статті 14

Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Посадова особа, яка видала довідку _____
(підпис)

Довідку одержав(ла) _____
(підпис)

« ____ » _____ 19 ____ р.

МП

Продовження додатка № 5

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) постійно проживав (ла) на території зони безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення на день аварії або за станом на 1 січня 1993 р. прожив (ла) у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а на території зони гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років у _____ області
(найменування населеного пункту)

та відселений (на) або самостійно переселився (лася) з цієї території.

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 3, відповідно до статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19 ____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 6
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

КОРІНЕЦЬ ДОВІДКИ № _____

Виданої гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він(вона) дійсно постійно проживає або постійно працює чи постійно навчається у зоні безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення і за станом на 1 січня 1993 р. проживав(ла) або відпрацював(ла) чи постійно навчався(лася) у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років у _____ області.
(найменування населеного пункту)

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 3, відповідно до статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Посадова особа, яка видала довідку _____
(підпис)

Довідку одержав(ла) _____
(підпис)

« ____ » _____ 19 ____ р.

МП

Продовження додатка № 6

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він(вона) постійно проживає або постійно працює чи постійно навчається у зоні безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що він (вона) станом на 1 січня 1993 р. проживав(ла) або відпрацював(ла) чи постійно навчався(лася) у зоні

безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років у _____ області.
(найменування населеного пункту)

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 3, відповідно до статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 7
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

КОРІНЕЦЬ ДОВІДКИ № _____

Виданої гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він(вона) дійсно постійно проживає або постійно працює чи постійно навчається на території зони посиленого радіоекологічного контролю і за станом на 1 січня 1993 р. проживав(ла) або відпрацював(ла) чи навчався(лася) у цій зоні не менше чотирьох років у _____ області.
(найменування населеного пункту)

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 4, відповідно до статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Посадова особа, яка видала довідку _____
(підпис)

Довідку одержав(ла) _____
(підпис)

« ____ » _____ 19____ р.

МП

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він(вона) постійно проживає або постійно працює чи постійно навчається на території зони посиленого радіоекологічного контролю і за станом на 1 січня 1993 р. проживав(ла) або відпрацював(ла) у цій зоні не менше чотирьох років у _____

(найменування населеного пункту)

області.

Довідка є підставою для видачі посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, віднесеного до категорії 4, відповідно до статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням документа, що посвідчує особу.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 8
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

КОРІНЕЦЬ ДОВІДКИ № _____

Виданої гр-ну (ці) _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він(вона) народився (лася) _____ 19____ р.

(число, місяць)

від батька (матері) _____ ,

(прізвище, ім'я, по батькові)

який є учасником ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС або потерпілим від Чорнобильської катастрофи (необхідне підкреслити) категорії _____.

Довідка є підставою для видачі посвідчення дитини, потерпілої від Чорнобильської катастрофи, відповідно до статті 27 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням свідоцтва про народження.

Посадова особа, яка видала довідку _____
(підпис)

Довідку одержав(ла) _____
(підпис)

« ____ » _____ 19 ____ р.

МП

Продовження додатка № 8

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він(вона) народився (лася) _____ 19 ____ р.
(число, місяць)

від батька (матері) _____,
(прізвище, ім'я, по батькові)

який є учасником ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС або потерпілим від Чорнобильської катастрофи (необхідне підкреслити) категорії _____.

Довідка є підставою для видачі посвідчення дитини, потерпілої від Чорнобильської катастрофи, відповідно до статті 27 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням свідоцтва про народження.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19 ____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 9
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

КОРІНЕЦЬ ДОВІДКИ № _____

Виданої гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

який (яка) проживав(ла) на момент аварії чи проживав(ла) або постійно навчався(лася) після аварії не менше одного року у зоні безумовного (обов'язкового) відселення, не менше двох років у зоні гарантованого добровільного відселення, не менше трьох років у зоні посиленого радіо-екологічного контролю у _____
(найменування населеного пункту, області, до якої зони відноситься)

з «____» _____ 19____ р. по «____» _____ 19____ р.

Довідка є підставою для видачі посвідчення дитини, потерпілої внаслідок Чорнобильської катастрофи, відповідно до статті 27 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням свідоцтва про народження.

Посадова особа, яка видала довідку _____
(підпис)

Довідку одержав(ла) _____
(підпис)

« ____ » _____ 19____ р.

МП

Продовження додатка 9

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

ДОВІДКА № _____

Видана гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

який (яка) проживав(ла) на момент аварії чи проживав(ла) або постійно навчався(лася) після аварії не менше одного року у зоні безумовного (обов'язкового) відселення, не менше двох років у зоні гарантованого добровільного відселення, не менше трьох років у зоні посиленого радіо-

екологічного контролю у _____
(найменування населеного пункту, області, до якої зони відноситься)
з «____» _____ 19____ р. по «____» _____ 19____ р.

Довідка є підставою для видачі посвідчення дитини, потерпілої від Чорнобильської катастрофи, відповідно до статті 27 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» і дає право на пільги, передбачені цим Законом.

Довідка дійсна з пред'явленням свідоцтва про народження.

Заступник голови
держадміністрації _____ « ____ » _____ 19____ р.
(підпис)

МП

Додаток № 10
до Порядку видачі посвідчень особам,
які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи

ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЯ _____

КОРІНЕЦЬ ДОВІДКИ № _____

Виданої гр-ну (ці) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) у період з 26 квітня по 30 червня 1986 р. проживав (ла) постійно (тимчасово) з _____ по _____ 1986 р.
у _____,
(найменування населеного пункту, області)

де середня доза опромінення щитовидної залози становила для дітей віком від 0 до 3 років _____ сГр, для дітей віком від 3 до 18 років _____ сГр.

**МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**

НАКАЗ

**ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ НОРМАТИВНИХ АКТІВ
ЩОДО ХВОРОБ, ПРИ ЯКИХ МОЖЕ БУТИ
ВСТАНОВЛЕНИЙ ПРИЧИННИЙ ЗВ'ЯЗОК
З ДІЄЮ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЕННЯ
ТА ІНШИХ ШКІДЛИВИХ ЧИННИКІВ
ВНАСЛІДОК АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС**

№ 150 від 17.05.1997

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 р. за № 448/2252

Із змінами, внесеними Наказами Міністерства охорони здоров'я № 213 від 06.06.2001; № 213 від 13.06.2002

Із змінами, внесеними Наказом Міністерства охорони здоров'я № 441 від 14.06.2012

Відповідно до статті 12 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та доручення Кабінету Міністрів України від 25 квітня 1997 р. № 4518/52 НАКАЗУЮ:

1. Затвердити такі, що додаються:

1.1. Перелік хвороб, при яких може бути встановлений причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінення та інших шкідливих чинників у дорослого населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

1.2. Перелік хвороб і патологічних станів, ризик виникнення яких підвищується в результаті впливу на організм дитини іонізуючого випромінення та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

1.3. Інструкція по застосуванню Переліків хвороб, при яких може бути встановлений причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінення та інших шкідливих чинників у населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

2. Пропонувати Міністру охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, начальникам управлінь охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій:

2.1. Довести Переліки та Інструкцію до відома обласних (міських) спеціалізованих лікарсько-консультативних комісій (спецЛКК) для дорослих і дітей, спеціалізованих медико-соціальних експертних комісій (спецМСЕК) та регіональних міжвідомчих експертних комісій для застосування та керівництва у роботі.

2.2. Провести семінар-нараду із заступниками головних лікарів центральних районних (міських) лікарень (районних територіальних медичних об'єднань) з експертизи непрацездатності, головами районних ЛКК, лікарями медико-соціальних експертних комісій по вивченню Інструкції та її практичному застосуванню на місцях.

3. Головам Центральної міжвідомчої експертної комісії (Романенко А. Ю.) та Центральної дитячої спеціалізованої лікарсько-консультативної комісії (Куриленко М. А.) користуватися у роботі затвердженими Переліками та Інструкцією.

4. Начальнику Головного управління з медичних проблем аварії на ЧАЕС і радіаційного захисту населення (Бобильова О. О.) довести Переліки та Інструкцію до спеціалізованих медичних установ Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки та Міністерства оборони, які здійснюють експертизу причинного зв'язку хвороб з впливом наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Міністра Богатирьову Р. В.

Міністр

А. М. Сердюк

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства охорони здоров'я України

17.05.1997 № 150

(у редакції наказу Міністерства
охорони здоров'я України

14.06.2012 № 441)

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 р. за № 448/2252

ПЕРЕЛІК

хвороб, при яких може бути встановлений причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у дорослого населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

1 група

Хвороби, розвиток яких пов'язаний безпосередньо з дією іонізуючого випромінювання

1. Променева хвороба.

1.1. Неуточнені ефекти радіації (Т66).

2. Променева катаракта.
- 2.1. Інша неуточнена катаракта (H26.6).
3. Радіаційний дерматит:
- 3.1. Гострий радіаційний дерматит (L58.0).
- 3.2. Хронічний радіаційний дерматит (L58.1).
- 3.3. Радіаційний дерматит неуточнений (L58.9).
4. Радіаційний пневмоніт (J70.0).
5. Післярадіаційний фіброз легенів (J70.1).
6. Радіаційний гастроентероколіт (K52.0).

2 група

Хвороби, що виникли у віддалений період

1. Новоутворення.
- 1.1. Злоякісні новоутворення (C00-C97).
- 1.2. Новоутворення *in situ* (D00-D09).
- 1.3. Доброякісне новоутворення головного мозку та інших частин центральної нервової системи (D33).
- 1.4. Доброякісне новоутворення інших ендокринних залоз (D35.0; D35.1; D35.2).
- 1.5. Поліцистемія справжня (D45).
- 1.6. Мієлодиспластичні синдроми (D46).
- 1.7. Інші новоутворення невизначеного чи невідомого характеру лімфоїдної, кровотворної та спорідненої тканин (D47).
- 1.8. Новоутворення невизначеного чи невідомого характеру, інших та неуточнених локалізацій (D48).

3 група

Радіаційно-індуковані захворювання щитоподібної залози

1. Новоутворення.
- 1.1. Доброякісне новоутворення щитоподібної залози (D34).

2. Ендокринні хвороби, розлади харчування та обміну речовин.
- 2.1. Порушення щитоподібної залози:
- 2.1.1. Гіпотиреоз, викликаний медикаментами та іншими екзогенними речовинами (радіоактивним йодом) (E03.2).
- 2.1.2. Аутоімунний тиреоїдит (E06.3).
- 2.1.3. Інший хронічний тиреоїдит, фіброзний (E06.5).

4 група

Хвороби, розвиток яких пов'язаний з дією іонізуючого випромінювання та комплексом шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

1. Ендокринні хвороби, розлади харчування та обміну речовин.
- 1.1. Цукровий діабет:
- 1.1.1. Інсулінозалежний цукровий діабет (E10).
- 1.1.2. Інсулінонезалежний цукровий діабет (E11).

2. Розлади психіки та поведінки.

2.1. Органічні, включаючи симптоматичні, психічні розлади:

2.1.1. Інші психічні розлади внаслідок ураження чи дисфункції головного мозку або внаслідок соматичної хвороби (F06).

2.1.2. Розлад особистості, пов'язаний з органічним ураженням головного мозку (F07.0).

2.1.3. Реакція на тяжкий стрес та розлади адаптації (F43).

2.1.4. Стійка зміна особистості після катастрофи (F62.0).

3. Хвороби нервової системи.

3.1. Епізодичні та пароксизмальні розлади:

3.1.1. Транзиторні церебральні ішемічні напади та споріднені синдроми (G45).

3.1.2. Судинні мозкові синдроми при цереброваскулярних хворобах (G46).

3.2. Інші ураження нервової системи:

3.2.1. Енцефалопатія, неуточнена (G93.4).

3.2.2. Судинна мієлопатія (G95.1).

3.2.3. Демієлінізуючі захворювання центральної нервової системи (G35-G37).

4. Хвороби системи кровообігу.

4.1. Хвороби, що характеризуються підвищеним кров'яним тиском:

4.1.1. Есенціальна (первинна) гіпертензія (I10).

4.1.2. Гіпертензивна хвороба серця (гіпертонічна хвороба з переважним ураженням серця) (I11).

4.1.3. Гіпертензивна (гіпертонічна) хвороба з переважним ураженням нирок (I12).

4.1.4. Гіпертензивна (гіпертонічна) хвороба з переважним ураженням серця і нирок (I13).

4.1.5. Вторинна гіпертензія (I15).

4.2. Ішемічна хвороба серця:

4.2.1. Стенокардія [грудна жаба] (I20).

4.2.2. Гострий інфаркт міокарда (I21).

4.2.3. Повторний інфаркт міокарда (I22).

4.2.4. Деякі поточні ускладнення гострого інфаркту міокарда (I23).

4.2.5. Інші форми гострої ішемічної хвороби серця (I24).

4.2.6. Хронічна ішемічна хвороба серця (I25).

4.3. Інші хвороби серця.

4.3.1. Блокади передсердно-шлуночкова та лівої ніжки передсердно-шлуночкового пучка [Гіса] (I44).

4.3.2. Інші порушення провідності (I45).

4.3.3. Пароксизмальна тахікардія (I47).

4.3.4. Фібриляція та тріпотіння передсердь (I48).

4.3.5. Інші порушення серцевого ритму (I49).

4.3.6. Серцева недостатність (I50).

4.4. Цереброваскулярні хвороби.

4.4.1. Субарахноїдальний крововилив (I60).

4.4.2. Внутрішньомозковий крововилив (I61).

4.4.3. Інсульт, не уточнений як крововилив, чи інфаркт (I64).

4.4.4. Закупорення та стеноз прецеребральних артерій, що не призводять до інфаркту мозку (I65).

4.4.5. Закупорення та стеноз церебральних артерій, що не призводять до інфаркту мозку (I66).

4.4.6. Церебральний атеросклероз (I67.2).

4.4.7. Гіпертензивна енцефалопатія (I67.4).

4.4.8. Наслідки цереброваскулярних хвороб (I69).

4.5. Хвороби артерій, артеріол та капілярів:

4.5.1. Атеросклероз артерій кінцівок (I70.2).

5. Хвороби органів травлення.

5.1. Хвороби стравоходу, шлунка та дванадцятипалої кишки:

5.1.1. Виразка шлунку (K25).

5.1.2. Виразка дванадцятипалої кишки (K26).

5.2. Хвороби печінки:

5.2.1. Печінкова недостатність, не класифікована в інших рубриках (K72).

5.2.2. Хронічний гепатит, не класифікований в інших рубриках (K73).

5.2.3. Фіброз і цироз печінки (K74).

6. Хвороби органів дихання.

6.1. Хронічні хвороби нижніх дихальних шляхів:

6.1.1. Слизово-гнійний хронічний бронхіт (J41.1).

6.1.2. Інша уточнена хронічна обструктивна легенева хвороба (J44.8).

6.1.3. Неалергічна астма (J45.1).

6.1.4. Змішана астма (J45.8).

6.1.5. Астма, не уточнена (J45.9).

6.1.6. Бронхоектатична хвороба (J47).

7. Хвороби сечостатевої системи.

7.1. Хронічний нефротичний синдром (хронічна хвороба нирок) (N03).

7.2. Хронічний тубулоінтерстиціальний нефрит (N11).

7.3. Хронічна ниркова недостатність (N18).

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони здоров'я України
17.05.1997 № 150
(у редакції наказу Міністерства
охорони здоров'я України
14.06.2012 № 441)

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 р. за № 448/2252

ПЕРЕЛІК

хвороб і патологічних станів, ризик виникнення яких підвищується в результаті впливу на організм дитини іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

1. Новоутворення.
 - 1.1. Злоякісні новоутворення лімфатичної та кровотворної тканини:
 - 1.1.1. Гострі лейкемії (C91.0; C92.0; C93.0).
 - 1.1.2. Хронічні лейкемії:
хронічний мієлолейкоз (C92.1), хвороба Ходжкіна (C81);
неходжкінська лімфома (C82).
 - 1.2. Злоякісні новоутворення всіх органів і систем (C00-D48).
2. Ендокринні хвороби, розлади харчування та обміну речовин.
 - 2.1. Порушення щитоподібної залози:
 - 2.1.1. Гіпотиреоз, викликаний медикаментами та іншими екзогенними речовинами (радіоактивним йодом) (E03.2).
 - 2.1.2. Аутоімунний тиреоїдит (E06.3).
 - 2.1.3. Інший хронічний тиреоїдит, фіброзний (E06.5).
 - 2.2. Цукровий діабет:
 - 2.2.1. Інсулінозалежний цукровий діабет (E10).
 - 2.2.2. Інсулінонезалежний цукровий діабет (E11).
3. Розлади психіки та поведінки.
 - 3.1. Органічні, включаючи симптоматичні, психічні розлади:
 - 3.1.1. Інші психічні розлади внаслідок ураження чи дисфункції головного мозку або внаслідок соматичної хвороби (F06).
 - 3.1.2. Розлад особистості, пов'язаний з органічним ураженням головного мозку (F 07.0).
 - 3.1.3. Реакція на тяжкий стрес та розлади адаптації (F43).
 - 3.1.4. Стійка зміна особистості після катастрофи (F62.0).
4. Хвороби крові й кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму.
 - 4.1. Інші апластичні анемії (D61).
5. Хвороби органів дихання.
 - 5.1. Хронічні обструктивні бронхіти (J44).

5.2. Бронхіальна астма інфекційно-алергічного генезу (J45).

5.3. Бронхоектатична хвороба (J47) у стадії ремісії та у стадії загострення, з ускладненнями, підтверджена рентгенологічними та бронхологічними методами дослідження.

6. Хвороби органів травлення.

6.1. Виразкова хвороба шлунка (K25) та дванадцятипалої кишки (K26) з безперервно рецидивуючим або ускладненим перебігом з виключенням мікробної етіології.

6.2. Хронічний гепатит (K73) з ускладненим перебігом, частими загостреннями і з порушенням функції печінки.

6.3. Фіброз та цироз печінки (K74) (без посилання на вірусну етіологію).

6.4. Печінкова недостатність (K72).

7. Хвороби сечостатевої системи.

7.1. Хронічний нефротичний синдром (хронічна хвороба нирок) (N03).

7.2. Хронічний тубулоінтерстиціальний нефрит (N11).

7.3. Хронічна ниркова недостатність (N18).

8. Природжені вади розвитку, деформації та хромосомні аномалії.

8.1. Природжені вади розвитку нервової системи (Q00–Q07).

8.2. Природжені вади розвитку ока, вуха, обличчя та шиї (Q10–Q18).

8.3. Природжені вади розвитку системи кровообігу (Q20–Q28).

8.4. Природжені вади розвитку органів дихання (Q30–Q34).

8.5. Природжені вади розвитку: щілина губи та щілина піднебіння (Q35–Q37).

8.6. Інші природжені вади розвитку органів травлення (Q38–Q45).

8.7. Природжені вади розвитку статевих органів (Q50–Q56).

8.8. Природжені вади розвитку сечової системи (Q60–Q64).

8.9. Природжені вади розвитку та деформації кістково-м'язової системи (Q65–Q79).

8.10. Природжений іхтіоз (Q80).

8.11. Природжена алопеція (Q84.0).

8.12. Факоматози, не класифіковані в інших рубриках (Q85).

8.13. Синдром Марфана (Q87.4).

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони здоров'я України
17.05.1997 № 150
(у редакції наказу Міністерства
охорони здоров'я України
14.06.2012 № 441)

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 р. за № 448/2252

ІНСТРУКЦІЯ
по застосуванню Переліків хвороб, при яких може бути встановлений
причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінювання та інших
шкідливих чинників у населення, яке постраждало внаслідок аварії
на Чорнобильській АЕС

I. Загальні положення

1.1. Перелік хвороб, при яких може бути встановлено причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у дорослого населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, затверджений наказом МОЗ України від 17 травня 1997 року № 150, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 року за № 448/2252 (у редакції наказу МОЗ України від 14 червня 2012 року № 441) (далі — Перелік хвороб), та Перелік хвороб і патологічних станів, ризик виникнення яких підвищується в результаті впливу на організм дитини іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, затверджений наказом МОЗ України від 17 травня 1997 року № 150, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 року за № 448/2252 (у редакції наказу МОЗ України від 14 червня 2012 року № 441) (далі — Перелік хвороб і патологічних станів), застосовуються при встановленні причинного зв'язку хвороб з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС (далі — причинний зв'язок хвороб), уповноваженими медичними комісіями при експертизі медичних справ та під час стаціонарного обстеження осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, для встановлення причинного зв'язку хвороб, інвалідності та смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

1.2. До Переліку хвороб і Переліку хвороб і патологічних станів віднесено нозологічні форми захворювань, що безпосередньо пов'язані з дією іонізуючого випромінювання, а також ряд захворювань, у розвитку яких встановлено комплексний вплив іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників, пов'язаних з наслідками аварії на Чорнобильській АЕС. Визначення захворювань наведено відповідно до Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду (МКХ-10).

II. Критерії підтвердження діагнозів

2.1. Причинний зв'язок між захворюваннями, пов'язаними з Чорнобильською катастрофою, частковою або повною втратою працездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і Чорнобильською катастрофою визнається встановленим (незалежно від наявності дозиметричних показників чи їх відсутності), якщо його підтверджено під час стаціонарного обстеження постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи уповноваженою медичною комісією не нижче обласного рівня або спеціалізованими медичними установами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, які мають відповідну ліцензію Міністерства охорони здоров'я України.

2.2. Питання про причинний зв'язок хвороб 1 групи Переліку хвороб вирішується Центральною міжвідомчою експертною комісією МОЗ України по встановленню причинного зв'язку хвороб, інвалідності і смерті (далі – Центральна МЕК) за умови підтвердження діагнозу.

2.3. Питання про причинний зв'язок хвороб 2 та 3 груп Переліку хвороб вирішуються на підставі консультативного висновку або виписки із історії хвороби, які видають заклади охорони здоров'я (не нижче обласного рівня або спеціалізовані медичні установи Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, які мають відповідну ліцензію Міністерства охорони здоров'я України) при підтвердженні діагнозів клінічними, інструментальними та лабораторними (цитологічними, морфологічними, біохімічними) дослідженнями.

2.4. Питання про причинний зв'язок хвороб, які включено до 4 групи Переліку хвороб, вирішується Центральною МЕК та регіональними міжвідомчими експертними комісіями (далі – РМЕК) для всіх категорій постраждалих за наявності витягу з акта огляду медико-соціальної експертної комісії щодо стійкої втрати працездатності за Переліком хвороб.

Вегето-судинна дистонія, що протягом перших років після аварії на Чорнобильській АЕС впливала на розвиток судинних, неврологічних та соматичних захворювань, враховується в період до 1991 року включно.

2.5. Питання про причинний зв'язок хвороб, що виникли у дітей, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, вирішується Центральною дитячою спеціалізованою лікарсько-консультативною комісією (далі – дитяча спецЛКК) та обласною дитячою спецЛКК на підставі консультативних висновків або виписки із історії хвороби дитячих спеціалізованих закладів охорони здоров'я при підтвердженні діагнозів інструментальними та лабораторними дослідженнями, а за потреби – генетичними дослідженнями дітей та їх батьків.

2.6. Встановлення причинного зв'язку захворювання, що призвело до смерті, з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС:

2.6.1. У випадку смерті особи, яка постраждала внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, причинний зв'язок встановлюється, якщо діагноз

входить до Переліку хвороб та Переліку хвороб і патологічних станів, підтверджений результатами патолого-анатомічного чи судово-медичного дослідження або клінічно доведений при стаціонарному обстеженні за життя цієї особи.

2.6.2. Причина смерті може бути пов'язана з дією шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС без патолого-анатомічного або судово-медичного дослідження, якщо вона є наслідком хвороби, що входить до Переліку хвороб та Переліку хвороб і патологічних станів, за якою був встановлений причинний зв'язок за життя цієї особи.

2.6.3. У випадку смерті за наявності в крові померлої особи 3,0 проміле і більше алкоголю безпосередньою причиною смерті вважається гостра алкогольна інтоксикація незалежно від ступеня інших змін в організмі.

За наявності в крові померлих осіб менше 3,0 проміле алкоголю рішення щодо встановлення причинного зв'язку приймається з урахуванням усіх патологічних змін в організмі і ступеня їх важкості індивідуально в кожному окремому випадку.

III. Критерії віднесення хвороб до таких, що пов'язані з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

3.1. Встановлення причинного зв'язку за 1 групою Переліку хвороб проводиться Центральною МЕК в учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2), які працювали у зоні відчуження з моменту аварії до 01 липня 1986 року, незалежно від кількості робочих днів, або з 01 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року не менше 5 календарних днів, або у 1987 році не менше 14 календарних днів, а також у потерпілих від Чорнобильської катастрофи, евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент аварії перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття).

3.2. Причинний зв'язок за 2 групою Переліку хвороб встановлюється незалежно від часу їх розвитку і дози опромінення в:

учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали у зоні відчуження (категорії 2 та 3), визначених пунктами 2 та 3 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», а також потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 цього Закону (категорія 2);

евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент аварії перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2);

осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2);

потерпілих від Чорнобильської катастрофи (категорії 3 та 4), визначених абзацами шостим — восьмим пункту 3 та пунктом 4 частини

першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які народились від осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (категорії 1–3).

3.3. Причинний зв'язок за 3 групою Переліку хвороб встановлюється у осіб, які мають статус постраждалих від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС незалежно від часу розвитку хвороб, але не більше, ніж через 40 років після опромінення. Обов'язково враховуються наявність і термін дії радіоактивного йоду при хворобах щитоподібної залози.

3.3.1. Причинний зв'язок щодо захворювань щитоподібної залози серед учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2) встановлюється, якщо роботи з ліквідації проводилися в зоні відчуження з моменту аварії до 01 липня 1986 року — незалежно від кількості робочих днів.

3.3.2. Причинний зв'язок щодо захворювань щитоподібної залози серед евакуйованих осіб та осіб, які постійно проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення (категорія 2), та дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи, що проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення, встановлюється без обмежень.

Особам, яким після досягнення повноліття не було надано статусу потерпілого від Чорнобильської катастрофи відповідно до частини першої статті 11 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», які зазнали опромінення щитоподібної залози і їм встановлено дозу опромінення на щитоподібну залозу, причинний зв'язок встановлюється тільки щодо раку щитоподібної залози.

3.3.3. У потерпілих від Чорнобильської катастрофи (категорії 3 та 4), визначених абзацами шостим — восьмим пункту 3 та пунктом 4 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», причинний зв'язок встановлюється тільки за наявності дози опромінення на щитоподібну залозу відповідно до даних тиреодозиметричної паспортизації (для дорослого населення — 25 сГрей; для осіб, які на час йодного періоду аварії на Чорнобильській АЕС були дітьми, — 10 сГрей). Для цих категорій потерпілих причинний зв'язок встановлюється без урахування зазначеної дози опромінення на щитоподібну залозу щодо раку щитоподібної залози.

3.3.4. В осіб, які працювали з моменту аварії до 01 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, причинний зв'язок встановлюється за 2–4 групами Переліку хвороб, якщо захворювання виникли через три — п'ять років після виконання зазначених робіт.

3.4. При встановленні причинного зв'язку за 4 групою Переліку хвороб для всіх категорій постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС обов'язково береться до уваги час виникнення хвороб та наявність витягу з акта огляду медико-соціальної експертної комісії щодо стійкої втрати працездатності за Переліком хвороб.

За 4 групою Переліку хвороб розглядаються медичні справи учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорії 2 та 3), а також потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), евакуйованих осіб та осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення (категорія 2), гарантованого добровільного відселення (категорія 3), посиленого радіоекологічного контролю (категорія 4).

3.4.1. В учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2) причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період аварійних робіт у 30-кілометровій зоні Чорнобильської АЕС та/або протягом п'яти — семи років після закінчення робіт з ліквідації наслідків аварії.

Для порівнянних до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2) громадян, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період аварійних робіт/участі у випробуваннях та/або протягом п'яти — семи років після зазначених подій.

3.4.2. В учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 3) причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період роботи в зоні відчуження і протягом трьох років після закінчення участі в роботах з ліквідації.

3.4.3. У потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2), евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2), причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням протягом п'яти — семи років після евакуації.

3.4.4. У потерпілих (категорія 3), визначених абзацами шостим — восьмим пункту 3 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба

виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період проживання в зоні безумовного (обов'язкового) відселення та гарантованого добровільного відселення і протягом п'яти-семи років після відселення, але не пізніше 1995 року (для відселених).

3.4.5. У потерпілих (категорія 4), визначених пунктом 4 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період проживання на території зони посиленого радіоекологічного контролю протягом п'яти років.

3.4.6. При встановленні причинного зв'язку за 4 групою Переліку хвороб у разі захворювань на цукровий діабет та хвороб органів дихання:

причинний зв'язок щодо цукрового діабету можливий, коли хвороба виникла в період роботи учасників з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорії 2 та 3) або протягом одного року після закінчення робіт з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а для потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2), евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2), потерпілих, визначених абзацами шостим — восьмим пункту 3 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 3), — у перший рік після аварії;

причинний зв'язок щодо хвороб органів дихання встановлюється в учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорії 2 та 3), потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2), евакуйованих в 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2), потерпілих, визначених абзацами шостим — восьмим пункту 3 та пунктом 4 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорії 3 та 4), які за видом своєї діяльності могли отримати інгалаційний вплив радіонуклідів у 1986–1987 роках.

3.5. Встановлення причинного зв'язку хвороб у дітей, які:

народжені від батьків, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС категорій 1–3, встановлюється у випадках онкологічних,

онкогематологічних хвороб та при вроджених вадах розвитку будь-якої локалізації, які впливають на якість життя дитини та не піддаються корекції або потребують тривалого лікування після корекції (вади розвитку, що не впливають на функціональний стан дитини, та можуть бутивилікувані (відкориговані) терапевтичним або оперативним шляхом, не можуть бути пов'язані з впливом наслідків аварії на Чорнобильській АЕС);

проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення (категорія 2) за пунктами 1 та 4 Переліку хвороб і патологічних станів, встановлюється без обмежень, за пунктами 2, 3, 5, 6 та 7 Переліку хвороб і патологічних станів встановлюється, якщо хвороба виникла протягом трьох років проживання або трьох років з дати відселення;

постійно проживали або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення за умови, що вони станом на 01 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення — не менше трьох років (категорія 3), за пунктом 1 Переліку хвороб і патологічних станів встановлюється без обмежень, за пунктами 2–7 Переліку хвороб і патологічних станів, якщо хвороба виникла у період проживання протягом п'яти років або одного року після відселення, встановлюється без обмежень;

постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю за умови, що вони станом на 01 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років (категорія 4), причинний зв'язок за Переліком хвороб і патологічних станів встановлюється тільки у випадках онкологічних та онкогематологічних хвороб.

3.6. У потерпілих дітей, яким було встановлено причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи, після досягнення ними 18 років проводиться повторна експертиза уповноваженими медичними комісіями відповідно до затвердженого Переліку хвороб.

3.7. Особам, які мали статус дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи, до 18 років, та особам, що народилися від батьків, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи (категорії 1–3), і не отримали статусу дитини-інваліда внаслідок Чорнобильської катастрофи до досягнення 18 років, при виявленні захворювань онкологічної та онкогематологічної патології після досягнення 18 років причинний зв'язок встановлюється за наявності посвідчення серії «Д» відповідно до статті 27 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони здоров'я України
17.05.1997 № 150
(у редакції наказу Міністерства
охорони здоров'я України
14.06.2012 № 441)

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 серпня 2012 р. за № 1460/21772

ІНСТРУКЦІЯ

по застосуванню Переліку хвороб, при яких може бути встановлено причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у дорослого населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, та Переліку хвороб і патологічних станів, ризик виникнення яких підвищується в результаті впливу на організм дитини іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

І. Загальні положення

1.1. Перелік хвороб, при яких може бути встановлено причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у дорослого населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, затверджений наказом МОЗ України від 17 травня 1997 року № 150, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 року за № 448/2252 (у редакції наказу МОЗ України від 14 червня 2012 року № 441) (далі – Перелік хвороб), та Перелік хвороб і патологічних станів, ризик виникнення яких підвищується в результаті впливу на організм дитини іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, затверджений наказом МОЗ України від 17 травня 1997 року № 150, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26 вересня 1997 року за № 448/2252 (у редакції наказу МОЗ України від 14 червня 2012 року № 441) (далі – Перелік хвороб і патологічних станів), застосовуються при встановленні причинного зв'язку хвороб з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС (далі – причинний зв'язок хвороб), уповноваженими медичними комісіями при експертизі медичних справ та під час стаціонарного обстеження осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, для встановлення причинного зв'язку хвороб, інвалідності та смерті з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників у населення, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

1.2. До Переліку хвороб і Переліку хвороб і патологічних станів віднесено нозологічні форми захворювань, що безпосередньо пов'язані з дією іонізуючого випромінювання, а також ряд захворювань, у розвитку яких встановлено комплексний вплив іонізуючого випромінювання

та інших шкідливих чинників, пов'язаних з наслідками аварії на Чорнобильській АЕС. Визначення захворювань наведено відповідно до Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я десятого перегляду (МКХ-10).

II. Критерії підтвердження діагнозів

2.1. Причинний зв'язок між захворюваннями, пов'язаними з Чорнобильською катастрофою, частковою або повною втратою працездатності громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і Чорнобильською катастрофою визнається встановленим (незалежно від наявності дозиметричних показників чи їх відсутності), якщо його підтверджено під час стаціонарного обстеження постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи уповноваженою медичною комісією не нижче обласного рівня або спеціалізованими медичними установами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, які мають відповідну ліцензію Міністерства охорони здоров'я України.

2.2. Питання про причинний зв'язок хвороб 1 групи Переліку хвороб вирішується Центральною міжвідомчою експертною комісією МОЗ України по встановленню причинного зв'язку хвороб, інвалідності і смерті (далі — Центральна МЕК) за умови підтвердження діагнозу.

2.3. Питання про причинний зв'язок хвороб 2 та 3 груп Переліку хвороб вирішуються на підставі консультативного висновку або виписки із історії хвороби, які видають заклади охорони здоров'я (не нижче обласного рівня або спеціалізовані медичні установи Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, які мають відповідну ліцензію Міністерства охорони здоров'я України) при підтвердженні діагнозів клінічними, інструментальними та лабораторними (цитологічними, морфологічними, біохімічними) дослідженнями.

2.4. Питання про причинний зв'язок хвороб, які включено до 4 групи Переліку хвороб, вирішується Центральною МЕК та регіональними міжвідомчими експертними комісіями (далі — РМЕК) для всіх категорій постраждалих за наявності витягу з акта огляду медико-соціальної експертної комісії щодо стійкої втрати працездатності за Переліком хвороб.

Вегето-судинна дистонія, що протягом перших років після аварії на Чорнобильській АЕС впливала на розвиток судинних, неврологічних та соматичних захворювань, враховується в період до 1991 року включно.

2.5. Питання про причинний зв'язок хвороб, що виникли у дітей, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, вирішується Центральною дитячою спеціалізованою лікарсько-консультативною комісією (далі — дитяча спецЛКК) та обласною дитячою спецЛКК на підставі консультативних висновків або виписки із історії хвороби дитячих спеціалізованих закладів охорони здоров'я при підтвердженні діагнозів інструментальними та лабораторними дослідженнями, а за потреби — генетичними дослідженнями дітей та їх батьків.

2.6. Встановлення причинного зв'язку захворювання, що призвело до смерті, з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС:

2.6.1. У випадку смерті особи, яка постраждала внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, причинний зв'язок встановлюється, якщо діагноз входить до Переліку хвороб та Переліку хвороб і патологічних станів, підтверджений результатами патолого-анатомічного чи судово-медичного дослідження або клінічно доведений при стаціонарному обстеженні за життя цієї особи.

2.6.2. Причина смерті може бути пов'язана з дією шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС без патолого-анатомічного або судово-медичного дослідження, якщо вона є наслідком хвороби, що входить до Переліку хвороб та Переліку хвороб і патологічних станів, за якою був встановлений причинний зв'язок за життя цієї особи.

2.6.3. У випадку смерті за наявності в крові померлої особи 3,0 проміле і більше алкоголю безпосередньою причиною смерті вважається гостра алкогольна інтоксикація незалежно від ступеня інших змін в організмі.

За наявності в крові померлих осіб менше 3,0 проміле алкоголю рішення щодо встановлення причинного зв'язку приймається з урахуванням усіх патологічних змін в організмі і ступеня їх важкості індивідуально в кожному окремому випадку.

III. Критерії віднесення хвороб до таких, що пов'язані з дією іонізуючого випромінювання та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС

3.1. Встановлення причинного зв'язку за 1 групою Переліку хвороб проводиться Центральною МЕК в учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2), які працювали у зоні відчуження з моменту аварії до 01 липня 1986 року, незалежно від кількості робочих днів, або з 01 липня 1986 року по 31 грудня 1986 року не менше 5 календарних днів, або у 1987 році не менше 14 календарних днів, а також у потерпілих від Чорнобильської катастрофи, евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент аварії перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття).

3.2. Причинний зв'язок за 2 групою Переліку хвороб встановлюється незалежно від часу їх розвитку і дози опромінення в:

учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які працювали у зоні відчуження (категорії 2 та 3), визначених пунктами 2 та 3 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», а також потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 цього Закону (категорія 2);

евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент аварії перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2);

осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2);

потерпілих від Чорнобильської катастрофи (категорії 3 та 4), визначених абзацами шостим — восьмим пункту 3 та пунктом 4 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які народились від осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (категорії 1–3).

3.3. Причинний зв'язок за 3 групою Переліку хвороб встановлюється у осіб, які мають статус постраждалих від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС незалежно від часу розвитку хвороб, але не більше, ніж через 40 років після опромінення. Обов'язково враховуються наявність і термін дії радіоактивного йоду при хворобах щитоподібної залози.

3.3.1. Причинний зв'язок щодо захворювань щитоподібної залози серед учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2) встановлюється, якщо роботи з ліквідації проводилися в зоні відчуження з моменту аварії до 01 липня 1986 року — незалежно від кількості робочих днів.

3.3.2. Причинний зв'язок щодо захворювань щитоподібної залози серед евакуйованих осіб та осіб, які постійно проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення (категорія 2), та дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи, що проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення, встановлюється без обмежень.

Особам, яким після досягнення повноліття не було надано статусу потерпілого від Чорнобильської катастрофи відповідно до частини першої статті 11 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», які зазнали опромінення щитоподібної залози і їм встановлено дозу опромінення на щитоподібну залозу, причинний зв'язок встановлюється тільки щодо раку щитоподібної залози.

3.3.3. У потерпілих від Чорнобильської катастрофи (категорії 3 та 4), визначених абзацами шостим — восьмим пункту 3 та пунктом 4 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», причинний зв'язок встановлюється тільки за наявності дози опромінення на щитоподібну залозу відповідно до даних тиреодозиметричної паспортизації (для дорослого населення — 25 сГрей; для осіб, які на час йодного періоду аварії на Чорнобильській АЕС були дітьми, — 10 сГрей). Для цих категорій потерпілих причинний зв'язок встановлюється без урахування зазначеної дози опромінення на щитоподібну залозу щодо раку щитоподібної залози.

3.3.4. В осіб, які працювали з моменту аварії до 01 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986–1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією

наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, причинний зв'язок встановлюється за 2–4 групами Переліку хвороб, якщо захворювання виникли через три — п'ять років після виконання зазначених робіт.

3.4. При встановленні причинного зв'язку за 4 групою Переліку хвороб для всіх категорій постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС обов'язково береться до уваги час виникнення хвороб та наявність витягу з акта огляду медико-соціальної експертної комісії щодо стійкої втрати працездатності за Переліком хвороб.

За 4 групою Переліку хвороб розглядаються медичні справи учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорії 2 та 3), а також потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), евакуйованих осіб та осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення (категорія 2), гарантованого добровільного відселення (категорія 3), посиленого радіоекологічного контролю (категорія 4).

3.4.1. В учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2) причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період аварійних робіт у 30-кілометровій зоні Чорнобильської АЕС та/або протягом п'яти — семи років після закінчення робіт з ліквідації наслідків аварії.

Для порівняння до учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 2) громадян, які брали участь у ліквідації інших ядерних аварій та випробувань, у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період аварійних робіт/участі у випробуваннях та/або протягом п'яти — семи років після зазначених подій.

3.4.2. В учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорія 3) причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період роботи в зоні відчуження і протягом трьох років після закінчення участі в роботах з ліквідації.

3.4.3. У потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2), евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2), причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням протягом п'яти — семи років після евакуації.

3.4.4. У потерпілих (категорія 3), визначених абзацами шостим – восьмим пункту 3 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період проживання в зоні безумовного (обов'язкового) відселення та гарантованого добровільного відселення і протягом п'яти-семи років після відселення, але не пізніше 1995 року (для відселених).

3.4.5. У потерпілих (категорія 4), визначених пунктом 4 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», причинний зв'язок встановлюється, якщо хвороба виникла і це підтверджено стаціонарним лікуванням, у період проживання на території зони посиленого радіоекологічного контролю протягом п'яти років.

3.4.6. При встановленні причинного зв'язку за 4 групою Переліку хвороб у разі захворювань на цукровий діабет та хвороб органів дихання: причинний зв'язок щодо цукрового діабету можливий, коли хвороба виникла в період роботи учасників з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорії 2 та 3) або протягом одного року після закінчення робіт з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а для потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2), евакуйованих у 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2), потерпілих, визначених абзацами шостим – восьмим пункту 3 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 3), – у перший рік після аварії;

причинний зв'язок щодо хвороб органів дихання встановлюється в учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (категорії 2 та 3), потерпілих від Чорнобильської катастрофи, визначених пунктом 2 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорія 2), осіб, які постійно проживали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (категорія 2), евакуйованих в 1986 році із зони відчуження (у тому числі осіб, які на момент евакуації перебували у стані внутрішньоутробного розвитку, після досягнення ними повноліття) (категорія 2), потерпілих, визначених абзацами шостим – восьмим пункту 3 та пунктом 4 частини першої статті 14 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (категорії 3 та 4), які за видом своєї діяльності могли отримати інгаляційний вплив радіонуклідів у 1986–1987 роках.

3.5. Встановлення причинного зв'язку хвороб у дітей, які:

народжені від батьків, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС категорій 1 – 3, встановлюється у випадках онкологічних, онкогематологічних хвороб та при вроджених вадах розвитку будь-якої локалізації, які впливають на якість життя дитини та не піддаються корекції або потребують тривалого лікування після корекції (вади розвитку, що не впливають на функціональний стан дитини, та можуть бути вилікувані (відкориговані) терапевтичним або оперативним шляхом, не можуть бути пов'язані з впливом наслідків аварії на Чорнобильській АЕС);

проживали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення (категорія 2) за пунктами 1 та 4 Переліку хвороб і патологічних станів, встановлюється без обмежень, за пунктами 2, 3, 5, 6 та 7 Переліку хвороб і патологічних станів встановлюється, якщо хвороба виникла протягом трьох років проживання або трьох років з дати відселення;

постійно проживали або постійно працюють чи постійно навчаються у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення за умови, що вони станом на 01 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення – не менше трьох років (категорія 3), за пунктом 1 Переліку хвороб і патологічних станів встановлюється без обмежень, за пунктами 2–7 Переліку хвороб і патологічних станів, якщо хвороба виникла у період проживання протягом п'яти років або одного року після відселення, встановлюється без обмежень;

постійно проживають або постійно працюють чи постійно навчаються на території зони посиленого радіоекологічного контролю за умови, що вони станом на 01 січня 1993 року прожили або відпрацювали чи постійно навчалися у цій зоні не менше чотирьох років (категорія 4), причинний зв'язок за Переліком хвороб і патологічних станів встановлюється тільки у випадках онкологічних та онкогематологічних хвороб.

3.6. У потерпілих дітей, яким було встановлено причинний зв'язок інвалідності з наслідками Чорнобильської катастрофи, після досягнення ними 18 років проводиться повторна експертиза уповноваженими медичними комісіями відповідно до затвердженого Переліку хвороб.

3.7. Особам, які мали статус дітей, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи, до 18 років, та особам, що народилися від батьків, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи (категорії 1–3), і не отримали статусу дитини-інваліда внаслідок Чорнобильської катастрофи до досягнення 18 років, при виявленні захворювань онкологічної та онкогематологічної патології після досягнення 18 років причинний зв'язок встановлюється за наявності посвідчення серії «Д» відповідно до статті 27 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

ПРО КОМІСІЇ З ВИЗНАЧЕННЯ ДАНИХ ПРО ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ ПРАЦІВНИКІВ ЗА РОБОТУ В ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ В 1986–1990 РОКАХ

№ 886 від 26 вересня 2012 р.

Із змінами, внесеними Постановою КМ № 56 від 18.02.2015

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Типове положення про комісії з визначення даних про заробітну плату працівників за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, що додається.

2. Міністерству соціальної політики утворити у місячний строк комісію з визначення даних про заробітну плату працівників за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках.

Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям утворити у місячний строк регіональні комісії з визначення даних про заробітну плату працівників за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках.

Прем'єр-міністр України

М. АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 26 вересня 2012 р. № 886

ТИПОВЕ ПОЛОЖЕННЯ

**про комісії з визначення даних про заробітну плату працівників
за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках**

Загальні питання

1. Розгляд письмових заяв громадян України з числа інвалідів внаслідок каліцтва або захворювання (категорія 1) та осіб, які втратили годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, про видачу довідки про заробітну плату, одержану працівниками за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, здійснюється комісією Мінсоцполітики

(далі — центральна комісія) і комісіями Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації (далі — регіональна комісія) за поданням райдержадміністрацій.

2. Центральна і регіональна комісії є допоміжними органами і у своїй діяльності керуються Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства та цим Типовим положенням.

Під час прийняття рішення про достатність підстав для видачі працівнику довідки про заробітну плату, одержану за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, центральна і регіональна комісії керуються законодавчими, іншими нормативно-правовими актами та документами СРСР та УРСР, що діяли на дату їх складення.

3. До складу центральної комісії входять спеціалісти з питань соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, пенсійного забезпечення, правового забезпечення та інших структурних підрозділів Мінсоцполітики, представники органів Пенсійного фонду України, Укрдержархіву і всеукраїнських громадських організацій (за згодою), які мають місцеві осередки в усіх регіонах.

До складу регіональної комісії входять спеціалісти з питань праці, правового забезпечення, контролю за призначенням пенсій та інших підрозділів Міністерства соціальної політики Автономної Республіки Крим, обласних, міських головних управлінь праці та соціального захисту населення, представники органів Пенсійного фонду України, Укрдержархіву і всеукраїнських громадських організацій (за згодою), які мають місцеві осередки в усіх регіонах.

Посадовий склад центральної і регіональної комісії затверджується керівником відповідного органу, якими утворена комісія.

Персональний склад комісії затверджується головою відповідної комісії.

4. Головою центральної комісії є заступник Міністра соціальної політики відповідно до розподілу функціональних обов'язків, головою регіональної комісії — заступник Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, заступники голів обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій.

5. Засідання центральної і регіональної комісії проводиться не менш як один раз на місяць.

6. Рішення центральної і регіональної комісії є правоможним, якщо у засіданні бере участь не менш як дві третини її складу. Передача повноважень членами центральної і регіональної комісії іншим особам не допускається.

Рішення приймається центральною і регіональною комісією, якщо за нього проголосувала більшість присутніх на її засіданні членів комісії.

У разі незгоди з прийнятим рішенням центральної або регіональної комісії член комісії письмово викладає свою позицію, яка додається до протоколу засідання.

7. Центральна і регіональна комісії мають право:

отримувати в установленому порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на них завдань;

залучати до участі у своїй роботі представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), а також незалежних експертів, фахівців відповідного напрямку (за згодою).

Порядок роботи регіональної комісії

8. Регіональна комісія розглядає письмові заяви громадян України з числа інвалідів внаслідок каліцтва або захворювання (категорія 1) і осіб, які втратили годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи (далі — заявник), про видачу довідки про заробітну плату, одержану за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках, у разі, коли підприємство, установу або організацію ліквідовано без правонаступника.

До заяви додаються копії:

перереєстрованого посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи (категорія 1), та вкладки до посвідчення (з пред'явленням оригіналів);

архівної довідки про відсутність документів щодо оплати праці за ліквідованим підприємством, установою, організацією;

особового рахунка, розрахунково-платіжної відомості, табуляграми з планом рахунків (розшифрованими кодами) або довідки підприємства про фактично виплачену у 1986–1990 роках заробітну плату в зоні відчуження, у тому числі за її складовими, із зазначенням суми та дати виплати (за наявності);

довідки про періоди несення служби (виконання робіт), виданої військовою частиною (підприємством) або Галузевим державним архівом Мініоборони, довідки Галузевого державного архіву СБУ, довідки інших архівних установ та архівів територіальних органів центральних органів виконавчої влади, Міністерства оборони Російської Федерації, витягу із журналу обліку виїздів у зону відчуження, в яких зазначаються дні виїзду на об'єкти (в населені пункти) зони відчуження;

документа, що підтверджує факт виконання робіт у зонах небезпеки зони відчуження, на об'єктах, місцевостях (населених пунктах) у 1986–1990 роках, визначених рішеннями Урядової комісії з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (за наявності);

колективного договору або положення про оплату праці, що були чинними на підприємстві, в установі чи організації у відповідний період, інших документів про умови та режим роботи підприємства та заявника (із зазначенням змін, підсумованого обліку робочого часу та облікового періоду — місяць, квартал тощо), наказів по підприємству, інших документів заявника; табеля обліку робочого часу заявника в зоні відчуження або шляхового листа (за наявності), що засвідчені печаткою (у разі

наявності) підприємства, у складі якого виконувалися роботи з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, в якому зазначено час, фактично відпрацьований у зоні відчуження заявником.

Копії документів, які подаються заявником, засвідчуються в установленому порядку центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, в яких зберігаються оригінали таких документів.

Копія перереєстрованого посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи (категорія 1), та вкладки до посвідчення засвідчення не потребує.

Голова регіональної комісії в день надходження письмової заяви забезпечує надсилення до державного реєстратора запиту щодо надання витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців про підприємство, установу, організацію, з якого було відряджено (призвано на військові збори) заявника.

9. За результатами опрацювання поданих заявником документів регіональна комісія у місячний строк з дати реєстрації заяви приймає рішення про достатність підстав для видачі довідки про заробітну плату. За бажанням заявника його може бути запрошено на засідання регіональної комісії.

Рішення регіональної комісії оформляється протоколом, який підписується її головою та присутніми на засіданні членами.

Форма довідки про заробітну плату встановлюється Мінсоцполітики.

10. Довідка про заробітну плату видається протягом п'яти робочих днів після підписання протоколу засідання регіональної комісії органом, яким вона утворена, завіряється печаткою цього органу і є підставою для розгляду органами Пенсійного фонду України питання проведення перерахунку пенсії.

11. У разі відсутності підстав для видачі довідки про заробітну плату копія рішення регіональної комісії у тижневий строк надсилається заявникові із зазначенням причин відмови.

12. У разі незгоди з рішенням регіональної комісії заявник може подати такий комісії заяву із запереченням щодо прийнятого рішення з вимогою передати документи на розгляд центральній комісії.

13. Регіональна комісія у триденний строк подає заяву разом з документами заявника центральній комісії для розгляду та прийняття рішення.

Порядок роботи центральної комісії

14. Центральна комісія розглядає звернення регіональної комісії щодо незгоди заявника з її рішенням.

Центральна комісія розглядає подані регіональною комісією документи і приймає рішення на черговому засіданні.

15. За наявності підстав для задоволення заяви центральна комісія приймає рішення про видачу довідки про заробітну плату і повідомляє про це протягом трьох робочих днів регіональну комісію.

16. У разі прийняття центральною комісією рішення, яке збігається з рішенням регіональної комісії, подальший розгляд документів щодо видачі довідки про заробітну плату не здійснюється. Копія такого рішення у тижневий строк надсилається заявникові.

Після прийняття рішення центральна комісія у тижневий строк повертає документи заявника на зберігання регіональній комісії.

17. Заявник у разі незгоди з прийнятим центральною комісією рішенням має право оскаржити рішення комісії до суду.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

ПРО КОМІСІЇ З ВИЗНАЧЕННЯ ДАНИХ ПРО ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ (ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ), ОДЕРЖАНУ ОСОБОЮ ЗА РОБОТУ (СЛУЖБУ) В ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ В 1986–1990 РОКАХ

№ 685 від 16 липня 2012 р.

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Типове положення про комісії з визначення даних про заробітну плату (грошове забезпечення), одержану особою за роботу (службу) в зоні відчуження в 1986–1990 роках, що додається.

2. Міністерству внутрішніх справ, Міністерству надзвичайних ситуацій, Міністерству оборони, Службі безпеки утворити у місячний строк у міністерствах, Службі безпеки, територіальних органах Міністерства внутрішніх справ, Міністерства надзвичайних ситуацій, військових комісаріатах в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві і Севастополі, регіональних органах Служби безпеки комісії з визначення даних про заробітну плату (грошове забезпечення), одержану особою за роботу (службу) в зоні відчуження в 1986–1990 роках.

Прем'єр-міністр України

М. АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 16 липня 2012 р. № 685

ТИПОВЕ ПОЛОЖЕННЯ **про комісії з визначення даних про заробітну плату** **(грошове забезпечення), одержану особою за роботу (службу)** **в зоні відчуження в 1986–1990 роках**

Загальні положення

1. Розгляд письмових заяв громадян України з числа інвалідів внаслідок каліцтва або захворювання (категорія 1) та осіб, які втратили годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, про видачу довідки про заробітну плату (грошове забезпечення), одержану за роботу (службу) в зоні відчуження в 1986–1990 роках, здійснюється комісіями

при міністерстві, СБУ (далі — центральні комісії) і комісіями при військовому комісаріаті Автономної Республіки Крим, обласних військових комісаріатах, військовому комісаріаті м. Києва і Севастополя, територіальних органах міністерства та регіональних органах СБУ (далі — регіональні комісії).

2. Центральна і регіональна комісії мають статус допоміжного органу і у своїй діяльності керуються Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства України, а також цим Типовим положенням.

Під час прийняття рішення про достатність підстав для видачі довідки про заробітну плату (грошове забезпечення), одержану за роботу (службу) в зоні відчуження в 1986–1990 роках, центральна і регіональна комісії керуються законодавчими, іншими нормативно-правовими актами та документами СРСР та УРСР, що діяли на дату їх складення.

3. До складу центральної комісії можуть входити спеціалісти архівних, фінансових, кадрових, юридичних та інших служб міністерства, СБУ та представники органів Пенсійного фонду України і всеукраїнських громадських організацій, які вирішують питання соціального захисту громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (за згодою), і мають місцеві осередки в усіх регіонах.

До складу регіональної комісії можуть входити спеціалісти архівних, фінансових, кадрових, юридичних та інших служб територіального органу міністерства, військових комісаріатів, регіонального органу СБУ, представники органів Пенсійного фонду України і всеукраїнських громадських організацій, які вирішують питання соціального захисту громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (за згодою), і мають місцеві осередки в усіх регіонах.

Посадовий склад центральної і регіональної комісії затверджується керівником відповідного органу, при якому утворюється відповідна комісія.

Персональний склад комісії затверджується головою відповідної комісії.

4. Головою центральної комісії є заступник Міністра або Голови СБУ відповідно до розподілу функціональних обов'язків, головою регіональної комісії — заступник керівника відповідного територіального (регіонального) органу або заступник військового комісара відповідного військового комісаріату.

5. Засідання центральної і регіональної комісії проводиться не менше ніж один раз на місяць.

6. Рішення центральної і регіональної комісії є правоможним, якщо у засіданні бере участь не менше двох третин її складу. Передача повноважень членами центральної і регіональної комісії іншим особам не допускається.

Рішення приймається центральною і регіональною комісією, якщо за нього проголосувала більшість присутніх на її засіданні членів комісії.

У разі незгоди з ухваленим рішенням центральної або регіональної комісії член комісії письмово викладає свою позицію, яка додається до протоколу засідання.

7. Центральна і регіональна комісії мають право:

отримувати в установленому порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, військових частин та інших військових формувань, органів та підрозділів внутрішніх справ, цивільного захисту інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань;

залучати до участі у своїй роботі представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками), а також незалежних експертів, фахівців відповідного напрямку (за згодою).

Порядок роботи регіональної комісії

8. Регіональна комісія розглядає письмові заяви громадян України з числа інвалідів внаслідок каліцтва або захворювання (категорія 1) і осіб, які втратили годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи (далі — заявник), про видачу довідки про заробітну плату (грошове забезпечення) за роботу (службу) в зоні відчуження в 1986–1990 роках, — у разі коли військовою частиною, інше військове формування, орган та підрозділ внутрішніх справ або цивільного захисту, підприємство, установу, організацію системи міністерства та СБУ ліквідовано без правонаступника.

До заяви додаються копії:

перереєстрованого посвідчення учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС категорії 1 та вкладки (із пред'явленням оригіналів);

розрахункової книжки (грошового атестата) осіб рядового і начальницького складу, трудової книжки особи, роздаткових відомостей про виплату грошового забезпечення або картки розрахунка виплати грошового забезпечення за основним місцем служби військовослужбовців, інших даних про нарахування грошового забезпечення (за наявності). У разі відсутності зазначених документів подається завірений в установленому порядку витяг з особової справи про присвоєні військові (спеціальні) звання і проходження військової служби;

довідки про періоди несення служби (виконання робіт), виданої військовою частиною (підприємством) або Галузевим державним архівом Міноборони, — для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, довідки Галузевого державного архіву СБУ, довідки інших галузевих архівів та архівів територіальних органів центральних органів виконавчої влади, центральних архівів та їх філій, Міністерства оборони Російської Федерації, витягу з журналу обліку виїздів у зону відчуження, в яких зазначаються дні виїзду на об'єкти (в населені пункти) зони відчуження;

колективного договору або положення про оплату праці та преміювання, що були чинними на підприємстві у відповідний період (із

значенням умов, показників та розмірів преміювання (у відсотках та карбованцях), умов та режиму роботи підприємства та заявника (із зазначенням змін, підсумованого обліку робочого часу та облікового періоду — місяць, квартал тощо) та фактичної оплати праці, наказів по підприємству, інших документів заявника;

особового рахунка, табуляграми з планом рахунків (розшифрованими кодами) або довідки підприємства про фактично виплачену в 1986–1990 роках заробітну плату в зоні відчуження, у тому числі за її складовими (збережений середній заробіток, премії тощо), із зазначенням суми та дати виплати (за наявності);

табеля обліку робочого часу заявника в зоні відчуження або шляхового листа (за наявності), що засвідчені печаткою підприємства, в складі якого виконувалися роботи з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, в якому зазначено період, фактично відпрацьований у зоні відчуження заявником;

довідки, наказу чи іншого документа із зазначенням суми заробітної плати (грошового забезпечення), донарахованої заявникові за період до 1 січня 1991 р. і після 1 січня 1991 р. (за наявності). Зазначені документи є підставою для проведення перерахунку заробітної плати (грошового забезпечення).

Копії документів, які подаються заявником, засвідчуються в установленому порядку центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, в яких зберігаються оригінали таких документів.

Копія перереєстрованого посвідчення учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС категорії 1 із вкладкою засвідчення не потребує.

9. За результатами опрацювання поданих заявником документів регіональна комісія у місячний строк з дати реєстрації заяви приймає рішення про достатність підстав для видачі довідки про заробітну плату (грошове забезпечення). Рішення регіональної комісії оформлюється протоколом, який підписується її головою та присутніми на засіданні членами.

Форма довідки про заробітну плату (грошове забезпечення) встановлюється Мінсоцполітики.

10. Довідка про заробітну плату (грошове забезпечення) видається протягом п'яти робочих днів після підписання протоколу засідання комісії територіальним органом міністерства або регіональним органом СБУ та відповідним військовим комісаріатом, при яких утворено регіональну комісію, завіряється печаткою і є підставою для розгляду органами Пенсійного фонду України питання проведення перерахунку пенсії.

11. У разі відсутності підстав для видачі довідки про заробітну плату (грошове забезпечення) копія рішення регіональної комісії у тижневий строк надсилається заявникові із зазначенням причин відмови.

12. У разі незгоди з рішенням регіональної комісії заявник може подати такій комісії заяву із запереченням щодо прийнятого рішення

з вимогою передати документи на розгляд центральній комісії. Заявник разом із такою заявою може подати, крім документів, зазначених у пункті 8 цього Типового положення, інші документи, що не були подані раніше.

13. Регіональна комісія у триденний строк подає заяву разом з пакетом документів заявника центральній комісії для розгляду та прийняття рішення.

Порядок роботи центральній комісії

14. Центральна комісія розглядає звернення регіональної комісії щодо незгоди громадян України з її рішенням стосовно виданої довідки про заробітну плату (грошове забезпечення) за роботу (службу) в зоні відчуження в 1986–1990 роках чи відмови в її видачі.

Центральна комісія розглядає подані регіональною комісією документи і приймає рішення на найближчому засіданні.

За наявності підстав для задоволення заяви центральна комісія приймає рішення про видачу довідки про заробітну плату (грошове забезпечення) і повідомляє про це протягом трьох робочих днів регіональну комісію.

У разі прийняття центральною комісією рішення, яке збігається з рішенням регіональної комісії, подальший розгляд документів щодо видачі довідки про заробітну плату (грошове забезпечення) не здійснюється. Копія такого рішення у тижневий строк надсилається заявникові.

Після прийняття рішення центральна комісія повертає документи заявника на зберігання регіональній комісії.

15. Заявник, який не згодний з прийнятим центральною комісією рішенням, має право оскаржити рішення комісії в установленому законодавством порядку.

ЗМІСТ

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

«Про проведення парламентських слухань на тему: «30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи»	3

ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ

СТЕНОГРАМА

Вступне слово

СИРОЇД О. І., <i>заступник Голови Верховної Ради України</i>	5

Доповідь

ВРОНСЬКА Г. О., <i>заступник міністра екології та природних ресурсів України з питань європейської інтеграції</i>	7

Свідоповіді

ІВАНКЕВИЧ В. В., <i>заступник міністра соціальної політики України – керівник апарату</i>	11

ШАФРАНСЬКИЙ В. В., <i>заступник міністра охорони здоров'я України</i>	15

БОЖКО С. Г., <i>голова Державної інспекції ядерного регулювання України</i>	18

ПЕТРУК В. В., <i>голова Державного агентства України з управління зоною відчуження</i>	20

ТОМЕНКО М. В., <i>голова Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»)</i>	24

Виступи в обговоренні

ТРОНЬКО М. Д., <i>директор Інституту ендокринології та обміну речовин імені В. П. Комисаренка НАМН України</i>	30

НИКОЛАЄНКО С. М., <i>ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України</i>	32
ВОЙТОВ В. В., <i>президент Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України»</i>	33
ЧЕЧОТКІН М. О., <i>голова Державної служби України з надзвичайних ситуацій</i>	34
НЕДАВА О. А., <i>заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (одномандатний виборчий округ № 53, Донецька область, самовисуванець)</i>	36
КОЛЯДІН А. Ф., <i>голова Всеукраїнської спілки ліквідаторів-інвалідів «Чорнобиль-86»</i>	38
БЕРЕЗЮК О. Р., <i>член Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»)</i>	40
НЕДАШКОВСЬКИЙ Ю. О., <i>президент Державного підприємства Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом»</i>	41
ЛИСИЧЕНКО Г. В., <i>директор Інституту геохімії навколишнього середовища НАН України</i>	43
КОРОЛЕВСЬКА Н. Ю., <i>член Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційний блок»)</i>	44
ГРАМОТКІН І. І., <i>генеральний директор Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС»</i>	46
СИДОРЕНКО С. І., <i>проректор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»</i>	47

ЯЦЕНКО В. М., <i>віце-президент Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України»</i>	49
НОСОВСЬКИЙ А. В., <i>виконувач обов'язків директора Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України</i>	50
КОЛЕСНИКОВА В. П., <i>президент Міжнародного благодійного фонду «Діти – інваліди Чорнобиля»</i>	52
БАЗИКА Д. А., <i>генеральний директор Національного наукового центру радіаційної медицини НАМН України</i>	54
МОСКАЛЕНКО Я. М., <i>голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (одномандатний виборчий округ № 96, Київська область, самовисуванець)</i>	55
ЛЕЛЯК О. І., <i>депутат Київської обласної ради</i>	55
РАХАНСЬКИЙ А. В., <i>народний депутат України другого – четвертого скликань</i>	56
КУТЛАХМЕДОВ Ю. О., <i>провідний науковий співробітник Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України</i>	57
ФОМІЧЕВ Ю. К., <i>Славутицький міський голова (Київська область)</i>	58
КОБЧИК В. П., <i>голова Товариства ветеранів – інвалідів ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС</i>	60
ШИЛЕНКО В. М., <i>начальник Спеціалізованої медико-санітарної частини № 5 Міністерства охорони здоров'я України</i>	62
МАЙОРЕНКО Т. П., <i>заступник голови громадської організації Всеукраїнське об'єднання інвалідів та постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС «Відлуння Чорнобиля»</i>	64

МЕЛЬНИЧЕНКО В. П., генеральний директор Державної корпорації «Українське державне об'єднання «Радон» — директор ДСП «Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами»	65
ДЕРКАЧ В. Г., голова Донецького осередку Всеукраїнського об'єднання «Ветерани Чорнобиля»	67
СОЛОМАТІН Ю. П., народний депутат України третього і четвертого скликань	69
ШЕСТОПАЛОВ В. М., заступник директора Інституту геологічних наук НАН України	70
РАДЧЕНКО М. В., голова правління Всеукраїнської громадської організації «Спілка учасників та ветеранів ядерних випробувань і військових навчань з використанням ядерної зброї»	71

Заключне слово

ТОМЕНКО М. В., голова Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»)	73

Тексти невіголошених виступів

БОНДАР О. І., ректор Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України	74
ГУДКОВ Д. І., завідувач відділу прісноводної радіоекології Інституту гідробіології НАН України	76
КРАВЧЕНКО О. С., експерт з екологічних питань Всеукраїнської громадської організації «Сила країни»	77
КУПНИЙ В. І., член Громадської ради Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС»	82
ТОМІЛІН Ю. А., професор Чорноморського державного університету імені Петра Могили	82

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

«Про рекомендації парламентських слухань на тему:

«30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи» 85

Рекомендації парламентських слухань на тему:

«30 років після Чорнобиля: уроки та перспективи» 86

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Кабінет Міністрів України 96

Міністерство охорони здоров'я України 173

Міністерство аграрної політики та продовольства України 194

ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ

Закон України «Про статус і соціальний захист громадян,
які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» 198

Закон України «Про правовий режим території,
що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок
Чорнобильської катастрофи» 242

Закон України «Про загальні засади подальшої
експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС
та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока
цієї АЕС на екологічно безпечну систему» 254

Закон України «Про Загальнодержавну програму зняття
з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення
об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему» 261

Постанова Кабінету Міністрів України
від 20 вересня 2005 р. № 936 «Про затвердження
Порядку використання коштів державного бюджету
для виконання програм, пов'язаних із соціальним захистом
громадян, які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи» 282

Постанова Кабінету Міністрів України
від 23 листопада 2011 р. № 1210 «Про підвищення рівня
соціального захисту громадян, які постраждали
внаслідок Чорнобильської катастрофи» 293

Постанова Кабінету Міністрів України
від 14 травня 2015 р. № 285 «Про компенсаційні виплати
особам, які постраждали внаслідок
Чорнобильської катастрофи, та визнання такими,
що втратили чинність, деяких постанов
Кабінету Міністрів України» 301

Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1997 р. № 155 «Про порядок та розміри компенсаційних виплат дітям, які потерпіли внаслідок Чорнобильської катастрофи»	302
Наказ Міністерства соціальної політики України від 25.01.2016 № 42 «Про встановлення розмірів грошової компенсації вартості продуктів харчування громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на 2016 рік»	304
Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 1992 р. № 258 «Про норми харчування та часткову компенсацію вартості продуктів для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»	306
Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2005 р. № 562 «Про щорічну допомогу на оздоровлення громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»	313
Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 р. № 261 «Деякі питання організації оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»	314
Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 р. № 882 «Питання стипендіального забезпечення»	320
Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 р. № 1303 «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань»	333
Постанова Кабінету Міністрів України від 18 листопада 2009 р. № 1243 «Про затвердження Порядку виплати компенсації громадянам за втрачене нерухоме майно у разі відселення або самостійного переселення з радіоактивно забрудненої території»	338
Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2008 р. № 831 «Про доплати особам, які працюють у зоні відчуження»	342
Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. № 51 «Про затвердження Порядку видачі посвідчень особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»	344

Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.05.1997 № 150 «Про затвердження нормативних актів щодо хвороб, при яких може бути встановлений причинний зв'язок з дією іонізуючого випромінення та інших шкідливих чинників внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС»	362
Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 р. № 886 «Про комісії з визначення даних про заробітну плату працівників за роботу в зоні відчуження в 1986–1990 роках»	383
Постанова Кабінету Міністрів України від 16 липня 2012 р. № 685 «Про комісії з визначення даних про заробітну плату (грошове забезпечення), одержану особою за роботу (службу) в зоні відчуження в 1986–1990 роках»	388

Громадсько-політичне видання

**30 РОКІВ ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЯ:
УРОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

*Матеріали парламентських слухань
у Верховній Раді України
16 березня 2016 року*

Відповідальний за випуск
С. М. Омелянець

Упорядник *Ю. П. Дяченко*

Обкладинка *О. П. Хлопової*

Редакційна підготовка
В. С. Ігнатової, О. П. Хлопової

Підписано до друку 08.08.2016.
Формат 60×90/16. Папір офс. Гарнітура PetersburgС.
Офс. друк. Ум. друк. арк. 25,0. Обл.-вид. арк. 20,31.
Тираж 500 пр. Вид. № 1181.

Державне підприємство Видавництво Верховної Ради України
(Парламентське видавництво)
04053, м. Київ-53, Несторівський провулок, 4
Тел. 272-12-61, факс 272-10-18;
e-mail: radabook@gmail.com

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 2759 від 07.02.2007 р.

Виготовлено ФОП Гудзинський В. Є.
Свідоцтво Держкомтелерадіо України ХК № 269 від 23.11.2010 р.